

ГОЛОМТ БАНК

**Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартын
дагуу бэлтгэгдсэн Санхүүгийн тайлангууд болон Хараат
бус аудиторын тайлан**

2018 оны 12 дугаар сарын 31

АГУУЛГА

Байгууллагын талаарх мэдээлэл

Хараат бус аудиторын тайлан

Санхүүгийн тайлангууд

Санхүүгийн байдлын тайлан	2
Орлого үр дүнгийн болон Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан	3
Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан	4
Мөнгөн гүйлгээний тайлан	5

Санхүүгийн Тайлангуудын Тодруулгууд

1	Танилцуулга	7
2	Банкны үйл ажиллагааны орчин	8
3	Тайлан бэлтгэх үндэслэл	9
4	Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд	19
5	Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт	35
6	Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд	40
7	Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	44
8	Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	444
9	Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгө	45
10	Урвуу РЕПО хэлцэл	46
11	Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	47
12	Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	49
13	Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	53
14	Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	55
15	Богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	69
16	Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	70
17	Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	70
18	Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	72
19	Охин компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт	72
20	Бусад хөрөнгө	73
21	Биет бус хөрөнгө	76
22	Үндсэн хөрөнгө	77
23	Өмчлөх бусад хөрөнгө	78
24	Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй гэж ангилагдсан эргэлтийн бус хөрөнгө	79
25	Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	80
26	Харилцагчийн харилцах, хадгаламж	80
27	Бусад зээлийн эх үүсвэр	81
28	РЕПО хэлцэл	86
29	Бусад өр төлбөр	86
30	Хоёрдогч өглөг	87
31	Хувьцаат капитал	88
32	Хүүгийн орлого ба зардал	90
33	Хураамж, шимтгэлийн орлого болон зардал	91
34	Бусад үйл ажиллагааны орлого болон зардал	91
35	Удирдлага ба үйл ажиллагааны зардал	92
36	Орлогын албан татвар	92
37	Ногдол ашиг	95
38	Цэвэр өр төлбөрийн тохируулга	96
39	Өмчийн бүрэлдэхүүн хэсэг бүрт хүлээн зөвшөөрсөн бусад дэлгэрэнгүй орлого	96
40	Сегментийн шинжилгээ	96
41	Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага	99
42	Капиталын удирдлага	120
43	Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг	121
44	Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	124
45	Бодит үнэ цэнийн тодруулга	125
46	Санхүүгийн хэрэглүүрийн хэмжилтийн ангиллаарх тодруулга	134
47	Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ	136
48	Тайлант хугацааны дараах үйл явдлууд	142
49	2018 оны 1 сарын 1-ний өдрөөс эхлэн мөрдөх нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд	142
50	Товчлол	145

ГОЛОМТ БАНК ХХК

Байгууллагын талаарх мэдээлэл

Үүсгэн байгуулах шийдвэр

Голомт Банк (цаашид “Банк” гэх) нь 1995 оны 03 дугаар сарын 06-ны өдрийн Бодь Интернэйшнл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдийн шийдвэрээр Бодь Интернэйшнл ХХК-ийн 100%-ийн охин компани болон анх үүсгэн байгуулагдсан.

Гэрчилгээ ба Лиценз

Банк нь 2005 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдөр Монгол улсын Улсын Бүртгэлийн Ерөнхий Газраас 2075377 тоот регистрийн дугаар бүхий 9016001014 тоот Улсын Бүртгэлийн гэрчилгээг авсан.

Банк нь 1995 оны 03 дугаар сарын 06-ны өдөр банкны үйл ажиллагаа эрхлэх 25 тоот Тусгай зөвшөөрлийг Монголбанкнаас авсан.

Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл

Ч.Мөнхцэцэг	<i>ТУЗ-ийн дарга</i>
Урс Е.Шварценбах	<i>ТУЗ-ийн гишүүн</i>
Д.Мөнхтөр	<i>ТУЗ-ийн гишүүн</i>
Ж.Үнэнбат	<i>Хараат бус гишүүн</i>
Лопез Абелло	<i>Хараат бус гишүүн</i>
Жэймс Б.Двайер	<i>Хараат бус гишүүн</i>

Гүйцэтгэх Удирдлага

Ө.Ганзориг	<i>Гүйцэтгэх захирал</i>
Г.Ганболд	<i>Ерөнхийлөгч</i>
Томас Бравенец	<i>Гүйцэтгэх захирлын орлогч</i>
Т.Нямсүрэн	<i>Гүйцэтгэх захирлын орлогч</i>
Ч.Даваадаш	<i>Гүйцэтгэх захирлын орлогч</i>
М.Чимэгмөнх	<i>Санхүү удирдлагын газрын захирал</i>
А.Энхбаяр	<i>Эрсдэлийн удирдлагын газрын захирал</i>
Б.Баяртбилэг	<i>Зээлийн газрын захирал</i>
Т.Батзул	<i>Бизнес хөгжлийн газрын захирал</i>
Ё.Пүрэвбат	<i>Бүртгэл тооцооны газрын захирал</i>
Н.Түмэндэмбэрэл	<i>Сувгийн удирдлагын газрын захирал</i>
Д.Бадрал	<i>Байгууллагын банкны газрын захирал</i>
М.Сайнбилэг	<i>Мэдээлэл технологийн газрын захирал</i>
А.Одонбаатар	<i>Дотоод аудитын газрын захирал</i>
М.Наранхүү	<i>Бизнес процесс менежментийн захирал</i>

Хаяг

Голомт Банк
Голомт Банкны төв байр
Сүхбаатарын талбай 5, Ш/х-22
Улаанбаатар 15160, Монгол улс

Аудитор

ПрайсуотерхаусКуперс Аудит ХХК
Сентрал Тауэр, 6-р давхар, 601
Сүхбаатарын талбай, СБД-8
Улаанбаатар 14200, Монгол улс

Хараат бус аудиторын хураангуй тайлан

Голомт Банк ХХК-ийн Хувьцаа Эзэмшигчид болон Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлд:

Аудиторын дүгнэлт

Бидний дүгнэлтээр, Голомт Банк ХХК (цаашид “Банк” гэх)-ийн хураангуй санхүүгийн тайлангууд нь бүх материаллаг зүйлсийн хувьд хураангуй санхүүгийн тайлангуудын нэмэлт тодруулгад тайлбарлагдсан аудитлагдсан санхүүгийн тайлантай тохирч байна.

Хураангуй санхүүгийн тайлангууд

Банкны хураангуй санхүүгийн тайлангууд нь 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн аудитлагдсан санхүүгийн тайланд үндэслэн бэлтгэгдсэн дараах тайлангуудаас бүрдсэн. Үүнд:

- 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар хураангуй санхүүгийн байдлын тайлан,
- тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн хураангуй орлого үр дүнгийн болон бусад орлогын дэлгэрэнгүй тайлан;

Энэхүү хураангуй санхүүгийн тайлангууд нь Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартаар шаардсан бүх тодруулгуудыг агуулаагүй. Иймд энэхүү хураангуй санхүүгийн тайлан болон аудиторын дүгнэлт нь аудитлагдсан санхүүгийн тайлан болон аудиторын дүгнэлтийг орлох үндэслэл болохгүй.

Хураангуй санхүүгийн тайлангуудтай холбоотойгоор удирдлагын хүлээх хариуцлага

Хураангуй санхүүгийн тайлангуудын нэмэлт тодруулгад тайлбарласны дагуу хураангуй санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэх нь удирдлагын хариуцлага болно.

Аудиторын хариуцлага

Бидний үүрэг бол Аудитын олон улсын стандарт (“АОУС”) 810 буюу “Хураангуй санхүүгийн тайланд дүгнэлт өгөх ажил”-ын дагуу шаардсан горимуудыг гүйцэтгэж, түүндээ үндэслэн хураангуй санхүүгийн тайлангууд нь бүх материаллаг зүйлсийн хувьд аудитлагдсан санхүүгийн тайлангуудтай тохирч байгаад дүгнэлт өгөх болно

Гарын үсэг зурсан:

Даваагийн Баярмаа
Гүйцэтгэх Захирал
ПрайсуотерхаусКуперс Аудит ХХК

Баталсан:

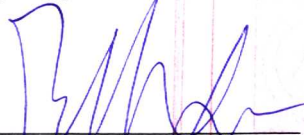
Шаукат Тапия
Захирал
ПрайсуотерхаусКуперс Аудит ХХК

Монгол улс, Улаанбаатар
2019 оны 3 дугаар сарын 29

Голомт Банк ХХК
Хураангуй Санхүүгийн Байдлын Тайлан

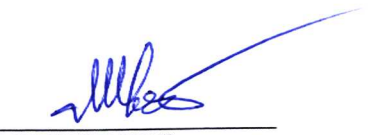
Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Хөрөнгө		
Бэлэн мөнгө ба төв банкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	658,075,005	222,351,578
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	455,072,892	395,029,289
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр илэрхийлэх санхүүгийн хөрөнгө	-	249,076,344
Урвуу репо хэлцэл	99,975,351	-
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	586,137,792	592,304,403
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	518,942,058	-
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	105,693,688	-
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,183,723,744	2,318,058,202
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	-	218,616,988
Богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	-	632,003,148
Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	-	144,822,457
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	34,293,822	57,505,587
Охин компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт	-	1,200,000
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	125,352,711	75,466,402
Бусад хөрөнгө	44,826,731	44,330,748
Биет бус хөрөнгө	14,250,326	13,616,825
Үндсэн хөрөнгө	130,090,247	140,555,122
Өмчлөх бусад хөрөнгө	89,901,317	47,090,786
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	34,777,089	52,556,417
Нийт хөрөнгө	6,081,112,773	5,204,584,296
Өр төлбөр		
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	148,766,727	388,192,233
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	4,402,648,347	3,453,919,747
Зээлийн бусад эх үүсвэр	715,852,783	757,897,323
Репо хэлцэл	151,343,018	47,343,007
Орлогын татварын өглөг	4,950,542	6,035,111
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	5,306,666	9,551,071
Аккредитив, баталгааны эрсдлийн сан	3,399,224	673,275
Бусад өр төлбөр	43,186,884	52,240,676
Хоёрдогч өглөг	92,582,956	97,042,814
Нийт өр төлбөр	5,568,037,147	4,812,895,257
Эзэмшигчдийн өмч		
Давуу эрхтэй хувьцаа	75,778,900	25,778,900
Энгийн хувьцаа	32,321,857	26,367,593
Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	127,629,293	46,583,557
Хуримтлагдсан ашиг	202,842,670	218,533,691
Өмчийн бусад хэсэг	74,502,906	74,425,298
Нийт эзэмшигчдийн өмч	513,075,626	391,689,039
Нийт өр төлбөр ба эзэмшигчдийн өмч	6,081,112,773	5,204,584,296

2019 оны 3 дугаар сарын 29-ний өдөр Гүйцэтгэх удирдлагыг төлөөлж энэхүү тайланг нийтлэхийг хүлээн зөвшөөрөн гарын үсэг зурав.

Ч.МӨНХЦЭЦЭГ

Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн Дарга

Г.ГАНБОЛД
Ерөнхийлөгч

М.ЧИМЭГМӨНХ
Санхүү Удирдлагын Газрын Захирал

Тодруулга: Тайлан бэлтгэх үндэслэл. Голомт банк ХХК (цаашид "Банк" гэх)-ийн энэхүү хураангуй санхүүгийн тайланг Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартын дагуу бэлтгэсэн санхүүгийн тайлан дахь санхүүгийн байдлын тайлан болон орлогын дэлгэрэнгүй тайлангаас ямар нэгэн өөрчлөлтгүйгээр хураангуйлан бэлтгэсэн болно.

Голомт Банк ХХК
Хураангуй Бусад Дэлгэрэнгүй Орлогын Тайлан

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2018	2017
Хүүгийн орлого	463,853,291	409,219,855
Бусад адилтгах орлого	30,107,637	-
Хүүгийн зардал	(323,255,156)	(287,229,507)
Хүүгийн цэвэр орлого	170,705,772	121,990,348
Зээлийн алдагдлын сангийн зардал	(66,150,713)	(33,411,559)
Зээлийн алдагдлын сангийн зардлын дараах хүүгийн цэвэр орлого	104,555,059	88,578,789
Хураамж, шимтгэлийн орлого	47,389,265	35,650,124
Хураамж, шимтгэлийн зардал	(12,323,356)	(9,808,785)
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөс үүссэн (гарз)/ олз	(6,339,847)	3,370,866
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн олз/(гарз)	93,418,196	(65,296,303)
Гадаад валют болон үнэт металын арилжаанаас үүссэн олз	15,736,921	16,979,721
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас худалдсанаас үүссэн олз	-	1,877,287
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн гарз	(1,293,892)	-
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хүлээгдэж буй алдагдлын сангийн зардлын буцаалт	1,069,763	-
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт	(793,026)	-
Зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэй олгосон санхүүгийн хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн гарз	(16,943,013)	-
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн (гарз)/олз	(19,049,921)	21,033,400
Бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн алдагдлын сангийн зардал	(2,666,983)	(167,175)
Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз	(26,600,000)	(20,157,623)
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал	(6,546,401)	286,172
Аккредитив, баталгааны эрсдлийн сангийн зардлын буцаалт	393,454	119,797
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн (гарз)/олз	(3,023,845)	527,707
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал	1,920,631	(3,774,036)
Ногдол ашгийн орлого	1,823,177	3,290,112
Үйл ажиллагааны бусад орлого	14,966,586	990,456
Удирдлагын болон үйл ажиллагааны бусад зардал	(110,092,968)	(85,583,444)
Татварын өмнөх ашиг	75,599,800	(12,082,935)
Орлогын албан татварын зардал/(кредит)	(22,053,560)	6,930,081
Тайлант жилийн ашиг	53,546,240	(5,152,854)
Бусад дэлгэрэнгүй орлого:		
<i>Ирээдүйд ашиг алдагдалд ангилагдаж болзошгүй зүйлс:</i>		
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас		
- Тухайн жилийн олз	-	47,347,785
Шууд дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэсэн орлогын татвар	-	(11,836,946)
<i>Ирээдүйд ашиг алдагдалд ангилагдахгүй зүйлс:</i>		
Бодит үнэ цэнийг бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтаас үүссэн гарз	(10,222,176)	-
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл	3,000,000	(5,242,377)
Шууд дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэсэн орлогын татвар	2,555,544	-
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	(4,666,632)	30,268,462
Тайлант жилийн нийт дэлгэрэнгүй орлого	48,879,608	25,115,608

Тодруулга: Тайлан бэлтгэх үндэслэл. Голомт банк ХХК (цаашид "Банк" гэх)-ийн энэхүү хураангуй санхүүгийн тайлант Санхүүгийн Тайлангалын Олон Улсын Стандартын дагуу бэлтгэсэн санхүүгийн тайлан дахь санхүүгийн байдлын тайлан болон орлогын дэлгэрэнгүй тайлангаас ямар нэгэн өөрчлөлтгүйгээр хураангуйлан бэлтгэсэн болно.

Голомт Банк ХХК
Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тод-руулга	Банкны эздэд хамаарах									
		Давуу эрхтэй хувьцаа	Хувьцаат капитал	Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	ББХО ҮЦ-ны дахин үнэлгээний нөөц	БДОБУЦ үнэт цаасны дахин үнэлгээний нөөц	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц	Бусад нөөц	Хуримтлагд-сан ашиг	Нийт эзэмшигч-дийн өмч	
2016 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл		25,778,900	26,367,593	46,583,557	4,820,387	-	9,644,868	12,939,396	240,438,730	366,573,431	
Тухайн жилийн ашиг		-	-	-	-	-	-	-	(5,152,854)	(5,152,854)	
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	35,510,839	-	(5,242,377)	-	-	30,268,462	
2017 оны нийт дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	35,510,839	-	(5,242,377)	-	(5,152,854)	25,115,608	
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлсэн үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл		-	-	-	-	-	(440,582)	-	440,582	-	
МБ-ны журмын дагуу бусад нөөц рүү шилжүүлсэн нөөц		-	-	-	-	-	-	17,192,767	(17,192,767)	-	
2017 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл		25,778,900	26,367,593	46,583,557	40,331,226	-	3,961,909	30,132,163	218,533,691	391,689,039	
СТОУС 9 рүү шилжилтийн нөлөө:											
- хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын дахин хэмжилт, татварын дараах цэвэр дүн		5	-	-	-	-	-	-	(55,832,933)	(55,832,933)	
- санхүүгийн хөрөнгийн дахин ангилал ба хэмжилт, татварын дараах цэвэр дүн		5	-	-	(40,331,226)	(1,431,363)	-	-	41,762,589	-	
2018 оны 01 сарын 01-ний дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл		25,778,900	26,367,593	46,583,557	-	(1,431,363)	3,961,909	30,132,163	204,463,347	335,856,106	
Тухайн жилийн ашиг		-	-	-	-	-	-	-	53,546,240	53,546,240	
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	(7,666,632)	3,000,000	-	-	(4,666,632)	
2018 оны нийт дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	(7,666,632)	3,000,000	-	53,546,240	48,879,608	
Шинээр гаргасан энгийн хувьцаа		-	5,173,444	69,826,556	-	-	-	-	-	75,000,000	
Шинээр гаргасан давуу эрхтэй хувьцаа		50,000,000	-	-	-	-	-	-	-	50,000,000	
Хоёрдогч өглөгийн хөрвүүлэлт		-	780,820	11,219,180	-	-	-	-	-	12,000,000	
Зарласан болон төлөгдсөн ногдол ашиг		39	-	-	-	-	-	-	(8,660,088)	(8,660,088)	
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлсэн үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл		-	-	-	-	-	(106,667)	-	106,667	-	
МБ-ны журмын дагуу бусад нөөц рүү шилжүүлсэн нөөц		-	-	-	-	-	-	46,613,496	(46,613,496)	-	
2018 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл		75,778,900	32,321,857	127,629,293	-	(9,097,995)	6,855,242	76,745,659	202,842,670	513,075,626	

Энэхүү санхүүгийн тайлангийн 7-143 дугаар хуудсан дахь тодруулгууд нь уг санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

Голомт Банк ХХК
Мөнгөн гүйлгээний тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тод- руулга	2018	2017
Үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Татварын өмнөх ашиг/(алдагдал)		75,599,800	(12,082,935)
Тохируулгууд:			
Зээлийн алдагдлын сангийн зардал	14	66,150,713	33,411,559
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөс үүссэн (олз)/гарз		6,339,847	(3,370,866)
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн (олз)/гарз	44	(93,418,196)	65,296,303
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн гарз		793,026	-
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт		1,293,892	-
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хүлээгдэж буй алдагдлын сангийн зардлын буцаалт		(1,069,763)	-
Зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэй олгосон санхүүгийн хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн гарз		16,943,013	-
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас худалдсанаас үүссэн олз	18	-	(1,877,287)
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны (олз)/гарз	34	2,501,390	(12,751)
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн (олз)/гарз		19,049,921	(21,033,400)
Бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн алдагдлын сангийн зардал	20	2,666,983	167,175
Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз	22	26,600,000	20,157,623
Аккредитив, баталгааны эрсдэлийн сангийн зардлын буцаалт		(393,454)	(119,797)
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн (олз)/гарз	18	3,023,845	-
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын (олз)/гарз	24	(1,920,631)	3,774,036
Элэгдлийн зардал	22	9,757,418	8,762,817
Хорогдуулалтын зардал	21	2,647,120	1,619,599
Данснаас хассан үндсэн хөрөнгө		18,591	58,703
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын (олз)/гарз	23	6,546,401	(286,172)
Мөнгөн бусаар хүлээн авсан ногдол ашиг		(403,294)	(2,763,321)
Хүүгийн орлого	32	(493,960,928)	(409,219,855)
Хүүгийн зардал	32	323,255,156	287,229,507
Үйл ажиллагааны хөрөнгө, өр төлбөрийн өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагаанд зарцуулсан мөнгөн гүйлгээ		(27,979,150)	(30,289,062)
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөцийн цэвэр (өсөлт)		(60,043,603)	(79,396,194)
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)/бууралт		(107,077,239)	181,338,414
Арилжааны үнэт цаасны цэвэр бууралт		-	44,728,636
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр бууралт		174,529,874	-
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр бууралт		18,184,576	-
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны цэвэр (өсөлт)		(1,200,251,752)	(503,031,996)
Бусад хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)/бууралт		755,462	(15,748,710)
Өмчлөх бусад хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)/бууралт		1,417,442	(6,335,430)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)/бууралт		12,111,094	15,853,154
Бусад банкнуудын байршуулсан хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)/бууралт		(239,425,506)	263,016,245
Харилцагчдын харилцах, хадгаламжийн цэвэр өсөлт		935,753,814	634,219,508
Бусад өр төлбөрийн цэвэр (өсөлт)/бууралт		(9,053,792)	18,185,078
Татвар болон хүүгийн өмнөх үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгө		(501,078,780)	522,539,643
Төлсөн орлогын албан татвар		(6,035,111)	6,930,081
Хүлээн авсан хүү		475,288,525	421,086,080
Төлсөн хүү		(323,629,516)	(267,399,930)
Үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгө		(355,454,882)	683,155,874

Мянган төгрөгөөр	Тод- руулга	2018	2017
Хөрөнгө оруулалтын мөнгөн гүйлгээ			
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт		(11,354,599,126)	-
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт		(75,173,189)	-
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаас борлуулсны орлого		11,534,438,662	-
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаас борлуулсны орлого		46,317	-
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасны худалдан авалт		-	(661,083)
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас борлуулсны орлого		-	4,838,732
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт		(3,389,776)	-
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаас борлуулсны орлого		21,480,911	-
Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасны худалдан авалт		-	(13,611,100)
Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас борлуулсны орлого		-	3,880,810
Охин компани борлуулсны цэвэр орлого	19	519,886	-
Үндсэн хөрөнгийн худалдан авалт	22	(15,144,634)	(16,980,199)
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны орлого	22	6,664,120	5,423,729
Биет бус хөрөнгийн худалдан авалт	21	(3,217,588)	(1,289,688)
Хөрөнгө оруулалтад (зарцуулсан)/орсон цэвэр мөнгө		111,625,583	(18,398,799)
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Шинээр гаргасан энгийн хувьцаа	31	75,000,000	-
Шинээр гаргасан давуу эрхтэй хувьцаа	31	50,000,000	-
РЕПО хэлцлээс орж ирсэн орлого		2,065,957,687	793,407,576
РЕПО хэлцлийн эргэн төлөлт		(1,967,941,450)	(783,473,121)
Бусад зээлийн эх үүсвэрээс орж ирсэн орлого	27	527,864,616	40,649,559
Бусад зээлийн эх үүсвэрийн эргэн төлөлт	27	(453,252,951)	(395,493,939)
Хоёрдогч өглөгөөс орж ирсэн орлого	30	-	12,000,000
Хоёрдогч өглөгийн эргэн төлөлт	30	(12,508)	(848,467)
Төлсөн ногдол ашиг	37	(5,178,170)	-
Санхүүгийн үйл ажиллагаанд орсон мөнгөн гүйлгээ		292,437,224	(333,758,392)
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө		(6,732,489)	4,694,525
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр өсөлт		41,875,436	335,693,208
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл		1,140,312,509	804,619,301
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	7	1,182,187,945	1,140,312,509

Бэлэн мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө ашиглахыг шаардахгүй МИК-ТЗК-ийн хэлцлүүд нь Мөнгөн гүйлгээний тайланд ороогүй бөгөөд дэлгэрэнгүйг Тодруулга 3 болон 15-аас үзнэ үү.

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаанаас өмчлөх бусад хөрөнгө рүү, өмчлөх бусад хөрөнгөөс борлуулахад бэлэн эргэлтийн бус хөрөнгө болон хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө рүү шилжсэн мөнгөн бус гүйлгээ нь энэ тайланд ороогүй (Тодруулга 4.32, 21, 22 болон 16-аас үзнэ үү).

1 Танилцуулга

Эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь Голомт Банк ХХК (“Банк”)-ийн Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартууд (“СТОУС”)-ын дагуу бэлтгэгдсэн 2018 оны 12 сарын 31-ний өдөр дуусгавар болсон жилийн санхүүгийн тайлангуудаас бүрдэнэ.

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкныг шууд хянадаг, эцсийн шатны толгой компани нь Голомт Файнэншил Групп ХХК (2017 оны 12 сарын 31: Голомт Файнэншил Групп ХХК) байна. Банк нь Монгол Улсад бүртгэгдсэн, мөн албан ёсны хаягтай бөгөөд хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани юм. Анх Бодь Интернэйшнл ХХК (Банкны өмнөх толгой компани)-ийн 100%-ийн охин компанийн хэлбэрээр Бодь Интернэйшнл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдийн шийдвэрээр Монгол Улсын хууль, эрх зүйн хүрээнд үүсгэн байгуулагдсан. 2018 онд Бодь Интернэйшнл ХХК (шууд хянадаг, эцсийн шатны толгой компани) нь Банкны нийт хувьцааны 9%-ийг худалдан авч хувьцаа эзэмшигч болсон.

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Голомт Файнэншил Групп ХХК-ийн эзэмшигч Д.Баясгалан нь 2018 оны 12 сарын 31 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Голомт Банкны шууд хянадаг, эцсийн шатны эзэмшигч юм. 2018 оны 12 сарын 31 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны хувь эзэмшигчдийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 31-ээс үзнэ үү.

Банк нь 2005 оны 12 сарын 05-ны өдөр Улсын Бүртгэлийн Ерөнхий Газраас олгосон 2075377 тоот регистрийн дугаартай, 9016001014 тоот Улсын Бүртгэлийн Гэрчилгээтэй. Банк нь 1995 оны 03 дугаар сарын 06-ны өдөр Монголбанкнаас (“МБ”) олгосон банкны үйл ажиллагаа эрхлэх 25 тоот тусгай зөвшөөрлийг авсан.

Банкны хүчин төгөлдөр дүрмийн дагуу Банкны үндсэн үйл ажиллагаа нь:

- Хадгаламж;
- Зээлийн үйлчилгээ;
- Картын үйлчилгээ;
- Баталгаа ба аккредитив;
- Мөнгөн шилжүүлэг;
- Гадаад валют худалдах, худалдан авах, хадгалах, болон арилжаалах;
- Үнэт метал худалдах, худалдан авах, хадгалах, болон арилжаалах;
- Гадаад төлбөр, тооцоо;
- Үнэт цаас гаргах, арилжаалах;
- Санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээ;
- Зээл болон бусад санхүүгийн хэрэглүүр худалдан авах, худалдах;
- Кастодиан банкны үйлчилгээ;
- Хууль эрх зүйн хүрээнд хязгаарлаагүй бусад санхүүгийн үйлчилгээ болон Монголбанк ба Засгийн газрын байгууллагуудын хүлээн зөвшөөрсөн бусад үйлчилгээг үзүүлнэ.

Банк нь 2011 оны 06 сарын 02 болон 2014 оны 08 сарын 27-ны өдөр тус бүр Монгол Улсын Санхүүгийн Зохицуулах Хорооны 163 тоот болон 295 тоот тогтоолын дагуу андеррайтер болон кастодиан банкны үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг Санхүүгийн Зохицуулах Хорооноос (“СЗХ”) авсан.

Банк нь 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монгол Улсад 78 салбар, тооцооны төвтэй (2017 оны 12 сарын 31: 70 салбар, тооцооны төвтэй), мөн 25 касс (2017 оны 12 сарын 31: 21 касс)-тайгаар үйл ажиллагаагаа явуулсан. 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны ажилтны тоо 2,180 (2017 оны 12 сарын 31: 1,901) байсан.

Банкны бүртгэгдсэн албан ёсны хаяг, компанийн байршил нь: Монгол Улс, Улаанбаатар хот-15160, Сүхбаатарын талбай 5, шуудангийн хайрцаг-22.

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Монгол төгрөгөөр (“Төгрөг”) толилуулсан.

Энэхүү тайланд ашигласан төрөл бүрийн товчилсон тайлбарыг Тодруулга 50-т оруулав.

2 Банкны үйл ажиллагааны орчин

2.1 Ерөнхий тойм

Байгалийн арвин их эрдэс баялагтай, далайд гарцгүй Монгол улсын эдийн засаг өндөр хүүгийн түвшин, зах зээлийн тогтворгүй шинж тэмдгүүдтэй хөгжиж буй зах зээл юм. Монголын эдийн засаг нь Оюу толгой, Таван толгой зэрэг цөөн тооны томоохон уул уурхайн төслүүдээс ихээхэн хамаардаг. Хууль эрх зүй, татвар болон эрх зүйн зохицуулалтын орчин нь үргэлжлэн сайжрах төлөвтэй ба байнгын өөрчлөлтөнд орж байна (Тодруулга 42).

Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний уналтад нөлөө үзүүлсэн гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтын бууралт, валютын ханшийн чангаралт, гадаад өрийн асуудал болон улс төрийн тогтворгүй байдлууд нь 2016 онд Монголын эдийн засагт сөргөөр нөлөөлсөн. Энэхүү бууралт нь голлон барилга болон худалдааны салбарт ажиглагдсан. 2016 оны 8-р сард Мүүдис агентлагаас Монгол улсын зээлжих зэрэглэлийг В3 болгон бууруулсан бөгөөд 11-р сард зэрэглэлийг дахин бууруулж Саа1 болгосон.

2017 онд Олон Улсын Валютын Сангийн багц хөрөнгө зэрэг хөрөнгө оруулалтын урсгал нэмэгдсэний улмаас Монгол Засгийн Газар ам.долларын бондыг амжилттай дахин санхүүжүүлж чадсан. Дэлхийн түүхий эдийн үнийн өсөлтийн улмаас төлбөрийн тэнцэл буурч, худалдааны салбарт өсөлт гарсан.

2018 оны 4-р улиралд өмнөх 2017 оны 5.8%-аас хамгийн сүүлийн байдлаар эдийн засгийн өсөлт 6.2% болж өссөн. Экспортын өсөлт, тогтвортой зэсийн үнэ болон нүүрсний үнэ нь дотоодын нийт бүтээгдэхүүний өсөлтийг дэмжсэн. Төв Банк ("Монголбанк") нь санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангахаар мөнгөний тэлэх бодлогыг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна. Үүний үр дүнд 2018 оны 1 сард Мүүдис агентлагаас Монгол улсын зээлжих зэрэглэлийг В3 болгон нэмэгдүүлсэн.

Гэсэн хэдий ч Монголын эдийн засагтай холбоотой тодорхой эрсдэлүүд ажиглагдаж байна. 2018 оны 3-р улиралд 7.24 тэрбум ам.долларын гадаад өр төлбөртэй байсан ба 2017 оны 3-р улиралтай харьцуулахад 12%-аар өссөн. Бусад боломжит эрсдэлүүд нь БНХАУ-ын эдийн засгийн удаашрал, голлох экспортын бүтээгдэхүүний үнийн хэлбэлзэл гэх мэт гадаад хүчин зүйлээс шалтгаална.

Монголын санхүүгийн зах зээл нь төвлөрөл өндөртэй ба цөөн тооны банкууд голлох байр суурийг эзэлдэг. 2017 оны 05 сарын 24-ний өдөр Олон Улсын Валютын Сангийн Гүйцэтгэх Захирлын зөвлөл нь Монгол Улсын эдийн засгийн шинэчилсэн хөтөлбөрийг дэмжих зорилгоор Монгол Улсад баталсан "Өргөтгөсөн Санхүүжилтийн Хөтөлбөр"-ийг 3 жилийн хугацаагаар сунгах шийдвэрийг гаргасан.

Хөтөлбөрийн нэг тулгуур нь банкны системийг эрүүлжүүлэх Монголбанкийг чадавхижуулах иж бүрэн арга хэмжээ байсан. Хөтөлбөрийн хүрээнд Монголбанкнаас Монгол Улсын арилжааны банкнуудад Активын Чанарын Үнэлгээ ("АЧҮ")-г зохион байгуулсан. Урьдчилсан үр дүнг 2018 оны 1-р сард банкнуудад мэдээлсэн.

АЧҮ-ний дараа Монголбанк АЧҮ-ний урьдчилсан үр дүнд үндэслэн банк тус бүрийн санхүүгийн байдалд хяналт шалгалтыг хийж гүйцэтгэсэн. Хяналт шалгалтыг 2018 оны 6-р сард хийж дуусгасан бөгөөд үр дүн болоод банкнуудын өөрийн хөрөнгийн холбогдох дүгнэлтийг арилжааны банкнуудад мэдээлсэн.

2018 оны эцэс гэхэд АЧҮ-ний үр дүнд тодорхой арилжааны банкнуудыг өөрийн хөрөнгөө нэмэгдүүлэх шаардлага тавьсан. ОУВС нь эдгээр банкнуудын өөрийн хөрөнгөө нэмэгдүүлэх эх үүсвэрийг шалгах сонирхолтой байгаа.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал ("ХБЗА")-ыг хэмжих зорилгоор Банк макро эдийн засгийн янз бүрийн нөхцөл байдлын төсөөлөл зэрэг ирээдүйг харсан хүлээн зөвшөөрөгдөхүйц мэдээллүүдийг ашигласан. Гэвч аливаа эдийн засгийн таамаглалын адилаар тэдгээрийн тохиолдох магадлал, төсөөлөл нь тодорхой бус байх өндөр боломжтой бөгөөд тиймээс бодит үр дүн нь төсөөллөөс ихээхэн өөр байх магадлалтай. Тодруулга 41-д Банк ХБЗА загварт ирээдүйг харсан мэдээллүүдийг хэрхэн ашигласан талаар илүү дэлгэрэнгүй тусгасан.

2 Банкны үйл ажиллагааны орчин (үргэлжлэл)

2.2 Валютын арилжаа

Гол гадаад валют болох Ам.доллар болон Евро зэрэг нь Монгол Улсын ихэнх бизнесийн төлбөр тооцоонд ашиглагдаж, суурь эдийн засагт чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Доорх хүснэгт нь Монгол Улсын Төв Банкнаас зарласан Ам.доллар болон Еврогийн Төгрөгтэй харьцах ханшийг харуулав.

Огноо	Ам.доллар	Евро
2018 оны 12 сарын 31	2,642.92	3,028.65
2017 оны 12 сарын 31	2,427.13	2,897.87
2016 оны 12 сарын 31	2,489.53	2,605.79
2015 оны 12 сарын 31	1,995.98	2,182.70
2014 оны 12 сарын 31	1,985.60	2,293.36

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл

3.1 Ерөнхий зарчмууд

Банкны эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь СТОУС-ын дагуу түүхэн бодит өртөг дээр үндэслэн санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр өөрчилсөн бодит үнэ цэнээр ба үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдал ("БҮЦАА")-аар илэрхийлэгдэх санхүүгийн хэрэглүүр болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлого ("БҮЦБДО")-ор илэрхийлэгдэх санхүүгийн хэрэглүүрээр (2017: борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө болон ашиг, алдагдлын дараах бодит үнэ цэнээр ангилсан санхүүгийн хэрэглүүрээр) бүртгэх зарчмыг баримтлан бэлтгэсэн. Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогуудыг дор толилуулав. 2018 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэн мөрдөгдөж буй СТОУС 9 болон СТОУС 15-ын шилжилтийн улмаас өөрчлөгдөж буй нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоос бусад нь өөрөөр заагаагүй бол бүх тайлант жилүүдэд тасралтгүй мөрдөгдөн ирсэн. Тодруулга 5 болон 49-өөс харна уу.

Банк нь Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу нягтлан бодох бүртгэлээ хөтөлдөг. Эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь СТОУС-тай бүх материаллаг зүйлсийн хувьд нийцсэн нягтлан бодох бүртгэлийн суурийн дагуу бэлтгэгдсэн. Тодруулга 4-т эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд хэрэглэсэн нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогуудыг тусгав.

3.2 Гүйлгээний болон тайлагналын валют

Монголбанкны тайлан бэлтгэх журмын дагуу эдгээр санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд нь Банкны хөрөнгө, өр төлбөр, эзэмшигчдийн өмч, орлого болон зардлын дүн болон бусад тодруулгуудыг багтаасан болно. Банкны дүнгүүд өөр тохиолдолд, Банкны санхүүгийн байдал болон ажил гүйлгээ нь холбогдох тодруулгуудад тусгагдсан болно.

Банкны үйл ажиллагааны валют нь түүний үйл ажиллагаа явуулж буй эдийн засгийн орчны үндсэн валют байна. Банкны үйл ажиллагааны болон тайлагналын валют нь Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөг юм. Эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь Банкны гүйлгээний болон тайлагналын валют болох Монгол улсын Үндэсний Төгрөг ("Төгрөг")-өөр илэрхийлэгдсэн ба өөрөөр тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд бүх үзүүлэлтүүдийг мянгачлан илэрхийлсэн.

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж

Банк нь санхүүгийн тайланг бэлтгэсэн өдрөөр тайлагнасан болон дараагийн санхүүгийн жилийн хөрөнгө, өр төлбөрийн дүнд нөлөөлөх тооцоолол болон таамаглалыг хийдэг. Удирдлагын туршлага болон ирээдүйн үйл явдлын талаарх тухайн нөхцөл байдалд зохистой гэж үзсэн хүлээлт зэрэг бусад хүчин зүйлүүдэд үндэслэдэг чухал тооцоолол дүгнэлтүүд нь байнга дахин хянагдаж байдаг.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)**3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)**

Удирдлага нь мөн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоо хэрэгжүүлэхдээ тооцооллоос гадна тодорхой дүгнэлт хийдэг. Санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн дүнгүүдэд хамгийн мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэх үнэлэлтүүд болон дараагийн санхүүгийн жилийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнгүүдэд мэдэгдэхүйц тохируулга хийх шаардлага үүсгэж болох тооцооллуудад дараах зүйлс хамаарна. Үүнд:

(i) Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилт

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал ("ХБЗА")-ын хэмжилт нь аргачлал, загвар болон түүнд хэрэглэгдэх өгөгдлийг тодорхойлоход чухал ач холбогдолтой тооцоолол юм. ХБЗА-ын хэмжилтийн аргачлалын дэлгэрэнгүйг Тодруулга 41-ээс харна уу. Дараах бүрэлдэхүүн хэсгүүд нь зээлийн алдагдлын санд гол нөлөө үзүүлдэг: төлбөр төлөх чадваргүй болох үеийн тодорхойлолт, зээлийн эрсдэлийн ихээхэн өсөлт "SICR", дефолтын магадлал "PD", дефолт болох үеийн үлдэгдэл "EAD", болон дефолт бий болгох алдагдал "LGD" мөн макро эдийн засгийн загварууд юм. Банк нь хүлээгдэж ХБЗА-ын тооцоолол болон зээлийн бодит алдагдлын зөрүүг бууруулахын тулд загварт дүн шинжилгээ хийж баталгаажуулдаг.

Банк нь ХБЗА-ыг хэмжих зорилгоор макро эдийн засгийн урьдчилсан хувилбар зэрэг ирээдүйг харсан хүлээн зөвшөөрөгдөхүйц мэдээллүүдийг ашигласан. 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар ХБЗА-ын тооцоололд хамааралтай хамгийн хэрэглэгдэхүйц таамаглал болон магадлалын хувиудыг дор үзүүлэв:

Өгөгдөл	Хувилбар	Жинлэгдсэн хувь	Таамаглалууд:		
			2019	2020	2021
Инфляци	Суурь	68%	9.3%	9.2%	11.1%
	Дээд	12%	13.2%	16.2%	18.1%
	Доод	20%	6.3%	3.2%	3.2%
Зээлийн хүү	Суурь	68%	18.1%	18.9%	19.4%
	Дээд	12%	17.6%	17.6%	18.1%
	Доод	20%	19.3%	19.8%	20.3%
M2 /Жилийн өсөлт/	Суурь	68%	15.4%	22.2%	12.0%
	Дээд	12%	26.7%	16.6%	14.9%
	Доод	20%	3.1%	28.9%	9.7%
Төгрөг/Доллар/Жилийн өсөлт/	Суурь	68%	5.1%	9.7%	4.6%
	Дээд	12%	-2.5%	3.4%	1.7%
	Доод	20%	10.4%	9.7%	4.6%
Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний өсөлт	Суурь	68%	6.6%	6.5%	4.0%
	Дээд	12%	9.6%	11.5%	9.1%
	Доод	20%	3.7%	3.8%	1.1%
Ажилгүйдлийн түвшин	Суурь	68%	7.2%	7.0%	7.6%
	Дээд	12%	7.0%	6.8%	6.5%
	Доод	20%	7.5%	9.4%	10.0%

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)**3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж(үргэлжлэл)**

2018 оны 01 сарын 01-ний өдрөөрх таамаглал болон жинлэгдсэн хувиудыг дор үзүүлэв:

Өгөгдөл	Хувилбар	Жинлэгдсэн хувь	Таамаглалууд:	
			2019	2020
Инфляци	Суурь	70%	5.0%	4.9%
	Дээд	10%	5.2%	8.4%
	Доод	20%	3.6%	1.7%
Зээлийн хүү	Суурь	70%	19.6%	19.0%
	Дээд	10%	17.8%	15.3%
	Доод	20%	20.3%	20.8%
M2 /Жилийн өсөлт/	Суурь	70%	16.5%	12.0%
	Дээд	10%	16.5%	16.3%
	Доод	20%	-1.3%	9.0%
Төгрөг/Доллар/Жилийн өсөлт/	Суурь	70%	0.8%	-2.5%
	Дээд	10%	0.1%	-3.1%
	Доод	20%	10.3%	9.7%
Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний өсөлт	Суурь	70%	3.7%	5.3%
	Дээд	10%	5.5%	7.3%
	Доод	20%	1.8%	2.3%
Ажилгүйдлийн түвшин	Суурь	70%	8.6%	8.2%
	Дээд	10%	8.2%	7.6%
	Доод	20%	10.4%	10.1%

Банк нь магадлалын дээд жинг өөрчлөх шийдвэр гаргасан бөгөөд 2018 онд 2%-аар нэмэгдүүлсэн. Энэхүү нэмэгдэл нь Монголын эдийн засгийн сайжрал болон гадаад валютын ханшийг тогтворжилтыг авч үзсэн.

Эргэлтийн зээлийн хэрэгслүүд (жишээ нь, зээлийн карт, овердрафт). Зээлийн зарим хувьд Банкны зээлийн алдагдалд өртөх магадлал нь зээлийн гэрээний хамгийн дээд хугацаанаас хэтэрч болно. Энэхүү хөнгөлөлт нь зээл болон зээлийн шугамын ашиглагдаагүй үлдэгдлийн аль алиныг агуулдаг бөгөөд зээлийн эргэн төлөлтийг шаардах, ашиглагдаагүй шугамыг цуцлах зэрэг Банкны гэрээгээр олгогдсон эрх нь зээлийн алдагдалд өртөх эрсдэлийг хязгаарладаггүй.

Ийм зээлийн хувьд Банк нь зээлийн эрсдэлд өртөж болох хугацааны туршид зээлийн алдагдлын санг тооцдог бөгөөд зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаа нь зээлийн алдагдлын санг бууруулахгүй. Энэхүү хөнгөлөлтийг хэрэгжүүлэхийн тулд үнэлгээ шаарддаг. Удирдлага нь энэхүү онцгой тохиолдолд хамаарах жижиглэнгийн болон арилжааны зээлийг тодорхойлохдоо үнэлгээ хийсэн.

Банк нь дараах онцлог шинж чанар бүхий зээлд уг хөнгөлөлтийг олгосон: (а) тогтоосон хугацаа эсвэл эргэн төлөлтийн бүтэц байхгүй, (б) зээлийн гэрээг цуцлах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын өдөр тутмын ажил нь практик хэрэгждэггүй бөгөөд гэрээг Банк зээлийн эрсдэлийн түвшин нэмэгдэж байгааг мэдсэн тохиолдолд зөвхөн цуцалдаг, (в) зээлийн багцын түвшинд хянадаг. Цаашилбал, Банк нь зээлийн эхлэх үе болон эргэн төлөгдөх хугацаа зэргийг оруулан зээлийн алдагдлын санг хэмжих хугацааг тодорхойлохдоо үнэлгээ хийдэг.

Банк нь дараах түүхэн мэдээлэл болон туршлагыг авч үзсэн: (а) Банк нь хэзээ зээлд хамгийн сүүлд томоохон өөрчлөлт бий болсон зэргийг харгалзан ижил төстэй зээлийн зээлийн эрсдэлд өртсөн хугацааг үнэлэн зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийн эхэн үеийн тодорхойлдог, (б) зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлттэй ижил төстэй санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дефолтын хугацаа, (в) зээлийн эрсдэлийн хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаа (жишээлбэл, ашиглаагүй зээлийн шугамын хэмжээг бууруулах эсвэл зогсоох), урьдчилгаа төлбөрийн хувь болон дуусгавар хугацааг бий болгох бусад хүчин зүйлүүд. Эдгээр хүчин зүйлийг харгалзан үзэхдээ, Банк зээлийг багцыг дэд бүлгүүдэд хувааж, түүхэн мэдээлэл, туршлага болон ирээдүйн холбогдох мэдээлэлд үндэслэн хамгийн их хамааралтай хүчин зүйлсүүдийг ашигладаг.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт (“ЗЭТӨ”). Зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн эсэхийг тодорхойлохын тулд Банк тайлант үеийн эцэст санхүүгий хэрэглүүрийн бүх хугацаан дахь дефолт болох эрсдэл болон анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн дефолт болох эрсдэлийг харьцуулна. Үнэлгээгээр тайлант үеийн эцэст тодорхой нэг зээлийн эрсдэлийн түвшинд хүрэх гэхээсээ илүү зээлийн эрсдэлийн харьцангуй өсөлтийг нь авч үздэг. Банк нь бүхий л боломжит ашиглаж болохуйц бэлэн байгаа ирээдүйг харсан мэдээлийг хэт их зардал, хүчин чармайлт гаргалгүйгээр авч үздэг. Тодруулга 41-ээс харна уу. Банк нь зөрчил дутагдал болон зээлийн эрсдэлийн үнэлгээнд хэрэглэх ирээдүйг харсан мэдээллээс өмнө зээлийн эрсдэлийн өсөлтийн зан төлөвийн үзүүлэлтүүдийг тухайн хэрэглүүр эсвэл багцын түвшинд тодорхойлдог. ЗЭТӨ-ийг тодорхойлохын тулд удирдлага нь үнэлгээнд үндэслэсэн тодорхой шалгуурыг авч үздэг. Бүх төрлийн зээлийн хувьд доорх ЗЭТӨ-ийн шалгуурыг хангах ёстой:

- 30 хоногоор хугацаа хэтэрсэн;
- “Forbearance” статустай;
- Монголбанкны “Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журам”-ын дагуу эрсдэлийн ангилал нь “Анхаарал хандуулах” гэж ангилсан;
- Дефолт болсон статустай.

Хэрэв харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны ХБЗА-ыг хугацааны турш дахь ХБЗА (Үүнд одоогийн байдлаар 12 сарын ХБЗА-аар хэмжигдэх 1-р шатлалд байгаа зээлүүд орно)-аар тооцсон бол 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар ХБЗА нь 46,369,624 мянган төгрөгөөр (2018 оны 01 сарын 01-ний өдрөөр 51,947,098 мянган төгрөг) нэмэгдэх байсан.

(ii) Бизнес загварын үнэлгээ

Бизнес загварт үндэслэн санхүүгийн хөрөнгийг ангилна. Удирдлага бизнес загварын үнэлгээг хийхдээ санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн багц болон ижил байдлын түвшинг тодорхойлохдоо үнэлэлт өгсөн. Борлуулалтын гүйлгээг үнэлэхдээ Банк нь түүхэн давтамж, цаг хугацаа болон үнэ цэнэ, борлуулалтын зорилго, ирээдүйн борлуулалтын үйл ажиллагааны тухай хүлээлт зэргийг авч үздэг. Зээл чанаргүйдсэнээс үүдэн гарах боломжит алдагдлыг багасгах зорилготой борлуулалтын гүйлгээ нь “гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах” бизнесийн загвартай таарч байна. Зээлийн эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаанд хамааралгүй бусад хугацаанаас өмнөх борлуулалтууд ч мөн дангаараа болон бүлгээрээ олон давтамжтай биш эсвэл үнийн дүнгийн хувьд их биш гэдгийг харгалзан “гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах” бизнесийн загвартай таарч байна. Мөн түүнчлэн зөвхөн стрессийн тохиолдлын үед эсвэл Банкны хяналтаас гадуур нэг удаагийн үйл явдлын үр дүнд хийгдэж болох санхүүгийн хөрөнгийн борлуулалт нь байнга давтагддаггүй бөгөөд Банкны зүгээс таамаглах боломжгүй байх ба бизнесийн загварын зорилгын хувьд тохиолдлын гэж үзэх учир тухайн санхүүгийн хөрөнгийн ангилалд нөлөөлөхгүй.

“Гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах ба зарах” бизнес загвар нь гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах болон тухайн хөрөнгийг борлуулснаас үүссэн мөнгөн урсгалыг цуглуулах нь мөн энэхүү бизнес загварын зорилгыг биелүүлэхэд чухал, үүнд хөрвөх чадвартай байдлаа удирдахын тулд, тодорхой нэг өгөөжид хүрэхийн тулд, эсвэл тухайн хөрөнгийг санхүүжүүлэхэд ашигласан өр төлбөрийн хугацааг санхүүгийн хөрөнгийн хугацаатай нь тохируулахын тулд гэх мэт.

Үлдсэн ангиллын гол зорилго нь худалдан борлуулсанаас үүсэх мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор удирдаж байгаа санхүүгийн хөрөнгийн багцууд багтах бөгөөд жишээ нь өмнө нь худалдан борлуулсан төлөв байх ёстой. Гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах нь энэ бизнес загварын хувьд заримдаа тохиолддог.

СТОУС 9-д шилжих үед Банк борлуулахад бэлэн үнэт цааснуудынхаа багцыг хэрхэн эдгээр хөрөнгийг удирдаж байгаа гэдгээс хамааран 2 дэд багцад хуваасан. Ойролцоогоор 27% нь хөрвөх чадвартай багц гэж үзэн “Гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах ба зарах” ангилалд багтаж үлдсэн нь зөвхөн стрессийн тохиолдлын үед зарагдах үнэт цаасууд гэж үзсэн учир “гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах” ангилалд багтсан.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Банк нь бүх төрлийн зээлийн бизнес загварыг үнэлсэн ба өнгөрсөн жилүүдийн үнэт цаасжуулах гүйлгээ буюу Монголын ипотекийн корпораци ХХК (“МИК-ОССК” ХХК)-д буцаах үүрэггүй худалдсан ипотекийн зээлийн багцаас бусад зээлүүд нь “Гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах” гэсэн бизнес загварыг хангаж байгаа гэж дүгнэсэн. Тиймээс МИК-д борлуулсан ипотекийн зээлийн багц нь “Гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах” бизнес загвартай нийцэхгүй. Мөн энэхүү үнэт цаасжуулах гүйлгээний дүн нь их хэмжээнийх бөгөөд олон давтамжтай хийгдсэн учир “Худалдан борлуулахын тулд эзэмших” гэсэн бизнес загвар нь тохиромжтой.

(iii) Мөнгөн урсгал нь зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэж буй эсэх үнэлгээ (“ЗХҮТ”)

Санхүүгийн хөрөнгийн мөнгөн урсгал нь зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтөөс (“ЗХҮТ”) бүрдэж буй эсэхийг тодрхойлоход үнэлэлт өгөх шаардлагатай.

Банк нь гэрээний хугацаа эсвэл мөнгөн урсгалыг өөрчлөх боломжтой гэрээний заалтуудыг тодорхойлж, дүгнэлт хийсэн. Зээлийн хугацаанаас өмнөх эргэн төлөлт болон урьдчилгаа төлбөрийн дүн нь хуримтлагдсан хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэх бөгөөд нэмэлтээр гэрээг хугацаанаас өмнө дуусгахтай холбоотой тодорхой хэмжээний нөхөн олговор авдаг тохиолдолд уг зээл нь ЗХҮТ шалгуурыг хангана. Хөрөнгийн үндсэн дүн нь дараа үеийн үндсэн дүнгийн эргэн төлөлтийг хассан анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн бодит үнэ цэнэ юм. Жишээ нь үр ашигт хүүгийн аргаар тодорхойлсон хүүг ашиглан тооцсон цэвэр дүн.

Үндсэн төлөлтийг үл харгалзан стандарт нь мөн ЗХҮТ шалгуурыг хангах дараах нөхцөлүүдтэй урьдчилсан эргэн төлөлттэй хэрэглүүрүүдийг хүлээн зөвшөөрдөг: (i) урамшуулал эсвэл хямдруулалттай үүссэн хөрөнгө, (ii) хуримтлагдсан хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэх, мөн нэмэлтээр гэрээг хугацаанаас өмнө дуусгахтай холбоотой тодорхой хэмжээний нөхөн олговор авдаг урьдчилгаа төлбөр, (iii) урьдчилгаа төлбөрийн шинж чанар нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед материаллаг бус.

ЗХҮТ шалгуурыг даваагүй хэрэглүүрүүд ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэнэ. Тодруулга 5-ыг харна уу. Энэхүү ангилал нь орон сууцны зээлийн хөтөлбөрийн санхүүгийн хэрэглүүрүүдтэй холбоотой.

Банкны зээлийн гэрээ нь Банктай дахин өөр гэрээ хэлэлцээрт орох эсвэл тодорхой шалгуурт хүрсэн тохиолдолд хүүний түвшинг бууруулахад чиглэсэн заалтыг агуулдаг. Үүнд Банкинд байршуулсан харилцах дансны гүйлгээг хамгийн бага байхаар хадгалах зэрэг орно. Тухайн хэрэглүүр дэх энэхүү заалт нь Банкны нийт ашгийн хэмжээг бууруулахгүй болон зээлийн үндсэн шинж чанарыг алдагдуулахгүй бол мөнгөн урсгал нь ЗХҮТ шалгуурыг хангана гэж үзнэ.

Банк нь стандартын жишээг авч үзсэн бөгөөд уг заалт нь хууль тогтоомжоос үүдэн бий болсон ба гэрээний нэг хэсэг биш. Хэрвээ хууль тогтоомж өөрчлөгдвөл уг заалт нь цаашид хэрэгжихгүй (зарим орны хууль тогтоомжууд гэх мэт) буюу ЗХҮТ-ийн үнэлгээнд хамаарахгүй.

(iv) Санхүүгийн хөрөнгийн өөрчлөлт

Хэрэв санхүүгийн хөрөнгүүд гэрээгээр өөрчлөгдсөн үед (өөрөөр хэлбэл дахин тохиролцох гэх мэт) Банк нь уг өөрчлөлтийн ач холбогдлыг үнэлж, анхны хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөх, уг хөрөнгийг шинээр бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг үнэлдэг. Энэхүү үнэлгээ нь нягтлан бодох бүртгэлийн холбогдох бодлогод тусгагдсан чанарын хүчин зүйлсэд үндэслэдэг. Тухайлбал, Банк нь үнэ цэнийн бууралттай дахин тохиролцсон зээлийг үл хүлээн зөвшөөрөх, шинээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн зээлийг анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед нь үнэ цэнийн бууралттай хэмээн тооцох эсэхийг шийддэг. Хөрөнгийн үл хүлээн зөвшөөрөлт нь эрсдэл болон өгөөжөөс шалтгаална. Үүнд хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээний (үүнд гэрээний мөнгөн гүйлгээ орохгүй) өөрчлөгдөх боломж, уг өөрчлөлтөөс үүдэх өөрчлөлт гэх зэрэг орно.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Удирдлага нь гэрээний өөрчлөлтийг харгалзан тухайн нөхцөл байдал бүрт оруулах өөрчлөлтийг үнэлдэг бөгөөд эдгээр зээлийн өөрчлөлтөөс үүсэх эрсдэл, өгөөж нь өөрчлөгдөөгүй гэж тодорхойлсон. Тиймээс бүх өөрчлөлтийг хийхдээ эдгээр зээлийг бүртгэлээс хасаагүй эсвэл үнэ цэнэ нь буурсан ангиллаас дахин ангилаагүй.

(v) Хөрөнгийг актлах бодлого, журам

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийн нөхөн төлөгдөх үйл ажиллагаа дуусгавар болсон, дахин нөхөн сэргээх үндэслэлгүй гэж үзсэн тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл зарим хэсгийг нь акталдаг. Энэхүү үндэслэлийг хийхэд ашиглагдах мөнгөн гүйлгээг тодорхойлох нь үнэлгээ шаарддаг. Удирдлага нь дараах тохиолдлуудад нөхөн төлөгдөх үндэслэлгүй хэмээн үздэг: зээл нь шүүхийн шийдвэрээс хойш хамгийн багадаа 180 хоногийн хугацаа хэтэрсэн, татан буугдсан эсвэл дампуурлаа зарлаж буй тохиолдолд, зээлийн барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь зээлийн үлдэгдлээс бага үед, хууль сахиулах үйл ажиллагаа бүрэн дууссан.

(vi) Холбоотой талын ажил гүйлгээний анхны хүлээн зөвшөөрөлт

Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны явцад Банк нь холбогдох талуудтай ажил гүйлгээнд оролцдог. СТОУС 9 нь санхүүгийн хөрөнгийг тэдгээрийн бодит үнэ цэнээр нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр бүртгэхийг шаарддаг. Энэхүү ажил гүйлгээг зах зээлийн эсвэл зах зээлийн бус (өөрөөр хэлбэл энэхүү ажил гүйлгээтэй холбоотой идэвхтэй зах зээл байхгүй) хүүтэй уялдсан эсэхийг тодорхойлоход үнэлгээ хийдэг. Энэхүү үнэлгээнд өөр бусад хамааралгүй этгээдтэй хийсэн ижил төрлийн ажил гүйлгээний үнийн дүн болон үр ашигт хүүгийн шинжилгээг ерөнхий зарчим болгодог. Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээний ерөнхий нөхцөл болон нэр томьёог Тодруулга 47-оос харна уу.

(vii) Барилга байгууламж болон хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээ

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг жил бүрийн 12 сарын 31-нд бодит үнэ цэнээр нь үнэлдэг. Үнэлгээг Монгол улсад байрших ижил төстэй хөрөнгийг үнэлсэн туршлагатай, хараат бус, мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэдэг. Уг үнэлгээг санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан үнэлгээнээс тусад нь хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө, өр төлбөрийг давхар тоолохоос зайлсхийх зорилгоор эдгээр санхүүгийн тайланд тохируулсан.

Бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашигласан таамаглал ба үнэлгээний аргыг Тодруулга 45-д дурдсан.

(viii) Засгийн Газар, Монголбанк, төрийн байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас зээлээр авсан эх үүсвэр

Банк нь Монгол Улсын Засгийн Газар (Монгол Улсын Хөгжлийн Банк, Монголбанк г.м), төрийн өмчит байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас урт хугацаат санхүүжилтийг хэвийн зээлийн хүүтэй ижил хүүгээр авдаг бөгөөд тус зээлийн хүү нь Банкны бусад зээлдүүлэгчдээс авдаг зээлийн хүүгээс доогуур байж болзошгүй. Ийм санхүүжилтийн үр дүнд Банк эдгээр эх үүсвэрүүдийг зээлдэгчийн тодорхойлсон зорилтот харилцагч, хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр зээлүүлэх боломжтой. Удирдлага эдгээр хэрэглүүрүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед олз, гарз үүсэх эсэхийг авч үзсэн. Уг ажил гүйлгээнүүд нь холбоогүй этгээдүүдтэй хийгддэг тул удирдлагын үнэлэлтээр эдгээр эх үүсвэрүүд болон холбогдох зээл олголтууд нь зах зээлийн үнээр хийгдсэн бөгөөд анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед нь олз, гарз үүсэхгүй гэж дүгнэсэн. Уг үнэлэлтийг хийхдээ удирдлага эдгээр хэрэглүүрүүд нь тусгай зах зээл (тусгай сегмент г.м) дээр хийгддэг гэж үзэж байгаа. Мөн дээрх удирдлагын үнэлэмжид Засгийн газрын санаачлагаар Монголбанкны Үнэ Тогтворжуулах Хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлж буй 4%-ийн хүүтэй эх үүсвэртэй, харилцагчидад 8%-ийн хүүтэй олгогдож буй Ипотекийн орон сууцны зээлийн хөтөлбөр хамрагдаж байна.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Засгийн Газар, Монголбанк, төрийн байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас зээлээр авсан эх үүсвэрүүд нь 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 284,568,016 мянган төгрөг (2017 оны 12 сарын 31: 366,512,751 мянган төгрөг)-ийн дүнтэй байсан (Тодруулга 28-аас харна уу).

(ix) Монголын ипотекийн корпораци (МИК)-ийн орон сууцны зээлээр баталгаажсан үнэт цаас (ипотекийн зээлийн багцыг үнэт цаасжуулах ажил гүйлгээ)

2018 онд Банк нь 5 удаагийн МИК-ийн орон сууцны зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны хэлцэлд оролцсон. Банк нь 8%-н хүүтэй зээлийн багцыг Монголын Ипотекийн Корпорацийн 100 хувийн эзэмшлийн компани болох МИК ТЗК10, МИК ТЗК11, МИК ТЗК12 болон МИК ТЗК13 тусгай зориулалтын компанид зарж, 4.5%-ийн хүүтэй, давуу эрхтэй ипотекийн зээлээр баталгаажсан бонд мөн 10.5%-ийн хүүтэй, энгийн ипотекийн зээлээр баталгаажсан бонд хүлээн авсан. Дээрх МИК, тусгай зориулалтын компанийн худалдан авсан зээлийн багц нь буцаах нөхцөлгүй. Давуу эрхтэй үнэт цаасны үндсэн төлбөр хийгдсэн тохиолдолд энгийн үнэт цаасны үндсэн төлбөрийг авах боломжтой ба давуу эрхтэй үнэт цаас эзэмшигчид нь төлбөрийн хувьд давуу эрхтэй. Банк нь зарагдсан зээл тус бүрийн хувьд Үйлчилгээ үзүүлэгчийн үүргийг гүйцэтгэх ба үйлчилгээний шимтгэлд цуглуулсан төлбөрөөс 2.5 хувийн шимтгэл авна. МИК-д үлдсэн цэвэр хөрөнгө нь (хэрэв байгаа бол) МИК-ийн хувьцаа эзэмшигчдэд очно.

Түүнчлэн, МИК-ийн цэвэр хөрөнгө нь дутсан тохиолдолд үүнийг давуу болон энгийн үнэт цаас эзэмшигчид МИК-д буцаах нөхцөлгүйгээр хариуцна (төлбөр болон давуу эрхийн хувьтай тэнцүү хэмжээгээр). Энэхүү гэрээний дагуу Банкны эзэмшиж буй давуу эрхтэй үнэт цаас нь Монголбанкнаас анх 8%-ийн хүүтэй орон сууцны зээлийг санхүүжүүлэх зорилгоор авсан 4%-ийн хүүтэй эх үүсвэрийг буцаан төлөхөд ашиглагдана.

Удирдлага нь эдгээр зээлүүдийг СТОУС-д заасан данснаас хасах шаардлагыг хангасан эсэхийг үнэлж үзсэн. Мөнгөн хөрөнгийн эрхийн хугацаа дуусаагүй байгаа боловч эдгээр 8 хувийн Орон сууцны зээлийн хөрөнгийн мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрхээ шилжүүлснээр бүх эрсдэл өгөөжийг давхар шилжүүлсэн гэж Удирдлага үзсэн.

Тус шийдвэрийг гаргахдаа удирдлага банк бүрийн бүлгийн буюу ерөнхий эрсдэлийн багц нь өөр өөр зээлдэгч, үүрэг хүлээгч, ипотекийн хөрөнгийн байршил зэргээс хамаараад зарсан зээлийн эрсдэлийн багцаас эрс ялгаатай гэж үзсэн. Мөн эдгээр хэрэглүүрийн хувьд анх хүлээн зөвшөөрөлтийн үед олз, гарз үүсэх эсэхийг тооцсон.

Эдгээр хэлцлийг зах зээлийн оролцогч талууд сайн дураараа хийсэн ба уг хэрэглүүрүүд нь зах зээлийн хүүгээр хийгдсэн тул олз, гарзыг анхны хүлээн зөвшөөрөлтөд бүртгэх шаардлагагүй гэж Удирдлага үзсэн.

(x) Хөрөнгө оруулалтын сан (ХОС)-д оруулсан хөрөнгө оруулалт

Тодруулга 13-д заасны дагуу 2014 оны 12 сарын сүүлээр Банк нь Монгол Улсад байгуулагдсан анхны хөрөнгө оруулалтын санд хөрөнгө оруулалт хийсэн. Ингэснээр 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар тухайн хөрөнгө оруулалтын сангийн нэгжийн 10%-ийг (2017: 10%) Банк эзэмшиж, үлдсэн нэгжийн 88.4% нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн батлагдсан өдрийн байдлаар бусад худалдагдаагүй байсан. 2018 онд нэмэлтээр сангийн 1,800,000 ширхэг нэгж арилжаалагдсан. Удирдлагын зүгээс Банк нь тус хөрөнгө оруулалтын санг удирдах эрхгүй ба өдөр тутмын үйл ажиллагаа болон санхүүгийн шийдвэр гаргалтад нь нөлөөлж чадахгүй гэж үзсэн тул СТОУС 9-д заасны дагуу өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт гэж ангилан бодит үнэ цэнээр нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэсэн. Энэхүү дүгнэлтэд хүрэхийн тулд удирдлага нь доорх зүйлсийг авч үзсэн:

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

- ХОС нь Банкны хувьцаа эзэмшигч эсвэл удирдлагатай ямар ч холбоогүй бие даасан компаниар удирдуулан явагддаг ба Банк нь Сангийн үйл ажиллагааны явцад аливаа ногдол ашиг авах эрхгүй;
- Хөрөнгө оруулалтын сангийн удирдлагын зүгээс үлдэгдэл нэгжийн 88.4%-д хөрөнгө оруулагчийг идэвхтэй хайж байгаа;
- Түүнчлэн холбогдох хуулийн болон гэрээний хүрээнд Голомт Банк болон бусад хөрөнгө оруулагчид ХОС-ийн удирдах компанийн үйл ажиллагаа, шийдвэр гаргалт болон хараат бус байдалд нөлөөлөх нь хориглогдсон;
- Голомт Банк нь хамгийн ихдээ өөрийн оруулсан хөрөнгө оруулалтыг алдаж болох ба бусад хөрөнгө оруулагчдын алдагдлыг үүрэх ямар нэгэн үүрэг байхгүй. Ашиг өгөөжийн хувьд Банк нь зөвхөн өөрийн оруулсан хөрөнгө оруулалтад хамаарах хэсгийн хүртэх ба бусад хөрөнгө оруулагчдын хийсэн хөрөнгө оруулалттай холбоотой аливаа урамшууллаас хүртэх эрхгүй
- Банк нь тухайн ХОС-ийн хөрөнгө оруулалтын шийдвэрт оролцохгүй бөгөөд удирдлагын компани бие даан бусад төрлийн хөрөнгө оруулалтыг хийх шийдвэр гаргах ба Банкны зүгээс энэхүү шийдвэртэй холбоотой ямар нэгэн зөвшөөрөл шаардахгүй.

(xi) Ханшийн тэгшитгэлийн зөрүү болон үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн хойшлогдсон татвар

Одоо мөрдөгдөж буй татварын хууль тогтоомж болон холбогдох нэмэлт татварын хууль тогтоомжид үүсмэл санхүүгийн хэрэглэлийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүсэх олз, гарзад хойшлогдсон татвар хүлээн зөвшөөрөх талаар тусгаагүй байдаг. Холбогдох татварын хууль нь зөвхөн ханшийн тэгшитгэлийн олз, гарзын татварыг хэрхэн тооцох талаар тусгасан бөгөөд байгууллагын орлогын албан татварын хуульд зөвхөн хэрэгжсэн ханшийн тэгшитгэлийн олзанд татвар ногдуулах, хэрэгжсэн гарзыг татвар ногдуулах орлогоос хасах, хэрэгжээгүй олз, гарзыг хэрэгжих хугацаа хүртэл хойшлуулж бүртгэх хэмээн заасан. Тиймээс орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз гарз болон олон улсын санхүүгийн байгууллагаас авсан урт хугацааны эх үүсвэрээс үүсэх хэрэгжээгүй ханшийн тэгшитгэлийн зөрүүг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөх хүртэл татвар төлөхгүй орлого эсвэл татвараас чөлөөлөгдөхгүй зардал гэж үздэг ба дээрх хэрэгжээгүй олз, гарз нь татварын түр зөрүү үүсгэдэг. 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хүлээн зөвшөөрсөн цэвэр хойшлогдсон татварын өглөг нь 29,145,005 мянган төгрөг (2017 оны 12 сарын 31: 8,818,335 мянган төгрөг) байна. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 36-аас харна уу.

Дээрх шийдвэрийг гаргахдаа Банкны Удирдлага СТОУС-ын үндсэн зарчмууд, тухайн гүйлгээний шинж чанар, дээрх ажил гүйлгээтэй ижил төрлийн гүйлгээг татварын хуулиар авч үзсэн байдал (жишээ нь: Гадаад валютын ажил гүйлгээний болон гадаад валютаарх хөрөнгийн ханшийн тэгшитгэлийн зөрүүтэй холбоотой татварын хууль гэх мэт). Мөн татварын байгууллагын сүүлийн үеийн практик, өмнөх татварын шалгалтын дүгнэлт, Банкны салбарын ерөнхий татварын практик болон хэрэгжсэн, хэрэгжээгүй татварын олз гарз гэсэн ойлголтыг авч үзэх байдал зэрэг хүчин зүйлсийг тооцож үзсэн.

Татварын хууль тогтоомжид деривативын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн хэрэгжээгүй болон хэрэгжсэн олз, гарзыг татварын зорилгоор хэрхэн авч үзэх талаар тусгайлан заагаагүй бөгөөд зөвхөн бүх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн олз, гарзыг хэрэгжсэн, хэрэгжээгүйгээр нь ялгахыг шаарддаг. Энэхүү шаардлагыг харгалзан үзсэний үндсэнд удирдлага нь татварын байгууллага деривативын бодит үнэ цэнийн хэрэгжээгүй олзыг татвар ногдох орлого гэж авч үзэн нэмэлт татвар ногдуулах эсвэл Банкны Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоо (Тодруулга 4) эргэн хянах шаардлага тавих эрсдэлийг үнэлж дүгнэсэн.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Гадаад валютын деривативын үнэ цэнд гарсан зарим өөрчлөлт нь хэрэгжээгүй олз, гарзыг илэрхийлэх бөгөөд өмнөх тайлант үеүдэд татвар төлөх орлого болон татвараас чөлөөлөгдөх зардал гэж үзсэн холбогдох олз, гарзаас бусад төрлийн хэрэгжээгүй олз, гарз нь түр зөрүү үүсгэдэг. Төв Банктай хийсэн урт хугацаат своп хэлцэл нь олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан долларын урт хугацаат зээлийг төгрөг рүү хөрвүүлэхэд ашигладаг.

Мөн удирдлага нь санхүүгийн тайлан гарах өдрөөрх боломжит бүх мэдээлэлд үндэслэн уг эрсдэлийг бага гэж дүгнэсэн.

Орлогын татварын талаар дэлгэрэнгүйг Тодруулга 36-аас, Монгол улсад мөрдөгдөж буй татварын хуулийн тодорхойгүй байдлыг Тодруулга 43-аас үзнэ үү.

(хii) Монголбанкны журам болон СТОУС-ын зөрүүгээс үүдэлтэй хойшлогдсон татвар

Банк нь СТОУС-ын дагуу үнэ цэнэ бууралтын сан байгуулахаас гадна Монголбанкны (Төв Банк) тайлагналын шаардлагын дагуу үнэ цэнэ бууралтын санг Монголбанк болон Сангийн яамны баталсан Активыг ангилах, Эрсдэлийн сан байгуулах журмын дагуу байгуулдаг. Эдгээр журмын дагуу Банк нь харилцагчид олгосон зээл болон урьдчилгааны чанарыг тоо хэмжээний болон чанарын хүчин зүйлс дээр үндэслэн тодорхойлдог. Тоо хэмжээний хүчин зүйлсд хугацаа хэтэрсэн байдал (өөрөөр хэлбэл эргэн төлөлтийн хоцролт) гэх мэт хугацааны шинжтэй хүчин зүйлс хамаардаг. Харилцагчид олгосон зээл нь дараах байдлаар ангилагддаг: хэвийн, хугацаа хэтэрсэн, мөн чанаргүй. Хэвийн бус зээл нь эргэлзээтэй, муу зээл болон чанаргүй зээл гэж дэд ангиллаар ангилагддаг. Ангилал бүрт тусгайлан тооцсон хувийн дагуу эрсдэлийн санг байгуулдаг.

Байгууллагын орлогын албан татварын хуулийн дагуу хэвийн зээл дээр байгуулагдсан үнэ цэнийн бууралтын эрсдэлийн сан нь татвараас чөлөөлөгдөхгүй зардал гэж үздэг. Өмнөх жилүүдийн адил 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь хэвийн зээлд СТОУС-ын дагуу үнэ цэнэ бууралтын эрсдэлийн санг байгуулж татвараас хасагдахгүй зардал хэмээн тооцсон.

Үүнээс гадна 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкны эрсдэлийн сан байгуулах журмын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сан нь татвараас хасагдах зардал байдаг ба СТОУС-ын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сангаас бага байсан (2017 оны 12 сарын 31: Монголбанкны эрсдэлийн сан байгуулах журмын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сан нь СТОУС-ын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сангаас мөн адил бага байсан).

Удирдлагын зүгээс хэвийн зээлийн эрсдэлийн сангийн зардал, түүний буцаалтын нягтлан бодох бүртгэл болон татварын тооцооллын талаар, мөн Монголбанкны журам болон СТОУС-ын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сангийн зөрүүнээс үүссэн татварын нөлөөллийг нарийвчлан үзсэн бөгөөд эдгээр нь татварын түр зөрүү үүсгэж, улмаар хойшлогдсон татварын хөрөнгө болох 12,782,841 мянган төгрөгийг (2017 оны 12 сарын 31: 6,302,458 мянган төгрөгийн хойшлогдсон татварын хөрөнгө) санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрсөн.

Удирдлагын зүгээс хэвийн зээлийн сан буцаасантай холбоотой гарах орлогыг орлогын татвар ногдуулах орлого биш гэж үздэг бөгөөд хойшлогдсон татварын хөрөнгө нь ирээдүйд нөхөгдөх боломжтой байдаг.

Татварын хууль тогтоомжид хэвийн зээлийн сан буцаасантай холбоотой орлогын тухай тусгайлан заагаагүй ба Монголын татварын хуулийг олон янзаар тайлбарладаг зэрэг нөхцөл байдлыг (Тодруулга 36) харгалзан үзвэл Татварын байгууллагаас уг орлогод албан татвар ногдуулах байр суурьтай хандах магадлалтай тул уг хойшлуулсан татварыг буцаан авах боломжгүй байх магадлалтай гэж үзсэн. Гэхдээ Банкны удирдлага энэхүү тайланг бэлтгэх өдрийн байдлаар хойшлогдсон татвартай холбоотой уг эрсдэлийг бага хэмээн үзэж байна.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Мөн дээр дурдсан Монголбанкны журмын дагуу 90-өөс дээш хоногийн хугацаа хэтрэлттэй зээлийн хүүгийн орлого нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөхгүй ба СТОУС-д уг хүүгийн орлогыг ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрдөг.

Татварын байгууллага нь Монголбанкны дээрх журмыг татвар суутгах орлого болон татвараас чөлөөлөгдөх зардлыг тооцохдоо мөрддөг тул дээрхтэй холбоотой СТОУС-ын дагуу санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хүүгийн орлогыг татвар суутгахгүй орлого гэж үзэх буюу энэ нь түр зуурын зөрүүг үүсгэнэ. Энэхүү хүүгийн орлогыг харилцагчаас авсны дараа Монголбанкны журмын дагуу татвар суутгах орлого гэж үзнэ.

Үүнээс үүдэн Банк нь 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 9,850,031 мянган төгрөгийн (2017 оны 12 сарын 31: 10,514,987 мянган төгрөг) хойшлогдсон татварын өглөгийг хүлээн зөвшөөрсөн. Удирдлагын зүгээс Татварын байгууллагаас уг хүүгийн орлогод албан татвар ногдуулах байр суурьтай хандах магадлалтай, эсвэл Банкны татварын бодлогыг буруу гэж үзэн нэмэлт татвар ногдуулах эрсдэлтэй гэж үзсэн. Гэвч энэхүү тайлант огнооны байдлаар мэдэгдэж буй мэдээлэл, татварын байгууллагын сүүлийн үеийн практик, өмнөх татварын шалгалтын дүгнэлт, Банкны салбарын ерөнхий татварын практик дээр үндэслэн Удирдлагын зүгээс дээр дурдсан эрсдэл нь бага гэж үзсэн. Орлогын албан татварын дэлгэрэнгүйг Тодруулга 36-с үзнэ үү.

(хiii) Урт хугацаат дериватив хэлцлийн бодит үнэ цэнэ

Банк нь 2017 оны 9-р сараас хойш Монголбанктай урт хугацаат своп хэлцэл хийж эхэлсэн. Эдгээр дериватив хэлцлүүд нь бодит үнэ цэнээр хэмжигдэж ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрдөг. Энэхүү хэлцэл нь 5-аас 8 жилийн хоорондох дуусгавар хугацааг хүүний түвшинтэй харьцуулан тооцсон томьёон дээр үндэслэсэн бөгөөд төгрөг, ам.долларын хооронд солилцох хэлцэл юм.

Банк нь ийм төрлийн своп хэлцлийн бодит үнэ цэнийг үнэлэх үнэлгээний аргачлал боловсруулсан. Энэхүү аргачлал нь бүхэлдээ зах зээлийн ашиглагдахуйц мэдээлэл дээр үндэслэдэг. Банк нь 2-р түвшний чанарын мэдээлэл дээр үндэслэгдсэн свопын бодит үнэ цэнийг үнэлдэг ба дериватив хэрэглүүрийн эхний өдрийн олзыг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрдөг.

2018 оны 09-р сард Банк нь 5 жилийн хугацаатай 100 сая ам.долларын своп хэлцлийг Монголбанктай байгуулсан бөгөөд 2018 оны 12 сарын 31-ний өдөр 84,037,389 мянган төгрөгийн свопын бодит үнэ цэнийг бүртгэсэн. Энэхүү хэлцлийн нэг өдрийн олзыг 59,176,794 мянган төгрөгөөр үнэлсэн.

Уг хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн үнэлгээнд хэрэглэгдсэн дэлгэрэнгүй мэдээлэл болон таамаглалуудыг Тодруулга 44-өөс харна уу.

(хiv) Нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт

Дериватив санхүүгийн хэрэглүүр: 2018 оноос эхлэн, бодит үнэ цэнийг хамгийн сайн илэрхийлэх аргачлалыг хэрэглэхийн тулд Банк нь урт хугацаат свопын бодит үнэ цэнийн үнэлгээний аргачлалыг тооцох нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт хийсэн. Удирдлагын зүгээс энэ үнэлгээний арга нь дериватив санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг илүү үнэн зөв толилуулахад хүргэдэг гэж үзсэн. Үндсэн өөрчлөлт нь төгрөг болон ам.долларын форвард ханш болон хямдруулалтын хүүг тооцох аргачлал юм. Энэхүү өөрчлөлт нь нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт тул 2018 оноос эхлэн цаашид хэрэгжүүлнэ. Мөн түүнчлэн, шинэ нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын хэрэгжилт нь өмнөх тайлант жилүүдэд ямар нэгэн нөлөө үзүүлэхгүй.

Энэ жилийн нөлөө нь үүсмэл деривативын жилийн эхний дансны үнийг 5,561,828 мянган төгрөгөөр өсгөж, хуримтлагдсан алдагдлыг 5,561,828 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлсэн.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

(хv) Зах зээлийн хүүний түвшингөөс доогуур олгосон бусад санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлт

СТОУС 9-д санхүүгийн хэрэглүүрийг анх хүлээн зөвшөөрөх дүн нь түүний бодит үнэ цэнэ байна гэж заасан. Санхүүгийн хэрэглүүр нь идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагддаггүй болон эсвэл зах зээлийн бус хүүгээр олгогдсон тохиолдолд бодит үнэ цэнийг холбогдох үнэлгээний аргуудыг ашиглаж тодорхойлж болно. Тус үнэлэмжийг хийхдээ холбоогүй талуудын хооронд хийгдсэн ижил төстэй ажил гүйлгээ болон үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглана.

Зах зээлийн хүүний түвшингөөс доогуур олгогдсон санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олз, гарзыг тодорхойлохдоо удирдлага нь бэлэн байгаа мэдээлэл дээр тулгуурлан тооцдог. Үүнд Монголын арилжааны банкуудын зээлийн жинлэсэн дундаж хүү нь төгрөгөөр санхүүжүүлж байгаа зээлийн хувьд зах зээлийн оновчтой хүүний түвшинг илэрхийлдэг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд

Банкны санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогуудыг дор толилуулав. Өөрөөр заагаагүй бол тус бодлогуудыг толилуулж буй бүх тайлант үе бүрд тууштай хэрэгжүүлсэн болно (Тодруулга 5-аас үзнэ үү).

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө

Банк нь санхүүгийн хөрөнгүүдээ дараах байдлаар ангилна:

- Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө (Тодруулга 4.3 болон 4.4)
- Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (Тодруулга 4.6);
- Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (Тодруулга 4.7);
- Зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 4.5 болон 4.9).

Санхүүгийн хөрөнгийн хэмжилтийн ангиллын талаар Тодруулга 46-аас үзнэ үү.

Банк санхүүгийн хөрөнгүүдийн ангиллыг анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтөөр тодорхойлдог. Анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтөөрх санхүүгийн хөрөнгүүдийн ангилал нь тэдгээрийг олж эзэмших болсон зорилго болон тэдгээрийн шинж чанараас хамаарна. Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн ангиллаас хамааран тэдгээрийг дор тайлбарласны дагуу бодит үнэ цэнэ эсвэл хорогдуулсан өртгөөр бүртгэлд тусгадаг.

(i) Хэмжилтийн үндсэн нэр томьёо

Бодит үнэ цэнэ нь зах зээлд оролцогчдын хооронд хөрөнгө худалдах эсвэл өр төлбөр барагдуулах гүйлгээг хэмжилтийн огноогоор зохион байгуулалттай явуулахад авах үнэ юм. Бодит үнэ цэнийн хамгийн тод жишээ бол идэвхтэй зах зээл дээрх үнэ юм. Идэвхтэй зах зээл гэдэг нь хөрөнгө болон өр төлбөрийн хэлцлүүд нь үнийн мэдээллээр тогтмол хангахуйц түвшинд явагддаг зах зээлийг хэлнэ. Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагдаж буй санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг хэмжихдээ тухайн хөрөнгө болон өр төлбөрийн заасан үнэ болон тухайн байгууллагын эзэмшиж буй хэмжээгээр тооцдог. Зах зээлийн ердийн өдөр тутмын арилжааны хэмжээ нь эзэмшиж буй дүнгийн түвшинд хүрэхгүй бөгөөд позицийг нэг арилжаагаар зарах захиалга өгснөөр заасан үнэнд нөлөөлж болох юм.

Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагддаггүй санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр болон бусад санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн багцыг хэмжихдээ бүлэг санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг ашиглана. Ингэхдээ тодорхойлох өдрийн байдлаар зах зээлд оролцогч нарын хооронд тухайлсан эрсдэлийн дүнгийн хувьд цэвэр урт позицийг (өөрөөр хэлбэл хөрөнгө) зарахад хүлээн авах үнэ эсвэл цэвэр богино позицийг (өөрөөр хэлбэл хөрөнгө) шилжүүлэхэд төлөх үнэнд суурилна.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Энэ нь давтагдах байдлаар бодит үнэ цэнээр бүртгэгдсэн хөрөнгийн хувьд хамааралтай ба Банк (а) Санхүүгийн хөрөнгө эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийг зах зээлийн тодорхой эрсдэлийн хувьд эсвэл байгууллагын баримтжуулсан эрсдэлийн удирдлага болон хөрөнгө оруулалтын стратегийн дагуу тодорхой талын зээлийн эрсдэлийн хувьд удирддаг бол (б) Хөрөнгө болон өр төлбөрийн мэдээллийг гол удирдах албан тушаалтнуудад мэдээлдэг бол (в) Зах зээлийн эрсдэл, тухайлбал, санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрөөс үүсэх тухайн зах зээлийн эрсдэлд (эсвэл эрсдэлүүд) өртөх хугацаа нь үндсэндээ ижил байдаг.

Гадаад зах зээлийн мэдээлэл авах боломжгүй тохиолдолд санхүүгийн тодорхой хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцохдоо хямдруулсан мөнгөн урсгалын загвар, сүүлийн үеийн ойролцоо хэлцэлд ашигласан загвар болон хөрөнгө оруулсан талын санхүүгийн тайлан мэдээ зэрэг үнэлгээний аргачлалыг ашиглана. Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангилал тус бүрд үнэлэх ба эдгээр түвшин нь (i) Ижил төрлийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дэх зарласан (тохируулаагүй) үнийг ашиглан 1-р түвшинд тодорхойлно (ii) Хөрөнгө болон өр төлбөрийн хувьд боломжит өгөгдлийг ашиглан шууд (үнэ) болон шууд бусаар (үнээс гаралтай) бодит үнэ цэнийг тодорхойлох аргачлалыг 2-р түвшинд хэрэгжүүлнэ (iii) 3-р түвшинд зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөлд тулгуурлахгүйгээр (ашиглагдахгүй өгөгдөл) бодит үнэ цэнийг тодорхойлно.

Гүйлгээний зардлууд нь санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг худалдан авах, шинээр гаргах эсвэл борлуулахтай шууд холбоотой нэмэлт зардлууд юм. Нэмэлт зардал нь гүйлгээг хийгээгүй тохиолдолд үүсэхгүй байх зардал юм. Гүйлгээний зардалд агент (борлуулагч агентын үүрэг гүйцэтгэж буй ажиллагсад), зөвлөх, брокер, дилерүүдэд төлсөн хураамж шимтгэл, зохицуулах агентлаг болон хөрөнгийн биржийн ногдуулсан хураамж төлбөрүүд, мөн шилжүүлэлтэд ногдуулсан татвар хураамжууд хамаарна. Гүйлгээний зардалд өрийн хямдруулалт буюу нэмэгдэл, санхүүгийн зардлууд, дотоодын удирдлагын буюу хадгалалтын зардлууд орохгүй.

Хорогдуулсан өртөг нь санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс аливаа үндсэн дүнгийн эргэн төлөлтийг хасаж, хуримтлагдсан хүүг нэмж, санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийн бууралттай холбоотой аливаа хасагдуулгыг хассан дүн юм. Хуримтлагдсан хүүд анх хүлээн зөвшөөрөх үед хойшлогдсон гүйлгээний зардлын хорогдуулалт, мөн үнийн аливаа нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийн дүнгийн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хорогдуулалт орно. Хуримтлагдсан хүүгийн орлого, хуримтлагдсан хүүгийн зардал, мөн хуримтлагдсан купон болон үнийн хямдруулсан нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг (мөн аливаа хойшлогдсон шимтгэлийн хамт) тусад нь толилуулаагүй ба тэдгээрийг санхүүгийн байдлын тайлан дахь тэнцэлд хамаарах хэсэгт дансны үнээр тусгасан болно.

Үр ашигт хүүгийн арга нь хүүгийн орлого эсвэл хүүгийн зардлыг хамаарах хугацааны туршид дансны үнээс тооцогдох хүүгийн хувийг тогтмол байлгахгаар (үр ашигт хүүгийн хувь) хуваарилах арга юм. Үр ашигт хүүгийн хувь нь ирээдүйд орж ирэхээр тооцоолсон мөнгөн орлого, гарах зарлагыг (ирээдүйн зээлийн алдагдлыг үл харгалзан) санхүүгийн хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй хугацааны эсвэл зохистой бол түүнээс богино хугацааны туршид хямдруулж санхүүгийн хэрэглүүрийн нийт дансны үнийг гаргаж авах хүүгийн хувь болно.

Үр ашигт хүүгийн хувь нь хувьсах хүүтэй хэрэглүүрийн мөнгөн урсгалыг хүүг өөрчлөх дараагийн мөч хүртэл хямдруулах боловч хэрэглүүрт тусгагдсан хөвөх хүү дээр нэмэгдэх зээлийн хүүгийн зөрүүг илэрхийлсэн нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг, мөн зах зээлийн түвшинд тохируулагддаггүй бусад хувьсах хүчин зүйлсэд үл хамаарна. Тийм нэмэгдэл, хөнгөлөлтийг хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй нийт хугацаагаар хорогдуулна. Өнөөгийн үнэ цэнийн тооцоололд гэрээний талуудын хооронд өгч авалцах бүх хураамжийг оруулах бөгөөд тэдгээр нь үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болно. Худалдаж авахад эсвэл шинээр олгоход үнэ цэнийн хорогдуулга хийсэн зээл ("POCI") -ийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед үр ашигт хүүний түвшинг зээлийн эрсдэлд тохируулахыг хэлнэ. Үүнд: анх хүлээн зөвшөөрөхдөө гэрээний төлбөрийн оронд хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээнд үндэслэн тооцоолно.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

(ii) Санхүүгийн хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлт

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хэрэглүүрийг анх бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Бусад бүх санхүүгийн хэрэглүүрүүд нь анх гүйлгээний зардлыг тохируулсан бодит үнэ цэнээр гарсан тохиолдолд л бүртгэгдэх бөгөөд үүнийг зөвхөн ижил төрлийн хэрэглүүрийг сүүлийн үед бүртгэгддэг. Гүйлгээний үнэ нь анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн бодит үнэ цэнийн хамгийн сайн нотолгоо болдог. Анх бүртгэх үед үүсэх олз эсвэл гарз нь бодит үнэ цэнэ болон гүйлгээний үнийн хооронд зөрүү арилжсан талаарх зах зээлийн нээлттэй мэдээллээр баталгаажуулсан эсвэл зөвхөн нээлттэй зах зээлээс авсан мэдээлэл дээр үндэслэж хийсэн үнэлгээний аргачлалаар тооцсон тохиолдлуудад бүртгэнэ.

Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүд болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хувьд зээлийн алдагдлын хасагдуулгийг хүлээн зөвшөөрнө.

Зохицуулалт эсвэл зах зээлийн жишгээр тогтоогдсон ("хэвийн" худалдаа болон худалдан авалт) тодорхой хугацаанд багтаан нийлүүлэх шаардлагатай санхүүгийн хөрөнгийн бүхий л худалдаа болон худалдан авалтыг арилжаа хийсэн өдөр буюу Банк тухайн санхүүгийн хөрөнгийг нийлүүлэх үүрэг хүлээсэн үед бүртгэнэ. Бусад бүх худалдан авалтыг Банк тухайн хэрэглүүрийн гэрээний тал болсон үед хүлээн зөвшөөрнө

Банк идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагдаагүй урт хугацаат гадаад валютын хүүгийн СВОП хэлцэл болон гадаад валютын СВОП хэлцлийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо хямдруулсан мөнгөн урсгалын үнэлгээний аргачлалыг ашигладаг. Анхны хүлээн зөвшөөрсөн бодит үнэ цэнэ болон дараа үед тодорхойлсон дүнгийн хооронд зөрүү үүсч болно. Хэрэв үнэлгээний зөвхөн 1 эсвэл 2-р түвшний өгөгдлийг ашигладаг бол зөрүүг шууд ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

(iii) Ангилал болон дараа үеийн хэмжилт – хэмжилтийн ангилал

Банк дараах хэмжилтийн ангиллаар санхүүгийн хөрөнгүүдийг ангилдаг: бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх, бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх болон хорогдуулсан өртгөөр. Өрийн санхүүгийн хөрөнгийн ангилал ба дараа үеийн хэмжилт нь дараах зүйлсээс хамаарна: (i) холбогдох хөрөнгийн багцыг удирдах Банкны бизнес загвар ба (ii) хөрөнгийн мөнгөн гүйлгээний шинж чанар.

(iv) Ангилал болон дараа үеийн хэмжилт – бизнес загвар

Банк мөнгөн урсгалыг бий болгохын тулд хөрөнгийг хэрхэн удирддаг болохыг бизнесийн загвар харуулдаг - Банкны зорилго нь: (i) зөвхөн хөрөнгийн гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах ("гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах"), эсвэл (ii) хөрөнгийг борлуулснаас үүсэх мөнгөн гүйлгээ ба гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах ("гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах болон борлуулах") эсвэл хэрэв (i) ба (ii) алинд ч хамаарахгүй бол санхүүгийн хөрөнгийг "бусад" бизнесийн загварт ангилж, ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөх бодит үнэ цэнээр хэмжинэ.

Бизнесийн загварыг үнэлгээний өдөр боломжит багцад зориулан тогтоосон зорилтондоо хүрэхийн тулд Банкны хийж буй үйл ажиллагааны талаарх бүх нотолгоонд үндэслэн Банкны хөрөнгийг (багцын түвшинд) тодорхойлно.

Бизнесийн загварыг тодорхойлоход Банкны авч үздэг хүчин зүйлс нь багцын зорилго ба бүрэлдэхүүн, тухайн хөрөнгийн мөнгөн гүйлгээг хэрхэн цуглуулсан, эрсдэлийг хэрхэн үнэлж, удирдаж байсан, хөрөнгийн гүйцэтгэлийг яаж үнэлсэн, менежерүүд хэрхэн цалин авдаг байсан талаар өнгөрсөн туршлага дээр үндэслэдэг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

(v) Ангилал болон дараа үеийн хэмжилт – мөнгөн гүйлгээний шинж чанар

Бизнес загвар нь хөрөнгийн гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулж авах эсвэл хөрөнгийн гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах болон хөрөнгийг худалдсанаас олох мөнгөн урсгалыг авах зорилготой үед мөнгөн урсгал нь зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэж буй (ЗХҮТ) эсэхэд үнэлгээ өгнө. Гэрээний мөнгөн урсгал нь ЗХҮТ-ийн онцлогтой нийцсэн эсэхийг тодорхойлоход нуугдмал деривативыг агуулсан санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь авч үзнэ. Энэ үнэлгээг хийхдээ гэрээний мөнгөн урсгал нь зээлийн гэрээний үндсэн тохиролцоонд тогтвортой эсэх, ялангуяа хүү нь зээлийн эрсдэл, мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ болон зээлийн бусад эрсдэл, ашгийн түвшинг багтаасан эсэхэд үнэлгээ өгнө. Гэрээний нөхцөлүүд нь эрсдэлтэй эсвэл зээлийн үндсэн нөхцөлтэй үл нийцэх хэлбэлзлийг харуулж байвал санхүүгийн хөрөнгө нь Орлого зарлагаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэнэ. ЗХҮТ үнэлгээ нь хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед хийгдэх бөгөөд дараа үед дахин хийгдэхгүй.

(vi) Дахин ангилал

Багцыг удирдаж байгаа бизнес загвар бүхэлдээ өөрчлөгдсөн бол санхүүгийн хэрэглүүрийг дахин ангилна. Дахин ангилал нь ирээдүйд нөлөө үзүүлэх бөгөөд бизнес загвар өөрчлөгдсөний дараах хамгийн эхний тайлагналын үеийн эхнээс хэрэгжинэ. СТОУС 9 руу шилжилтийн хүрээнд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн дахин ангиллыг хийж дууссаны дараа Банк бизнес загвараа өөрчлөөгүй.

(vii) ХБЗА-ын зээлийн алдагдлын сан

Банк нь хорогдуулсан өртөг болон бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр бүртгэгдэх санхүүгийн өрийн хэрэглүүр болон зээл, баталгаатай холбоотой хүлээгдэж буй алдагдлыг ирээдүйн төсөөлсөн нөхцөл байдалд суурилан үнэлдэг. Банк нь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг ("ХБЗА") хэмжиж, алдагдлын хасагдуулгыг тайлант хугацаа бүрд хүлээн зөвшөөрдөг. Хүлээгдэж буй алдагдлын хэмжилт нь (i) олон янзын боломжит үр дүнг үнэлсний үр дүнд тодорхойлсон зохистой, магадлалаар жигнэсэн дүн; (ii) Мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ; болон (iii) өнгөрсөн үйл явдлууд, одоогийн нөхцөл байдал болон ирээдүйн эдийн засгийн нөхцөл байдлын талаарх хэт их өртөг, хүчин чармайлтгүйгээр олдох боломжтой үндэслэл бүхий бэлэн мэдээллүүд дээр үндэслэнэ.

Хорогдуулсан өртгөөрх өрийн хэрэглүүрийг Санхүүгийн байдлын тайланд ХБЗА-ын хасагдуулгыг хассан цэвэр дүнгээр тайлагнана. Зээл болон баталгааны хувьд ХБЗА-ын санг санхүүгийн байдлын тайланд өр төлбөр гэж тусад нь тайлагнана. БДОБҮЦ-ээрх өрийн хэрэглүүрийн хувьд хорогдуулсан өртгийг хассан дүн нь орлого зарлагаар хүлээн зөвшөөрөгдөх бөгөөд дансны үнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод БДОБҮЦ-ээрх өрийн хэрэглүүрийн алдагдлыг хассан дүнгээр тайлагнана.

Банк нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа зээлийн чанарт үндэслэсэн үнэ цэнийн бууралтад "3 шатлал" бүхий дараах загварыг ашиглана. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш ямар нэг үнэ цэнийн бууралтгүй зээлүүд нь "1-р шатлал"-д ангилагдана. 1-р шатлалын зээлүүдийн ХБЗА нь ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдлын тайлант өдрөөс хойш 12 сарын дотор эсвэл хэрэв үүнээс богино бол гэрээний хугацаа дуусах хүртэл (12 сарын ХБЗА) үүсч болох санхүүгийн хэрэглүүрийн дефолтоос үүдэн гарах хүлээгдэж буй алдагдлын хэсгийн хэмжээтэй ижил дүнгээр хэмжигдэнэ.

Хэрэв Банк анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн гэдгийг тогтоовол хөрөнгийг "2-р шатлал"-д ангилах бөгөөд ХБЗА нь ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдалд үндэслэн хэмжигдэх ба энэ нь гэрээ дуусах хүртэл боловч хэрэв байгаа бол хүлээгдэж буй эргэн төлөлтүүдийг авч үзнэ (Ашиглалтын хугацааны ХБЗА). Тодруулга 41-ээс Банк зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийг хэрхэн тодорхойлсныг харна уу.

Хэрэв Банк санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн үнэ цэнэ буурсан гэж тодорхойлсон бол хөрөнгийг "3-р шатлал" руу шилжүүлэх ба ХБЗА нь ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдалд үндэслэн хэмжигдэнэ.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Худалдан авсан, шинээр гаргасан зээлийн–зээлжих чадамжаас үүдэлтэй үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд ХБЗА нь үргэлж хөрөнгийн ашиглалтын хугацааны турш дах ХБЗА-тай ижил хэмжигдэнэ. ХБЗА-ын загварыг хэмжихэд ашиглагдсан мэдээллүүд, таамаглал, тооцоолол болон ирээдүйг харсан мэдээллийг ХБЗА-д Банк хэрхэн ашигласан байдлыг Тодруулга 41-ээс үзнэ үү.

Үүнээс гадна стандартын дагуу зээл болон ашиглаагүй байгаа зээлийн шугамыг хоёуланг нь багтаасан зээлийн карт гэх мэт санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн хувьд Банк нь зээлийн эрсдэлд өртсөн хугацааны туршид хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тухайн хугацаа нь хамгийн ихдээ гэрээний хугацаатай адилхан болсон ч гэсэн зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлснээр уг алдагдлыг багасгах хүртэл тооцно. Эргэн төлөлтийг шаардах болон ашиглаагүй байгаа шугамыг цуцлах эрх нь гэрээний дагуу шаардах хугацаанд зээлийн алдагдлын эрсдэлийг хязгаарладаггүй.

(viii) Санхүүгийн хөрөнгийг бүртгэлээс хасах

Банк санхүүгийн хөрөнгийг дараах тохиолдолд бүртгэлээс хасдаг: (а) хөрөнгийн төлбөрийг авсан эсвэл хөрөнгөтэй холбоотой мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрх дуусгавар болсон, (б) хөрөнгөтэй холбоотой мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрхээ бусдад шилжүүлэн өгсөн эсвэл хүлээн зөвшөөрөгдсөн дамжуулан өгөх хэлцэлд оролцож (1) хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой бүхий л эрсдэл болон өгөөжийг бүхэлд нь бусдад шилжүүлсэн, эсвэл (2) хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой бүхий л эрсдэл болон өгөөжийг бүхэлд нь бусдад шилжүүлээгүй ч, өөртөө авч үлдээгүй буюу хяналтын эрхийг хадгалж үлдээгүй. Холбогдох тал хөрөнгийн борлуулалтад нэмэлт хязгаарлалт хийхгүйгээр холбоогүй гуравдагч этгээдэд бүхэлд нь худалдах боломжгүй тохиолдолд хяналтын эрхийг хадгалж үлдсэн гэж үзнэ.

(ix) Актлах

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийн нөхөн төлөгдөх үйл ажиллагаа дуусгавар болсон, дахин нөхөн сэргээх үндэслэлгүй гэж үзсэн тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл зарим хэсгийг нь акталдаг. Актлах нь данснаас хасалтыг илэрхийлнэ. Банк нь гэрээний дагуу төлөгдөх дүнг шаардан авах эрхтэй боловч буцаан олгох магадлал бага үед хууль сахиулах үйл ажиллагаа дуусаагүй зарим санхүүгийн хөрөнгүүдийг акталдаг.

(x) Өөрчлөлт

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөлийг өөрчлөх буюу дахин тохиролцох тохиолдол гардаг. Банк нь гэрээний мөнгөн урсгалын өөрчлөлт нь мэдэгдэхүйц эсэхийг дараах зүйлсийг харгалзан үзэж үнэлнэ; хөрөнгийн эрсдэлийн үнэлгээнд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэхээр гэрээний шинэ зүйл заалт байгаа эсэх, (ялангуяа ашгийн хуваарилалт эсвэл өмчийн өгөөж), хүүгийн түвшний мэдэгдэхүйц өөрчлөлт, нэрлэсэн валютын өөрчлөлт, шинэ барьцаа эсвэл хөрөнгөтэй холбоотой зээлийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц нөлөөлөх зээлийн өсөлт, мөн зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлд ороогүй байх үе дэх зээлийн сунгалт гэх мэт.

Хэрэв өөрчлөгдсөн нөхцөлүүд нь анхны нөхцөлөөс мэдэгдэхүйц зөрүүтэй бол анхны хөрөнгийн мөнгөн урсгалыг хүчингүй болгож банк нь анхны санхүүгийн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрч бодит үнэ цэнээр нь шинэ хөрөнгөнд хүлээн зөвшөөрнө. Дахин тохиролцоо хийсэн өдөр нь дараах үеийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцоолох зорилгоор анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн өдөр болно. Мөн зээлийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц өсөлт байгаа эсэхийг харгалзан үзнэ. Мөн банк нь шинэ зээл буюу өрийн хэрэглүүр нь үндсэн төлбөр болон зээлийн хүүгийн шалгуурт нийцэж байгаа эсэхийг үнэлж үзнэ. Үл хүлээн зөвшөөрөгдсөн анхны хөрөнгийн дансны үнэ болон мэдэгдэхүйц өөрчлөлт орсон шинэ хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн зөрүү нь өмчлөгчидтэй хийсэн хөрөнгийн гүйлгээтэй холбоотойгоос бусад тохиолдолд ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)**4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)**

Дахин тохиролцоо нь хамтрагчийн санхүүгийн хүндрэлтэй байдал болон анхны тохиролцсон төлбөрөө төлөх боломжгүй болсон үед хийгдэж байгаа нөхцөлд Банк нь хөрөнгийн одоогийн шинэчлэгдсэн мөнгөн гүйлгээ болон анхны мөнгөн гүйлгээг харьцуулж гэрээний өөрчлөлтөөс үүдэлтэй мэдэгдэхүйц өөрчлөгдсөн хөрөнгөнд эрсдэл болон ашиг байгаа эсэхийг үнэлнэ. Хэрэв эрсдэл болон ашиг өөрчлөгдөөгүй бол өөрчилсөн хөрөнгө нь анхны хөрөнгөөс мэдэгдэхүйц өөрчлөлтгүй гэх ба өөрчлөлтөөс үүдэн үл хүлээн зөвшөөрөхгүй. Банк нь анхны үр ашигт хүүгийн түвшин (эсвэл Худалдан авсан, шинээр гаргасан зээлийн – зээлжих чадамжаас үүдэлтэй үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд зээлийн тохируулгатай үр ашигт хүүгийн түвшин)-г ашиглан өөрчлөгдсөн гэрээний мөнгөн урсгалыг хорогдуулах замаар нийт дансны үнийг дахин тооцоолж, өөрчлөлтийн ашиг алдагдлыг хүлээн зөвшөөрнө.

4.2 Гадаад валютын хөрвүүлэлт

Мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрүүдийг тайлант хугацааны эцсийн өдрийн Монголбанкны албан ханшаар хөрвүүлж бүртгэнэ. Гадаад валютаар хийгдсэн ажил гүйлгээ болон гадаад валютаар бүртгэгдсэн мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрүүдийг тайлант хугацааны эцсийн өдрийн Монголбанкны албан ханш руу хөрвүүлснээс үүсэх ханшийн олз, гарзыг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрдөг. Түүхэн өртгөөр бүртгэдэг мөнгөн бус гүйлгээнүүдийг тайлант жилийн хаалтын ханшаар хөрвүүлж бүртгэхгүй.

Бодит үнэ цэнэ нь гадаад валютаар илэрхийлэгддэг мөнгөн бус хөрөнгө, өр төлбөрүүдийг (үүнд үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт орно) бодит үнэ цэнэ тооцогдсон өдрийн ханшийг ашиглан хөрвүүлнэ. Гадаад валютын ханшийн зөрүүгээс гарсан өөрчлөлт нь бодит үнэ цэнийн олз, гарзад бүртгэгддэг.

Эдгээр санхүүгийн тайланг бэлтгэхэд ашиглагдсан валютын ханшийг доорх хүснэгтэд үзүүлэв:

	2018	2017
Монгол улсын төгрөг /Ам.доллар	2,642.92	2,427.13
Монгол улсын төгрөг /Евро	3,028.65	2,897.87
Монгол улсын төгрөг / Фунт Стерлинг	3,345.28	3,264.73
Монгол улсын төгрөг / Юань	385.73	371.58
Монгол улсын төгрөг /Рубль	38.00	42.12

4.3 Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд тодорхой хэмжээний мөнгө рүү түргэн хөрвөх боломжтой, үнэ цэнээ алдах эрсдэл багатай зүйлс хамаарна. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд Төв Банкинд (Монголбанкинд) байршуулсан, зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад хадгаламжууд, Монголбанк ба Засгийн газрын үнэт цаас, мөн бусад Банкуудад 3-аас доош сарын анхны хугацаатай байршуулсан бүх мөнгөн хөрөнгө орно. Ашиглалтад нь анх гурван сараас дээш хугацаагаар хязгаарлалт хийсэн эх үүсвэрийг мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд оруулахгүй. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг ба энэ нь: (i) гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба (ii) ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг нь хүлээн зөвшөөрөхгүй үед бүртгэнэ. Зарим улсын батлан даалтын хууль тогтоомж гэх мэт зөвхөн хуулиар баталгаажуулсан онцлог шинжүүд нь хууль тогтоомж өөрчлөгдсөн ч гэсэн уг онцлог шинж чанарыг хэрэглэж болох тул гэрээний нөхцөлд оруулахаас гадна ЗХҮТ-ийн тестэд нөлөөлөхгүй.

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгасан төлбөрт Банкны шилжүүлсэн бэлэн мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгө орох ба үүнд Банкны харилцагч талуудын байршуулсан харилцах дансанд оруулсан болон гаргасан үндсэн зээл болон хүүгийн орлого, зарлага зэргийг багтаасан. Учир нь харилцагчдад олгосон зээл нь харилцагчийн хувьд бэлэн мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгийг төлөөлөх учир ийнхүү оруулсан.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.4 Төв банкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц

Монгол Улсын Төв Банкнд байршуулсан заавал байлгах нөөцийн үлдэгдэл гэж Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх боломжгүй, Төв Банкнд байршуулсан нөөцийн дансыг хэлнэ. Энэхүү нөөцийн үлдэгдлийг мөнгөн гүйлгээний тайлангийн зорилгоор мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд оруулахгүй.

4.5 Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө

Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгийг Банк харилцагч банк руу арилжааны бус зорилгоор мөнгө шилжүүлснээр хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй, дериватив бус, тодорхой буюу тодорхойлох боломжтой хугацаанд эргүүлэн төлөгдөх авлага үүсэх үед хүлээн зөвшөөрнө. Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгийг дараах тохиолдолд хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ: (i) гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба (ii) ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг нь хүлээн зөвшөөрөхгүй үед бүртгэнэ.

4.6 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Бизнес загвар болон мөнгөн гүйлгээний шинж чанарт үндэслэн, Банк нь өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг хорогдуулсан өртгөөр, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх гэж ангилна. Өрийн үнэт цаасыг гэрээнд заасан ЗХҮТ-ийн мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор болон нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг мэдэгдэхүйц хэмжээгээр бууруулахын тулд ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг нь сайн дураар хүлээн зөвшөөрөөгүй үед хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Өрийн үнэт цаасыг гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах болон зарах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөөгүй бол бусад орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх бодит үнэ цэнээр бүртгэнэ. Тухайн хөрөнгүүдийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглаж ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварыг ашиглан тооцоолсон үнэ цэнийн бууралтын санг тухайн жилийн ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө. Дансны үнэ дэх бусад бүх өөрчлөлтүүдийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрнө. Өрийн үнэт цаасыг бүртгэлээс хасах үед бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан олз, гарзыг бусад дэлгэрэнгүй орлогоос ашиг алдагдал руу дахин ангилдаг. Хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх шалгуурыг хангаагүй тохиолдолд өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар бүртгэгдэнэ. Банк нь нягтлан бодох бүртгэлийн олон янзын сууриар хүлээн зөвшөөрсөн буюу хэмжсэн санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн хооронд нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг мэдэгдэхүйц хэмжээгээр бууруулахад анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтөөр Банкны өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг дахин тодорхойлно.

4.7 Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Үнэт цаас гаргагчийн хэтийн төлөвт өмчийн тодорхойлолтыг хангасан санхүүгийн хөрөнгө (жишээ нь, мөнгөөр төлөх гэрээний үүргийг агуулаагүй санхүүгийн хэрэглүүр ба гаргагчийн цэвэр хөрөнгөнд үлдэх хувь оролцоог нотлох баримт) нь Банкны өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг илтгэнэ. Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөхөөс бусад тохиолдолд бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хэмжинэ. Банкны бодлого нь хөрөнгө оруулалтын өгөөж бий болгохоос бусад стратегийн зорилгоор хөрөнгө оруулалтыг эзэмшдэг бол өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрөгдөх гэж тодорхойлох юм. Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бодит үнэ цэнийг хүлээн зөвшөөрөх сонголтын үед, бодит үнэ цэнийн олз ба гарзыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, түүнийг борлуулахтай холбоотой ашиг, алдагдалд дахин ангилж болохгүй. Хэрэв үнэ цэнийн бууралтын гарз ба тэдгээрийн буцаалт байгаа тохиолдолд бодит үнэ цэнийн бусад өөрчлөлтөөс тусад нь хэмжихгүй. Банкны төлбөр хүлээн авах эрх нь ийм хөрөнгө оруулалтын өгөөж гэхээсээ илүү хөрөнгө оруулалтын нөхөн төлбөрийг илэрхийлэхээс бусад тохиолдолд ногдол ашгийг ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.8 Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрүүд нь форвард ханшийн хэлцэл, валютын СВОП болон гадаад валютын хүүгийн СВОП хэлцэл зэрэг гадаад валютын арилжаануудыг багтаасан байдаг.

Бүх үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнэ нь эерэг байхад хөрөнгөөр, бодит үнэ цэнэ нь сөрөг гарсан үед өр төлбөрөөр бүртгэгддэг. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тайлант жилийн ашиг, алдагдалд тусгадаг. (үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн олзноос гарзыг хассан дүнгээр). Банк нь хейджийн бүртгэл хөтөлдөггүй.

4.9 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг Банк нь харилцагчдаасаа хөрөнгийн зах зээл дээр бүртгэгдээгүй, дериватив бус, тодорхой буюу тодорхойлох боломжтой хугацаанд эргүүлэн төлөгдөх авлагыг худалдан авах буюу олгох зорилгоор мөнгө шилжүүлсэн үед, мөн уг авлагаа арилжих зорилгогүй тохиолдолд хүлээн зөвшөөрнө. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Бизнес загвар болон мөнгөн гүйлгээний шинэ чанарт үндэслэн Банк харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг дараах хэмжилтийн ангиллын аль нэгээр нь ангилна : (i) Хорогдуулсан өртгөөр: гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор олгосон зээл бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба сайн дураар бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөөгүй болон (ii) бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх: ЗХҮТ-ийн тест болон хорогдуулсан өртөг, бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх шалгуурыг хангаагүй тохиолдолд бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Үнэ цэнийн бууралтын санг ирээдүй рүү чиглэсэн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт үндэслэн тодорхойлдог. Тодруулга 41-т хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтэд ашигласан өгөгдөл, таамаглал, тооцооллын аргачлал болон Банк зээлийн алдагдлын загварт ирээдүй рүү чиглэсэн мэдээллийг хэрхэн харуулсан талаар тайлбарыг тусгасан.

4.10 Худалдан авсан өрийн бичиг

Худалдан авсан өрийн бичигт тэдгээрийн эдийн засгийн мөн чанараас хамааран өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт, бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө эсвэл харилцагчдад олгосон зээл багтах ба хөрөнгийг эдгээр ангиллуудын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын дагуу бүртгэх болон дахин хэмжинэ.

4.11 Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй гэж ангилагдсан эргэлтийн бус хөрөнгө

Эргэлтийн бус хөрөнгө эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгөнд эргэлтийн болон эргэлтийн бус хөрөнгүүд багтах ба хэрэв тайлант хугацаанаас 12 сарын дотор дансны үнэ нь борлуулалтын ажил гүйлгээний үр дүнд нөхөгдөх, эсвэл тухайн хөрөнгө бүртгэлтэй байгаа охин компанийн хяналтыг алдахаар байх үед эдгээр хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд “Борлуулах зориулалттай эргэлтийн бус хөрөнгө” гэж ангилсан. Дараах нөхцөлүүд хангагдсан үед хөрөнгийг дахин ангилна. Үүнд: (а) хөрөнгө нь одоогийн нөхцөл байдалд нэн даруй борлогдох боломжтой; (б) Банкны удирдлага худалдан авагчийг олох төлөвлөгөөг батлан, үйл ажиллагааг эхэлсэн; (г) хөрөнгийг зах зээлийн үнэтэй ойролцоо үнээр худалдахаар идэвхтэй ажиллаж буй; (в) хөрөнгийг нэг жилийн хугацаанд худалдан борлуулах магадлалтай; (д) хөрөнгийг худалдах төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орох эсвэл төлөвлөгөөг цуцлах магадлал тун бага. Тайлант хугацааны санхүүгийн байдлын тайланд борлуулах зориулалттай хөрөнгөөр тусгагдсан эргэлтийн бус хөрөнгө эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгө нь харьцуулсан санхүүгийн байдлын тайланд дахин ангилагдаагүй, мөн дахин толилуулагдаагүй ба тайлант хугацааны эцэст ангилагдсаныг илэрхийлсэн болно. Борлуулахад бэлэн үндсэн хөрөнгийг элэгдүүлдэггүй. Санхүүгийн бус хэрэглүүрийг дахин ангилсан нь тэдгээрийн дансны үнэ болон борлуулах зардлыг хассан бодит үнэ цэнийн аль багаар нь бүртгэгддэггүй.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.12 Хөрөнгө, өр төлбөрийг хооронд нь хаах

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хооронд нь хааж санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр бүртгэх нь хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийн хаалт хийх эрх зүйн үндэслэл байгаа бөгөөд төлбөрийг цэвэр дүнгээр хийх эсвэл хөрөнгийг худалдаж, нэгэн зэрэг өр төлбөрийг барагдуулах төлөвлөгөө байгаа тохиолдолд л зөвшөөрөгдөнө. Эдгээр хооронд нь хаах эрх нь (а) ирээдүйд болох ямар нэгэн үйл явдлаас хамааралгүй байх, мөн (б) доорх нөхцөл байдалд хуулийн хүрээнд шийдвэрлэх боломжтой байх ёстой. Үүнд: (i) бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед, (ii) дампуурах үед, мөн түүнчлэн төлбөрийн чадваргүй болсон үед.

4.13 Санхүүгийн өр төлбөр

Дараа үед санхүүгийн өр төлбөрийг доорх нөхцөлөөс бусад тохиолдолд хорогдуулсан өртгөөр ангилна. (i) бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн өр төлбөр: Энэ ангилал нь дериватив, арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн өр төлбөр (жишээ нь. үнэт цаасны богино позиц), бизнесийн нэгдлийн үед худалдан авагчийн хүлээн зөвшөөрсөн болзошгүй төлбөр болон анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр тодорхойлсон бусад санхүүгийн өр төлбөрүүд болон (ii) санхүүгийн баталгааны гэрээ ба зээлд хамаарах үүрэг багтана.

Санхүүгийн өр төлбөрийг бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөхөөс бусад тохиолдолд гүйлгээний зардлыг тохируулсан бодит үнэ цэнээр нь анх бүртгэдэг.

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн өр төлбөр. Банк нь тодорхой өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг анх ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрч болно. Ийм өр төлбөрийн олз ба гарзыг өр төлбөрийн зээлийн эрсдэлийн (зах зээлийн эрсдэлийг бий болгодог зах зээлийн нөхцөл байдалд гарсан өөрчлөлтөд үл хамаарах дүнгээр тодорхойлогддог) өөрчлөлтөд харгалзах бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт буюу энэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдсэн ба дараа нь ашиг, алдагдалд дахин ангилагдахгүй дүнгээс бусад тохиолдолд ашиг, алдагдалд тусгана. Ийм толилуулга нь нягтлан бодох бүртгэлийн уялдааг бий болгодоггүй бөгөөд энэ тохиолдолд зөрүүг зээлийн эрсдэлийн өөрчлөлтөд хамаарах олз ба гарзыг ашиг, алдагдлын хэсэгт толилуулна.

Санхүүгийн өр төлбөрийг бүртгэлээс хасах: Санхүүгийн өр төлбөрийг хүчингүй болсон үед (жишээ нь гэрээнд заасан үүргээс чөлөөлөх, цуцалсан эсвэл хугацаа нь дууссан үед) бүртгэлээс хасна.

Банк болон анхдагч зээлдүүлэгчийн хооронд хийсэн өрийн хэрэглүүрийг одоогийн санхүүгийн өр төлбөрийн нөхцөл, заалтыг их хэмжээгээр өөрчлөх үед анхны өр төлбөрийг хүчингүй болгож, шинэ санхүүгийн өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө.

Хэрэв шинэ нөхцөлийн дагуу анхны үр ашигт хүүгийн түвшнийг ашиглан төлсөн төлбөр болон хүлээн авсан төлбөрийг хассан дүнгээр хямдруулсан өнөөгийн үнэ цэнэ нь анхны санхүүгийн өр төлбөрийн үлдэх мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн үнэ цэнээс 10%-иас багагүй байвал заалтыг их хэмжээгээр өөрчилсөн гэж үзнэ. Хэрэв өрийн хэрэглүүрийг солих буюу заалтын өөрчлөлтийг хүчингүй болсон гэж тооцвол гарсан аливаа зардал эсвэл төлбөрийг хүчингүй болгохтой холбоотой олз, гарзны нэг хэсэг байдлаар хүлээн зөвшөөрнө. Харин өрийн хэрэглүүрийг солих буюу заалтын өөрчлөлтийг хүчингүй болсон гэж бүртгээгүй бол гарсан аливаа төлбөр, хураамжаар өр төлбөрийн дансны үнийг тохируулах ба өөрчлөгдсөн өр төлбөрийн үлдсэн хугацааны туршид хорогдуулна.

Бүртгэлийн хасалтад нөлөөлөхгүй өр төлбөрийн өөрчлөлтийг дансны үнийн зөрүүгийн эдийн засгийн шинж чанар нь эзэмшигчийн хөрөнгийн гүйлгээг агуулдаггүй бол ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрсөн олз, гарзыг хуримтлагдсан нөлөөллийн аргыг ашиглан тооцооллын өөрчлөлтөөр бүртгэнэ.

Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө – Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгийг харилцагч Банк Банк руу мөнгө буюу бусад төрлийн хөрөнгө шилжүүлсэн үед хүлээн зөвшөөрнө. Дериватив ба өр төлбөрийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.13 Санхүүгийн өр төлбөр (үргэлжлэл)

Харилцагчдын харилцах, хадгаламж - Харилцагчдын харилцах, хадгаламжууд нь хувь хүмүүс, улсын болон хувийн эзэмшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагад төлөх дериватив бус өр төлбөр бөгөөд хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгддэг.

Бусад зээлийн эх үүсвэр – Бусад зээлийн эх үүсвэрт Монгол Улсын Засгийн газар болон гадаадын санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлүүд багтана. Эдгээр санхүүгийн өр төлбөрүүдийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

Хоёрдогч өглөг - Хоёрдогч өглөгийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

Бусад өглөг - Бусад өглөгийг нөгөө тал гэрээнд заасан үүргээ биелүүлсэн үед хуримтлуулан тооцож хорогдуулсан өртгөөр тусгана.

4.14 Урвуу РЕПО хэлцэл

Борлуулалт болон буцаан худалдан авах хэлцэл (“репо хэлцэл”)-ийг зээлдэгчийн эргэн төлөлтийг үр дүнтэйгээр хангах баталгаат санхүүгийн гүйлгээ гэж үздэг. Репо хэлцлийн хүрээнд худалдсан үнэт цаасыг бүртгэлээс хасдаггүй. Үнэт цаасны санхүүгийн байдлын тайлан дахь ангиллыг ерөнхийдөө өөрчилдөггүй боловч үнэт цаасаа шилжүүлж буй тал гэрээний дагуу эсвэл тогтсон хэвшлийн дагуу үнэт цаасыг зарах эсвэл барьцаанд өгөх эрхтэй тохиолдолд үнэт цаасыг эргэн худалдан авах авлага гэж ангилна. Холбогдох өглөгийг санхүүгийн байдлын тайланд “репо хэлцлүүд” гэж тусад нь толилуулдаг.

Буцаан худалдах хэлцлийн дагуу худалдан авсан үнэт цаас (“урвуу репо хэлцэл”) нь зээлдэгчээс Банкинд эргэн төлөлтийг үр дүнтэйгээр хангах бөгөөд урвуу репо хэлцэл гэж бүртгэнэ. Борлуулах болон буцаан худалдан авах үнийн зөрүүгээр хүүгийн орлогыг тайлант жилийн ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрөх ба урвуу репо хэлцлийн хугацааны турш үр ашигт хүүний аргаар хуримтлуулна.

Борлуулах болон буцаан худалдан авах гэрээний дагуу борлуулсан үнэт цаасны ангилалд үндэслэн Банк нь буцаан худалдан авах авлагыг дараах хэмжилтийн ангиллуудын аль нэгэнд ангилдаг: хорогдуулсан өртөг, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх, болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх.

4.15 Байшин барилга болон үндсэн хөрөнгө

Барилгыг дор дурьдсанчлан дахин үнэлэгдсэн өртгөөс хуримтлагдсан элэгдлийг, мөн шаардлагатай бол үнэ цэнэ бууралтын зардлыг хассан дүнгээр тусгадаг.

Банкны эзэмшиж буй барилгыг анх өртгөөр нь бүртгэнэ. Үл хөдлөх хөрөнгийн дансны үнэ нь бодит үнээс материаллаг зөрүүтэй эсэхийг тайлант хугацаа бүрийн эцэст дахин үнэлнэ. Дахин үнэлгээнээс нэмэгдсэн дансны үнээр бусад дэлгэрэнгүй орлогыг кредитлэн, өөрийн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг нэмэгдүүлнэ. Ижил хөрөнгийн өмнө үүссэн нэмэгдлийг хааж буй дахин үнэлгээний бууралтыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгөнд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг бууруулна; Бусад бүх бууралтыг тухайн жилийн орлого зарлагад хүлээн зөвшөөрнө. Хөрөнгийг данснаас хасахад гарсан нэмэгдэл буюу хөрөнгийг Банк ашиглаж буй тохиолдолд өөрийн хөрөнгөнд орсон барилга тоног төхөөрөмжийн дахин үнэлгээний нөөцийг хуримтлагдсан алдагдал буюу хуримтлагдсан ашиг руу шууд хаана; сүүлийн тохиолдолд бодит зөрүүгийн хэрэгжсэн өсөлт нь хөрөнгийн дахин үнэлсэн дансны үнээс бодсон элэгдэл болон хөрөнгийн анхны өртгөөс бодсон элэгдлийн зөрүүтэй тэнцэнэ.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.15 Байшин барилга болон үндсэн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Банкны үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээг адил төрлийн үл хөдлөх хөрөнгийг үнэлж байсан туршлагатай хараат бус мэргэжлийн хөрөнгийн үнэлгээний байгууллагаар хийлгэсэн үнэлэлт дээр тулгуурлаж хийнэ. Банк нь дахин үнэлгээний аргыг үнэлгээндээ 2013 оноос ашиглаж эхэлсэн.

Банкны эзэмшиж буй тоног төхөөрөмжийг үнэ цэнэ бууралтын алдагдал болон элэгдлийг хассан дүнгээр бүртгэнэ. Бага хэмжээний засварын өртгийг гарсан даруйд нь зарлагадна. Барилгын томоохон хэсэг эсвэл бүрэлдэхүүн хэсгийг шинэчлэхтэй холбоотой гарсан зардлыг капиталжуулж, сольсон хэсгийг ашиглалтаас хасна.

Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан шинж тэмдэг илэрсэн эсэхийг удирдлага тайлант үе бүрийн эцэст үнэлдэг. Тийм шинж тэмдэг илэрсэн тохиолдолд удирдлага хөрөнгийн бодит үнэ цэнээс борлуулах өртгийг хассан дүн болон түүний ашиглалтын үнэ цэнийн аль ихээр нь нөхөн сэргээгдэх өртгийг тооцож, дансны үнийг нөхөн сэргээгдэх өртөг хүртэл бууруулан гарзыг тухайн жилийн орлого, зарлагад бүртгэдэг (байшин барилгын хувьд өмчийн өмнөх дахин үнэлгээний нэмэгдлийг давах хэмжээгээр). Хөрөнгийн ашиглалтын үнэ цэнэ, бодит үнэ цэнэ эсвэл борлуулах зардлын тооцоололд өөрчлөлт орсон бол өмнөх жилүүдэд хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын гарзыг шаардлагатай бол залруулан бүртгэнэ.

Борлуулсны олз, гарзыг тодорхойлохдоо борлуулалтаас олсон орлогыг бүртгэлийн дүнтэй харьцуулж тооцох бөгөөд олз, гарзыг тухайн жилийн орлого, зарлагад бүртгэнэ (үйл ажиллагааны бусад орлого, зардал хэсэгт).

Дуусаагүй барилгыг элэгдүүлдэггүй. Үндсэн хөрөнгийн бусад зүйлүүдийн элэгдлийг тэдгээрийн өртгийг доорх хүлээгдэж буй ашиглах хугацааны туршид шулуун шугамын аргыг ашиглан үлдэх өртөг хүртэл нь бууруулан хуваарилж тооцно:

- Барилга– 40 жил
- Тээврийн хэрэгсэл – 10 жил
- Тавилга – 10 жил
- Тоног төхөөрөмж ба компьютер болон бусад хөрөнгө – 3-10 жил
- Түрээсийн сайжруулалт – Хөрөнгийн ашиглагдах хугацаа болон түрээсийн хугацааны аль багаар

Үлдэх өртөг гэдэг нь тухайн хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа дуусах үед хөрөнгийг зарж борлуулах дүнгээс түүнтэй холбоотой гарах зардлыг хассан дүнг урьдчилан тооцоолсон дүн юм. Хөрөнгийн үлдэгдэл өртөг, ашиглагдах хугацааг тайлант үе бүрийн эцэст дахин үнэлж шаардлагатай гэж үзвэл тохируулга хийнэ.

4.16 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө гэдэг нь удирдлагын зорилгоор эсвэл бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нийлүүлэх зорилгоор ашигладаг, бизнесийн ерөнхий үйл явцад зарагдах бус, түрээсийн орлого ба капиталын өгөөж хүртэх зорилготой эсвэл тус 2 зорилгыг хоёуланг нь хэрэгжүүлэхээр эзэмшиж буй өмч хөрөнгө юм.

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг анх бодит өртгөөр нь буюу худалдаж авсан үнэ дээр худалдан авахтай холбоотой шууд зардлыг нэмж бүртгэдэг. Дараа нь хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг тухайн тайлант хугацааны зах зээлийн нөхцөл байдал дээр үндэслэн бодит үнэ цэнээр хэмждэг. Тухайн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг уг үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээл дээр худалдагдах үнэ гэж үзнэ. Холбогдох гүйлгээний зардлыг хасахгүй.

Үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлттэй холбоотой олз гарзыг тухайн олз гарз нь бүртгэгдсэн жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Худалдаж авсны дараах зардлыг зөвхөн тухайн хөрөнгөөс үүдэлтэй Банкны ирээдүйд олох ашиг нь тодорхой болсон болон тухайн зардлыг бодитоор хэмжих боломжтой үед уг хөрөнгийн дансны үнэд нэмж бүртгэнэ. Бусад бүх засвар үйлчилгээтэй холбоотой зардлыг тухайн жилийн ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.15 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө (үргэлжлэл)

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө нь хөрөнгийг данснаас хасах эсвэл ашиглалтаас бүр мөсөн хасах үед болон хөрөнгийн ашиглалтаас ирээдүйд өгөөж өгөхгүй бол үл хүлээн зөвшөөрнө. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг данснаас хасах, акталснаас үүсэх олз ба гарз нь тухайн жилдээ орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөгддөг.

Банкны хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг адил төрлийн үл хөдлөх хөрөнгийг үнэлж байсан туршлагатай хараат бус мэргэжлийн хөрөнгийн үнэлгээний байгууллагаар хийлгэсэн үнэлэлт дээр тулгуурлаж хийнэ. Банк нь дахин үнэлгээний аргыг үнэлгээндээ 2013 оноос ашиглаж эхэлсэн.

4.17 Биет бус хөрөнгө

Банкны биет бус хөрөнгө нь ашиглах тодорхой хугацаатай бөгөөд үндсэндээ капиталжуулсан компьютерийн программ хангамжийн лицензүүд болон газар ашиглах эрх юм. Худалдан авсан компьютерийн программ хангамжийн лицензүүдийг тэдгээрийг худалдан авах үед үүсэх зардал болон ашиглахад бэлэн болгоход гарсан зардлын үндсэн дээр бүртгэдэг. Хэрэв Банкны эзэмшлийн бүх төрлийн программ хангамжийн урт хугацааны өгөөж нь зардлаас их байх нь тодорхой бол тухайн программ хангамжийг хөгжүүлсэнтэй холбоотой зардлыг биет бус хөрөнгө гэж бүртгэнэ. Капиталжуулах зардалд программыг хөгжүүлсэн ажилчдын зардал болон хамаарах илүү цагийн зардлууд багтана. Компьютерийн программ хангамжтай холбоотой бусад бүх зардлуудыг ашиг алдагдалд зардал гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Хязгаарлагдмал хугацаатай биет бус хөрөнгийг шулуун шугамын аргаар эдийн засгийн ашигтай хугацааны турш хорогдуулах ба үнэ цэнэ бууралтын шинэ тэмдэг илэрсэн үед тухайн хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралтыг үнэлнэ.

Энэхүү хорогдуулалтын аргачлалыг хамгийн багадаа жил бүрийн тайлант хугацааны эцэст хянаж үздэг. Биет бус хөрөнгийн төлөвлөсөн ашиглагдах хугацааг дараах байдлаар тогтоосон.

- Программ хангамжийн лицензүүд – 3-20 жил
- Газар ашиглах эрх – газар ашиглах эрхийн хугацаа

4.18 Үйл ажиллагааны түрээс

Банк нь түрээсийн гэрээнд түрээслэгчээр оролцож, өмчлөлийн бүх эрсдэл болон урамшуулал нь түрээслүүлэгчээс Банкинд шилжин ирээгүй тохиолдолд түрээсийн нийт төлбөрийг түрээсийн хугацааны туршид шулуун шугамын аргыг ашиглан хуваарилж тухайн тайлант жилүүдийн орлого, зарлагад (түрээсийн зардлаар) бүртгэнэ.

Хэрэв хөрөнгийг үйл ажиллагааны түрээсээр түрээслүүлсэн тохиолдолд түрээсийн авлагыг түрээсийн хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар хуваарилан түрээсийн орлогоор бүртгэнэ.

Бусад гэрээнд заасан түрээсийн нөхцөл нь (а) тухайн хэлцлийн биелэлт нь тодорхой хөрөнгө эсвэл хөрөнгийг ашиглахаас хамаарах бөгөөд (b) уг хэлцэл нь хөрөнгийг ашиглах эрхтэй үед тусгаарлана.

4.19 Хувьцаат капитал болон давуу эрхтэй хувьцаа

Энгийн хувьцаа болон буцаан төлөх, эргэн дуудах нөхцөлгүй давуу эрхтэй хувьцааг эзэмшигчдийн өмч гэж ангилдаг. Шинэ хувьцаа гаргахтай шууд холбоотой нэмэлт зардлыг хувьцаа борлуулсны татварын дараах орлогоос хасах дүнгээр эзэмшигчдийн өмчид тусгадаг. Хувьцаа борлуулснаас орж ирсэн орлогын бодит үнэ цэнэ нь хувьцааны нэрлэсэн үнээс илүү гарсан хэсгийг нэмэгдэж төлөгдсөн капитал гэж эзэмшигчдийн өмчид тусгадаг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.20 Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал

Нэмж төлөгдсөн капитал нь гаргасан хувьцааны нэрлэсэн үнээс давуулан оруулсан хөрөнгө оруулалтыг илэрхийлнэ.

4.21 Ногдол ашиг

Ногдол ашгийг зарласан хугацаанд эзэмшигчдийн өмчид бүртгэнэ. Тайлант үеийн эцсээс хойш, гэхдээ санхүүгийн тайлангуудыг нийтлэхийг зөвшөөрөхөөс өмнө зарлагдсан ногдол ашгийг тайлант хугацааны дараах үйл явдлын тодруулгад оруулан толилуулдаг. Ногдол ашгийн хуваарилалтыг хуримтлагдсан ашгаас олгоно.

4.22 Болзошгүй хөрөнгө ба болзошгүй өр төлбөр

Болзошгүй хөрөнгийг санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй боловч эдийн засгийн өгөөжийн орох урсгал магадлалтай үед санхүүгийн тайланд нэмж тодруулна.

Төлбөрийг барагдуулахтай холбоотой мөнгөн урсгал гарах магадлалтай бол болзошгүй өр төлбөрийг санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй боловч нэмж тодруулна.

4.23 Зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүрэг

Зээлд хамаарах үүрэг. Банк нь зээл олгох үүрэг хүлээдэг ба эдгээр үүрэг нь материаллаг сөрөг өөрчлөлтөөс хамааран буцалтгүй болон буцаагдах нөхцөлтэй байна. Зээл олгох үүрэг нь анх бодит үнэ цэнээрээ хүлээн зөвшөөрөгддөг бөгөөд хүлээн авсан хураамжийн дүнгээр нотлогддог. Уг дүнг хүлээсэн үүргийн хүчинтэй байх хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар хорогдуулан бүртгэдэг. Энэ арга нь Банк зээл олгох үүрэг хүлээж уг үүргийнхээ дагуу тодорхой зээлийн хэлцэлд оролцох нь магадлалтай бөгөөд уг зээлээ олгосны дараа богино хугацаанд бусдад шилжүүлэхээр төлөвлөгөөгүй тохиолдолд үйлчлэхгүй. Энэ тохиолдолд зээлийн үүргийн хураамжийг хойшлуулж, олгосон зээлийн анхны хүлээн зөвшөөрөх дүнд оруулан тооцно. Тайлант үе бүрийн эцэст үүргүүдийг (i) анх хүлээн зөвшөөрсөн тухайн өдрөөрх хорогдуулаагүй дүнгийн үлдэгдэл болон (ii) зах зээлийн хүүний түвшнээс доогуур хүүтэй зээл олгох үүргээс бусад тохиолдолд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварын дагуу тодорхойлогдсон алдагдлын дүнгийн аль ихээр бүртгэнэ. Зээлд хамаарах үүргийн дансны үнэ нь өр төлбөрийг илэрхийлнэ. Зээл болон ашиглаагүй үүргийг багтаасан гэрээний хувьд, Банк нь зээлийн бүрэлдэхүүнээс ашиглаагүй үүргийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тусад нь ялгаж чадахгүй тохиолдолд уг алдагдлыг зээлийн алдагдлын хасагдуулгын хамт хүлээн зөвшөөрнө. Нийт хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь зээлийн нийт дансны үнээс илүү гарсан тохиолдолд өр төлбөрөөр хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн баталгаа. Санхүүгийн баталгаа нь өрийн хэрэглүүрийн анхны эсвэл өөрчлөгдсөн нөхцөлийн дагуу зээлдэгч төлбөр төлөх чадваргүй болсон тохиолдолд баталгаа эзэмшигчид учирсан алдагдлыг барагдуулахын тулд Банкныг тодорхой төлбөрийг хийхийг шаарддаг. Санхүүгийн баталгааг анх бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрдөг ба хүлээн авсан хураамжийн дүнгээр нотлогддог. Уг дүнг баталгааны хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар хорогдуулан бүртгэдэг.

Тайлант үе бүрийн эцэст баталгааг (i) хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт үндэслэн тооцоолсон алдагдлын хэмжээ ба (ii) анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгийн хорогдуулаагүй үлдэгдлийн аль ихээр нь хэмжинэ. Үүнээс гадна, санхүүгийн байдлын тайланд хөрөнгө гэж тооцогдох хураамжийн авлагын хувьд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрдөг.

Гүйцэтгэлийн баталгаа. Гүйцэтгэлийн баталгаа нь гэрээний үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд нөгөө талаас нөхөн олговор олгодог гэрээ юм. Уг гэрээ нь зээлийн эрсдэлээс гадна санхүүгийн бус гүйцэтгэлийн эрсдэлийг бас шилжүүлдэг юм. Гүйцэтгэлийн баталгаа нь анхны хүлээн зөвшөөрөхдөө хүлээн зөвшөөрсөн шимтгэлийн хураамж буюу бодит үнэ цэнээр бүртгэгдэнэ. Энэхүү дүн нь шулуун шугамын аргаар гэрээний хугацааны дагуу хорогдуулалт хийнэ.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.23 Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг (үргэлжлэл)

Тайлант үе бүрийн эцэст гүйцэтгэлийн баталгааны гэрээг дараахын хамгийн ихээр хэмжинэ. Үүнд (i) анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн хорогдуулалт хийгээгүй дүн, (ii) тайлагнал бүрийн эцэст гэрээг барагдуулахад шаардагдах зардлын хамгийн сайн тооцоолол, буюу хямдруулсан ирээдүйн үнээр авах боломжтой. Гүйцэтгэлийн баталгааны гэрээний төлбөрийг төлөхөд төлсөн дүнг нөхөх зорилгоор Банкны харилцагчид эргүүлэн авах гэрээний эрхтэй бол баталгааны хүлээн авагчид алдагдлын нөхөн олговрыг шилжүүлснээр хөрөнгөнд хүлээн зөвшөөрнө.

4.24 Нөөц

Банк нь өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд өнөөгийн эрх зүйн хувьд эсвэл бодит үндэслэлтэй үүрэг хүлээсэн бөгөөд энэхүү үүргээ биелүүлэхэд эдийн засгийн үнэ цэнэ бүхий эх үүсвэрийг төлөх магадлалтай, мөн уг үүргийн дүнг баталгаатайгаар тооцоолох боломжтой үед нөөц/санг хуримтлуулан байгуулна.

Банк 2016 оноос эхлэн үйл ажиллагааны эрсдэлийн нөөц санг байгуулсан. Уг нөөц нь бусад өмчид багтах бөгөөд Банкны удирдлагын шийдвэрийн дагуу хуримтлагдсан ашгаас шилжүүлэгдсэн.

4.25 Итгэмжлэгдсэн хөрөнгө

Гуравдагч этгээдийн дансанд бүртгэлтэй байгаа Банкны нэр дээрх хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд оруулаагүй. Үүнээс орох шимтгэлийн орлогыг “Хураамж, шимтгэлийн орлого” хэсэгт багтаасан. Эдгээр төлбөрийг харилцагч Банкны үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон үр өгөөжийг нэгэн зэрэг хүлээн авч, ашигладаг учраас үйлчилгээг үзүүлсэн үед нь шулуун шугамын аргаар цаг хугацааны туршид хүлээн зөвшөөрдөг. Итгэмжлэгдсэн хөрөнгийн үйл ажиллагааны хураамжийг “Хураамж, шимтгэлийн орлогод” толилуулдаг.

4.26 Орлогын албан татвар

Орлогын албан татварыг тайлант үеийн эцэст бүхэлд нь эсвэл ерөнхийд нь батлагдсан хууль тогтоомжийн дагуу санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрнө. Орлогын албан татварын зардал нь тухайн жилийн болон хойшлогдсон татвараас бүрдэх бөгөөд уг зардлуудтай холбоотой ажил гүйлгээ нь тухайн буюу өөр тайлант хугацаанд бусад дэлгэрэнгүй орлогод эсвэл өмчид шууд бүртгэгдсэнээс бусад тохиолдолд тухайн жилийн орлого, зарлагад хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

Тайлант хугацааны татвар нь тухайн болон өмнөх хугацаанд үүссэн татвар ногдуулах ашиг, алдагдалтай холбоотой татварын байгууллагад төлөх эсвэл түүнээс нөхөн авах дүн болно. Санхүүгийн тайланг холбогдох татварын албанд тушаахаас өмнө баталж амжаагүй тохиолдолд татвар ногдуулах ашиг, алдагдлыг урьдчилан тооцно. Орлогын албан татвараас бусад татваруудыг үйл ажиллагааны зардалд бүртгэдэг.

Хойшлогдсон татварыг Балансын өглөгийн аргыг ашиглан дараа тайлант хугацаанд шилжүүлэн тооцох татварын алдагдал дээр мөн санхүүгийн тайлангийн өдрийн байдлаарх хөрөнгө, өр төлбөрийн татварын суурь болон санхүүгийн тайлан дахь бүртгэлийн дүнгийн хооронд үүсэх түр зөрүүн дээр үндэслэж тооцдог. Хойшлогдсон татвар нь бизнесийн нэгдлээс өөр гүйлгээний явцад анх хүлээн зөвшөөрсөн бөгөөд тухайн үедээ бүртгэлийн ашиг болон татвар ногдох ашигт нөлөө үзүүлэхгүй хөрөнгө, өр төлбөрөөс үүсэх түр зөрүүнүүдэд хүлээн зөвшөөрдөггүй. Хойшлогдсон татварыг хөрөнгө ашиглагдах эсвэл өглөг төлөгдөх тайлант хугацаанд ашиглагдах, санхүүгийн тайлангийн өдрийн байдлаар батлагдсан буюу үндсэндээ батлагдсан байгаа хууль тогтоомжоор тогтоосон татварын хувь хэмжээгээр эсвэл дараа тайлант хугацаанд шилжүүлэн ашиглагдах татварын алдагдлаар тооцдог. Банк хойшлогдсон татварын хөрөнгө болон өглөгийг хооронд нь хааж бүртгэдэг. Татвар ногдох түр зөрүү болон татварын алдагдлаар ирээдүйд шилжүүлэх хойшлогдсон татварын хөрөнгө нь ирээдүйн татвар ногдох ашгийг хүртэх магадлалтай л бол бүртгэнэ.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.26 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)

Гадаад валютын арилжааны үүсмэл хэрэглүүрийн үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрөөгүй олз гарз гэж үздэг ба түр зуурын зөрүү гэж бүртгэдэг (Тодруулга 3 болон 36). Бусад хөрөнгө болон бусад өр төлбөрийн гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн зөрүү нь гадаад валютын арилжааны олз гарз гэж үздэг ба энэ нь түр зуурын зөрүү үүсгэдэггүй.

Банкны татварын тодорхой бус байр суурийг удирдлага тайлант үеийн эцэс бүрд дахин үнэлдэг. Банкны орлогын татварын байр суурийг татварын байгууллага хүлээн зөвшөөрөхгүй байж болохоос үүдэн нэмэлт татвар ногдуулах нь ногдуулахгүй байхаас илүү магадлалтай гэж удирдлага үзсэн тохиолдолд өглөг хүлээн зөвшөөрнө. Санхүүгийн тайлангийн өдрийн байдлаар бүхэлдээ буюу үндсэндээ батлагдсан байсан хууль тогтоомжийн тайлбар, мөн ижил асуудлыг шүүх байгууллагын шийдвэрлэсэн байдал дээр үндэслэн үнэлгээ хийгддэг. Торгууль, алданги болон орлогын бус татвартай холбоотой өглөгийн хувьд тайлант хугацааны эцэс дэх өр төлбөрийг барагдуулахад шаардагдах зардлыг удирдлага хамгийн боломжит аргаар тодорхойлсноор хүлээн зөвшөөрнө.

4.27 Ажилчдын тэтгэмж ба нийгмийн халамж

(i) Богино хугацаат тэтгэмж

Цалин, хөлс, бусад цалин хөлстэй холбоотой бусад зардлууд нь Банкны ажилтан нь холбогдох ажил үйлчилгээг үзүүлсэн тухайн жилдээ зардлаар хүлээн зөвшөөрөгддөг. Цалинтай ээлжийн амралт зэрэг нөхөн олговортой бусад богино хугацаат хуримтлагдах ажлын чөлөөг ажиллагсад ирээдүйд нөхөн олговортой чөлөө авах эрхийг үүсгэх үйлчилгээг үзүүлсэн үед, нөхөн олговортой богино хугацаат хуримтлагдахгүй ажлын чөлөөг (жишээ нь, өвчний улмаас чөлөө авах) тухайн үед нь хүлээн зөвшөөрдөг.

(ii) Тогтоосон тэтгэмжийн төлөвлөгөө

Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж буй компаниуд хуулийн дагуу улсын тэтгэврийн болоод нийгэм, эрүүл мэндийн даатгалын сангуудад шимтгэл төлдөг. Эдгээр шимтгэлүүдийг үүссэн үед нь орлого, зарлагад зардлаар бүртгэдэг. Банк өөрсдийн байгуулсан тэтгэврийн санд шимтгэл төлдөг. Төлсөн шимтгэлийг ажилтны Банкинд ажилласан хугацаанд нь хувь тэнцүүлэн "Тэтгэврийн сангийн зардал" дансанд бүртгэнэ.

4.28 Орлого, зардлын хүлээн зөвшөөрөлт

Хүүгийн орлого, зардлыг бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөхөөс бусад тохиолдолд өрийн хэрэглүүр бүрийн хувьд аккрузаль суурь дээр үндэслэн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолон бүртгэнэ. Энэ аргын дагуу гэрээний талуудын хооронд төлөгдсөн эсвэл хүлээн авсан бүх хураамж, гүйлгээний зардал болон бүх үнийн нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг үр ашигт хүүнд оруулан тооцож, цаг хугацааны хувьд хойшлуулан хүүгийн орлого эсвэл зардалд бүртгэдэг. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэрэглүүрийн хүүгийн орлогыг нэрлэсэн хүүгээр тооцож орлогын тайлангийн "Бусад ижил төстэй орлого" мөрөнд толилуулсан.

Үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болох хураамжид санхүүгийн хөрөнгийг худалдан авах эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийг үүсгэхэд шууд холбоотойгоор нэмэгдэн гардаг, жишээлбэл төлбөрийн чадварыг үнэлэх, зээлийн баталгаа эсвэл барьцааг үнэлэх болон бүртгэх, хэрэглүүрийн нөхцөлүүдийг хэлэлцэх болон холбогдох баримт бичиг боловсруулах зэрэг гэрээ байгуулахтай холбоотой аливаа хураамжууд орно. Банк нь харилцагчид зээл олгосны дараах богино хугацаанд тухайн зээлийн худалдах магадлалтай тохиолдолд тухайн зээлийг зах зээлийн хүүгээр олгохтой холбоотой хураамж, шимтгэлийг үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болгон тооцно. Зээл олгохоор хүлээсэн үүргийг Банк ашиг алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдсэн санхүүгийн өр төлбөр гэж ангилдаггүй.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.28 Орлого, зардлын хүлээн зөвшөөрөлт (үргэлжлэл)

Үүссэн болон зээлийн үнэ цэнэ бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үр ашигт хүүгийн түвшин нь хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээг (үүнд анхны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал орно) анх бодит үнэ цэнээр нь (худалдан авах үнээр нь илэрхийлэгддэг) хүлээн зөвшөөрөхдөө хямдруулах хүү юм.

Үүний үр дүнд үр ашигт хүүгийн түвшин нь зээлийн тохируулгатай байдаг.

Дараах нөхцөлөөс бусад тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийн нийт дансны үнэд үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хүүгийн орлогыг тооцоолно. (i) зээлийн үнэ цэнийн бууралтад орсон санхүүгийн хөрөнгүүд (3-р үе шат), хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүний түвшинг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь тооцож, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын санг хассан дүнгээр, (ii) үүссэн болон зээлийн үнэ цэнэ бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд анхны зээлийн тохируулгатай үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хорогдуулсан өртгийг тооцох үед.

Хураамж, шимтгэлийн орлогыг харилцагч Банкны үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон үр өгөөжийг нэгэн зэрэг хүлээн авч, ашигладаг учраас үйлчилгээг үзүүлсэн үед нь шулуун шугамын аргаар цаг хугацааны туршид хүлээн зөвшөөрдөг. Ийм орлогод засвар үйлчилгээний данс, үйлчилгээний хөлсийн данс, захиалгын төлбөрийн данс, шимтгэл үйлчилгээний багцын төлбөр эсвэл гуравдагч этгээдийн нэрийн өмнөөс үйлчилгээний төлбөрийн шимтгэлийн хураамж зэрэг багтана.

Бусад хураамж, шимтгэлийн орлого нь ихэвчлэн үндсэн ажил гүйлгээ гарсны дараа тодорхой нэг хугацаанд буюу Банк гүйцэтгэлийн үүргээ хангасан үед хүлээн зөвшөөрнө. Хүлээн авсан хураамж, шимтгэл болон авлагын дүн нь гүйцэтгэлийн ялгаатай үүргүүд гэж тодорхойлсон үйлчилгээний хувьд гүйлгээний үнийг илэрхийлнэ. Ийм орлогод харилцагчийн нэрийн өмнөөс гадаад валют худалдах, худалдан авахад зориулсан хураамж, төлбөрийн гүйлгээ боловсруулах хураамж, бэлэн мөнгөний төлбөр тооцоо, цуглуулах, зарцуулах хураамж зэрэг багтана.

4.29 Өмчлөх бусад хөрөнгө

Өмчлөх бусад хөрөнгө гэдэг нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн үүргийг хангуулахаар хураан авсан санхүүгийн болон санхүүгийн бус хөрөнгө (барилга зэрэг үл хөдлөх, машин тоног төхөөрөмж, бараа материал зэрэг хөдлөх, үнэт цаас зэрэг санхүүгийн хөрөнгө)-ийг хэлнэ. Хөрөнгийг анхлан бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх бөгөөд тухайн хөрөнгийн шинж чанар, Банкны сонирхол зэргээс шалтгаалж холбогдох хөрөнгийн бүлэгт хамаарах нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын дагуу дахин хэмжиж бүртгэнэ.

Санхүүгийн бус хөрөнгийн хувьд, хэрэв Банк нь өмчлөх бусад хөрөнгийг (үл хөдлөх хөрөнгийг) өөрийн бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглах бол уг хөрөнгийг “Байшин барилга ба үндсэн хөрөнгө” гэж дахин ангилан, Байшин барилга ба үндсэн хөрөнгөтэй холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн журмын дагуу бүртгэнэ (Тодруулга 4.15). Хэрэв Банк нь хураан авсан барьцаа хөрөнгийг түрээслүүлэх болон үнэ цэнийн өсөлтийн зорилгоор, эсвэл уг 2 тохиолдлын хоёулангийн зорилгоор өөрөө ашиглахгүйгээр хадгалж үлдсэн бол Банк нь уг хөрөнгийг “Өмчлөх бусад хөрөнгө”- өөс “Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө” хэсэгрүү дахин ангилан холбогдох нягтлан бодох бүртгэлийн журмын дагуу бүртгэнэ (Тодруулга 4.16).

Хэрэв Банк нь өмчлөх бусад хөрөнгөөр авсан хөдлөх болон үл хөдлөх хөрөнгийг худалдах тохиолдолд бараа материалтай холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн журмыг баримтлан зөвхөн СТОУС 5-ын шаардлага биелэн худалдах зорилготой хөрөнгө гэж ангилснаас бусад тохиолдолд уг хөрөнгийг “Өмчлөх бусад хөрөнгө” гэж Санхүүгийн Байдлын Тайланд тусгана. Худалдахаар төлөвлөсөн санхүүгийн бус өмчлөх бусад хөрөнгийн талаар Тодруулга 23-аас үзнэ үү.

Хэрэв өмчлөх бусад хөрөнгө (Үнэт цаас гэх мэт)-ийг борлуулснаар анхны үнээ нөхөх бол Банк нь СТОУС-ын хэмжилтийн зорилгоор санхүүгийн хөрөнгийн шинж чанар ба бизнесийн загвараас хамааран ангилж бодит үнэ цэнээр нь хэмжинэ. Өмчлөх бусад санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тайлант хугацаа бүрт тооцдог бөгөөд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хөрөнгийн ангиллаас хамааран бусад дэлгэрэнгүй орлого болон ашиг алдагдалд “Дахин үнэлгээний нөөц”-д хүлээн зөвшөөрнө. Тодруулга 23-аас санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгийн дэлгэрэнгүйг үзнэ үү.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.30 Бараа материал

Бараа материалыг өртөг ба цэвэр боломжит үнэ цэнийн аль багаар бүртгэнэ. Цэвэр боломжит үнэ цэнэ нь бизнесийн энгийн нөхцөлд барааг худалдахаар таамаглаж буй үнээс барааг гүйцээх болон худалдахтай холбоотойгоор гарах таамагласан зардлыг хассан дүн.

4.31 Санхүүгийн тайлангуудыг нийтэлсний дараа хийгдэх өөрчлөлтүүд

Банкны удирдлага болон хувьцаа эзэмшигчид санхүүгийн тайлангуудыг нийтэлсний дараа өөрчлөх эрх мэдэлтэй болно.

5 Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт

СТОУС 9, “Санхүүгийн хэрэглүүрүүд”-ын өөрчлөлт: Банк нь 2018 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэн СТОУС 9 - "Санхүүгийн хэрэглүүр" -ыг мөрдөж эхэлсэн. Банк нь 2018 оны 01 сарын 01-ний өдрөөрх санхүүгийн тайлангийн өмнөх оны дүнг дахин тайлагнахгүй байхаар шийдсэн бөгөөд энэхүү стандартыг хэрэгжүүлж эхэлсэн өдрөөр буюу 2018 оны 01 сарын 01-ний өдрөөр санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн дансны үнийн эхний үлдэгдэлд болон хуримтлагдсан ашигт залруулга хийхээр болсон. Үүний үр дүнд, СТОУС 7 - "Санхүүгийн хэрэглүүрийн тодруулга" -ын шинэчилсэн шаардлагуудын дагуу, зөвхөн тайлант хугацаатай холбогдолтой тодруулгуудыг тодруулсан. Зэрэгцүүлэгдэх тайлант үеийн тодруулгууд нь өмнөх тайлант үед хийсэн тодруулгуудтай ижил болно.

Энэ онд хамаарах чухал стандартуудыг Тодруулга 4-т тайлбарласан. 2018 оны 01 сарын 01-нээс өмнө хамаарах мөн харьцуулагдах мэдээлэлд хамаарах стандартуудыг Тодруулга 4-т тодруулсан.

Дараах хүснэгтэнд НББОУС 39-ийн дагуу өмнө нь хэмжиж байсан санхүүгийн хөрөнгийн анги тус бүрийн дансны үнийг нэгтгэж, 2018 оны 01 сарын 01-ний өдөр СТОУС 9-ийг мөрдсөний дараа тодорхойлсон шинэ дүнгүүдийг нэгтгэсэн.

5 Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	Хэмжилтийн ангилал		НББОУС 39-н дагуух дансны үнэ 2017 оны 12 сарын 31	СТОУС 9-г хэрэгжүүлсний дараах нөлөө				СТОУС 9-н дагуух дансны үнэ 2018 оны 01 сарын 01
	НББОУС 39	СТОУС 9		Дахин ангилал		Дахин хэмжилт		
				Зайлшгүй	Сайн дурын	ХЗА	Бусад	
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	З&А	ХӨ	222,351,578	-	-	-	-	222,351,578
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	З&А	ХӨ	395,029,289	-	-	-	-	395,029,289
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт								
- Засгийн Газрын бонд	ААБҮЦ	ААБҮЦ	205,219,226	-	-	-	-	205,219,226
- Засгийн Газрын бонд	ААБҮЦ	БДОБХ	29,467,287	-	-	(38,382)	-	29,428,905
- МБ-ны үнэт цаас	З&А	БДОБХ	632,003,148	-	-	(283,643)	-	631,719,505
- Давуу эрхтэй МИК бонд	ББХ	ААБҮЦ	47,624,997	-	-	-	-	47,624,997
- Засгийн Газрын бонд	ДХХЭХ	ХӨ	11,260,142	-	-	(449,616)	-	10,810,526
- Өрийн бичиг	ДХХЭХ	ХӨ	20,832,945	-	-	(734,846)	-	20,098,099
- Байгууллагын бонд	ДХХЭХ	ХӨ	20,894,378	-	-	(725,467)	-	20,168,911
- Энгийн эрхтэй МИК бонд	ДХХЭХ	ААБҮЦ	83,407,188	-	-	-	-	83,407,188
- Засгийн Газрын бонд	ДХХЭХ	ААБҮЦ	8,427,804	-	-	-	-	8,427,804
Нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт			1,059,137,115	-	-	(2,231,954)	-	1,056,905,161
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт								
- Компанийн хувьцаа	ААБҮЦ	БДОБХ	13,471,119	-	-	-	-	13,471,119
- Компанийн хувьцаа	ААБҮЦ	ААБҮЦ	918,712	-	-	-	-	918,712
- Компанийн хувьцаа	ББХ	БДОБХ	576,770	-	-	-	-	576,770
- Хөрөнгө оруулалтын санд оруулсан хөрөнгө оруулалт	ББХ	БДОБХ	58,000,000	-	-	-	-	58,000,000
- Компанийн хувьцаа	ББХ	ААБҮЦ	112,415,221	-	-	-	-	112,415,221
Нийт өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт			185,381,822	-	-	-	-	185,381,822
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө								
- Бусад банкууд дахь харилцах данс	З&А	ХӨ	506,287,678	-	-	-	-	506,287,678
- Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө	З&А	ХӨ	22,383,105	-	-	-	-	22,383,105
- Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаатай байршуулсан хөрөнгө	З&А	ХӨ	63,633,620	-	-	-	-	63,633,620
Нийт бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө оруулалт			592,304,403	-	-	-	-	592,304,403
Деравитив санхүүгийн хэрэглүүр	ААБҮЦ	ААБҮЦ	75,466,402	-	-	-	-	75,466,402
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	З&А	ХӨ	24,397,065	-	-	-	-	24,397,065

5 Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	Хэмжилтийн ангилал		НББОУС 39- н дагуух дансны үнэ	СТОУС 9-г хэрэгжүүлсний дараах нөлөө				СТОУС 9-н дагуух дансны үнэ
				Дахин ангилал		Дахин хэмжилт		
	НББОУС 39	2017 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31	2018 оны 01 сарын 01	Сайн дурын	ХЗА	Бусад	2018 оны 01 сарын 01
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа								
- Байгууллага	З&А	ХӨ	1,013,959,132	-	-	(4,680,085)	-	1,009,279,047
- Жижиг дунд бизнест олгосон зээл	З&А	ХӨ	497,239,864	-	-	(40,606,567)	-	456,633,297
- Хувь хүмүүст олгосон хэрэглээний зээл	З&А	ХӨ	462,790,317	-	-	(11,181,904)	-	451,695,398
- Хувь хүмүүст олгосон орон сууцны зээл	З&А	ХӨ	174,429,891	-	-	(12,623,998)	-	161,805,893
- Хувь хүмүүст олгосон орон сууцны зээл	З&А	ААБҮЦ	169,638,998	-	-	-	-	169,638,998
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа			2,318,058,202	-	-	(69,092,554)	-	2,249,052,633
Санхүүгийн баталгаа			(673,275)			(3,119,403)		(3,792,678)

(a) Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн бүх ангиллуудыг НББОУС 39-ийн дагуу "зээл ба авлага" хэмжилтийн ангиллаас СТОУС 9-ийн дагуу "хорогдуулсан өртгөөрх" хэмжилтийн ангилалруу дахин ангилсан. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал материаллаг бус дүн байсан (Тодруулга 7-аас харна уу).

(b) Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө

Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн бүх ангиллуудыг НББОУС 39-ийн дагуу "зээл ба авлага" хэмжилтээс СТОУС 9-ийн дагуу "хорогдуулсан өртгөөрх" хэмжилтийн ангилалруу дахин ангилсан.

(c) Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Дахин ангилал хийгдсэн шалтгаануудыг дор харуулав:

1. ААБҮЦ ангиллаар ангилагдсан МИК-ийн орон сууцны зээлээр баталгаажсан үнэт (давуу болон энгийн эрхтэй бондууд). Банк нь давуу эрхтэй МИК-ийн бондыг Монголбанкинд худалдах хүртэл дуусгавар хугацаанаас нь богино хугацаагаар эзэмшдэг. Энгийн эрхтэй бонд нь орон сууцны зээлтэй холбоотой бөгөөд энэхүү хоёрдогч зах зээл дээр үүссэн бондын зээлийн эрсдэлд өртөх магадлал нь зээлийн эрсдэлээс өндөр. Үүний үр дүнд Банк нь энэхүү үнэт цаасны бизнес загвар нь цуглуулах эсвэл цуглуулах болон худалдан борлуулах бизнес загварын алийг нь ч хангахгүй гэж тодорхойлсон. "Борлуулахад бэлэн" болон "дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших" хөрөнгө гэж ангилагдсан үнэт цааснуудыг "Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаарх илэрхийлэгдэх" ангилал руу анхны хэрэгжилтийн өдрөөс эхлэн дахин ангилсан.
2. Цуглуулах болон худалдах гэж тодорхойлсон Монголбанкны үнэт цаас болон Засгийн Газрын үнэт цаас. Дараах нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх зорилгоор эзэмшиж байгаа Засгийн Газар болон Монголбанкны үнэт цаасны бизнес загварын үнэлгээ юм. Үүний үр дүнд Банк нь эдгээр бүлэг үнэт цаасны тохиромжтой бизнес загвар нь цуглуулах болон худалдан борлуулах гэж тодорхойлсон. Өмнө нь "Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаарх илэрхийлэх" гэж ангилсан Засгийн Газрын үнэт цаас болон "Зээл ба авлага" гэж ангилсан Монголбанкны үнэт цаасыг "Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор илэрхийлэх" ангилал руу анхны хэрэгжилтийн өдрөөс эхлэн дахин ангилсан.

5 Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт (үргэлжлэл)

3. ААБҮЦ гэж тодорхойлсон дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших Засгийн Газрын үнэт цаас. Банк өмнө нь дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших гэж ангилсан Засгийн Газрын үнэт цаасны багцын тодорхой хэмжээний хөрөнгө оруулалтыг эзэмшдэг. Банк нь эдгээр бүлэг үнэт цаасны тохиромжтой бизнес загвар нь худалдан борлуулах гэж тодорхойлсон ба анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш ААБҮЦ-ээр хэмжилтийг хийсэн.
4. Хэмжих аргад нь өөрчлөлт ороогүй өмнөх ангиллаас дахин ангилагдсан. Доорх өрийн хэрэглүүрүүд нь СТОУС 9-ийн дагуу шинэ ангиллаас дахин ангилагдсан ба өмнөх НББОУС 39-ийн ангиллаас чөлөөлөгдөж хэмжилтийн суурьт өөрчлөлт ороогүй:
 - Дуусах хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө гэж ангилагдаж байсан ба одоо хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх ангилалд орсон.

(d) Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

СТОУС 9-т зөвшөөрсний дагуу Банк нь зарим стратегийн өмчийн, арилжаалагддаггүй үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтуудаа буцаах боломжгүйгээр бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хэмжих ангилалд ангилсан. Эдгээр үнэт цааснууд нь өмнө нь борлуулахад бэлэн болон бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар илэрхийлэх ангилалд ангилагдаж байсан. Эдгээр үнэт цааснуудын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь үнэ цэнийн бууралт үүсэх үед эсвэл зарах үед ашиг, алдагдлаар дахин хүлээн зөвшөөрөгдөхгүй болно. Бусад төрлийн өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар илэрхийлэх ангилал руу дахин ангилагдсан.

СТОУС 9 нь хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчийн үнэт цаасыг өртгөөр хэмжихээс чөлөөлөхгүй тул Банк нь ийм төрлийн хөрөнгө оруулалтыг СТОУС 9-ийг хэрэгжүүлэх явцад бодит үнэ цэнээр нь дахин хэмжиж, бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор илэрхийлэх ангилал руу ангилсан.

(e) Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа нь өмнө нь хорогдуулсан өртгөөр хэмждэг байсан ба бизнес загвар нь цуглуулахын тулд эзэмших байгаагүй. Банк нь үүрэг хүлээгээгүй МИК-ийн орон сууцны зээлийн багцыг эзэмшдэг ба СТОУС 9-ийн дагуу бизнес загвар нь худалдан борлуулах юм. Банкны зорилго болон энэхүү хөтөлбөрийн хүрээнд мөрдөгдөж буй үйл ажиллагаа нь орон сууцаар баталгаажсан бондыг солилцох зорилгоор МИК-д худалдах юм. Иймээс эдгээр багц зээлүүд нь СТОУС 9-ийн анхны хүлээн хэрэгжилтээс эхлэн бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар илэрхийлэгдэх ангилалд ангилагдсан.

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх үнэ цэнийн бууралтын сан болон 2018 оны 01 сарын 01-ний байдлаарх зээлийн эрсдэлийн сангийн хоорондын тохируулга. Дараах хүснэгт нь НББОУС 39-ийн дагуу учирсан алдагдлын загварын дагуу хэмжсэн тайлант жилийн үнэ цэнийн бууралтын эрсдэлийн сангийн эцсийн үлдэгдлийг 2018 оны 01 сарын 01-ний өдрийн байдлаарх СТОУС 9-ийн дагуу хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварын дагуу хэмжсэн шинэ зээлийн эрсдэлийн сангийн дүнд хийсэн тохируулгыг харуулав:

Мянган төгрөгөөр	НББОУС 39 болон 37-н дагуух 2017 оны 12 сарын 31-ээрх эрсдэлийн сан	Нөлөө			СТОУС 9-н дагуух 2018 оны 01 сарын 01-ээрх зээлийн алдагдлын сан
		ААБҮЦ- рүү дахин ангилал	БДОБХ- рүү дахин ангилал	Учирсан алдагдлаас хүлээгдэж буй алдагдал руу дахин ангилал	
Зээл ба авлагын хэмжилтийн ангилал					
- Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	-	-	-	2,231,954	2,231,954
- Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	95,532,750			69,092,554	164,625,304
- Бусад санхүүгийн хөрөнгө	2,993,802	-	-	-	2,993,802
Санхүүгийн баталгаа	673,275			3,119,403	3,792,678

5 Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт (үргэлжлэл)

СТОУС 9-ийн хүрээнд эргэлтийн хэсгийн ашиглагдаагүй үлдэгдлийн хүлээгдэж буй өр төлбөр болон магадлал тооцсон ирээдүй рүү чиглэсэн мэдээлэл нь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоход хэрэглэгддэг. Эдгээр хүчин зүйлс нь СТОУС 9-ийн дагуу тооцсон хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг НББОУС 39-ийн дагуу тооцсон сангаас өсгөхөд нөлөөлсөн.

Дараах хүснэгтээс 2018 оны 01 сарын 01-ний өдрийн байдлаарх СТОУС 9-д шилжсэний дараах нөөц болон хуримтлагдсан ашгийн нөлөөний шилжилгээг харна уу.

Мянган төгрөгөөр	ББ үнэт цаасны дахин ангиллын нөөц	БДОБХ үнэт цаасны дахин ангиллын нөөц	Хуримтлагдсан ашиг
2017 оны 12 сарын 31-рх дүн (СТОУС 9-н шилжилт)	40,331,226	-	218,533,691
Өмчийн үнэт цаасны дахин ангилал (ББ-с ААБҮЦ-рүү)	(42,084,506)	-	42,084,506
Өмчийн үнэт цаасны дахин ангилал (ББ-с БДОБҮЦ-рүү)	1,753,280	(1,753,280)	
Өмчийн үнэт цаасны дахин ангилал (ААБҮЦ-с БДОБҮЦ-рүү)		321,917	(321,917)
БДОБҮЦ-рх өрийн санхүүгийн хөрөнгийн ХБЗА-н сангийн хүлээн зөвшөөрөлт	-	-	(241,519)
ХӨ болон аккредитив, баталгаа гэж ангилсан өрийн санхүүгийн хөрөнгийн СТОУС 9-н дагуу ХБЗА-н сангийн хүлээн зөвшөөрөлт	-	-	(55,591,414)
2018 оны 01 сарын 01-рх дүн (СТОУС 9-н дагуу)	-	(1,431,363)	204,463,347

СТОУС 15 "Хэрэглэгчидтэй хийх гэрээний орлого" (2014 оны 5 дугаар сарын 28-нд батлагдсан ба 2018 оны 1 дүгээр сарын 1-нээрх болон түүнээс хойших санхүүгийн тайланд дагаж мөрдөнө мөн СТОУС 15-ын Нэмэлт өөрчлөлт, Харилцагчидтай хийсэн гэрээний орлого (2016 оны 4 дүгээр сарын 12-ны өдөр батлагдсан, 2018 оны 1 дүгээр сарын 1-нээрх болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). Банк нь СТОУС 15 "Хэрэглэгчидтэй хийх гэрээний орлого"-ыг анх дагаж мөрдөх ёстой өдөр буюу 2018 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсөн. Шинэ стандартыг өнгөрснийг эргэн харсан хувиргасан аргыг ашиглан хэрэгжүүлсэн бөгөөд нийлмэл нөлөө нь 2018 оны 01 сарын 01-нд хуримтлагдсан ашигт хүлээн зөвшөөрсөн Шинэ стандартаар бараа, ажил үйлчилгээг харилцагчид шилжүүлсэн үед ажил гүйлгээний үнээр орлогыг заавал хүлээн зөвшөөрнө гэсэн үндсэн зарчимтай. Салгаж болохуйц багцын бараа, ажил үйлчилгээний орлогыг салгаж бүртгэнэ, гэхдээ гэрээний хөнгөлөлт, урамшууллыг холбогдох зүйлд нь заавал хуваарилж бүртгэнэ гэж заасан. Хэрэв аливаа шалтгааны улмаас орж ирэх үнийн дүн нь өөр өөр үед буцаалт хийгдэх эрсдэлгүй бол хамгийн бага дүнг хүлээн зөвшөөрнө. Харилцагчидтай байгуулсан гэрээний эрсдэлийг бууруулахтай холбоотой гарсан зардлыг капиталжуулж гэрээний орлого олох хугацаанд хорогдуулна. Дээрх стандартын нэмэлт өөрчлөлт Банкны санхүүгийн тайланд ямар нэгэн материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

2018 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс хойш нэмэлт өөрчлөлт орсон дараах стандартуудыг Банк дагаж мөрдөж эхэлсэн бөгөөд Банкны хувьд материаллаг нөлөө байхгүй байна:

- СТОУС 2-ын өөрчлөлт, Хувьцаанд суурилсан төлбөр (2016 оны 06 сарын 20-нд батлагдсан, 2018 оны 01 сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойших өдрүүдээс эхлэн тайлант хугацаануудад мөрдөгдөнө).
- СТОУС 4 Даатгалын гэрээнд СТОУС 9 Санхүүгийн хэрэглүүрийг ашиглах - СТОУС 4-ийн өөрчлөлт (2016 оны 09 сарын 12-нд батлагдсан, 2018 оны 01 сарын 01- ний өдөр болон түүнээс хойших өдрүүдээс эхлэн түр зуурын хөнгөлөлтийг сонгосон компаниуд, эсвэл давхарлах сонголтыг хийсэн компаниудын хувьд СТОУС 9-ийг ашиглаж эхлэх үеэс мөрдөгдөнө).
- 2014-2016 оны СТОУС-ын жилүүдийн сайжруулалт - СТОУС 1 ба НББОУС 28-ын өөрчлөлт (2016 оны 12 сарын 8-нд батлагдсан, 2018 оны 01 сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойших өдрүүдээс эхлэн тайлант хугацаануудад мөрдөгдөнө).
- СТОУТХ 22 "Гадаад валютаар хийгдсэн ажил гүйлгээнүүд болон урьдчилан анхаарал хандуулах" (2016 оны 12 сарын 08-ны өдөр гаргасан ба 2018 оны 01 сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойших өдрүүдээс эхлэн тайлант хугацаануудад хүчин төгөлдөр).
- Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийн шилжүүлэг - НББОУС 40-ийн өөрчлөлт (2016 оны 12 сарын 8-нд батлагдсан, 2018 оны 01 сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойших өдрүүдээс эхлэн тайлант хугацаануудад мөрдөгдөнө).

6 Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд

2019 оны 01 сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаанд заавал мөрдөх стандартууд ба тайлбарууд шинээр батлагдаж, хэвлэн нийтлэгдсэн ба эдгээрийг Банк хугацаанаас нь өмнө хэрэгжүүлж эхлээгүй.

СТОУС 10 болон НББОУС 28-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд – Хөрөнгө оруулагч, түүний хараат компани болон хамтарсан үйлдвэрийн хооронд хөрөнгө борлуулах болон хандивлах (2014 оны 09 сарын 11-нд батлагдсан ба НББОУС-ын зөвлөлөөс заасан хугацаанаас хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). Хөрөнгө оруулагч, түүний хараат компани болон хамтарсан үйлдвэрийн хооронд хөрөнгө борлуулах болон хандивлах ажил гүйлгээг хэрхэн бүртгэх талаар СТОУС 10 болон НББОУС 28-д ялгаатай байдлаар тусгасан байдлыг арилгахад чиглэгдсэн. Өөрчлөлтийн үр дүнд хөрөнгө борлуулах эсвэл хандивлах ажил гүйлгээ нь бизнесийн шинж чанартай бол олз, гарзыг нийт дүнгээр хүлээн зөвшөөрнө гэж заасан. Бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглагддаггүй хөрөнгийг хараат компани эзэмшиж байсан ч хөрөнгө борлуулах болон хандивлах ажил гүйлгээний олз, гарзыг хэсэгчлэн хүлээн зөвшөөрнө. Банкны хувьд одоогийн байдлаар санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

СТОУС 16, Түрээс (2016 оны 01 сарын 13-нд батлагдсан ба 2019 оны 01 сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойших өдрүүдээс эхлэн тайлант хугацаануудад хүчин төгөлдөр). Шинэ стандартаар түрээсийн хүлээн зөвшөөрөлт, хэмжилт, тайлагнал болон тодруулгыг хэрхэн бэлтгэх талаар зарчмуудыг бий болгосон. Бүх түрээсийн хувьд түрээслэгч нь түрээсийн эхэнд хөрөнгийг ашиглах эрхийг гэрээ хүчин төгөлдөр болсон хугацаанаас эхлэн эзэмших ба хэрэв түрээсийн төлбөр олон удаагийн төлбөрөөр хийх бол түрээслэгч түрээслүүлэгчээс санхүүжилт авсан гэж үзнэ. НББОУС 17-ын дагуу түрээсийг үйл ажиллагааны эсвэл санхүүгийн түрээс гэж ангилна гэж заасан байсныг хасаж түрээсийн бүртгэлийн нэг л загварыг СТОУС 16-аар танилцуулсан. Түрээслэгч (а) 12 сараас дээш хугацаатай бүх түрээсийн хөрөнгө, өр төлбөрийн түрээсийн хөрөнгийн үнэ цэнэ бага байхаас бусад тохиолдолд, түрээслүүлж буй хөрөнгийн өртөг материаллаг бус байхаас бусад бүх түрээсийн тохиолдолд холбогдох өр төлбөрийг бүртгэх ба б) орлогын тайланд түрээсийн хөрөнгийн элэгдлийг түрээсийн төлбөрийн хүүгийн зардлаас тусад нь тайлагнана. НББОУС 17-д заасан түрээслүүлэгчтэй холбоотой бүртгэлийн заалтын ихэнх хэсгийг СТОУС 16-д оруулсан. Тиймээс түрээслүүлэгч түрээсийн шинж чанараас нь хамааруулан санхүүгийн болон үйл ажиллагааны түрээсийг ангилж, ангиллын дагуу санхүүгийн тайланд өөр өөрөөр тусгадаг. Банкны хувьд одоогийн байдлаар санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

СТОУС 17 Даатгалын гэрээнүүд (2017 оны 05 сарын 18-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2021 оны 01 сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). СТОУС 17 нь СТОУС 4-ыг орлосон бөгөөд практикт хэрэглэгдэж байгаа даатгалын гэрээний нягтлан бодох бүртгэлийг хөтөлж хэрэгжүүлэхийг компаниудад олгосон. Үүний үр дүнд ижил төрлийн даатгалын компаниудаас бусад тохиолдолд санхүүгийн гүйцэтгэлийг зэрэгцүүлэн харьцуулахад Хөрөнгө оруулагч нарт хэцүү байсан. СТОУС 17 нь Даатгагчийн эзэмшиж байгаа давхар даатгалын гэрээг хамруулсан даатгалын бүх төрлийн гэрээнүүдийг тайлбарлах нэг зарчимд суурилсан стандарт юм. Стандарт нь групп даатгалын гэрээнүүдийн хэмжигдэхүүн, хүлээн зөвшөөрөлтийг шаарддаг: (i) мөнгөн гүйлгээний гүйцэтгэлийн талаарх бэлэн байгаа бүх мэдээллүүдийг зах зээлийн мэдээлэлд нийцэхүйц байдлаар нэгтгэсэн ирээдүйн мөнгөн гүйлгээний эрсдэлд тохируулагдсан одоогийн үнэ цэнэ (гүйцэтгэлийн мөнгөн гүйлгээ); нэмэх (хэрэв энэ үнэ өр төлбөр бол) эсвэл хасах (хэрэв энэ үнэ хөрөнгө бол) (ii) гэрээний хэрэгжээгүй ашгийг харуулсан дүн (гэрээт үйлчилгээний ашиг). Даатгагч нь даатгалын гэрээний хугацаанд даатгалын бүлэг гэрээний ашгийг хүлээн зөвшөөрч, эрсдэлээс чөлөөлөгдөнө. Хэрэв бүлэг гэрээнүүд алдагдалд хүрэх эсвэл алдагдал гарвал аж ахуйн нэгж нь алдагдлыг нэн даруй хүлээн зөвшөөрөх болно. Банкны хувьд одоогийн байдлаар санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

6 Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд (үргэлжлэл)

СТОУТХ 23 “Орлогын татварын журмын тодорхойгүй байдал”. (2017 оны 06 сарын 07-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2019 оны 01 сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө.) НББОУС 12 нь орлогын татвар болон хойшлогдсон татварыг хэрхэн бүртгэхийг тодорхой заасан боловч татварын тодорхойгүй байдлын нөлөөллийг хэрхэн тусгахыг заагаагүй. Орлогын албан татварын журмууд дээр тодорхойгүй байдал үүссэн үед НББОУС 12-ын хэмжигдэхүүний шаардлагууд болон хүлээн зөвшөөрөлтийг хэрхэн хэрэглэх талаар тайлбарт тодруулж өгдөг. Тодорхойгүй байдлын үр дүнг урьдчилан таамаглахдаа илүү сайн хандлагад суурилсан татварын журмын нэг болон хэд хэдэн бусад тодорхойгүй байдлуудыг хамтад нь эсвэл тус бүрд нь татварын журмын тодорхойгүй байдал бүрийг авч үзэх эсэхийг ах ахуйн нэгж байгууллага тодорхойлох хэрэгтэй.

Татварын албаныхан татварын дүнг шалгах болно гэдгийг аж ахуйн нэгж байгууллага авч үзэх хэрэгтэй ба хяналт шалгалт хийх үед холбогдох бүх мэдээллийн талаарх бүрэн мэдлэгтэй эсэх, шалгалт хийх эрхтэй эсэхийг авч үзэх хэрэгтэй. Хэрвээ аж ахуйн нэгж байгууллага нь татварын албаныхан татварын журмын тодорхойгүй байдлыг хүлээн зөвшөөрөх болно гэдэгт магадлалгүй байгаа бол тодорхойгүй байдлын нөлөөлөл нь холбогдох татварын ашиг эсвэл алдагдал, татварын суурь, ашиглагдаагүй татварын алдагдал, ашиглагдаагүй татварын хөнгөлөлт эсвэл татварын хэмжээг тодорхойлоход тусгагдана. Энд аж ахуйн нэгж байгууллага тодорхойгүй байдлын үр дүнг илүү сайн урьдчилан таамаглахдаа ямар арга хэрэглэсэн гэдгээс хамаарч, хамгийн их магадлалтай дүн буюу хүлээгдэж буй үнэ цэнийг ашигладаг.

Шинэ мэдээлэл эсвэл бодит болон нөхцөл байдлуудад нөлөөлөх жишээнүүд нь үнэлэлт эсвэл мэргэжлийн шийдлийн дахин үнэлгээнд орж үр дүнг харуулж чадах боловч эдгээр нь татварын албаны хийсэн үйлдэл эсвэл хяналт шалгалтууд, татварын албаны тогтоосон дүрэм журмын өөрчлөлтүүд эсвэл татварын албаны хяналт шалгалт хийх эсвэл татварын журмын хяналтыг дахин хийх эрхийн хугацаа дуусгавар болох зэргээр хязгаарлагдаагүй байдаг. Татварын алба татварын журамтай холбоотойгоор тохиролцоонд хүрч чадаагүй тохиолдолд тусдаа тайлбарт шаардагдсан үнэлэлт тооцоолол, мэргэжлийн шийдэлд нөлөөлөх шинэ мэдээлэл эсвэл бодит байдал, нөхцөл байдлуудын өөрчлөлтийг бүрдүүлэх боломжгүй юм. Банкны хувьд одоогийн байдлаар санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

СТОУС 9-д оруулсан өөрчлөлтүүд - “Сөрөг нөхөн олговортой урьдчилсан төлбөрийн нөхцөлүүд” (2017 оны 10 сарын 12-нд гарсан бөгөөд 2019 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). Банк нь энэхүү өөрчлөлтийг 2018 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хугацаанаас нь өмнө хэрэгжүүлж эхэлсэн. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь хорогдуулсан өртгөөс бага хэмжээний дүнгээр урьдчилж төлөх боломжтой зарим зээл, өрийн үнэт цаасыг хорогдуулсан өртгөөр хэмжих боломжийг олгодог. Жишээлбэл, бодит үнэ цэнэ эсвэл хэрэглүүрийн үлдсэн хугацаан дахь зах зээлийн хүүний өсөлтийн нөлөөг тооцсон өнөөгийн үнэ цэнэтэй тэнцүү хэмжээний тодорхой нөхөн олговор агуулсан дүн байж болно.

Үүнээс гадна уг стандартын үндэслэлд нэмэлтээр оруулсан заалт нь СТОУС 9 дэх одоо мөрдөгдөж буй хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх тодорхой санхүүгийн өр төлбөрийн өөрчлөлт эсвэл солилцоо нь уг хөрөнгийн үл хүлээн зөвшөөрөлтийн үед түүний олз, гарзыг ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөхгүй байх заалтыг дахин баталгаажуулж тодотгосон. Тиймээс Банк нь зээлийн өөрчлөлтийн үр дүнд ашиг, алдагдалд үүсэх нөлөөллөөс зайлсхийхийн тулд зээлийн үлдсэн хугацааны үр ашигт хүүг тодорхойлж чадахгүй. Банкны хувьд одоогийн байдлаар санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

Хараат компани ба хамтарсан үйлдвэр дэх урт хугацааны ашиг сонирхол - НББОУС 28-д оруулсан өөрчлөлтүүд (2017 оны 10 сарын 12-нд гарсан бөгөөд 2019 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). Энэхүү өөрчлөлтүүд нь тайлан гаргаж буй байгууллагууд СТОУС 9-ийг урт хугацаат зээл, давуу эрхтэй хувьцаа болон энгийн хувьцааны хөрөнгө оруулагчийн эрхээс илүү гарсан хөрөнгө оруулагчид ногдох хараат компанийн алдагдлын хэсгээр өмчийн аргаар оруулсан хөрөнгө оруулалтыг бууруулахаас өмнөх цэвэр хөрөнгө оруулалт зэрэг санхүүгийн хэрэглүүрт мөрдөгдөнө. Банк нь шинэ стандарт хэрэгжсэнээр санхүүгийн тайланд материаллаг нөлөөлөл үзүүлэхгүй гэж үзэж байна.

6 Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд (үргэлжлэл)

2015-2017 оны үед СТОУС-ын жилийн өөрчлөлтийг сайжруулах - СТОУС 3, СТОУС 11, НББОУС 12 ба НББОУС 23-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд (2017 оны 12 сарын 12-ны өдөр батлагдан гарсан ба 2019 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). Энэхүү өөрчлөлтийн хамрах хүрээ нь дөрвөн стандартад нөлөө үзүүлж байна. СТОУС 3 нь Нэгтгэгч бизнесийн хяналтыг олж авах үед хамтарсан үйл ажиллагаа дахь өмнөх хувь оролцоогоо дахин хэмжих хэрэгтэй. Үүний эсрэгээр, СТОУС 11 нь хараат компани нь хамтарсан үйлдвэр болж хувирах эсвэл эсрэгээрээ хамтарсан үйлдвэр хараат болоход, мөрдөж буй шаардлагын адилаар хамтарсан үйл ажиллагааны хамтарсан хяналтыг олж авснаар хөрөнгө оруулагчид өмнө нь эзэмшсэн хувь оролцоог дахин хэмжих шаардлагагүй гэдгийг тайлбарлаж байна.

Өөрчлөгдсөн НББОУС 12 нь тухайн аж ахуйн нэгж холбогдох хуваарилагдах ашгийг (жишээ нь орлого болон үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлого) үүсгэсэн ажил гүйлгээ буюу үйл явдлыг хүлээн зөвшөөрсөн бол ногдол ашгийн орлогын татварыг хүлээн зөвшөөрөхийг тусгасан.

Энэхүү шаардлагаар зөвхөн хуваарилагдсан болон хуваарилагдаагүй ашигт ногдуулах татварын хувийн зөрүүнээс үүсэх татварын нөлөө биш харин санхүүгийн хэрэглүүр нь хуваарилсан ашиг байх бүх тохиолдолд дээрх шаардлага нь мөрдөгдөнө.

НББОУС 23 нь тусгай хөрөнгийн санхүүжилтад тусгайлан зориулан олж авсан зээлийг тусгай хөрөнгө нь бүрэн гүйцэд дуусах хүртэл капиталжуулах боломжтой ерөнхий зээлийн зардлаас хасахыг тусгасан. Банкны хувьд одоогийн байдлаар санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

НББОУС 19-д гарсан өөрчлөлтүүд “Нэмэлт өөрчлөлт, хасалт хийх, төлбөр тооцоог төлөвлөх” (2018 оны 02 сарын 07-нд батлагдан гарсан бөгөөд 2019 оны 01 сарын 01 ний өдрөөс эхлэх болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). Энэхүү өөрчлөлтүүдэд тогтоосон тэтгэвэр тэтгэмжийн төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орсон тохиолдолд тэтгэврийн зардлыг хэрхэн тодорхойлох талаар дурдсан. Төлөвлөгөөнд хийх өөрчлөлт нь нэмэлт өөрчлөлт, хасалт эсвэл төлбөр тооцоо хийгддэг – НББОУС 19 нь цэвэр тогтоосон тэтгэмжийн өр төлбөр буюу хөрөнгийг дахин хэмжихийг шаарддаг.

Төлөвлөгөөнд орсон өөрчлөлтийн дараа тайлант үеийн үлдсэн хэсэгт одоогийн үйлчилгээний өртөг болон цэвэр хүүг тодорхойлохын тулд энэхүү нэмэлт өөрчлөлтөөс шинэчлэгдсэн төсөөллийг ашиглахыг нэмэлт өөрчлөлтүүд шаарддаг. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлтүүдийг оруулахаас өмнө төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орсны дараах хугацаанд эдгээр зардлыг хэрхэн тодорхойлохыг НББОУС 19 тодорхой заагаагүй болно. Шинэчилсэн төсөөллийг ашиглахыг шаардсанаар нэмэлт өөрчлөлтүүд нь санхүүгийн тайланг хэрэглэгчдэд ашигтай мэдээллийг өгөх болно. Банкны хувьд одоогийн байдлаар санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалын хүрээнд гарсан өөрчлөлтүүд (2018 оны 03 сарын 29-нд батлагдан гарсан бөгөөд 2020 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). Энэхүү үзэл баримтлалын хүрээ нь хэмжигдэхүүний талаарх шинэ бүлэг; санхүүгийн гүйцэтгэлийн тайлагналын удирдамж; сайжруулсан тодорхойлолтууд болон удирдамж – ялангуяа өр төлбөрийн тодорхойлолт; санхүүгийн тайлагналын тодорхойгүй байгаа хэмжигдэхүүн болон тодорхойгүй байдал, үүрэг хариуцлага гэх мэт чухал хэсгүүд дэх тодруулгуудыг багтаасан.

Бизнесийн тодорхойлолт – СТОУС 3-д оруулсан өөрчлөлтүүд (2018 оны 10 сарын 22-нд батлагдан гарсан ба 2020 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх бөгөөд түүнээс хойших тайлант хугацаануудад болон худалдан авалтад дагаж мөрдөнө). Энэхүү өөрчлөлт нь бизнесийн тодорхойлолтыг өөрчилсөн. Бизнес нь түүхий эд материал болон бие даасан үйл ажиллагаатай байх ёстой бөгөөд ингэснээр бүтээгдэхүүнийг бий болгох чадавхад ихээхэн хувь нэмэр оруулдаг. Шинэ зааварчилгаа нь түүхий эд материал болон бие даасан үйл ажиллагаа нь идэвхтэй явагдаж байгааг үнэлэхэд зориулж үндсэн зарчмаар хангадаг. Зохион байгуулалттай ажиллах хүч нь хэрэв бүтээгдэхүүн байхгүй бол нэгэн төрлийн бизнес байдлаар ангилах нөхцөлтэй байх ёстой.

6 Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд (үргэлжлэл)

“Бүтээгдэхүүн” гэсэн нэр томъёоны тодорхойлолтыг нарийн тодорхойлсон ба хөрөнгө оруулалтын орлого болон бусад төрлийн орлогыг бий болгох үйлчлүүлэгчдэд зориулсан бараа, бүтээгдэхүүн болон үйлчилгээн дээр үндэслэдэг. Энэхүү орлого нь бага өртөг болон эдийн засгийн бусад өгөөж хэлбэрээр байхыг авч үзэхгүй. Түүнчлэн зах зээлд оролцогч талууд нь дутагдаж буй элементийг орлон эсвэл олж авсан үйл ажиллагаа болон хөрөнгийг нэгтгэх чадвартай эсэхийг үнэлэх шаардлагагүй болсон. Аж ахуй нэгж нь “төвлөрлийн тест”-г хийж болно. Хэрэв худалдан авсан нийт хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь зөвхөн нэг хөрөнгө (өөрөөр хэлбэл, ижил төрлийн бүлэг хөрөнгө) дээр үндэслэдэг бол худалдан авсан хөрөнгө нь бизнесийн төрөл болж чадахгүй. Энэхүү өөрчлөлтийг тухайн хэрэгжүүлсэн жилээс хойш мөрдөх бөгөөд 2020 оны 01 сарын 01-с эхлэн нөлөөллийг нь үнэлж, хэрэгжүүлж эхэлнэ.

Материаллаг байдлын тодорхойлолт – НББОУС 1 болон 8-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд (2018 оны 10 сарын 31-нд батлагдан гарсан ба 2020 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх бөгөөд түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө).

Нэмэлт өөрчлөлт нь материаллаг байдлын тодорхойлолтыг тодруулсан бөгөөд түүнийг хэрхэн хэрэглэх талаар тодорхойлолтод оруулсан нь одоогийн байдлаар СТОУС-д тусгагдаад байна. Үүнээс гадна тодорхойлолтыг дагалдсан тайлбарууд сайжирсан. Мөн нэмэлт өөрчлөлт дэх тодорхойлолт нь СТОУС-ын бүх стандартад заасан материаллаг байдлын тодорхойлолттой нийцүүлсэн.

Хэрэв орхих, буруу тайлагнах эсвэл санаатайгаар өөрчлөх зэрэг нь санхүүгийн тайлангийн анхдагч хэрэглэгчдийн тухайн тайлагналын аж ахуйн нэгжийн санхүүгийн мэдээлэл дээр үндэслэн гаргасан шийдвэрт ноцтойгоор нөлөөлж байвал мэдээлэл нь материаллаг гэж үзнэ. Банкны хувьд одоогийн байдлаар санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

Дээр дурдсанаас бусдаар шинэ стандартууд болон өөрчлөлтүүд нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад томоохон нөлөө үзүүлэхгүй болно.

7 Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө**Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)**

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Бэлэн мөнгө	114,855,783	111,445,070
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	543,219,222	110,906,508
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	658,075,005	222,351,578

Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад) хөрөнгө нь барьцаа хөрөнгөөр баталгаажуулагддаггүй. 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлд тулгуурлан Монголбанкн дахь харилцах дансны зээлийн чанар нь “Хангалттай” бөгөөд Монголбанк нь Мүүди-с-ийн Саа1 үнэлгээтэй байсан.

Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад) хөрөнгийн валют, хүү болон дуусах хугацааны шилжилгээг Тодруулга 41-ээс үзнэ үү.

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгасан мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан хөрөнгө (Тодруулга 7)	658,075,005	222,351,578
Гурван сараас бага хугацаатай Монголбанкны үнэт цаас (Тодруулга 12, 15)	251,423,656	632,003,148
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө (Тодруулга 11)	172,713,933	285,957,783
Урвуу РЕПО хэлцэл (Тодруулга 10)	99,975,351	-
Нийт мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	1,182,187,945	1,140,312,509

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хэмжих зорилгоор мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн үлдэгдэл нь 2018 оны 12 сарын 31 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар “1-р үе шат”-д байна. Эдгээр үлдэгдлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь бага хэмжээтэй тул Банк мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд ямар нэгэн зээлийн алдагдлын санг хүлээн зөвшөөрөөгүй. ЗХБА-ын тооцоололд ашигласан өгөгдөл, таамаглал болон тооцооллын аргачлалыг Тодруулга 41-ээс үзнэ үү.

8 Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	455,072,892	395,029,289
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	455,072,892	395,029,289

Банк нь Төв Банк буюу Монголбанкн дахь харилцах дансандаа Монголбанкнаас тавьдаг шаардлагын дагуу зайлшгүй байлгах нөөцийг байршуулдаг. Төв Банкн дахь байршуулдаг хөрөнгийн үлдэгдэл нь 14 хоногийн татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн 12.0% (2017: 12.0%)-аас багагүй байдаг.

8 Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц (үргэлжлэл)

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлд тулгуурлан Монголбанкн дахь харилцах дансны зээлийн чанар нь “Хангалттай” бөгөөд 2018 оны 12 сарын 31 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хугацаа хэтрээгүй ба үнэ цэнэ нь буураагүй.

Ирээдүйд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хэмжих зорилгоор заавал байлгах нөөц нь 2018 оны 12 сарын 31 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар “1-р үе шат”/-д байна.

Эдгээр үлдэгдлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь бага хэмжээтэй тул Банк ямар нэгэн зээлийн алдагдлын хасагдуулга хүлээн зөвшөөрөөгүй. ЗХБА-ын тооцоололд ашигласан өгөгдөл, таамаглал болон тооцооллын аргачлалыг Тодруулга 41-ээс үзнэ үү.

9 Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгө

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдсөн санхүүгийн хөрөнгө нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөрөө бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдсөн засгийн газрын бонд болон Хонг Конг, Торонто болон Нью Йоркийн Хөрөнгийн Биржид бүртгэлтэй арилжаалагддаг өмчөөрх хөрөнгө оруулалтыг илэрхийлнэ.

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгүүдийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2017 оны 12 сарын 31
Засгийн Газрын бонд	234,686,513
Бусад бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаас	14,389,831
Нийт бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгө	249,076,344

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бонд

Засгийн Газрын бонд нь Сангийн яамнаас хямдруулалттай гаргасан анхны дуусах хугацаа нь 7-85 сарын хугацаатай бондыг илэрхийлнэ.

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бондын өөрчлөлтийг доор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2017 оны 12 сарын 31
01 сарын 01-нээрх бодит үнэ цэнэ	388,269,112
Худалдаж авсан	533,751,812
ААБҮЦ-ээр худалдсан санхүүгийн хөрөнгө	(691,787,007)
Гадаад валютын ханшийн зөрүүгийн нөлөө	337,312
Хорогдуулаагүй урамшуулал/хямдруулалт	4,177,679
Хуримтлагдсан хүүгийн орлого (аккруэл)	44,759,444
Хуримтлагдсан хүүгийн орлого хүлээн авсан	(44,821,839)
12 сарын 31-нээрх бодит үнэ цэнэ	234,686,513

9 Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Бусад бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаас

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх бусад үнэт цаасны өөрчлөлтийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2017 оны 12 сарын 31
01 сарын 01-нээрх бодит үнэ цэнэ	7,153,482
Худалдаж авсан	6,945,972
ААБҮЦ-ээр худалдсан санхүүгийн хөрөнгө	(1,108,242)
Гадаад валютын ханшийн зөрүүгийн нөлөө	(208,708)
Бодит үнэ цэнийн тохируулга	1,607,327
12 сарын 31-нээрх бодит үнэ цэнэ	14,389,831

Эдгээр үнэт цаасыг нийтэд нээлттэй зах зээлийн мэдээлэл (харьяалагдах хөрөнгийн биржээс) дээр үндэслэн бодит үнэ цэнээр бүртгэдэг тул Банк эдгээр үнэт цаасны үнэ цэнэ бууралтын шинж тэмдгийг хянадаггүй.

Стандарт энд Пүүрсийн зэрэглэлийн дагуух арилжааны үнэт цаасны зээлийн чанарын үнэлгээг 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Засгийн Газрын бонд
Хугацаа хэтрээгүй ба үнэ цэнэ нь буураагүй:	
- В -	234,686,513
Нийт хугацаа хэтрээгүй ба үнэ цэнэ нь буураагүй	234,686,513

10 Урвуу РЕПО хэлцэл

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар урвуу репо хэлцэл нь жилийн 9% хүүтэй, 3 хоногийн хугацаатай дотоодын банкинд өгсөн богино хугацааны хэлцэл байсан. Уг урвуу репо хэлцэл нь Монголбанкны үнэт цаасаар бүрэн баталгаажсан ба эргэн төлөлт хийгдээгүй тохиолдолд Банк гэрээгээр олгосон эрхийн дагуу тухайн үнэт цаасыг худалдан борлуулах, барьцаанд өгөх эрхтэй.

Буцаан худалдан авах авлага гэж ангилагдсан үнэт цаасны хүүний түвшний шинжилгээг Тодруулга 41-ээс үзнэ үү.

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
- Тусгай хяналттай	99,975,351
Нийт дансны үнэ	99,975,351
Зээлийн алдагдлын сан	-
Дансны үнэ	99,975,351

Урвуу репо хэлцлийн зээлээс хүлээгдэж буй алдагдал нь бага хэмжээтэй тул Банк ямар нэгэн зээлийн алдагдлын сан хүлээн зөвшөөрөөгүй. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцооллод ашигласан өгөгдөл, таамаглал болон тооцооллын аргачлалыг Тодруулга 41-ээс үзнэ үү.

11 Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Бусад банкууд дахь харилцах данс		
Гадаад	153,173,299	469,924,422
Дотоод	19,540,634	36,363,256
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө		
Дотоод	-	22,383,105
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаатай байршуулсан хөрөнгө	413,423,859	63,633,620
Нийт бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	586,137,792	592,304,403

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бусад банкууд дахь харилцах дансанд гадаадын банкнаас авсан 22,5 сая ам.доллар (2017: 100 сая ам.доллар) багтсан. Дотоодын банкинд байршуулсан богино хугацаатай хадгаламжийн хугацаа 2018 онд дууссан.

Доорх хүснэгт нь 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар эрсдэлийн зэрэглэлд үндэслэн хийсэн бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн зээлийн чанарын шинжилгээ болон зээлээс хүлээгдэж буй алдагдлыг хэмжих зорилгоор бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийг 3 үе шаттайгаар үнэлсэн үнэлгээг багтаасан. Банкны хэрэглэсэн зээлийн эрсдэлийг зэрэглэх системийн тодорхойлолт, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (ECL)-ын хэмжилтийн аргачлал, төлбөрийн чадваргүй болох үеийн болон SICR гэх зэргийн тодорхойлолтыг Тодруулга 41-ээс харна уу. Доорх 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн дансны үнэ нь эдгээр хөрөнгийн хувьд зээлийн эрсдэлд өртөх Банкны хүлээж болох хамгийн их дүнг агуулсан.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
- Маш сайн	142,996,216
- Сайн	5,748,221
- Хангалттай	159,395,049
- Тусгай хяналттай	277,998,306
Нийт дансны үнэ	586,137,792
Зээлийн алдагдлын сан	-
Дансны үнэ	586,137,792

Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийн чанарыг 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2017 оны 12 сарын 31
<i>Хугацаа хэтрээгүй ба үнэ цэнэ нь буураагүй:</i>	
- AA- ээс AA+	755,320
- A- ээс A+	211,275,559
- A- ээс бага	374,419,751
- Зэрэглэл хийгдээгүй	5,853,773
Нийт бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	592,304,403

Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь бага хэмжээтэй тул Банк ямар нэгэн зээлийн алдагдлын хасагдуулга хүлээн зөвшөөрөөгүй.

Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн валют, хүү болон дуусах хугацааны шилжилгээг

12 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2018 оны 12 сарын 31
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	365,684,251
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	119,425,772
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	34,672,201
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(840,166)
Нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	518,942,058

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хэмжилт болон ангиллуудыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас</i>	<i>Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас</i>	Нийт
Монголбанкны үнэт цаас (a)	365,146,307	-	-	365,146,307
МИК бонд (b)	-	111,962,492	-	111,962,492
Байгууллагын бонд (c)	-	-	23,385,734	23,385,734
Засгийн Газрын бонд (d)	537,944	7,463,280	11,286,467	19,292,721
2018 оны 12 сарын 31-ээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (бодит үнэ цэнэ ба нийт дансны үнэ)	365,684,251	119,425,772	34,672,201	519,782,224
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	-	-	(840,166)	(840,166)
2018 оны 12 сарын 31-ээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (дансны үнэ)	365,684,251	119,425,772	33,832,035	518,942,058

(a) Монголбанкны үнэт цаас

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаас нь хөрвөх чадвар болон “гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах болон хөрөнгийг худалдах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас юм.

(b) МИК бонд

МИК бонд нь Банкнаас харилцагчдад олгосон ипотекийн зээлээр баталгааждаг. Энэхүү бонд нь Тодруулга 3-т тодруулсны дагуу МИК-ОССК-ийн үнэт цаасжуулах ажил гүйлгээтэй холбоотой ипотекийн зээлээр баталгаажсан “Энгийн” болон “Давуу” эрхтэй үнэт цаас (ОСЗБҮЦ) юм.

Тодруулга 3-т тайлбарласны дагуу зөвхөн давуу эрхтэй үнэт цаасны үндсэн төлбөр бүрэн төлөгдсөн тохиолдолд энгийн эрхтэй үнэт цаасны үндсэн төлбөрийг авах боломжтой ба давуу эрхтэй үнэт цаас эзэмшигчид нь төлбөрийн хувьд давуу эрхтэй. МИК-ОССК-ийн цэвэр хөрөнгө нь дутсан тохиолдолд үүнийг давуу болон энгийн үнэт цаас эзэмшигчид хариуцна (төлбөр болон давуу эрхийн хувьтай тэнцүү хэмжээгээр).

12 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)**(с) Байгууллагын бонд**

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь жилийн 14.4%-н хүүтэй, 2191 хоногийн хугацаатай 23,385,734 мянган төгрөг (2017: 20,894,378 мянган төгрөг)-ийн бонд худалдаж авсан. Байгууллагын бонд нь хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх ба “гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай.

(d) Засгийн Газрын бонд

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг хангах зорилгоор эзэмшиж буй “гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах болон хөрөнгийг худалдах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас юм.

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг хангах зорилгоор эзэмшиж буй “гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас юм.

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь Банк арилжааны ашиг олох зорилгоор эзэмшиж буй “хөрөнгийг худалдах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай үнэт цаас юм. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед Банк Засгийн Газрын бондыг бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөх ангилалд хүлээн зөвшөөрсөн. Энэхүү Засгийн Газрын бонд нь бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэг бөгөөд зээлийн эрсдэлийн үнэ цэнийн бууралтыг мөн агуулна. Засгийн Газрын бонд нь барьцаа хөрөнгөөр баталгаажуулна.

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаас дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Монголбанкны үнэт цаас	
- Хангалттай	366,256,329
<i>Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан</i>	(1,110,022)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	365,146,307

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 3 сараас бага Монголбанкны үнэт цаас 251,423,656 мянган төгрөг байсан ба мөнгөн гүйлгээний тайлан (Тодруулга 7)-д тусгах зорилгоор мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн тодруулгад орсон.

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бондыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Засгийн Газрын бонд	
- Хангалттай	542,973
<i>Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан</i>	(5,029)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	537,944

12 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Дээрх хүснэгтэд ашигласан зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийн тайлбарыг Тодруулга 41-ээс харна уу.

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны зээлийн алдагдлын сан болон нийт дансны үнийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлийн алдагдлын сан 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	Дансны үнэ 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бонд 2018 оны 01 сарын 01-нээрх	38,382	29,467,287
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын хасагдуулгыг оруулсан хөдөлгөөн:</i>		
Данснаас хасагдсан	(33,353)	(28,968,439)
Нийт дансны үнэ	5,029	498,848
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын хасагдуулгыг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>		
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад хөдөлгөөн	-	44,125
2018 оны 12 сарын 31-нээрх	5,029	542,973
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаас 2018 оны 01 сарын 01-нээрх	283,643	632,003,148
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын хасагдуулгыг оруулсан хөдөлгөөн:</i>		
Худалдан авсан	1,110,023	11,239,722,329
Данснаас хасагдсан	(283,644)	(11,505,469,148)
2018 оны 12 сарын 31-нээрх	1,110,022	366,256,329

12 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)**Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас**

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Засгийн Газрын бонд	
- Хангалттай	11,286,467
<i>Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан</i>	(102,223)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	11,184,244
Байгууллагын бонд	
- Маш сайн	23,385,734
<i>Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан</i>	(737,943)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	22,647,791
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас (нийт дансны үнэ)	34,672,201
<i>Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан</i>	(840,166)
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас (дансны үнэ)	33,832,035

Дээрх хүснэгтэд ашигласан зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийн тайлбарыг Тодруулга 41-ээс харна уу.

12 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)**Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас**

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны зээлийн алдагдлын сан болон нийт дансны үнийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

	Зээлийн алдагдлын сан	Дансны үнэ
<i>Мянган төгрөгөөр</i>	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бонд		
2018 оны 01 сарын 01-нээрх	449,616	11,260,142
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын санг оруулсан хөдөлгөөн:</i>		
ХБЗА-ын хэмжилтэд орсон өөрчлөлт	(347,393)	-
Хуримтлагдсан хүү	-	26,325
Нийт тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын санг оруулсан өөрчлөлт	102,223	11,286,467
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх Байгууллагын бонд		
2018 оны 01 сарын 01-нээрх	1,460,313	41,727,323
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын санг оруулсан хөдөлгөөн:</i>		
Данснаас хасагдсан	(734,846)	(20,832,945)
Хуримтлагдсан хүү	-	2,491,356
Бусад өөрчлөлт	12,476	-
Нийт тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын санг оруулсан өөрчлөлт	737,943	23,385,734
2018 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өөрчлөлт	840,166	34,672,201

13 Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2018 оны 12 сарын 31
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	72,798,762
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	32,894,926
Нийт өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	105,693,688

13 Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хэмжилт болон ангиллуудыг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	Нийт
Хөрөнгө оруулалтын санд оруулсан хөрөнгө оруулалт	-	58,000,000	58,000,000
Компанийн хувьцаа	32,894,926	14,798,762	47,693,688
2018 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	32,894,926	72,798,762	105,693,688

(а) Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх компанийн хувьцаа нь Банк арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй хувьцаа бөгөөд анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх ангиллын сонголтыг хийгээгүй.

Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй үнэт цаасны дийлэнх нь Монголын Хөрөнгийн Биржид бүртгэгдсэн “АПУ ХК” (“APU JSC”) болон Монголын Ипотекийн Корпорацид оруулсан хөрөнгө оруулалтын хувьцаануудаас бүрдэнэ. 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар тус бүр 16,440,728 мянган төгрөг, 15,099,560 мянган төгрөг (2017: 101,508,061 мянган төгрөг, 11,017,825 мянган төгрөг) байсан.

(б) Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх ангиллын өмчийн хувьцаанд 72,798,762 мянган төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийсэн. Энэ ангиллын хөрөнгийг арилжаалж ашиг олох зорилгоор бус стратегийн ач холбогдол бүхий хөрөнгө оруулалт хэлбэрээр хийсэн. Богино болон дунд хугацаанд энэхүү хөрөнгө оруулалтыг худалдах төлөвлөгөө байхгүй.

Монгол Улсын Засгийн Газраас 2013 онд хөрөнгө оруулалтын сан байгуулах тухай хууль батлагдсанаар анхны хөрөнгө оруулалтын сан (ХОС) байгуулагдсан. Уг хөрөнгө оруулалтын сан нь Банкны удирдлага болоод эзэмшигчтэй холбоогүй, Монгол Улсад бүртгэлтэй менежментийн компаниар удирдуулдаг бөгөөд гол бизнесийн үйл ажиллагаа нь хөрөнгө оруулагчаас татсан эх үүсвэрийг ашиглан харилцагчдад хөрөнгө оруулалт хийх юм.

2018 оны 12 сарын 31 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь тус сангийн хөрөнгө оруулалтын нэгжийн 10%-ийг худалдаж авсан бөгөөд 2015 оны эхээр ХОС-ийн менежментийн компани Банкны хөрөнгө оруулалтаар үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээлд хөрөнгө оруулалт хийсэн. Банк нийт 58 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийсэн бөгөөд 2018 оны 12 сарын 31 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны удирдлагын зүгээс хараат бус мэргэжлийн хөрөнгийн үнэлгээний байгууллага болон дотоодын мэргэжлийн үнэлгээчнээр хийлгэсэн үнэлгээнд үндэслэн эдгээр хөрөнгө оруулалт хийгдсэн үл хөдлөх хөрөнгүүд нь бүрэн нөхөгдөх хөрөнгө гэж үзэж байгаа.

Удирдлагын зүгээс уг хөрөнгө оруулалтын сангийн үйл ажиллагаа болон санхүүгийн шийдвэрийг хянах эсвэл төдийлөн нөлөөлөх эрхгүй гэж үзсэн. Иймээс СТОУС 9-ийн дагуу уг хөрөнгө оруулалтыг бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хөрөнгө оруулалт гэж ангилсан (Тодруулга 3). Санхүүгийн зохицуулах хорооноос хөрөнгө оруулалтын сангийн тусгай зөвшөөрлийг 2015 оны 10 сард олгосноос хойш үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

2018 онд Банк нь Банкны стратегийн өөрчлөлтийн улмаас Си Жи Эф ХХК (CGF LLC) болон Банкны сургалтын төв (Banks training center)-ийн 46,317 мянган төгрөгийн хөрөнгө оруулалтыг худалдсан.

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	3,230,167,595 (172,900,278)	2,413,590,952 (95,532,750)
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны дансны үнэ	3,057,267,317	2,318,058,202
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	126,456,427	-
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,183,723,744	2,318,058,202

Банк Монголын ипотекийн корпораци–д худалдах зээлийн багцтай ба уг багц нь СТОУС 9–ийн гэрээний мөнгөн урсгалын шинж чанарын тест (SPPI) тестийн дагуу хорогдуулсан өртгөөрх ангилах шаардлагыг хангаагүй. Иймд уг багцыг анхны хүлээн зөвшөөрсөн үнэлгээгээр “бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар зөвшөөрөгдөх” ангилалд ангилсан. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар зөвшөөрөгдөх зээл ба урьдчилгааны эрсдэлийг тооцож хэмжсэн. Санхүүгийн тайланд тусгасан дүн нь Банкны зээл ба урьдчилгаанаас үүсэж болох хамгийн их зээлийн эрсдэл болно.

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт үлдэгдлийг 2018 оны 12 сарын 31 болон 2017 оны 12 сарын 31–ний өдрөөр ангиллаар нь задлан доорх хүснэгтэнд үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31			2017 оны 12 сарын 31		
	Нийт дансны үнэ	Зээлийн алдагдлын сан	Дансны үнэ	Нийт дансны үнэ	Зээлийн үнэ цэнэ бууралтын сан	Дансны үнэ
<i>Байгууллагад олгосон зээл</i>						
Бизнесийн зээл	1,418,123,857	(76,760,488)	1,341,363,369	1,069,728,879	(55,769,747)	1,013,959,132
Жижиг дунд бизнесийн зээл	674,851,230	(56,298,148)	618,553,082	524,467,181	(27,227,317)	497,239,864
<i>Хувь хүнд олгосон зээл</i>						
Хэрэглээний зээл	893,570,466	(36,446,032)	857,124,434	471,438,576	(8,648,259)	462,790,317
Орон сууцны зээл	243,622,042	(3,395,610)	240,226,432	347,956,316	(3,887,427)	344,068,889
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,230,167,595	(172,900,278)	3,057,267,317	2,413,590,952	(95,532,750)	2,318,058,202

Хуулийн этгээдэд олгосон зээлийн ангиллыг доор тайлбарлав.

- Бизнесийн зээл – Том аж ахуйн нэгжид стандарт нөхцөлийн дагуу олгосон зээл;
- Жижиг дунд бизнесийн зээл – Жижиг болон дунд бизнес эрхлэгчдэд олгосон зээл;
- Хэрэглээний зээл;
- Орон сууцны зээл.

2018 онд зах зээлийн хүүгээс багаар олгосон зээлүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөгдөх 16,943,013 мянган төгрөгийн алдагдлыг орлого үр дүнгийн тайланд тусгасан.

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Доорхи хүснэгтэнд зээлийн алдагдалын сан болон харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт үлдэгдэлийн өөрчлөлтийг тайлант жилийн эхний болон сүүлийн огноогоор задлан үзүүлэв:

	Зээлийн алдагдлын сан			Нийт	Нийт дансны үнэ			Нийт
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй алдагдал)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)		1-р үе шат (12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй алдагдал)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Бизнесийн зээл								
2018 оны 01 сарын 01	19,859,433	562,110	40,028,289	60,449,832	679,635,832	44,307,874	345,785,173	1,069,728,879
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын санг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
Шилжилт:								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(8,545,810)	10,085,083	-	1,539,273	(101,113,904)	101,113,904	-	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	(14,276,975)	(562,110)	41,801,892	26,962,807	(312,590,473)	(57,897,922)	370,488,395	-
- 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)	6,264,590	-	(8,337,761)	(2,073,171)	27,708,391	-	(27,708,391)	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	32,044,674	-	-	32,044,674	938,116,823	-	-	938,116,823
Тайлант жилд данснаас хасагдсан	(9,720,734)	(21,439)	(19,994,633)	(29,736,806)	(245,871,739)	(9,107,906)	(67,473,266)	(322,452,911)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтэд орсон өөрчлөлт	(4,811,779)	(1,003,333)	(1,533,016)	(7,348,128)	-	-	-	-
Хямдруулалт	2,294,521	158,010	2,372,240	4,824,771	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү дэх өөрчлөлт	192,255	(73,294)	9,665,741	9,784,702	8,162,187	4,146,799	9,835,364	22,144,350
Тайлант жилд төлөгдсөн	(5,421,140)	(358,781)	(4,791,750)	(10,571,671)	(110,602,133)	(50,720,974)	(182,482,708)	(343,805,815)
Зээлийн алдагдлын сан	9,469,330	-	27,553,763	37,023,093	4,843,586	-	(2,561,517)	2,282,069
Бусад хөдөлгөөн	2,540,956	-	(457,102)	2,083,854	108,372,428	22,697,954	(79,520,667)	51,549,715
Тайлант хугацаанд дахь зээлийн алдагдлын хасагдуулгыг оруулсан нийт хөдөлгөөн	29,889,321	8,786,246	86,307,663	124,983,230	996,660,998	54,539,729	366,362,383	1,417,563,110
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын санг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Данснаас хасагдсан	(9,000,000)	-	(40,868,340)	(49,868,340)	(9,051,860)	-	(17,365,067)	(26,416,927)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад хөдөлгөөн	611,627	21,461	1,012,510	1,645,598	24,040,472	1,280,335	1,656,867	26,977,674
2018 оны 12 сарын 31	21,500,948	8,807,707	46,451,833	76,760,488	1,011,649,610	55,820,064	350,654,183	1,418,123,857

2018 онд зах зээлийн хүүгээс багаар олгосон зээлүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөгдөх 16,943,013 мянган төгрөгийн алдагдлыг орлого үр дүнгийн тайланд тусгасан. Энэ нь дээрх хүснэгтийн “шинээр олгосон ба худалдан авсан” гэсэн бүлэгт орсон. Үүнтэй холбоотой удирдлагын гаргасан шийдвэрийг Тодруулга 4 –өөс харна уу.

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлийн алдагдлын сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	Нийт	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	Нийт
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Жижиг дунд бизнес зээл								
2018 оны 01 сарын 01	5,039,636	3,412,998	59,381,250	67,833,884	329,355,784	22,689,634	172,421,763	524,467,181
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын санг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
Шилжилт:								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(197,667)	295,720	-	98,053	(13,263,076)	13,263,076	-	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	(3,686,557)	(2,623,827)	8,958,776	2,648,392	(60,119,631)	(15,739,870)	75,859,501	-
- 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)	461,642	(46,294)	(601,082)	(185,734)	1,316,668	(269,656)	(1,047,012)	-
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу	-	562,112	(570,737)	(8,625)	-	643,785	(643,785)	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	6,280,481	-	638,368	6,918,849	477,109,032	-	3,656,926	480,765,958
Тайлант жилд данснаас хасагдсан	(2,149,417)	(731,726)	(11,490,581)	(14,371,724)	(157,593,818)	(9,375,329)	(37,666,707)	(204,635,854)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтэд орсон өөрчлөлт	-	-	(3,915,175)	(3,915,175)	-	-	-	-
Хямдруулалт	335,259	112,930	2,251,900	2,700,089	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү дэх өөрчлөлт	(31,457)	(5,957)	3,380,678	3,343,264	(225,097)	10,188	6,159,049	5,944,140
Тайлант жилд төлөгдсөн	(2,120,574)	(709,885)	(13,805,887)	(16,636,346)	(45,479,315)	(1,101,239)	(22,749,495)	(69,330,049)
Зээлийн алдагдлын сан	91,843	5,739	18,526,705	18,624,287	3,902,121	97,707	(2,696,215)	1,303,613
Бусад хөдөлгөөн	(29,099)	-	(969,280)	(998,379)	(27,906,171)	2,715,246	(30,063,140)	(55,254,065)
Тайлант хугацаанд дахь зээлийн алдагдлын хасагдуулгыг оруулсан нийт хөдөлгөөн	3,994,090	271,810	61,784,935	66,050,835	507,096,497	12,933,542	163,230,885	683,260,924
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын санг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Данснаас хасагдсан	-	-	(11,341,622)	(11,341,622)	-	-	(14,077,838)	(14,077,838)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад хөдөлгөөн	59,805	8,625	1,520,505	1,588,935	3,711,829	47,423	1,908,892	5,668,144
2018 оны 12 сарын 31	4,053,895	280,435	51,963,818	56,298,148	510,808,326	12,980,965	151,061,939	674,851,230

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлийн алдагдлын сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн н дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	Нийт	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	Нийт
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Хэрэглээний зээл								
2018 оны 01 сарын 01	4,179,114	861,726	14,789,323	19,830,163	445,716,485	5,793,508	19,928,583	471,438,576
Шилжилт:								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(811,358)	957,395	-	146,037	(9,221,264)	9,221,264	-	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	(2,636,261)	(305,211)	3,778,726	837,254	(12,295,230)	(1,975,464)	14,270,694	-
- 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)	211,674	(100,265)	(214,048)	(102,639)	1,235,826	(798,701)	(437,125)	-
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу	-	32,150	(20,455)	11,695	-	42,993	(42,993)	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	9,208,621	-	1,283,481	10,492,102	613,809,077	-	17,172,591	630,981,668
Тайлант жилд данснаас хасагдсан	(1,618,937)	(117,505)	(2,025,806)	(3,762,248)	(228,242,962)	(1,002,810)	(2,889,989)	(232,135,761)
Хямдруулалт	341,533	23,833	268,190	633,556	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү дэх өөрчлөлт	(2,634)	14,081	1,240,784	1,252,231	277,118	57,916	1,528,316	1,863,350
Тайлант жилд төлөгдсөн	(1,360,303)	(52,609)	(575,254)	(1,988,166)	(28,760,800)	(925,402)	(6,222,171)	(35,908,373)
Зээлийн алдагдлын сан	1,277,008	729,022	6,990,845	8,996,875	50,057,880	1,507,318	5,061,000	56,626,198
Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын хасагдуулгыг оруулсан нийт хөдөлгөөн	8,788,457	2,042,617	25,515,786	36,346,860	832,576,130	11,920,622	48,368,906	892,865,658
Данснаас хасагдсан	(63,189)	(30,343)	(528,806)	(622,338)	(65,815)	(31,019)	(626,670)	(723,504)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад хөдөлгөөн	26,321	22,605	672,584	721,510	925,644	55,753	446,915	1,428,312
2018 оны 12 сарын 31	8,751,589	2,034,879	25,659,564	36,446,032	833,435,959	11,945,356	48,189,151	893,570,466

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлийн алдагдлын сан			Нийт дансны үнэ			Нийт	
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	Нийт	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	Нийт
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Орон сууцны зээл								
2018 оны 01 сарын 01	2,174,083	555,741	13,781,601	16,511,425	158,247,572	2,658,297	17,411,449	178,317,318
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын санг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
Шилжилт:								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(65,937)	92,317	-	26,380	(3,428,876)	3,428,876	-	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	(78,718)	(190,819)	378,046	108,509	(5,353,975)	(892,939)	6,246,914	-
- 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)	801,386	(160,823)	(1,095,568)	(455,005)	2,805,856	(1,210,784)	(1,595,072)	-
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу	-	106,561	(149,856)	(43,295)	-	216,319	(216,319)	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	254,160	-	-	254,160	125,942,191	-	-	125,942,191
Тайлант жилд данснаас хасагдсан	(521,891)	(39,878)	(2,485,013)	(3,046,782)	(44,798,684)	(256,148)	(3,134,526)	(48,189,358)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтэд орсон өөрчлөлт	(2,033,180)	(289,647)	(8,526,673)	(10,849,500)	-	-	-	-
Хямдруулалт	397,899	11,312	1,501,729	1,910,940	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү дэх өөрчлөлт	(46,912)	(1,537)	(368,650)	(417,099)	(65,281)	20,697	528,066	483,482
Тайлант жилд төлөгдсөн	(550,046)	(4,240)	(248,618)	(802,904)	(11,857,097)	(163,878)	(1,494,671)	(13,515,646)
Зээлийн алдагдлын сан	19,565	41,968	136,730	198,263	960,687	61,833	(472,878)	549,642
Бусад хөдөлгөөн	-	-	-	-	2,805,858	(1,210,786)	(1,595,072)	-
Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын хасагдуулгыг оруулсан нийт хөдөлгөөн	350,409	120,955	2,923,728	3,395,092	225,258,251	2,651,487	15,677,891	243,587,629
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын санг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад хөдөлгөөн	518	-	-	518	34,413	-	-	34,413
2018 оны 12 сарын 31	350,927	120,955	2,923,728	3,395,610	225,292,664	2,651,487	15,677,891	243,622,042

Тайлант хугацаанд хүлээн зөвшөөрсөн “үнэ цэнэ буурсан зээл олгосон эсвэл худалдан авсан (POCI)” зээлүүдийн нийт дүн нь 31,824,920 мянган төгрөг ба энэхүү дүн нь жижиг дунд бизнес эрхлэгчдэд олгосон зээл болон хэрэглээний зээлийн ангилал тус бүрийн үе шат 3 –т орсон. Эдгээр зээлүүд нь нэг бүрчлэн үнэлэгдсэн ба нийт 7,778,313 мянган төгрөгийн сан нь нийт зээлээс хүлээж болзошгүй алдагдлын санд орсон болно.

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон зээлээс хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн 2018 оны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт
2018 оны 01 сарын 01-нээрх зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сан	55,769,747	27,227,317	8,648,259	3,887,427	95,532,750
СТОУС 9-ийн шилжилт:					
– Ирээдүйд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын дахин хэмжилт, татварын дараах цэвэр дүн	4,680,085	40,606,567	11,181,904	12,623,998	69,092,554
Тайлант жилд байгуулсан сан	64,533,398	(1,783,049)	16,516,697	(13,116,333)	66,150,713
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(49,868,340)	(11,341,622)	(622,338)	-	(61,832,300)
Ханшийн зөрүү	1,645,598	1,588,935	721,510	518	3,956,561
2018 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн алдагдлын хасагдуулга	76,760,488	56,298,148	36,446,032	3,395,610	172,900,278

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн 2017 оны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт
2017 оны 01 сарын 01-нээрх зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сан	50,492,598	30,839,253	5,127,277	4,257,082	90,716,210
Тайлант жилд байгуулсан сан	34,193,439	(5,655,329)	5,088,655	(335,004)	33,291,761
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(26,448,168)	(612,714)	(2,259,854)	(34,896)	(29,355,632)
Ханшийн зөрүү	(2,468,122)	2,656,107	692,181	245	880,411
2017 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сан	55,769,747	27,227,317	8,648,259	3,887,427	95,532,750

Тайлант хугацаанд хүлээн зөвшөөрсөн харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны алдагдлын сан нь олон хүчин зүйлээс хамааралтай байдаг. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтийн дэлгэрэнгүй тайлбар нь Тодруулга 41 –т бичигдсэн. Гол хөдөлгөөнүүдийг дор тайлбарлав.

- Зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйцээр өссөн (эсвэл буурсан) –өөр үе шат 1, 2 болон 3 хоорондын шилжилт эсвэл тайлант хугацаанд үнэ цэнэ буурсан, мөн 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал болон зээлийн нийт хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдал хоорондын өсөлт (эсвэл бууралт);
- Тайлант жилд шинээр санхүүгийн хэрэглүүрийг хүлээн зөвшөөрснөөр нэмж байгуулсан сан, мөн тайлант жилд санхүүгийн хэрэглүүр хаагдсанаар буцсан сан;
- Хүлээгдэж буй алдагдлын загварт ашиглагдаж эрсдэлийн параметрууд буюу дефолт болох магадлал, алдагдал хүлээх магадлал, дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдлүүд өөрчлөгдсөнөөр нөлөөлж буй хүлээгдэж болзошгүй алдагдал;
- Цаг хугацааны нөлөөлөл буюу хүлээгдэж буй алдагдал нь өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн байдаг;
- Гадаад валютаар олгогдсон хөрөнгүүдийн ханшийн хөдөлгөөн болон бусад хөдөлгөөнүүд;
- Тайлант жилд сангаас хаасан хөрөнгүүдтэй холбоотой сан.

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны зээлийн эрсдэлийн анализ ба байгуулсан хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын санг дараах хүснэгтэд үзүүлэв. Доор илэрхийлэгдсэн дүнгүүд нь харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт үлдэгдэл ба эдгээр зээлээс Банкны хүлээж болзошгүй нийт зээлийн эрсдэлийн дүн болно.

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны чанар нь 2018 оны 12 сарын 31–ний өдрөөр дараах үзүүлэлттэй байна:

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	Нийт
Бизнесийн зээл				
- Маш сайн	1,011,649,610	15,476,604	293,302,011	1,320,428,225
- Сайн	-	-	11,618,418	11,618,418
- Хангалттай	-	40,343,460	-	40,343,460
- Дефолт	-	-	45,733,754	45,733,754
Нийт дансны үнэ	1,011,649,610	55,820,064	350,654,183	1,418,123,857
<i>Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан</i>	<i>(21,500,948)</i>	<i>(8,807,707)</i>	<i>(46,451,833)</i>	<i>(76,760,488)</i>
Дансны үнэ	990,148,662	47,012,357	304,202,350	1,341,363,369
Жижиг дунд бизнесийн зээл				
- Маш сайн	505,255,571	3,342,668	52,699,013	561,297,252
- Сайн	5,552,755	1,047,854	451,307	7,051,916
- Хангалттай	-	5,156,055	1,890,804	7,046,859
- Тусгай хяналттай	-	3,434,388	3,237,141	6,671,529
- Дефолт	-	-	92,783,674	92,783,674
Нийт дансны үнэ	510,808,326	12,980,965	151,061,939	674,851,230
<i>Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан</i>	<i>(4,053,895)</i>	<i>(280,435)</i>	<i>(51,963,818)</i>	<i>(56,298,148)</i>
Дансны үнэ	506,754,431	12,700,530	99,098,121	618,553,082
Хэрэглээний зээл				
- Маш сайн	830,206,239	32,230	18,906,073	849,144,542
- Сайн	3,229,720	3,848,133	127,976	7,205,829
- Хангалттай	-	5,012,916	257,198	5,270,114
- Тусгай хяналттай	-	3,052,077	255,308	3,307,385
- Дефолт	-	-	28,642,596	28,642,596
Нийт дансны үнэ	833,435,959	11,945,356	48,189,151	893,570,466
<i>Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан</i>	<i>(8,751,589)</i>	<i>(2,034,879)</i>	<i>(25,659,564)</i>	<i>(36,446,032)</i>
Дансны үнэ	824,684,370	9,910,477	22,529,587	857,124,434

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд зээлээс хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал)	Нийт
Орон сууцны зээл				
- Маш сайн	225,055,462	146,510	4,987,405	230,189,377
- Сайн	237,202	747,345	523,189	1,507,736
- Хангалттай	-	1,317,286	1,090,664	2,407,950
- Тусгай хяналттай	-	440,346	600,870	1,041,216
- Дефолт	-	-	8,475,763	8,475,763
Нийт дансны үнэ	225,292,664	2,651,487	15,677,891	243,622,042
<i>Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан</i>	(350,927)	(120,955)	(2,923,728)	(3,395,610)
Дансны үнэ	224,941,737	2,530,532	12,754,163	240,226,432

Дээрх хүснэгтэд ашиглагдсан зээлийн чанарын зэрэглэлийн тайлбарыг тодруулга 41 –ээс харна уу.

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

2017 оны 12 дугаар сарын 31–ний өдрийн байдлаарх зээлийн чанарын шинжилгээг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт
<i>Хугацаа хэтрээгүй ба үнэ цэнэ нь буураагүй</i>					
Маш сайн	661,159,420	354,284,499	457,607,649	329,519,438	1,802,571,006
Сайн	86,943,886	290,417	-	-	87,234,303
Дахин бүтэцлэгдсэн	121,524,370	22,944,621	58,221	122,346	144,649,559
Нийт хугацаа хэтрээгүй ба үнэ цэнэ нь буураагүй	869,627,677	377,519,537	457,665,870	329,641,784	2,034,454,868
<i>Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнэ нь буураагүй</i>					
- 30-с цөөн хоногоор хэтэрсэн	9,057,825	2,616,793	1,735,644	1,929,375	15,339,636
- 30-с 90 хоногоор хэтэрсэн	44,902,435	15,430,196	2,617,293	4,396,432	67,346,356
- 91-с 180 хоногоор хэтэрсэн	-	15,714,104	1,761,691	2,368,133	19,843,928
- 181-с 360 хоногоор хэтэрсэн	26,858,834	17,942,172	2,232,962	2,329,074	49,363,042
- 360-с дээш хоногоор хэтэрсэн	47,539,735	53,836,991	5,425,116	7,291,518	114,093,359
Нийт хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнэ нь буураагүй	128,358,829	105,540,256	13,772,706	18,314,532	265,986,322
<i>Тусгайлан үнэ цэнэ нь буурсан зээл</i>					
- 30-с цөөн хоногоор хэтэрсэн	-	17,630,663	-	-	17,630,663
- 30-с 90 хоногоор хэтэрсэн	33,093,936	-	-	-	33,093,936
- 91-с 180 хоногоор хэтэрсэн	-	-	-	-	-
- 181-с 360 хоногоор хэтэрсэн	7,883,159	5,274,823	-	-	13,157,982
- 360-с дээш хоногоор хэтэрсэн	30,765,279	18,501,901	-	-	49,267,180
Нийт тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ нь буурсан зээл	71,742,373	41,407,388	-	-	113,149,761
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(55,769,747)	(27,227,317)	(8,648,259)	(3,887,426)	(95,532,750)
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,013,959,132	497,239,865	462,790,317	344,068,889	2,318,058,202

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Зээлийн багцын эдийн засгийн төвлөрлийн эрсдэлийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2018		2017	
	Дүн	%	Дүн	%
Цалин, хэрэглээ	761,815,911	22.70%	443,776,268	18.39%
Бөөний болон жижиглэн худалдаа	541,699,974	16.14%	260,296,893	10.78%
Барилга	398,816,443	11.88%	351,638,125	14.57%
Орон сууц, орон сууцны засвар	375,513,690	11.19%	347,956,315	14.42%
Уул уурхай, хайгуул	357,749,985	10.66%	426,171,133	17.66%
Боловсруулах үйлдвэр	319,151,969	9.51%	242,721,397	10.06%
Эрчим хүч, шатахуун	99,285,325	2.96%	46,597,798	1.93%
Авто машин	86,891,607	2.59%	21,784,342	0.90%
Санхүү	76,990,769	2.29%	34,387,821	1.42%
Тээвэр ба харилцаа холбоо	80,289,667	2.39%	23,408,950	0.97%
Үл хөдлөх хөрөнгө	57,967,721	1.73%	77,282,540	3.20%
Зочид буудал, ресторан	49,729,008	1.48%	24,107,851	1.00%
Засвар үйлчилгээ	47,092,648	1.40%	42,140,076	1.75%
Хөдөө аж ахуй	37,162,642	1.11%	27,039,069	1.12%
Гэр ахуйн цахилгаан бараа	27,690,357	0.82%	5,877,966	0.24%
Эрүүл мэнд	12,519,860	0.37%	12,230,871	0.51%
Аялал жуулчлал	10,717,761	0.32%	18,207,973	0.75%
Боловсрол	8,830,321	0.26%	3,344,278	0.14%
Олон нийтийн үйлчилгээ	2,700,038	0.08%	774,111	0.03%
Нийгмийн халамж	1,783,448	0.05%	2,452,134	0.10%
Дэд бүтэц	1,354,337	0.04%	1,026,118	0.04%
Хувиараа эрхлэх аж ахуй	870,541	0.03%	364,786	0.02%
Олон улсын байгууллага	-	0.00%	4,137	0.00%
Зээлийн алдагдлын хасагдуулгаас өмнөх нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа ХӨ ба ААБҮЦ	3,356,624,022	100%	2,413,590,952	100%

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Банкны барьцаа хөрөнгө барьцаалах бодлого тайлант хугацаанд өөрчлөгдөөгүй бөгөөд өмнөх тайлант хугацаанаас хойш Банкны барьцаанд байгаа хөрөнгүүдийг чанар мэдэгдэхүйцээр өөрчлөгдөөгүй. Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан байгууллага болон хувь хүнд олгосон зээл ба урьдчилгааны барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт
Зээлийн барьцааны төрөл:					
- оршин суух үл хөдлөх хөрөнгө	66,788,458	85,275,175	27,614,888	198,169,884	377,848,405
- бусад үл хөдлөх хөрөнгө	331,383,671	227,384,181	12,556,756	15,121,123	586,445,731
- борлуулагдах үнэт цаас	97,970,721	10,544,353	-	80,561	108,595,635
- мөнгөн хадгаламж	1,646,093	9,296,484	139,784,083	1,285,374	152,012,034
- машин, тоног төхөөрөмж	45,573,433	30,732,744	71,152,500	2,533,476	149,992,153
- бараа материал	158,518,825	48,716,891	2,633,962	733,847	210,603,525
- авлага	69,195,946	37,464,022	256,989	11,959	106,928,916
- баталгаа	380,702,498	138,662,148	12,020,703	23,672,510	555,057,859
- ирээдүйн орлого	102,222,819	36,506,780	31,627,340	430,836	170,787,775
- бусад хөрөнгө	142,888,651	19,943,857	2,954,305	1,242,366	167,029,179
Нийт	1,396,891,115	644,526,635	300,601,526	243,281,936	2,585,301,212
Барьцаагаар хангагдаагүй зээл	21,232,742	30,324,595	592,968,940	340,106	644,866,383
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны дансны үнэ (ХӨ) (зээлийн ангилал тус бүрээр зээлийн эрсдэлд өртөх магадлал бүхий дүн)	1,418,123,857	674,851,230	893,570,466	243,622,042	3,230,167,595

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх байгууллага болон хувь хүнд олгосон зээлийн барьцааны мэдээлэл:

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт
Зээлийн барьцааны төрөл:					
- оршин суух үл хөдлөх хөрөнгө	391,113,266	232,011,502	7,724,038	327,357,323	958,206,129
- бусад үл хөдлөх хөрөнгө	299,762,300	137,442,307	1,070,813	3,895,146	442,170,566
- борлуулагдах үнэт цаас	43,847,241	8,670,801	-	21,225	52,539,267
- мөнгөн хадгаламж	92,157,547	28,889,527	113,482,514	8,231,921	242,761,510
- бусад хөрөнгө	242,848,524	117,453,044	91,997,484	8,450,701	460,749,754
Нийт	1,069,728,878	524,467,181	214,274,849	347,956,316	2,156,427,225
Барьцаагаар хангагдаагүй зээл	-	-	257,163,726	-	257,163,726
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны дансны үнэ (ХӨ) (зээлийн ангилал тус бүрээр зээлийн эрсдэлд өртөх магадлал бүхий дүн)	1,069,728,878	524,467,181	471,438,576	347,956,316	2,413,590,952

Бусад хөрөнгүүд нь ихэвчлэн тоног төхөөрөмж болон авлагууд болно. Дээрх тодруулгад зээл болон зээлийн барьцаанд авсан хөрөнгийн дүнгийн аль багыг тусгасан ба үлдсэн хэсгийн барьцаагаар хангагдаагүй хэсэгт толилуулсан. Зээлийн үлдэгдлийг барьцаа хөрөнгийн хөрвөх чадвар дээр үндэслэн тархаан байршуулсан.

Барьцаа хөрөнгийн дүн нь зээлийн нийт үлдэгдлийн үнийн дүнгээс өндөр буюу Банк ямар ч сан байгуулаагүй зээлүүдийн үлдэгдэл дүнг доорх хүснэгтэд үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31
Байгууллагад олгосон зээл	
Бизнесийн зээл	191,259,919
Жижиг дунд бизнесийн зээл	101,418,243
Хувь хүнд олгосон зээл	
Хэрэглээний зээл	137,834,602
Орон сууцны зээл	146,894,405
Нийт харилцагчдад олгосон илүү барьцаа хөрөнгөтэй зээл ба урьдчилгаа ХӨ-өөр бүртгэсэн	577,407,169

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан бөгөөд үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн зээлийн эрсдэлийн бууруулж буй барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хөрөнгүүдийг дараах байдлаар тусад нь толилуулсан (i) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй дүн нь зээлийн үлдэгдэлтэй тэнцүү буюу их ("илүү барьцаатай хөрөнгүүд") мөн (ii) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй дүн нь зээлийн үлдэгдлээс бага ("дутуу барьцаатай хөрөнгүүд"). Үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн барьцаа хөрөнгийн нөлөөг 2018 оны 12 дугаар сарын 31–ний өдрийн байдлаар дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Илүү барьцаа бүхий хөрөнгө		Дутуу барьцаа бүхий хөрөнгө	
	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ
Үнэ цэнэ нь буурсан барьцаа хөрөнгө:				
<i>Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх зээл</i>				
Бизнесийн зээл	228,161,854	704,479,637	76,040,496	61,014,351
Жижиг дунд бизнесийн зээл	55,046,992	157,349,560	44,051,129	30,550,960
Хэрэглээний зээл	636,828	1,408,323	21,892,759	947,062
Орон сууцны зээл	7,521,774	17,954,672	5,232,389	4,230,994
Нийт	291,367,448	881,192,192	147,216,773	96,743,367

Үнэ цэнэ буурсан болон буураагүй зээлүүдийн барьцаа хөрөнгийн нөлөөг 2017 оны 12 дугаар сарын 31–ний өдрийн байдлаар дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Илүү барьцаа бүхий хөрөнгө		Дутуу барьцаа бүхий хөрөнгө	
	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ
Бизнесийн зээл	1,000,517,224	7,511,920,278	69,211,678	42,991,925
Жижиг дунд бизнесийн зээл	475,777,656	1,920,033,660	48,689,525	33,064,152
Хэрэглээний зээл	160,826,950	892,193,243	310,611,576	52,338,684
Орон сууцны зээл	345,509,857	649,331,217	2,446,316	1,526,407
Нийт	1,982,631,687	10,973,478,398	430,959,095	129,921,168

Банк зээл олгох үед барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг хийдэг бөгөөд зээлийн ач холбогдлоос хамааран нэгээс хоёр жил тутам барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг шинэчилдэг. Тодруулга тайланд тусгагдсан барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ нь бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн бөгөөд Банк барьцаа хөрөнгийн чанар болон хөрвөх чадварыг харгалзан 0-100% -ийн хямдруулалтын хувь ашигладаг.

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг алдагдалаар хэмжигдэх байгууллага болон хувь хүнд олгосон зээл ба урьдчилгааны барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг 2018 оны 12 дугаар сарын 31–ний өдрийн байдлаар дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Орон сууц
Зээлийн барьцааны төрөл:	
- оршин суух үл хөдлөх хөрөнгө	125,235,367
- бусад үл хөдлөх хөрөнгө	790,626
- бусад хөрөнгө	430,434
Нийт	126,456,427
Барьцаа хөрөнгөгүй зээл	-
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны дансны үнэ FVTPL (зээлийн ангилал тус бүрээр зээлийн эрсдэлд өртөх магадлал бүхий дүн)	126,456,427

Бусад хөрөнгүүд нь ихэвчлэн газар болно. Дээрх тодруулгад зээл болон зээлийн барьцаанд авсан хөрөнгийн дүнгийн аль багыг тусгасан ба үлдсэн хэсгийн барьцаагаар хангагдаагүй хэсэгт толилуулсан. Зээлийн үлдэгдлийг барьцаа хөрөнгийн хөрвөх чадвар дээр үндэслэн тархаан байршуулсан.

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдалаар хэмжигдэх зээлүүдийн зээлийн эрсдэлийн бууруулж буй барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хөрөнгүүдийг дараах байдлаар тусад нь толилуулсан (i) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй дүн нь зээлийн үлдэгдэлтэй тэнцүү буюу их ("илүү барьцаатай хөрөнгүүд") мөн (ii) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй дүн нь зээлийн үлдэгдлээс бага ("дутуу барьцаатай хөрөнгүүд"). 2018 оны 12 дугаар сарын 31–ний өдрийн байдлаар бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдалаар хэмжигдсэн бөгөөд үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн 2,666,257 мянган төгрөг нь илүү барьцаатай, 1,192,063 мянган төгрөг нь дутуу барьцаатай байна.

Тайлант хугацаанд зээлийн эрсдэлийн сангаас хаасан ба хуулийн дагуу зээлийг төлүүлэхээр хөөн хэлэлцэж байгаа гэрээний дагуух зээлийн үлдэгдэл дүнг 2018 оны 12 сарын 31–ний өдрийн байдлаар дор үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31
<i>Байгууллагад олгосон зээл</i>	
Бизнесийн зээл	23,099,864
Жижиг дунд бизнесийн зээл	11,341,622
<i>Хувь хүнд олгосон зээл</i>	
Хэрэглээний зээл	622,338
Орон сууцны зээл	-
Нийт	35,063,824

14 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Банк хуулийн дагуух шүүхийн процесс дундуур зээлээс ямар нэгэн төлөлт орж ирэхгүй нь тодорхой болж сангаас хаасан ч хуулийн процессыг дуусгах бодлого баримталдаг.

Зээлийн үнэ цэнэ буураагүй ч бүтцийг өөрчилсөн зээлийн мэдээллийг дор толилуулав.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа
2018 оны 12 сарын 31	
Данснаас хасах шалгуурыг бий болгоогүй гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтөөс өмнөх гэрээний хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал –тай зээлийн хорогдуулсан өртөг	15,662,118
Данснаас хасах шалгуурыг бий болгоогүй гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлттэй болон гэрээний хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал –тай зээлийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрсөн олз, гарз	(1,293,892)

Зээлийн ангилал бүрээрх бодит үнэ цэнийн тооцооллыг Тодруулга 45-аас харна уу. Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны хүүгийн шинжилгээг Тодруулга 41-д толилуулсан. Холбоотой талын үлдэгдлийн мэдээллийг Тодруулга 47-д толилуулсан.

15 Богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас нь хүү олох зориулалттай Монголбанкны хямдруулалттай гаргасан үнэт цаас юм. 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон жилийн турш Монголбанкны үнэт цаасны багцад гарсан өөрчлөлт нь дараах байдалтай байна:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2017
01 сарын 01-ний өдрөөрх дансны үнэ	41,979,911
Нэмэгдсэн	17,204,519,000
Хасагдсан	(16,614,019,000)
Хорогдуулаагүй урамшуулал/хямдруулалт	(476,763)
Хуримтлагдсан хүүгийн орлого (аккруэл)	41,123,291
Хуримтлагдсан хүүгийн орлого (хүлээн авсан)	(41,123,291)
12 сарын 31-ний өдрөөрх дансны үнэ	632,003,148

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк Монголбанкны олон тооны үнэт цаасанд хөрөнгө оруулалт хийсэн байсан. Эдгээр үнэт нь хямдруулсан үнээр худалдаж авсан 632,500,000 мянган төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй, жилийн 11%-ийн хүүтэй болон анхны дуусах хугацаа нь 5-8 хоногийн хугацаатай.

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 25,291,700 мянган төгрөгийн Монголбанкны үнэт цаас нь репо хэлцлийн барьцаа хөрөнгөөр баталгаажсан (Тодруулга 28).

16 Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас

Мянган төгрөгөөр	2017 оны 12 сарын 31
МИК бонд	47,624,997
Нийт өрийн үнэт цаас	47,624,997
Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй хувьцаа – бодит үнэ цэнээр	112,492,725
Хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй хувьцаа – бодит үнэ цэнээр	58,499,266
Нийт компанийн хувьцаа	170,991,991
Нийт борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалт	218,616,988

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасны өөрчлөлтийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2017
01 сарын 01-ний өдрөөрх бодит үнэ цэнэ	126,165,928
Бодит үнэ цэнийн тохируулга	47,359,915
Хуримтлагдсан хүүгийн орлого	384,397
Худалдаж авсан – Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй	661,083
Худалдаж авсан – Хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй	120,732,800
Худалдсан - Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй	(2,961,295)
Худалдсан - Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй	(73,492,350)
Гадаад валютын ханшийн зөрүүгийн нөлөө	(233,490)
12 сарын 31-ний өдрөөрх бодит үнэ цэнэ	218,616,988

Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийн тохируулгын олз болох 47,359,915 мянган төгрөгийн олз бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэсэн.

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй үнэт цаасыг худалдаж авсан, худалдсан хөдөлгөөн нь МИК-ийн давуу эрхтэй үнэт цаасны хөдөлгөөнийг илэрхийлнэ.

17 Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас

Мянган төгрөгөөр	2017 оны 12 сарын 31
Засгийн Газрын бонд (а)	19,687,946
МИК бонд (b)	83,407,188
Худалдан авсан өрийн бичиг (с)	20,832,945
Байгууллагын бонд	20,894,378
Нийт дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	144,822,457

Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасны хэмжилтийг Тодруулга 46-аас харна уу.

(а) Засгийн Газрын бонд

Засгийн Газрын бонд нь Сангийн яамнаас хямдруулалттай гаргасан анхны дуусах хугацаа нь 85-121 сарын хугацаатай бондыг илэрхийлнэ. Засгийн Газрын үнэт цаас нь мөн Сангийн яамнаас гаргасан 3 сараас бага хугацаатай үнэт цаас бөгөөд мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө гэж үзнэ. Банк Засгийн Газрын бонд болон үнэт цаасыг 2017 онд худалдан авсан бөгөөд бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгө гэж ангилсан (Тодруулга 9).

17 Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас (үргэлжлэл)

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилд Засгийн Газрын бондын багцад гарсан өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2017
01 сарын 01-ний өдрөөрх дансны үнэ	5,745,792
Нэмэгдсэн	13,627,085
Хорогдуулаагүй урамшуулал/хямдруулалт	(129,702)
Хуримтлагдсан хүүгийн орлого (аккруэл)	1,150,277
Хуримтлагдсан хүүгийн орлого (хүлээн авсан)	(705,506)
12 сарын 31-ний өдрөөрх дансны үнэ	19,687,946

(b) МИК бонд

2017 оны 1-р улиралд Банк 10 болон 11 дэх МИК-ийн үнэт цаасжуулах гүйлгээнд оролцож 40,584,078 мянган төгрөгийн 8 хувийн хүүтэй орон сууцны зээлийн багцаа зарж 36,525,600 мянган төгрөгийн 4.5 хувийн хүүтэй давуу эрхтэй орон сууцны зээлийн багцаар баталгаажсан үнэт цаас болон 4,058,300 мянган төгрөгийн 10.5 хувийн хүүтэй энгийн ОСЗБҮЦ-ыг авсан (Тодруулга 3).

2017 оны 2-р улиралд Банк 12 дахь МИК-ийн үнэт цаасжуулах гүйлгээнд оролцож 41,796,460 мянган төгрөгийн 8 хувийн хүүтэй орон сууцны зээлийн багцаа зарж 37,616,800 мянган төгрөгийн 4.5 хувийн хүүтэй давуу эрхтэй орон сууцны зээлийн багцаар баталгаажсан үнэт цаас болон 4,179,600 мянган төгрөгийн 10.5 хувийн хүүтэй энгийн ОСЗБҮЦ-ыг авсан (Тодруулга 3).

2017 оны 4-р улиралд Банк 13 дахь МИК-ийн үнэт цаасжуулах гүйлгээнд оролцож 52,451,181 мянган төгрөгийн 8 хувийн хүүтэй орон сууцны зээлийн багцаа зарж 47,240,600 мянган төгрөгийн 4.5 хувийн хүүтэй давуу эрхтэй орон сууцны зээлийн багцаар баталгаажсан үнэт цаас болон 5,248,900 мянган төгрөгийн 10.5 хувийн хүүтэй энгийн ОСЗБҮЦ-ыг авсан (Тодруулга 3).

2017 онд Банк нь уг хөтөлбөрийн журмын дагуу 74,142,400 мянган төгрөгийн давуу эрхтэй ОСЗБҮЦ-ыг Монголбанкинд зарж 4 хувийн хүүтэй зээлийн эх үүсвэрийг төлсөн.

(c) Худалдан авсан өрийн бичиг

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 22,000,000 мянган төгрөгний нэрлэсэн үнэтэй өрийн бичиг нь репо хэлцлийн барьцаа хөрөнгийг илэрхийлнэ (Тодруулга 28).

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмшиж буй хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасны Стандарт энд Пүүрсийн зээлийн зэрэглэлийг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Засгийн Газрын бонд болон үнэт цаас	МИК бонд	Байгууллагын бонд	Худалдан авсан өрийн бичиг	Нийт
Хугацаа хэтрээгүй ба үнэ цэнэ нь буураагүй:					
- В	19,687,946	-	-	-	19,687,946
- Зэрэглэл хийгдээгүй	-	83,407,188	20,832,945	20,894,378	125,134,511
Нийт хугацаа хэтрээгүй ба үнэ цэнэ нь буураагүй	19,687,946	83,407,188	20,832,945	20,894,378	144,822,457

17 Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас (үргэлжлэл)

Банкны удирдлагын зүгээс 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмшиж буй хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасанд үнэ цэнийн бууралтын шинж тэмдэг илрээгүй гэж үзсэн тул үнэ цэнийн бууралтын сан байгуулах шаардлагагүй гэж үзсэн.

18 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

202018 оны 12 сарын 31 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилд хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгөнд гарсан өөрчлөлт, дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2018	2017
01 сарын 01-ний өдрөөрх бодит үнэ цэнэ		57,505,587	51,291,334
Данснаас хасагдсан		(20,187,920)	-
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө рүү шилжүүлсэн	24	-	(3,184,457)
Үндсэн хөрөнгө рүү шилжүүлсэн	22	-	(65,100)
Өмчлөх бусад хөрөнгөөс ирсэн	23	-	8,936,103
Бодит үнэ цэнийн тохируулга		(3,023,845)	527,707
12 сарын 31-ний өдрөөрх бодит үнэ цэнэ		34,293,822	57,505,587

Банк нь уг үл хөдлөх хөрөнгийг түрээслүүлж түрээсийн орлого олох эсвэл хөрөнгийн үнэ цэнээс өгөөж хүртэхийн тулд (өөрийн бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглахгүйгээр) эзэмших зорилготой. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг Тодруулга 4.16-аас харна уу.

19 Охин компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр охин компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт нь 1,200,000 мянган төгрөг ба Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдаж, брокер, дилерийн үйл ажиллагаа явуулдаг Голомт Капитал ХХК-ийн 100%-ийн эзэмшилтэй байсан. Хөрөнгө оруулалт нь хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй ба өртгөөр бүртгэгдсэн болно.

2018 оны 8 сарын 27-ны өдөр Банк нь Санхүүгийн зохицуулах хорооны шийдвэрийн дагуу охин компанийн 94,200 ширхэг хувьцааг (12,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй) Голомт Файнэншил Групп ХХК-д, үлдсэн 5,800 ширхэг хувьцааг Голомт Капитал ХХК-д эргүүлэн худалдсан.

20 Бусад хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө:		
Компаниудаас авах авлага	19,193,718	9,627,664
Хувь хүмүүсээс авах авлага	3,013,739	426,874
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага	2,796,705	7,890,670
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	1,464,870	9,445,658
<i>Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан</i>	(8,257,678)	(2,993,802)
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө	18,211,354	24,397,064
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө:		
Үнэт металл	5,240,722	-
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө	3,097,903	1,001,142
Барилгын засварын урьдчилгаа	2,833,379	1,245,538
Ажилтнуудад олгох хөнгөлөлтийн урьдчилгаа	2,115,255	2,226,793
Түрээсийн урьдчилгаа	386,861	236,540
Ажилтнуудад төлсөн урьдчилгаа	194,542	281,921
Оффисын хангамжийн материал	173,661	1,702,903
Бусад урьдчилгаа	12,573,054	13,238,847
Нийт бусад санхүүгийн бус хөрөнгө	26,615,377	19,933,684
Нийт бусад хөрөнгө	44,826,731	44,330,748

Компаниудаас авах авлагад 3,537,085 мянган төгрөгийн ногдол ашгийн авлага багтсан.

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хорогдуулсан өртгөөрх бусад санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийн дүнгийн дэлгэрэнгүйг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	3-р үе шат (дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Компаниудаас авах авлага			
- Маш сайн	13,727,827	-	13,727,827
- Сайн	258,553	-	258,553
- Төлбөр төлөх чадваргүй болох үе	-	5,207,338	5,207,338
Нийт дансны үнэ	13,986,380	5,207,338	19,193,718
<i>Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан</i>	(196,110)	(5,207,338)	(5,403,448)
Дансны үнэ	13,790,270	-	13,790,270

20 Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	3-р үе шат (дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Хувь хүмүүсээс авах авлага			
- Маш сайн	26,768	-	26,768
- Сайн	36,317	-	36,317
- Хангалттай	186,616	-	186,616
- Төлбөр төлөх чадваргүй болох үе	-	2,764,038	2,764,038
Нийт дансны үнэ	249,701	2,764,038	3,013,739
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(111,778)	(2,742,452)	(2,854,230)
Дансны үнэ	137,923	21,586	159,509
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага			
- Маш сайн			2,796,705
Нийт дансны үнэ			2,796,705
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан			-
Дансны үнэ			2,796,705
Бусад санхүүгийн хөрөнгө			
- Маш сайн			1,464,870
Нийт дансны үнэ			1,464,870
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан			-
Дансны үнэ			1,464,870

20 Бусад хөрөнгө (үргэжлэл)

Бусад санхүүгийн хөрөнгийн эрсдэлийн чанарын үнэлгээг 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага	Хувь хүмүүсээс авах авлага	Компаниудаас авах авлага	Бусад санхүүгийн хөрөнгө	Нийт
Хугацаа хэтрээгүй ба үнэ цэнэ нь буураагүй: - Маш сайн	7,890,670	6,037	9,627,638	6,791,164	24,315,509
Нийт хугацаа хэтрээгүй ба үнэ цэнэ нь буураагүй	7,890,670	6,037	9,627,638	6,791,164	24,315,509
Үнэ цэнэ нь буурсан: - 30-90 хоногоор хугацаа хэтэрсэн	-	-	26	1,215,387	1,215,413
- 91-180 хоногоор хугацаа хэтэрсэн	-	-	-	424	424
- 181-360 хоногоор хугацаа хэтэрсэн	-	-	-	555	555
- 360-с дээш хоног хугацаа хэтэрсэн	-	420,837	-	1,438,129	1,858,966
Нийт үнэ цэнэ нь буурсан	-	420,837	26	2,654,495	3,075,358
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	-	(327,311)	-	(2,666,491)	(2,993,802)
Нийт бусад санхүүгийн хөрөнгө	7,890,670	99,563	9,627,664	6,779,168	24,397,065

2018 онд бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын санд гарсан хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Компаниудаас авах авлага	Хувь хүмүүсээс авах авлага	Бусад санхүүгийн хөрөнгө	Нийт
2018 оны 01 сарын 01-нээрх үнэ цэнийн бууралтын сан	-	327,311	2,666,491	2,993,802
Тайлант жилд байгуулсан сан	3,027,665	2,290,579	(2,651,261)	2,666,983
Өмчлөх бусад хөрөнгөөс шилжиж ирсэн	2,375,783	-	-	2,375,783
Ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	-	327,043	-	327,043
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	-	(90,703)	(15,230)	(105,933)
2018 оны 12 сарын 31-нээрх үнэ цэнийн бууралтын сан	5,403,448	2,854,230	-	8,257,678

20 Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

2017 онд бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын санд гарсан хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага	Хувь хүмүүсээс авах авлага	Компаниудаас авах авлага	Бусад санхүүгийн хөрөнгө	Нийт
2017 оны 01 сарын 01-нээрх үнэ цэнийн бууралтын сан	369,862	9,061	3,334	2,859,747	3,242,005
Тайлант жилд байгуулсан сан	(355,770)	320,040	(3,334)	206,239	167,175
Ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	-	-	-	(373,597)	(373,597)
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(14,092)	(1,790)	-	(25,898)	(41,780)
2017 оны 12 сарын 31-нээрх үнэ цэнийн бууралтын сан	-	327,311	-	2,666,491	2,993,802

21 Биет бус хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	Компьютер программ хангамж, лиценз	Газар эзэмших эрх	Нийт
2017 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг	27,347,091	673,313	28,020,404
Хуримтлагдсан хорогдуулалт	(14,073,667)	-	(14,073,667)
2017 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	13,273,424	673,313	13,946,737
Нэмэгдсэн Тайлант жилийн хорогдуулалт	1,289,687 (1,619,599)	- -	1,289,687 (1,619,599)
2017 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	12,943,512	673,313	13,616,825
2018 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг	26,049,880	673,313	26,723,193
Хуримтлагдсан хорогдуулалт	(13,106,368)	-	(13,106,368)
2018 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	12,943,512	673,313	13,616,825
Нэмэгдсэн Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн) Тайлант жилийн хорогдуулалт	3,217,588 63,033 (2,647,120)	- - -	3,217,588 63,033 (2,647,120)
2018 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	13,577,013	673,313	14,250,326

Голомт Банк ХХК

Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд – 2018 оны 12 дугаар сарын 31

22 Үндсэн хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Барилга байшин	Тээврийн хэрэгсэл	Оффисын тоног төхөөрөмж, компьютер	Тавилга	Түрээсийн сайжруулалт	Дуусаагүй барилга	Нийт үндсэн хөрөнгө
2017 оны 01 сарын 01-нээрс өртөг	151,916,380	2,609,801	32,611,104	6,221,730	1,611,900	14,546,855	209,517,770
Хуримтлагдсан элэгдэл	(7,661,707)	(1,278,934)	(26,144,277)	(2,268,710)	(1,155,499)	-	(38,509,127)
						-	
2017 оны 01 сарын 01-нээрс дансны үнэ	144,254,673	1,330,867	6,466,827	3,953,020	456,401	14,546,855	171,008,643
Нэмэгдсэн	1,776,573	72,300	6,756,920	531,010	1,812,166	6,096,331	17,045,300
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	-	2,328,372	(15,912)	-	(2,312,460)	-
Худалдсан	-	(100,000)	(53,066)	(9,784)	-	(13,210,625)	(13,373,475)
Данснаас хасагдсан	-	-	(581,746)	(37,058)	-	-	(618,804)
Тайлант жилийн элэгдэл	(3,794,039)	(228,183)	(3,875,130)	(334,022)	(531,443)	-	(8,762,817)
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	-	(2,426)	2,426	-	-	-
Худалдсан	-	34,918	52,035	9,221	-	-	96,174
Данснаас хасагдсан	-	-	543,022	17,079	-	-	560,101
Үнэ цэнийн бууралт	(25,400,000)	-	-	-	-	-	(25,400,000)
2017 оны 12 сарын 31-нээрс дансны үнэ	116,837,207	1,109,902	11,634,808	4,115,980	1,737,124	5,120,101	140,555,122
2018 оны 01 сарын 01-нээрс өртөг	128,292,953	2,582,101	41,061,584	6,689,986	3,424,066	5,120,101	187,170,791
Хуримтлагдсан элэгдэл	(11,455,746)	(1,472,199)	(29,426,776)	(2,574,006)	(1,686,942)	-	(46,615,669)
2018 оны 01 сарын 01-нээрс дансны үнэ	116,837,207	1,109,902	11,634,808	4,115,980	1,737,124	5,120,101	140,555,122
Нэмэгдсэн	19,449,909	882,614	3,888,879	842,958	2,229,978	4,888,205	32,182,543
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	1,115	4,529,306	45,947	-	(4,691,519)	(115,151)
Худалдсан	(8,708,657)	(436,939)	(109,409)	(3,281)	-	(305,079)	(9,563,365)
Данснаас хасагдсан	-	-	(651,898)	(110,357)	-	(19,656)	(781,911)
Тайлант жилийн элэгдэл	(3,390,412)	(255,911)	(4,753,852)	(358,296)	(998,947)	-	9,757,418
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	-	,436	1,816	-	-	9,252
Худалдсан	-	285,165	109,409	3,281	-	-	397,855
Данснаас хасагдсан	-	-	673,705	89,615	-	-	763,320
Дахин үнэлгээний цэвэр дүн	(23,600,000)	-	-	-	-	-	(23,600,000)
2018 оны 12 сарын 31-нээрс дансны үнэ	100,588,047	1,585,946	15,328,384	4,627,663	2,968,155	4,992,052	130,090,247

22 Үндсэн хөрөнгө (үргэлжлэл)

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар үндсэн хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр нь дахин үнэлсэн. Үнэлгээг хараат бус бие даасан үнэлгээний байгууллага болох М.А.Д ХХК (M.A.D LLC) болон Гэрэгэ Эстимэйт ХХК (Gerege Estimate LLC) мэргэжлийн зэрэгтэй, ижил төрлийн болон ойролцоо байршилтай хөрөнгийг үнэлж байсан туршлагатай байгууллагуудаар үнэлүүлсэн. Үнэлгээний гол суурь нь Улаанбаатар хотод байршилтай ижил төрлийн барилга байгууламжийн зах зээлийн үнэ юм. Улмаар Банк нь 26,600,000 мянган төгрөгийн үнэ цэнийн бууралтыг ашиг, алдагдалд бүртгэж, 3,000,000 мянган төгрөгийн бодит үнэ цэнийн өсөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн.

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар барилга байгууламжийг элэгдэл хорогдлыг хассан өртгийн аргаар бүртгэсэн бол дансны үнэ нь 93,626,137 мянган төгрөг (2017: 112,434,716 мянган төгрөг) байх байсан.

Барилга байшингийн дансны үнийн задаргааг дор харуулав:

Мянган төгрөг	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Балансын тайланд тусгасан барилга байшингийн дахин үнэлсэн дүн	100,588,047	116,837,207
Өөрийн хөрөнгөнд тусгасан дахин үнэлгээний сан	(6,855,242)	(3,961,909)
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжсэн дахин үнэлгээний сан	(106,667)	(440,582)
Хуримтлагдсан элэгдлийг хассан барилга байгууламжийн өртөг	93,626,138	112,434,716

Бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашигласан өгөгдөл, тооцооллын аргачлал болон мэдрэмтгий шинжилгээг Тодруулга 45-аас үзнэ үү.

23 Өмчлөх бусад хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	35,687,446	44,660,926
Өртгөөр бүртгэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө	62,348,741	4,831,076
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(8,134,870)	(2,401,216)
Нийт өмчлөх бусад хөрөнгө	89,901,317	47,090,786

Өмчлөх бусад хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн өрөнд хураагдсан барьцаа хөрөнгө болох үл хөдлөх хөрөнгийг илэрхийлнэ. Банкны зүгээс эдгээр хөрөнгийг ойрын хугацаанд зарж борлуулах төлөвлөгөөтэй байгаа. Үнэт цаас зэрэг санхүүгийн хөрөнгө хэлбэрээр түр хугацаагаар авсан барьцаа хөрөнгийг СТОУС-ын хэмжилтийн зорилгоор тэдгээрийг өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт гэж ангилж, бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг. Эдгээр хөрөнгийг бүртгэхдээ анхны бичилтийг борлуулах зардлыг хассан бодит үнээр нь хүлээн зөвшөөрсөн.

2018 онд Банк нь удирдлагын шийдвэрийн дагуу 98,226,084 мянган төгрөгийн (2017: 78,035,137 мянган төгрөг) өмчлөх бусад хөрөнгийг хугацаа хэтэрсэн зээлийн оронд хураан авч, 31,165,516 мянган төгрөгийн (2017: 52,095,258 мянган төгрөг) өмчлөх бусад хөрөнгийг борлуулах зориулалттай эргэлтийн бусад хөрөнгө рүү ангилсан. Тодруулга 24-ийг харна уу.

23 Өмчлөх бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн санхүүгийн хөрөнгө нь Банкны хугацаа хэтэрсэн зээлийн төлбөрийг барагдуулах явцад хураан авсан Бурхан Дэл Алт ХХК-ийн хувьцааг илэрхийлнэ. Уг өмчлөх бусад хөрөнгө нь өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт гэж бүртгэгдсэн (Тодруулга 46).

Өртгөөр бүртгэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн төлбөрийг барагдуулах явцад хураан авсан үндсэн хөрөнгийг илэрхийлнэ. Дээрх үнэ цэнийн бууралтын сан нь зөвхөн санхүүгийн бус хөрөнгөтэй холбоотой. Өмчлөх бусад хөрөнгөтэй холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын талаар Тодруулга 4.29-өөс харна уу.

2018 болон 2017 онд өмчлөх бусад хөрөнгөд хураан авсан санхүүгийн бус барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын санд гарсан өөрчлөлтийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2018	2017
01 сарын 01-нээрх өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	2,401,216	4,101,061
Тайлант жилд байгуулсан үнэ цэнийн бууралтын сан	6,546,401	(286,172)
Борлуулах зориулалттай эргэлтийн бус хөрөнгөөс шилжиж ирсэн	1,579,785	
Тайлант жилд төлөгдөхгүй хэмээн данснаас хасагдсан	(2,392,532)	(1,413,673)
12 сарын 31-нээрх өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	8,134,870	2,401,216

24 Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй гэж ангилагдсан эргэлтийн бус хөрөнгө

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй гэж ангилагдсан эргэлтийн бус хөрөнгөнд өмнө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн үүргийг хангуулахаар хураан авсан өмчлөх бусад хөрөнгөд бүртгэлттэй байсан үл хөдлөх хөрөнгүүд багтана. Удирдлагын зүгээс ангилал шилжүүлэх бүрд борлуулах зориулалттай эргэлтийн бус хөрөнгийг худалдах төлөвлөгөө гаргасан. Банк эдгээр хөрөнгүүдийг борлуулахын тулд худалдан авагчийг идэвхтэй хайж байгаа ба борлуулалтыг 12 сарын дотор хийж дуусгахаар ажиллаж байна.

Борлуулах зорилгор эзэмшиж буй гэж ангилагдсан эргэлтийн бус хөрөнгөтэй холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн талаар Тодруулга 4.11-ээс харна уу.

Борлуулах зориулалттай эргэлтийн бус хөрөнгийн үндсэн ангиллуудыг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Орон сууц ба байшин	22,160,668	11,479,720
Барилга байгууламж	6,515,813	1,083,642
Оффис ба худалдааны зориулалттай газар	5,985,115	38,635,433
Тоног төхөөрөмж	100,219	1,196,903
Бусад	15,274	160,719
Нийт борлуулах зориулалттай эргэлтийн бус хөрөнгө	34,777,089	52,556,417

2018 оны 6 сард Банк нь Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн 2018 оны 6 сарын 19-ний өдрийн 00/11 тоот шийдвэрийг дагуу 17,040,000 мянган төгрөгийн, 3,000 м.кв талбайтай барилгыг эргэлтийн бус хөрөнгөнд шилжүүлж, өөрийн бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглахаар шийдвэрлэсэн.

25 Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Бусад банкнуудын байршуулсан богино хугацаат хөрөнгө	10,421,840	255,246,082
Бусад банкнуудын байршуулсан урт хугацат хөрөнгө	138,344,887	132,946,151
Нийт бусад банкнуудын байршуулсан хөрөнгө	148,766,727	388,192,233

Бусад банк, санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан хөрөнгө нь дотоодын болон гадаадын банкнуудын Банкинд гадаад болон дотоодын валютаар үүсгэсэн харилцах данс болон хадгаламжуудаас бүрдэнэ. Бусад банкнуудын байршуулсан хөрөнгийн бууралтын дийлэнх хувь хэмжээ нь Монгол Улсын Хөгжлийн банкны богино хугацаат хөрөнгөтэй холбоотой.

2018 оны 12 сарын 31-ний өдөр богино хугацаат харилцах, хадгаламжид дотоод болон гадаад банкнуудын байршуулсан жилийн 2.0%-аас 8.5% (2017: 1.6%-аас 14.0%-ийн)-ийн хүүтэй, 90-өөс 255 хоног (2017: 5-аас 516 хоног)-ийн анхны дуусах хугацаатай харилцах, хадгаламжууд орно.

Бусад банкнуудын байршуулсан хөрөнгийн ангилал бүрийн бодит үнэ цэнийн задаргааг Тодруулга 45-аас үзнэ үү. Тодруулга 41-т валют, хүүгийн хувь хэмжээ болон дуусах хугацааны шинжилгээг харуулсан.

26 Харилцагчийн харилцах, хадгаламж

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Хувь хүмүүс	2,537,012,206	2,233,766,425
- Харилцах данс	223,296,003	153,633,973
- Хугацаагүй хадгаламж	449,762,246	417,543,390
- Хугацаат хадгаламж	1,863,953,957	1,662,589,062
Аж ахуйн нэгж	1,206,238,193	910,722,982
- Харилцах данс	806,226,749	637,507,527
- Хугацаагүй хадгаламж	53,246,389	50,754,191
- Хугацаат хадгаламж	346,765,055	222,461,264
Төрийн болон хувьцаат компани	600,166,091	270,681,877
- Харилцах данс	421,317,586	207,265,363
- Хугацаагүй хадгаламж	162,976,504	45,518,223
- Хугацаат хадгаламж	15,872,001	17,898,291
Бусад	59,231,857	38,748,463
- Харилцах данс	29,505,266	26,601,431
- Хугацаагүй хадгаламж	476,317	445,708
- Хугацаат хадгаламж	29,250,274	11,701,324
Нийт харилцагчийн харилцах, хадгаламж	4,402,648,347	3,453,919,747

Монгол Улсын Иргэний хуулийн дагуу Банк нь харилцах, хадгаламж эзэмшигчдийн хадгалуулсан мөнгийг шаардсан үед нь эргүүлэн төлөх үүрэг хүлээсэн байдаг. Хэрэв хадгаламж эзэмшигч хугацаатай хадгаламжаа хугацаанаас нь өмнө буцаан татсан тохиолдолд гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол Банк хүүг хугацаагүй хадгаламжийн хүүгээр тооцож олгоно.

26 Харилцагчийн харилцах, хадгаламж (үргэлжлэл)

Одоогийн байдлаар удирдлага харилцагчдын харилцах, хадгаламжийг эдийн засгийн салбарын төвлөрлөөр нь хянадаггүй. Иймээс үүнтэй холбоотой мэдээллийг санхүүгийн тайланд тусгаагүй.

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр 30 том харилцагчаас татсан хөрөнгийн нийт дүн 1,237,360,831 мянган төгрөг (2017: 818,650,820 мянган төгрөг) бөгөөд нийт харилцах хадгаламжийн 28% (2017: 24%) -ийг бүрдүүлж байна.

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар буцаах эрхгүй Банкны баталгаа болгон 24,303,006 мянган төгрөг (2017: 10,169,462 мянган төгрөг) харилцагчдаас байршуулсан.

Харилцагчийн харилцах, хадгаламжийн хүүгийн түвшний шинжилгээг Тодруулга 41-ээс үзнэ үү. Холбоотой талын дэлгэрэнгүйг Тодруулга 47-оос харна уу.

27 Бусад зээлийн эх үүсвэр

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
(а) Төслийн зээлийн эх үүсвэр		
Төслийн зээлийн эх үүсвэр /Төгрөг/	283,821,469	365,213,958
Төслийн зээлийн эх үүсвэр /Евро/	394,699	749,063
Төслийн зээлийн эх үүсвэр /Доллар/	351,848	549,730
Нийт төслийн зээлийн эх үүсвэр	284,568,016	366,512,751
(б) Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэр		
Гадаадын банкнаас авсан эх үүсвэр /Доллар/	270,858,492	260,536,421
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр		
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Доллар/	122,442,026	104,241,184
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Евро/	21,410,285	15,532,154
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Иен/	13,577,630	-
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Юань/	2,996,334	10,918,980
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Фунт Стерлинг/	-	155,833
Нийт гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэр	431,284,767	391,384,572
Нийт (а+б)	715,852,783	757,897,323

27 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)**(а) Төслийн зээлийн эх үүсвэр**

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Засгийн Газрын үнэ тогтворжуулах хөтөлбөр		
Орон сууцжуулах хөтөлбөр	161,558,852	247,279,456
КФВ банкны төслийн эх үүсвэр	1,782,219	3,741,133
Бусад төслийн эх үүсвэр	1,321,079	581,579
Монгол Улсын Хөгжлийн банкны төсөл		
Үндэсний ноолуурын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	36,127,923	-
ҮХААЯам – арьс, шир боловсруулах төслийн эх үүсвэр	9,919,768	15,751,313
Ази-Европын уулзалтад зориулсан эх үүсвэр	-	15,242,618
Экспортыг дэмжих, импортыг орлох 888 төслийн эх үүсвэр	7,719,637	15,043,458
Бусад төслийн эх үүсвэр	4,808,919	4,428,414
Мах боловсруулах үйлдвэрлэлийг өргөжүүлэх төслийн эх үүсвэр	3,955,772	4,256,210
Хөдөө аж ахуй 2016 хөтөлбөр	-	2,160,888
Монгол Улсын Засгийн Газар болон ЖАЙКА-н хамтарсан төсөл		
Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	14,235,098	15,654,490
Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, байгаль орчныг хамгаалах төслийн эх үүсвэр	-	194,596
Хувийн хэвшлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр 2 /төгрөг, доллар/	-	15,824
Бусад Засгийн Газрын төсөл		
Хөдөлмөр эрхлэгчдийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	20,016,730	26,140,600
Хөдөө Аж Ахуй болон Хөдөөгийн хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	18,911,045	1,152,766
Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	2,923,663	12,526,518
Экспортыг дэмжих, импортыг орлох 888 төслийн эх үүсвэр	747,953	-
Бусад төслийн эх үүсвэр	403,123	355,124
Оюутны хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	128,509	1,987,754
40,000 айлыг орон сууцжуулах хөтөлбөрийн эх үүсвэр	7,726	-
Нийт төслийн зээлийн эх үүсвэр	284,568,016	366,512,751

Монгол Улсын Засгийн Газар, Төв Банк болон гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэрийн гол нөхцөлүүдийг дор дурдав.

Тодруулга 3-т тусгасны дагуу эдгээр зээлийн эх үүсвэрийн дийлэнх нь Монгол Улсын Засгийн Газрын эсвэл зээл олгогчийн тодорхойлсон тусгай зориулалттай (хөнгөлөлттэй нөхцөлтэй зээлийг зорилтод харилцагчдад олгох) зээлүүд байдаг. Иймээс эдгээр эх үүсвэрийн хүүний хувь нь бага буюу Банк нь өөр зээлдэгчээс энгийн нөхцөлөөр эх үүсвэр татах хүүнээс доогуур байдаг. Эдгээр бусад зээлийн эх үүсвэрүүдийн ихэнх нь жилийн 1%-ээс 6%-ийн хүүтэй, харин эдгээр эх үүсвэрээс олгож буй зээлүүдийн ихэнх нь жилийн 5%-аас 13%-ийн хүүтэй. Удирдлагын зүгээс эдгээр зээлсэн эх үүсвэрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олзыг хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг бодож үзсэн ба тусгай зэх зээлийн шинжийг хангаж байгаа учраас эдгээр эх үүсвэр болох харилцагчид олгосон зээлээс ямар нэгэн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олз гарз бүртгэгдэхгүй гэж үзсэн. Удирдлагын гаргасан шийдвэрийг Тодруулга 3-аас харна уу. Томоохон төсөл хөтөлбөрүүдэд Монгол Улсын Засгийн Газраас Монгол Улсын эдийн засгийн өсөлтөд чухал нөлөө бүхий салбарт (эдийн засгийг тэлэх) зориулсан Монгол Улсын Хөгжлийн банкны санхүүжилтүүд багтана. Эдгээр хөтөлбөрүүдийг дор товчхон дурдвал:

Орон сууцны зээлийг санхүүжүүлэх Засгийн Газрын хөтөлбөрийн дагуу Банк 2014, 2015 болон 2016 онд 4%-ийн хүүтэй эх үүсвэрийг Монголбанкнаас хүлээн авсан. Энэ хөтөлбөрт тусгай шаардлага хангасан (80 квадрат метрээ бага хэмжээтэй байр, худалдан авах үнийн дүнгийн 30%-тай тэнцэх урьдчилгаа, тухайн Банк болон бусад банкин дахь зээлийн түүх сайн гэх мэт) шинэ болон хуучин олгогдсон зээлүүдийг дахин санхүүжүүлэх боломжтой.

27 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

Ийнхүү Банк нь зээлдүүлэгчийн шаардлагыг хангасан зээлдэгч нарт 8%-ийн хөнгөлөлттэй зээлийг олгох боломжтой болсон ба энэхүү хүүний түвшинг Монголбанкнаас тогтоож өгсөн тул олгож буй зээлийн хүүг Банк тодорхойлох эрхгүй. Хөтөлбөрийн дагуу олгогдох зээлийн саналыг болон 8%-аас доош олгосон зээлийн дахин санхүүжилтийг Банкнаас хэлэлцэж батлах ба Банк зээлийн эрсдэлийг мөн үүрэх юм.

2018 онд Банк нь Монгол Улсын Хөгжлийн банкаар дамжуулан түүхий эд материалын үйлдвэрлэлийг бий болгох зорилгоор Засгийн Газрын “Үндэсний ноолуурын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх хөтөлбөр”-т оролцож байгаа. Уг эх үүсвэр нь жилийн 10%-ийн хүүтэй, 2019 оны 12 сарын 15-нд дуусгавар болно. Банк нь уг төслийн хүрээнд жилийн 13%-ийн хөнгөлөлттэй хүүтэй, зах зээлийн эргэлтийн хөрөнгийн зээлийг харилцагчдад олгодог.

2014 оны 7 сараас хойш Банк нь Монгол Улсын Хөгжлийн банкнаас хэрэгжүүлж буй “Арьс, ширэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжих” зорилготой Засгийн Газрын өөр нэг төсөлд оролцож байна. Энэхүү хөтөлбөрийн нөхцөлийн дагуу Банк нь уг эх үүсвэрийг Монгол Улсын Хөгжлийн банкнаас жилийн 5%-ийн хүүгээр авч, харилцагчдад жилийн 7%-ийн хүүтэй олгодог. Бүх зээлдэгчдийг Хүнс, Хөдөө Аж Ахуйн яамнаас батлах ба Банк энэхүү зээлийн эрсдэлийг үүрдэг.

Банк 2016 онд Монгол Улсын Хөгжлийн банкны санхүүжилтээр 11-р Ази-Европын уулзалтын төлөөлөгчдийг байршуулах зочид буудлыг санхүүжүүлэх хөтөлбөрт хамрагдсан. Уг хөтөлбөрийн хүрээнд Банк гэрээний дагуу жилийн 4.5%-ийн хүүтэй эх үүсвэр авч, 13%-ийн хүүгийн хөнгөлөлттэй нөхцөлтэй зээлийг шаардлага хангасан зочид буудлуудад олгосон. Банк нь энэхүү зээлийн эрсдэлийг мөн үүрдэг. 2018 онд гэрээний дагуу уг хөтөлбөр нь дуусгавар болсон ба Банк нь гэрээний дагуу эх үүсвэрийн төлөх ёстой бүх үлдэгдлээ бүрэн төлж барагдуулсан.

Банк Монгол Улсын Хөгжлийн банкнаас хэрэгжүүлж буй Засгийн Газраас санхүүжилттэй хөдөө аж ахуйн салбарыг дэмжих хөтөлбөрт оролцож байгаа. 2013 оны 08 сарын 15-нд уг хөтөлбөрийн хүрээнд Банк нь хүлэмжийн аж ахуй, сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, оёдол, ноолууран бүтээгдэхүүний технологийг сайжруулах болон ноосон бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл эрхэлдэг жижиг, дунд бизнесийг санхүүжүүлэх зорилготой Монгол Улсын Хөгжлийн банктэй гэрээнд гарын үсэг зурсан. Энэ гэрээний дагуу Банк жилийн 5.13%-аас 5.7% хүртэлх хүүтэй эх үүсвэр авч гэрээнд заасны дагуу жилийн 8%-ийн хөнгөлөлттэй хүүтэй зээлийг харилцагчдад олгосон. Банк энэхүү зээлийн эрсдэлийг мөн үүрнэ.

Түүнчлэн Банк Монгол Улсын Хөгжлийн банк болон арилжааны банкнуудаар дамжуулан Засгийн Газрын “Монгол Улсын экспортыг дэмжих, импортыг орлох зорилготой 888 хөтөлбөр”-т оролцож байгаа. Уг гэрээний дагуу Банк нь 5 жилийн хугацаатай, жилийн 3%-аас 5% хүртэлх хүүтэй эх үүсвэр авч жилийн 7%-аас 9% хүртэлх хөнгөлөлттэй хүүтэй зээл олгож байна. Банк нь дээрх тогтоосон босго хүүгийн хүрээнд зээлийн хүүг тодорхойлох эрхтэй бөгөөд холбогдох зээлийн эрсдэлийг хариуцна.

Банк 2015 онд Монгол Улсын Хөгжлийн банкаар дамжуулан хэрэгжүүлж буй Засгийн Газрын ноолуурын салбарыг санхүүжүүлэх хөтөлбөрт хамтран ажилласан. Уг хөтөлбөрийн хүрээнд Банк 3 хүртэлх жилийн хугацаатай, 6%-ийн хүүтэй эх үүсвэрийг авч, зорилтод харилцагчдад 9%-ийн хүүтэйгээр зээл олгох эрхтэй. 2018 онд уг хөтөлбөр дуусаж, Банк нь гэрээний дагуу эх үүсвэрийн төлөх ёстой бүх үлдэгдлээ бүрэн төлж барагдуулсан.

2017 оны 02 сарын 10-нд Засгийн Газраас хэрэгжүүлж буй хөдөлмөр эрхлэгчдийг дэмжих төслийн хөтөлбөрт оролцож байгаа. Төслийн хүрээнд үйлдвэрлэл үйлчилгээг дэмжих, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх зорилгоор хувь хүмүүст жижиг болон дунд хэмжээний зээлийг 2 жилийн хугацаатай 3%-ийн хүүтэй олгох эрхтэй санхүүжилтийг Нийгмийн халамж, үйлчилгээний ерөнхий газраас хүлээн авсан. Банк нь энэхүү зээлийн эрсдэлийг үүрнэ.

Мөн Засгийн Газрын хэрэгжүүлж буй Монгол Улсын экспортыг дэмжих, импортыг орлох зорилготой хөтөлбөрийн хүрээнд Банк Монгол Улсын Хөгжлийн банктэй жижиг, дунд бизнесийн төслүүдийг дэмжих гэрээнд гарын үсэг зурсан. Уг хөтөлбөрийн хүрээнд Банк жилийн 6%-ийн хүүтэй, 2019 оны 03 сарын 05 хүртэлх хугацаатай эх үүсвэрийг авсан. Банк зорилтод харилцагчдад зээл олгохдоо жилийн 9% хүртэлх хүүг тогтоох эрхтэй.

27 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

(а) Төслийн зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

Категори	Зээл олгогч	Төслийн нэр	Валют	Олгосон огноо	Дуусах огноо	2018 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн дүн /тухайн валютаар/	2018 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн дүн /мян.төгрөг/
Засгийн Газрын үнэ тогтворжуулах хөтөлбөр	Монголбанк	КФВ банкны төслийн эх үүсвэр	Евро	12/11/2012	12/25/2020	130,322	394,699
	Монголбанк	Бусад төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	2/24/2015	5/9/2020	1,320,500,000	1,320,500
	Монголбанк	Агуулахын тоог нэмэгдүүлэх, эрчимжсэн мал аж ахуйн хөгжүүлэлтийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	11/18/2013	12/31/2019	579,200	579
	Монголбанк	КФВ банкны төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	5/16/2013	12/27/2021	1,387,519,932	1,387,520
	Монголбанк	Орон сууцжуулах хөтөлбөр	Төгрөг	6/14/2013	12/31/2019	161,558,852,185	161,558,852
Монгол Улсын Хөгжлийн банкны төсөл	Монгол Улсын Хөгжлийн банк	Экспортыг дэмжих, импортыг орлох 888 төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	8/28/2014	10/29/2019	7,719,637,370	7,719,637
	Монгол Улсын Хөгжлийн банк	ҮХААЯам – арьс, шир боловсруулах төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	8/22/2014	6/25/2021	9,919,768,192	9,919,768
	Монгол Улсын Хөгжлийн банк	Бусад төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	6/12/2015	3/5/2019	1,876,631,976	1,876,632
	Монгол Улсын Хөгжлийн банк	Экспортыг дэмжих, импортыг орлох төслийн эх үүсвэр /300 тэрбум төгрөг хүртэл/	Төгрөг	9/28/2015	11/27/2020	2,932,286,889	2,932,287
	Монгол Улсын Хөгжлийн банк	Мах боловсруулах үйлдвэрлэлийг өргөжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	3/25/2016	2/28/2020	3,955,771,823	3,955,772
	Монгол Улсын Хөгжлийн банк	Үндэсний ноолуурын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	7/5/2018	12/15/2019	36,127,923,035	36,127,923

27 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

(а) Төслийн зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

Категори	Зээл олгогч	Төслийн нэр	Валют	Олгосон огноо	Дуусах огноо	2018 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн дүн /тухайн валютаар/	2018 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн дүн /мян.төгрөг/
ЗГ болон Японы ОУ-ын хамтын ажиллагааны агентлагийн хамтарсан төсөл	ЖАЙКА	Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	6/12/2009	6/1/2028	14,235,098,329	14,235,098
Засгийн Газрын бусад төсөл	Засгийн Газар	Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	6/12/2015	1/10/2021	2,923,663,023	2,923,663
	Засгийн Газар	Экспортыг дэмжих, импортыг орлох 888 төслийн эх үүсвэр /2 тэрбум төгрөгөөс их/	Төгрөг	8/28/2014	12/30/2019	747,953,183	747,953
	Засгийн Газар	Оюутны хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	11/30/2016	11/30/2026	128,509,263	128,509
	Засгийн Газар	Хөдөө Аж Ахуй болон Хөдөөгийн хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	2/10/2011	10/1/2025	18,911,044,795	8,911,045
	Засгийн Газар	Хөдөлмөр эрхлэгчдийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	2/8/2017	10/10/2019	20,016,729,545	20,016,730
	Засгийн Газар	40,000 айлыг орон сууцжуулах хөтөлбөрийн эх үүсвэр	Төгрөг	2/27/2008	1/19/2022	7,725,718	7,726
	Засгийн Газар	Бусад төслийн эх үүсвэр	Доллар	4/1/2010	5/1/2027	133,108	403,123

27 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)**(б) Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэр**

Гадаадын банкнаас авсан эх үүсвэрт гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас тус бүр 2018 оны 09 сарын 27-нд авсан 60 сарын хугацаатай 100,000 мянган ам.долларын зээл болон 2017 оны 09 сарын 26-нд авсан 97 сарын хугацаатай 7,500 мянган ам.долларын зээлүүд багтана. Уг 100,000 мянган ам.доллар нь Банкны тухайн банкин дахь харилцах дансаар баталгаажсан (Тодруулга 11).

2018 онд Банк нь 2016 оны 07 сарын 15-нд авсан 24 сарын хугацаатай 100,000 мянган ам.долларын зээлийг бүрэн төлсөн ба дээрх 7,500 мянган ам.долларын зээлийн 268 мянган ам.долларыг эргүүлэн төлсөн.

Банк нь өөрийн харилцагчийн худалдааны зээлийг санхүүжүүлэх зорилгоор гадаадын банк болон санхүүгийн байгууллагаас худалдааны зээлийн эрх авсан. 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 159,380,055 мянган төгрөгийн (2017: 127,290,678 мянган төгрөг) зээлийн шугамыг ашиглаж мөн тэр хэмжээний зээлийг харилцагчдын импортын үйл ажиллагаанд зориулан олгосон. Ийм төрлийн эх үүсвэрийн хугацаа нь 3 хүртэлх жил байдаг бөгөөд харилцагчдын мөнгөн урсгал хийгээд гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагад хийх эргэн төлөлтийн хугацаа нь таарч байна. Харилцагч зээлээ төлж чадахгүй тохиолдолд Банк зээлийн эрсдэлийг хариуцдаг. Худалдааны эх үүсвэрийн өсөлт нь бизнесийн хэвийн үйл ажиллагаанаас болон гадаадын банкнаас шинээр Доллар, Евро болон Иенээр авсан санхүүжилттэй холбоотой.

Эдгээр гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлийн эх үүсвэрүүд нь гэрээний дагуу хүлээсэн үүрэгтэй ба 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар биелүүлэх шаардлагатай гэрээгээр хүлээсэн үүрэг зөрчигдөөгүй байсан.

Бусад зээлийн эх үүсвэрийн бодит үнэ цэнийг Тодруулга 46-аас харна уу. Мөн валют, хүүгийн хувь хэмжээ болон дуусах хугацааны шинжилгээг Тодруулга 41-ээс харна уу.

28 РЕПО хэлцэл

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар дотоодын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан Репо хэлцэлд нь жилийн 11.0 - 13.0 хүүтэй (2017: 7.5-11.0 хувийн хүүтэй), 2-28 хоногийн (2017: 7-941 хоног) анхны дуусгавар хугацаатай Репо хэлцлүүд орно. Эдгээр Репо хэлцлүүд нь Монголбанкны үнэт цаасаар бүрэн баталгаажсан. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 12-аас харна уу.

29 Бусад өр төлбөр

Бусад өр төлбөрийг дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
<i>Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн өр төлбөр</i>	29,437,983	48,630,446
Гүйлгээний өр төлбөр	15,906,110	28,354,420
Дансны өглөг	4,728,750	4,796,332
Буцаах нөхцөлтэй МИК-д худалдсан зээлтэй холбоотой өр төлбөр	3,299,435	8,327,985
Бусад	5,503,688	7,151,709
<i>Бусад санхүүгийн бус өр төлбөр</i>	13,748,901	3,610,230
Ажилтнуудад өгөх өглөг	5,363,580	1,675,272
Орлогын албан татвараас бусад татварын өглөг	5,251,595	1,934,958
Ногдол ашгийн өглөг	3,133,726	-
Нийт бусад өр төлбөр	43,186,884	52,240,676

29 Бусад өр төлбөр (үргэлжлэл)

2018 онд Банк 8 хувийн орон сууцны зээлийг буцаах нөхцөлтэй худалдах МИК-ийн мөнгөжүүлэх гүйлгээнд оролцоогүй. 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар уг гүйлгээтэй холбоотой бусад өр төлбөрийн үлдэгдэл нь өмнө нь худалдсан холбогдох зээлийн эргэн төлөлтөөр буурсан.

Ажилтнуудад өгөх өглөг болон ногдол ашгийн өглөгийн өсөлт нь “Ажилтны цалин хөлс, урамшуулал”-ын бодлого шинэчлэлт болон Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд зарласан ногдол ашигтай холбоотой.

Бусад санхүүгийн өр төлбөрийн дийлэнх нь тайлант хугацаанаас хойш 12 сарын дотор төлөгдөх төлөвлөгөөтэй ба бусад санхүүгийн бус бүх өр төлбөрийн шинж чанар нь богино хугацаатай.

30 Хоёрдогч өглөг

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Голомт Файнэншил Группээс авсан хоёрдогч өглөг	92,582,956	97,042,814
Нийт	92,582,956	97,042,814

Хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэрийн дагуу 2017 онд Голомт Файнэншил Групп ХХК-аас авсан 12,000,000 мянган төгрөгийн хоёрдогч зээлийг 2018 оны 12 сарын 28-нд энгийн хувьцаанд хөрвүүлсэн.

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрөөрх хоёрдогч өглөг:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Дуусах огноо	Валют	Хүү /жилийн/	Тухайн валютаарх нэрлэсэн үнэ
Голомт Файнэншил Групп (I)	31/12/2023	Доллар	8.0%	10,000,000
Голомт Файнэншил Групп (II)	08/12/2024	Доллар	8.0%	25,000,000

Голомт Файнэншил Групп ХХК-с авсан хоёрдогч өглөг (I)

2007 онд Банк нь Кредит Свисс-н Сингапур улс дахь салбараас 5 жилийн хугацаатай, 10 сая ам.долларын хоёрдогч өглөгийг авсан. 2012 оны 12 сарын 19-ний өдөр зээлийн хугацаа дууссан бөгөөд энэ өдрийн байдлаар зээл нь хувьцаанд хөрвөөгүй болон эргэн төлөгдөөгүй байсан. 2013 оны 12 сарын 31-ний өдөр Кредит Свисс-н хоёрдогч өглөгийг тухайн үеийн Банкны үндсэн хувьцаа эзэмшигч болох Бодь Интернэшнл ХХК-д шилжүүлэх гэрээний нэмэлт өөрчлөлт дээр Банк болон Бодь Интернэшнл ХХК нар гарын үсэг зурсан. 2014 оны 01 сарын 08-ний өдөр Банк, Бодь Интернэшнл ХХК болон Кредит Свисс Ай Жи-н Сингапур улс дахь салбар нар шилжүүлэх гэрчилгээн дээр гарын үсэг зурснаар Банкны үндсэн хувьцаа эзэмшигч болох Бодь Интернэшнл ХХК нь 2013 оны 12 сарын 27-ны өдрийн Шилжүүлэх тохиролцлын гэрээний дагуу хоёрдогч өглөгийг худалдаж авсан. Уг Кредит Свисс-н хоёрдогч өглөгийн гэрээнд зээлдэгч нь гэрээний дуусгавар хугацааны турш хүссэн үедээ урьдчилан тохирсон худалдаж авах үнээр зээлийг энгийн хувьцаа руу хөвүүлж болох болон гэрээний заавал биелүүлэх үүргийн нөхцөлүүдтэй байсан ба Бодь Интернэшнл ХХК-тай хийсэн хоёрдогч өглөгийн гэрээний хувьд дээрх хоёр нөхцөлүүдийг гэрээний өөрчлөлтөөр хассан.

Гэрээний гол нөхцөлүүд:

- (а) Зээлийн хүү нь жилийн 8%.
- (б) Зээл нь 2023 оны 12 сарын 31-ний өдөр үндсэн дүн болон хуримлагдсан хүүний хамт бүрэн төлөгдөнө.

30 Хоёрдогч өглөг (үргэлжлэл)

2014 оны 07 сарын 07-нд Банкны эзэмшлийг Голомт Файнэншил Групп ХХК руу шилжүүлсний дагуу уг хоёрдогч өглөгийг мөн Банкны шинэ толгой компани болох Голомт Файнэншил Групп ХХК руу шилжүүлсэн. 2016 оны 09 сарын 30-ны өдөр Голомт Файнэншил Групп ХХК болон Банк хооронд байгуулагдсан гэрээний нэмэлт өөрчлөлтийн дагуу хоёрдогч өглөгийн дуусгавар хугацааг сунгах болон хүүний түвшинг өөрчлөх шийдвэр гаргасан. Хоёрдогч өглөгийн хүү жилийн 6%-аас 8% болж, дуусгавар хугацааг 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрөөс 2023 оны 12 сарын 31-ний өдөр хүртэл сунгасан.

Голомт Файнэншил Групп ХХК-с авсан хоёрдогч өглөг (II)

2010 оны 06 сарын 08-ны өдөр Банк нь Абу Даби Инвестментс Консулын 100% эзэмшлийн Стэнхөп Инвестментсээс 5 жилийн хугацаатай 25 сая ам.долларын хоёрдогч өглөг авсан. 2014 оны 04 сарын 30-ны өдөр шилжүүлэх гэрчилгээн дээр Бодь Интернэшнл ХХК, Сэнхөп Инвестментс болон Банк нарын гарын үсэг зурснаар тухайн үеийн Банкны үндсэн толгой компани болох Бодь Интернэшнл ХХК нь уг зээлийг Стэнхөп Инвестментсээс худалдаж авсан. Банкны эзэмшлийг Голомт Файнэншил Групп ХХК руу шилжүүлсний дагуу 2014 оны 07 сарын 07-нд уг хоёрдогч өглөгийг мөн Банкны шинэ толгой компани болох Голомт Файнэншил Групп ХХК руу шилжүүлсэн.

Уг хоёрдогч өглөгийн хугацаа нь 2015 оны 06 сарын 08-нд дууссан ба Банк болон Голомт Файнэншил Групп ХХК нар гэрээний өөрчлөлтөд гарын үсэг зурснаар уг зээлийн дуусах хугацааг 2020 оны 12 сарын 08 болгож сунгасан. 2016 оны 09 сарын 30-ны өдөр Голомт Файнэншил Групп ХХК болон Банк хооронд байгуулагдсан гэрээний нэмэлт өөрчлөлтийн дагуу хоёрдогч өглөгийн дуусгавар хугацааг сунгаж, хүүний хувийг өөрчилсөн. Хоёрдогч өглөгийн хүү 5.1%-аас 8.0% болж, дуусгавар хугацааг 2020 оны 12 сарын 08-ны өдрөөс 2024 оны 12 сарын 08 өдөр хүртэл сунгасан.

2018 оны 12 сард Банк Голомт Файнэншил Групп ХХК-с авсан 12,000,000 мянган төгрөгийн хоёрдогч өглөгийг Банкны энгийн хувьцаанд хөрвүүлсэн.

2018 оны 12 сарын 31 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар эдгээр хоёрдогч өглөгүүдэд хувьд гэрээний дагуу заавал биелүүлэх шаардлагатай санхүүгийн болон бусад хүлээсэн үүрэг байхгүй. Холбоотой талуудын ажил гүйлгээний дэлгэрэнгүйг Тодруулга 47-оос үзнэ үү.

31 Хувьцаат капитал

Хувьцааны тоо ширхэгээс бусад дүн нь Мянган төгрөгөөр	Нийт гаргасан хувьцаа	Энгийн хувьцаа	Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	Давуу эрхтэй хувьцаа	Нийт
2017 оны 01 сарын 01-нээр	26,367,593	26,367,593	46,583,557	25,778,900	98,730,050
2017 оны 12 сарын 31-нээр	26,367,593	26,367,593	46,583,557	25,778,900	98,730,050
Шинээр гаргасан хувьцаа	5,173,444	5,173,444	69,826,556	50,000,000	125,000,000
Хоёрдогч өглөгийн хөрвүүлэлт	780,820	780,820	11,219,180	-	12,000,000
2018 оны 12 сарын 31-нээр	32,321,857	32,321,857	127,629,293	75,778,900	235,730,050

Банкны гаргасан хувьцаат капиталын нэрлэсэн үнээр бүртгэгдсэн дүн нь 32,321,857 мянган төгрөг (2017: 26,367,593 мянган төгрөг) байсан.

Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал нь шинээр гаргасан хувьцааг борлуулахад нэрлэсэн үнээс илүү төлөгдсөн төлбөр юм.

2018 онд нэг бүр нь 1,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй 5,173,444 ширхэг энгийн хувьцаа шинээр гаргасан.

31 Хувьцаат капитал (үргэлжлэл)

Энгийн хувьцаа

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны нь нийт 32,321,857 ширхэг (2017: 26,367,593 ширхэг) нэг бүр нь 1,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй (2017: 1,000 төгрөг) энгийн хувьцааг гаргасан байсан. Голомт Файнэншил Групп ХХК-аас авсан 12,000,000 мянган төгрөгийн хоёрдогч өглөг энгийн хувьцаанд хөрвөсөн ба нэг бүр нь 1,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнийн дүнгээс илүү төлөгдсөн төлбөрийг хувьцааны нэмж төлөгдсөн капиталлаар хүлээн зөвшөөрсөн.

2018 онд гаргасан хувьцааг дор хүснэгтээр үзүүлэв:

Хувьцаа эзэмшигч	Хувьцааны тоо	Нэрлэсэн үнэ	Нэгж хувьцааны захиалгын үнэ	Огноо
Голомт Файнэншил Групп ХХК	2,245,367	1,000	13,361	6/22/2018
Бодь Интернэшнл ХХК	2,928,077	1,000	15,368	12/17/2018
Голомт Файнэншил Групп ХХК	780,820	1,000	15,368	12/17/2018

2018 оны 12 сарын 17-нд нэг бүр нь 1,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй 780,820 ширхэг хувьцааг нэгж бүрийг нь 15,368.45 төгрөгийн захиалгын үнээр хоёрдогч өглөгийг энгийн хувьцаанд хөрвүүлж Голомт Файнэншил Групп ХХК-д олгосон. Энгийн хувьцаа гаргахтай холбоотойгоор хувьцааны нэмж төлөгдсөн капитал дансанд 81,045,736 мянган төгрөг (29,997,072 мянган төгрөг, 42,754,633 мянган төгрөг болон 11,219,180 мянган төгрөгөөс бүрдэнэ) орсон. Шинээр гаргасан энгийн хувьцаа нь Банкны одоо байгаа энгийн хувьцаатай ижил түвшинд эрэмбэлэгдэнэ.

2018 оны 12 сарын 31 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх хувьцаа эзэмшигчдийн хувийг дор харуулав:

Хувьцаа эзэмшигч	2018	2017
	Хувиар (%)	Хувиар (%)
Голомт Файнэншил Групп ХХК	77.69%	83.76%
Бодь Интернэшнл ХХК	9.06%	-
Свисс Мо Инвестмент Ай Жи	8.14%	9.98%
Голомт Инвестмент ХХК	4.02%	4.93%
Ажилчдын хувьцаа	1.08%	1.33%
Нийт	100%	100%

Давуу эрхтэй хувьцаа

2013 оны 12 сарын 19-ний өдрийн давуу эрхийн хувьцаа гаргах хувьцаа эзэмшигчдийн шийдвэрийн дагуу 2013 оны 12 сарын 22-ны өдөр Банк болон Ноён Зоригт (Ноён Баясгалангийн бизнес хамтрагч) нарын хооронд давуу эрхтэй хувьцаа худалдах, худалдан авах гэрээ байгуулагдсан.

Давуу эрхтэй хувьцаа нь хугацаагүй болон ногдол ашиг хуримтлагддаггүй бөгөөд гэрээнд давуу эрхийн хувьцааг ТУЗ-ийн зөвшөөрөл дээр үндэслэн энгийн хувьцаанд хөрвүүлэх эрхтэй гэж заасан.

Хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын 2018 оны 06 сарын 22-ны өдрийн зөвшөөрлийн дагуу Банкны толгой компани болох Голомт Файнэншил Групп ХХК нд Банкны давуу эрхтэй хувьцааг 2018 оны 06 сарын 29-нд гаргасан.

Банк нь 2018 оны 06 сарын 22-ны өдөр хугацаагүй болон ногдол ашиг хуримтлагддаггүй 50,000,000 мянган төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй давуу эрхтэй хувьцааг Голомт Файнэншил Групп ХХК-д гаргасан.

32 Хүүгийн орлого ба зардал

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хүүгийн орлого		
Хорогдуулсан өртгөөр тооцсон харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	389,853,131	293,489,976
Хорогдуулсан өртгөөр тооцсон өрийн үнэт цаас	5,223,007	-
Богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	-	41,123,291
Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалт	-	12,619,867
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх өрийн үнэт цаас	-	46,040,736
Хорогдуулсан өртгөөр тооцсон бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгө	10,664,550	3,155,790
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	11,832,603	12,417,998
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	45,938,702	-
Хорогдуулсан өртгөөр тооцсон урвуу репо хэлцэл	341,298	372,197
Нийт үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хүүгийн орлого	463,853,291	409,219,855
Бусад ижил төстэй орлого		
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	10,422,164	-
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	19,685,473	-
Нийт бусад ижил төстэй орлого	30,107,637	-
Нийт хүүгийн орлого	493,960,928	409,219,855
Хүүгийн болон ижил төстэй зардал		
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	271,060,624	230,561,263
Зээлийн бусад эх үүсвэр	28,154,692	36,996,420
Бусад Банкуудын байршуулсан хөрөнгө	9,437,394	8,568,659
Хоёрдогч өглөг	8,618,672	7,626,284
Репо хэлцэл	5,983,774	3,476,881
Нийт хүүгийн болон ижил төстэй зардал	323,255,156	287,229,507
Цэвэр хүүгийн орлого / (Цэвэр хүүгийн зардал)	170,705,772	121,990,348

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны хүүгийн өсөлт нь 2018 онд харилцагчдад олгосон зээлийн өсөлттэй холбоотой. Түүнчлэн, мөнгө болон Төв Банкнд байршуулсан хөрөнгийн хүүгийн орлого 10,563,116 мянган төгрөг (2017: 11,403,260 мянган төгрөг) нь Монголбанкны журмын дагуу бүх банкнуудад олгосон Монголбанкнд байршуулсан заавал байлгах нөөцийг 2018 онд хангаж байсантай холбоотой урамшуулал юм.

Харилцагчдад олгосон үнэ цэнэ нь буурсан зээлээс хүлээн зөвшөөрсөн орлого 13,500,000 мянган төгрөг (2017: 8,700,000 мянган төгрөг) байсан. Удирдлагын зүгээс эдгээр зээлүүд нь бүрэн төлөгдөх ба үнэ цэнэ нь буурсан зээлүүд нь өндөр үнийн дүнтэй барьцаа хөрөнгөтэй гэж үзсэн. Мөн СТОУС-ын дагуу буцааж төлөгдөхгүй гэж үзсэн зээлийн хүүний орлогыг 2018 болон 2017 оны орлого зардалд хүлээн зөвшөөрөөгүй.

33 Хураамж, шимтгэлийн орлого болон зардал

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Хураамж, шимтгэлийн орлого		
Карттай холбоотой шимтгэл хураамж	25,517,747	19,476,085
Гуйвуулгын ба бусад үйлчилгээний хураамж	11,311,608	8,572,030
Баталгаа болон бусад бичиг цаасны шимтгэл, хураамж	5,735,161	3,336,650
Дансны үйлчилгээний шимтгэл хураамж	3,979,242	3,888,233
Брокерийн болон бусад үйлчилгээний хураамж	845,507	377,126
Нийт хураамж, шимтгэлийн орлого	47,389,265	35,650,124
Хураамж, шимтгэлийн зардал		
Картын гүйлгээний зардал	9,289,774	7,338,954
Банкны үйлчилгээний зардал	2,352,103	1,891,041
Онлайн гүйлгээний зардал	559,770	382,746
Брокерийн болон бусад үйлчилгээний зардал	121,709	196,044
Нийт хураамж, шимтгэлийн зардал	12,323,356	9,808,785
Хураамж, шимтгэлийн цэвэр орлого	35,065,909	25,841,339

34 Бусад үйл ажиллагааны орлого болон зардал

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Данснаас хасагдсан зээлийн эргэн төлөлт	15,650,555	1,266,457
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны олз/(гарз)	(2,501,390)	12,751
Бусад	1,817,421	(288,752)
Нийт бусад үйл ажиллагааны орлого	14,966,586	990,456

35 Удирдлага ба үйл ажиллагааны зардал

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Ажилчдын зардал		44,649,282	30,642,006
Удирдлагын зардал		20,940,597	16,039,618
Мэргэжлийн үйлчилгээний зардал		12,725,963	11,397,691
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	22	9,757,418	8,762,817
Түрээсийн зардал		6,441,230	5,893,526
Зар сурталчилгаа, маркетингийн үйлчилгээ		3,405,405	3,023,768
Програм болон биет бус хөрөнгийн хорогдол	21	2,647,120	1,619,599
Орлогын албан татвараас бусад татварын зардал		1,988,797	1,419,818
Зээлийн төлбөр цуглуулалтын зардал		1,774,199	1,794,054
Томилолтын зардал		1,281,742	835,269
Тээврийн зардал		1,183,079	914,492
Ашиглалтын зардал		1,013,836	660,965
Хүлээн авалтын зардал		803,560	539,310
Сайн дурын болон даатгалын зардал		579,993	425,830
Үндсэн хөрөнгийн данснаас хассаны зардал		-	45,225
Хандив		23,351	1,000
Бусад		877,396	1,568,456
Нийт удирдлага ба үйл ажиллагааны зардал		110,092,968	85,583,444

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Ажилчдын зардал дараахаас бүрдэнэ:		
Цалин хөлс, урамшуулал	39,104,231	26,716,973
Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэл	4,173,690	2,815,622
Ажилчдын сургалт	795,651	650,223
Ажилчдын тэтгэмж	539,207	459,188
Тэтгэврийн сан	36,503	-
Нийт ажилчдын зардал	44,649,282	30,642,006

36 Орлогын албан татвар

(а) Орлогын албан татварын зардлын бүрэлдэхүүн

Тайлант жилийн орлого, зарлагад бүртгэсэн орлогын албан татварын зардлыг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Тайлант жилийн орлогын албан татвар	5,131,443	6,035,112
Хойшлогдсон орлогын татвар	16,922,117	(12,965,193)
Тайлант жилийн орлогын албан татварын зардал	22,053,560	(6,930,081)

36 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)**(б) Татварын зардал ба ашиг, алдагдал хоорондын холбогдох татварын хэмжээгээр тооцсон тохируулга**

Банк нь татварын өмнөх ашгийг татвар ногдохгүй орлого болон татвараас хасагдахгүй зардлаар тохируулга хийх замаар орлогын албан татварын зардлыг тодорхойлдог. Банк нь Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн дагуу 3 тэрбум төгрөг (2017: 3 тэрбум төгрөг) хүртэлх татвар ногдох орлогоос 10 хувийн, 3 тэрбум төгрөг (2017: 3 тэрбум төгрөг)-өөс давсан дүнгээс 25 хувь (2017: 25 хувь)-ийн орлогын албан татвар төлдөг.

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Татварын өмнөх ашиг	75,599,800	(12,082,935)
Хуулиар заасан хувиар тооцсон татварын зардал (2018: 25%; 2017: 25%)	18,899,950	(3,020,733)
Татварын зорилгоор татвар ногдохгүй орлого, татвараас хасагдахгүй зардлын татварын нөлөө:		
- Бага хувиар татвар ногдуулах орлогын нөлөө	(450,000)	(450,000)
- Татвараас чөлөөлөгдөх орлого	(3,373,744)	(11,329,720)
- Өөр хувиар татвар ногдох орлого	(410,568)	(912,990)
- Хасагдахгүй зардал	1,396,340	742,311
- Ирээдүйд шилжүүлэгдэх татварын тайлангийн алдагдал	5,324,836	7,301,012
- Бусад	666,746	740,039
Тайлант жилийн орлогын албан татварын зардал/(өгөөж)	22,053,560	(6,930,081)

2018 онд Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу татвараас чөлөөлөгдөх Засгийн газрын үнэт цаасны орлого буурсан нь Засгийн Газрын үнэт цаасны гүйлгээ 2017 онтой харьцуулахад багассантай холбоотой. Түүнчлэн 2018 онд гарсан татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардал нь хүлээн авалтын болон сургалттай холбоотой.

(в) Түр зөрүүгийн нөлөөгөөр тодорхойлсон хойшлогдсон татвар

СТОУС болон Монгол Улсын татварын зохицуулалт хоорондын ялгаатай байдал нь хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өр төлбөрийн данс хооронд түр зөрүү үүсгэдэг.

36 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)

2018 оны 25%-аар татвар ногдуулдаг түр зөрүүний хөдөлгөөнөөс үүдэлтэй нөлөөний дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2017 оны 12 сарын 31	СТОУС 9 рүү шилжилтийн өмч дэх нөлөө	2018 оны 01 сарын 01	Ашиг, алдагдал	Бусад дэлгэрэнгүй орлого	2018 оны 12 сарын 31
Татвараас чөлөөлөгдөх/(татвар ногдох) түр зөрүүгийн татварын нөлөө болон хойшлогдсон татварын алдагдал						
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа – 90 хоногоос дээш хугацаа хэтрэлтэй зээлийн хүүгийн орлого	(10,514,987)	-	(10,514,987)	664,956	-	(9,850,031)
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(99,338)	(13,920,863)	(14,020,201)	11,605,644	-	(2,414,557)
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	-	477,121	477,121	-	2,555,544	3,032,665
Хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны зээлийн алдагдлын хасагдуулга	-	557,989	557,989	(69,184)	-	488,805
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(13,443,742)	13,443,742	-	-	-	-
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(8,818,365)	-	(8,818,365)	(20,326,640)	-	(29,145,005)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	6,302,458	18,052,989	24,355,447	(11,572,606)	-	12,782,841
Урьдчилсан орлого – зээл олголтын шимтгэл	1,532,880	-	1,532,880	1,204,369	-	2,737,249
Барилга байгууламжийн үнэ цэнийн бууралт	5,039,406	-	5,039,406	5,995,135	-	11,034,541
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийн дахин үнэлгээний өөрчлөлт болон борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт	-	-	-	1,912,404	-	1,912,404
Ирээдүйд шилжүүлэгдэх хойшлогдсон татварын алдагдал	5,400,541	-	5,400,541	(5,400,541)	-	-
Ирээдүйд шилжүүлэгдэх хойшлогдсон татварын алдагдлын хэрэглээ	5,324,836	-	5,324,836	(5,324,836)	-	-
Бусад	(274,760)	-	(274,760)	4,389,182	-	4,114,422
Нийт хойшлогдсон татварын хөрөнгө/(өглөг)	(9,551,071)	18,610,978	9,059,907	(16,922,117)	2,555,544	(5,306,666)

36 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)

2017 оны 25%-аар татвар ногдуулдаг түр зөрүүний хөдөлгөөнөөс үүдэлтэй нөлөөний дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

	2017 оны 01 сарын 01	Ашиг, алдагдал	Эзэмшигчд ийн өмчид шууд тусгасан	2017 оны 12 сарын 31
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Татвараас чөлөөлөгдөх/(татвар ногдох) түр зөрүүгийн татварын нөлөө болон хойшлогдсон татварын алдагдал				
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа – 90 хоногоос дээш хугацаа хэтрэлтэй зээлийн хүүгийн орлого	(13,323,282)	2,808,295	-	(10,514,987)
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгө (Хувьцааны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт)	302,601	(401,939)	-	(99,338)
Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(1,606,796)	-	(11,836,946)	(13,443,742)
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(20,290,007)	11,471,642	-	(8,818,365)
Урьдчилсан орлого – зээл олголтын шимтгэл	1,291,950	240,930	-	1,532,880
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа – МБ болон СТОУС-ын эрсдэлийн сангийн зөрүү	(1,221,508)	7,523,966	-	6,302,458
Барилга байгууламжийн үнэ цэнийн бууралт	-	5,039,406	-	5,039,406
Ирээдүйд шилжүүлэгдэх татварын алдагдал	24,511,500	(13,786,123)	-	10,725,377
Бусад	(343,776)	69,016	-	(274,760)
Нийт хойшлогдсон татварын өглөг	(10,679,318)	12,965,193	(11,836,946)	(9,551,071)

37 Ногдол ашиг

	2018		2017	
	Энгийн хувьцаа	Давуу эрхтэй хувьцаа	Энгийн хувьцаа	Давуу эрхтэй хувьцаа
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
1 сарын 1-нээрх төлөх ёстой ногдол ашиг				
Тайлант хугацаанд зарласан ногдол ашиг	-	8,660,088	-	-
Тайлант хугацаанд төлсөн ногдол ашиг	-	(5,178,170)	-	-
12 сарын 31-нээрх төлөх ёстой ногдол ашиг	-	3,481,918	-	-

Нэгж хувьцааны ногдол ашиг 70 төгрөг (2017: 0) байсан.

38 Цэвэр өр төлбөрийн тохируулга

Банкны өр төлбөр болон хөдөлгөөнийг тайлант хугацааны задаргаагаар үзүүлэв. Мөнгөн гүйлгээний тайланд өрийн зүйлийг санхүүжилт хэмээн тусгасан:

Мянган төгрөгөөр	Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр			
	Зээлийн эх үүсвэр	Бусад банкуудаас авсан эх үүсвэр	Хоёрдогч өглөг	Нийт
Цэвэр өр төлбөр 2017 оны 12 дугаар сарын 31	480,952,118	276,945,205	97,042,814	854,940,137
Мөнгөн урсгал	79,539,919	(4,928,253)	(12,508)	74,599,158
Бэлэн бус гүйлгээ	(114,945,500)	-	(12,000,000)	(126,945,500)
Гадаад гуйвуулгын тохируулга	(552,246)	(1,158,460)	7,552,650	5,841,944
Цэвэр өр төлбөр 2018 оны 12 дугаар сарын 31	444,994,291	270,858,492	92,582,956	808,435,739

39 Өмчийн бүрэлдэхүүн хэсэг бүрт хүлээн зөвшөөрсөн бусад дэлгэрэнгүй орлого

Өмчийн бүрэлдэхүүн хэсэг дэх бусад дэлгэрэнгүй орлогын задаргааг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2018	2017
Өөрчлөлт орсон:		
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас:		
Тухайн жилийн олз	-	47,347,785
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын гарз	(10,222,176)	-
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын олз	-	-
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэсэн татварын зардал	2,555,544	(11,836,946)
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээ	3,000,000	(5,242,377)
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	(4,666,632)	30,268,462

40 Сегментийн шинжилгээ

Банкны үндсэн бизнес нь тайлагнах сегментийн дараах хэсгээс бүрдэнэ:

Иргэдийн банк – хувь хүмүүст зориулсан харилцах данс, хадгаламж зэрэг банкны үйлчилгээг багтаасан. Иргэдийн зээлийн дийлэнх нь хэрэглээний зээл болон ипотекийн зээлэнд суурилдаг. Ипотекийн зээл – орон сууцны зээлийн санхүүжилтийг хамарна.

ЖДБ – жижиг болон дунд бизнесийн аж ахуй нэгжид зориулсан харилцах данс, хадгаламж, овердрафт, зээл, бусад зээлийн хэрэгсэл, гадаад валютын болон бусад бүтээгдэхүүнийг багтаана.

Байгууллага – дотоод болон гадаад валют дээрх харилцах, хадгаламж, овердрафт, зээл болон бусад зээлийн хэрэгсэл зэрэг банкны үйлчилгээ орно.

Бусад – төв банкны үнэт цаас багтсан – Зээлээр болон богино хугацаат байршуулалт, корпораци, засгийн газрын өрийн үнэт цаас зэрэг түргэн хөрвөх хөрөнгөд хөрөнгө оруулалт хийсэн санхүүжилт болон төвлөрсөн эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаа юм. Тайлагнах сегментэд хуваарилагдаагүй орлого, зардлыг тодорхой нэг сегментэд бус харин Банкны ерөнхий гуйцэтгэлийг бүрдүүлдэг гэж үздэг тул бусад сегментэд толилуулдаг.

40 Сегментийн шинжилгээ (үргэлжлэл)

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болох тайлант жилийн тайлагнах сегментийн мэдээллийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31				
	Байгууллага	ЖДҮ	Иргэд	Бусад	Нийт
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгээ (дансны нийт дүнгээр)	1,418,123,857	674,851,230	1,263,648,935	-	3,356,624,022
Харилцах данс	1,288,942,241	589,586,720	2,524,119,386	-	4,402,648,347
Мянган төгрөгөөр	Байгууллага	ЖДҮ	Иргэд	Бусад	Нийт
Хүүгийн орлого	132,566,766	111,883,089	164,296,922	85,214,151	493,960,928
Хүүгийн зардал	(38,725,639)	(91,457,408)	(147,487,968)	(45,584,141)	(323,255,156)
Дотоод үнэлгээний эх үүсвэрийн хүүгийн орлого	66,839,648	49,956,190	219,923,418	(336,719,256)	-
Дотоод үнэлгээний эх үүсвэрийн хүүгийн зардал	(104,180,106)	(34,747,819)	(175,876,172)	314,804,097	-
Цэвэр хүүгийн орлого	56,500,669	35,634,052	60,856,200	17,714,851	170,705,772
Зээлийн алдагдлын сан	(33,516,719)	(11,465,186)	(15,395,298)	(5,773,510)	(66,150,713)
Цэвэр хүүгийн орлого/(сөрөг хүүгийн хэмжээ) сангийн дараах	22,983,950	24,168,866	45,460,902	11,941,341	104,555,059
Хураамж шимтгэлийн орлого	9,196,503	11,047,048	27,030,904	114,810	47,389,265
Хураамж шимтгэлийн зардал	(39,973)	(2,589,171)	(7,359,336)	(2,334,876)	(12,323,356)
Бусад цэвэр хүүгийн бус орлого/зардал	(1,650,792)	(926,934)	1,549,708	47,099,818	46,071,800
Удирдлага ба үйл ажиллагааны бусад зардал	(16,053,853)	(16,961,405)	(62,423,257)	(14,654,453)	(110,092,968)
Татварын өмнөх ашиг	14,435,835	14,738,404	4,258,921	42,166,640	75,599,800
Орлогын албан татварын зардал/(өгөөж)	(4,211,143)	(4,299,407)	(1,242,389)	(12,300,621)	(22,053,560)
Тайлант жилийн ашиг/(алдагдал)	10,224,692	10,438,997	3,016,532	29,866,019	53,546,240

Дотоод хураамж ба шилжүүлгийн үнийн тохируулга нь бизнесийн сегментийн гүйцэтгэлд тусгагдсан болно.

Бүтээгдэхүүн үйлчилгээ тус бүрт эсвэл ижил төстэй бүтээгдэхүүн үйлчилгээний бүлэг тус бүрийн гадаад харилцагчдаас орж ирсэн орлогын талаар илүү тодорхой мэдээлэл байхгүй ба тус мэдээллийг хөгжүүлэх зардал өндөр байдаг. Иймээс Банк үндсэн гурван сегмент дээр үндэслэн үйл ажиллагааны сегментийг харуулсан.

40 Сегментийн шинжилгээ (үргэлжлэл)

2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн тайлагнах сегментийн мэдээллийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2017 оны 12 сарын 31				
	Байгууллага	ЖДҮ	Иргэд	Бусад	Нийт
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгээ (дансны нийт дүнгээр)	1,069,728,879	524,467,181	819,394,892	-	2,413,590,952
Харилцах данс	741,785,163	479,513,530	2,232,621,054	-	3,453,919,747
Мянган төгрөгөөр	Байгууллага	ЖДҮ	Иргэд	Бусад	Нийт
Хүүгийн орлого	145,588,657	41,007,342	106,922,225	115,701,631	145,588,657
Хүүгийн зардал	(36,552,765)	(23,858,525)	(178,594,295)	(48,223,922)	(36,552,765)
Дотоод үнэлгээний эх үүсвэрийн хүүгийн орлого	53,314,991	44,087,255	282,771,939	(380,174,185)	53,314,991
Дотоод үнэлгээний эх үүсвэрийн хүүгийн зардал	(132,550,672)	(25,956,017)	(140,634,934)	299,141,623	(132,550,672)
Цэвэр хүүгийн орлого	29,800,211	35,280,055	70,464,935	(13,554,853)	29,800,211
Зээлийн үнэ цэнэ бууралтын сан	(32,629,679)	(5,535,531)	5,088,655	(335,004)	(32,629,679)
Цэвэр хүүгийн орлого/(сөрөг хүүгийн хэмжээ) сангийн дараах	(2,829,468)	29,744,524	75,553,590	(13,889,857)	(2,829,468)
Хураамж шимтгэлийн орлого	1,948,149	18,651,525	14,949,610	100,840	1,948,149
Хураамж шимтгэлийн зардал	(23,010)	(2,012,243)	(7,685,279)	(88,253)	(23,010)
Бусад цэвэр хүүгийн бус орлого/зардал	5,788,772	(93,501)	6,972,428	(53,587,318)	5,788,772
Удирдлага ба үйл ажиллагааны бусад зардал	(19,913,040)	(9,202,332)	(53,511,220)	(2,956,852)	(19,913,040)
Татварын өмнөх ашиг	(15,028,597)	37,087,973	36,279,129	(70,421,440)	(15,028,597)
Орлогын албан татварын зардал/(өгөөж)	8,619,544	(21,271,542)	(20,807,635)	40,389,714	8,619,544
Тайлант жилийн ашиг/(алдагдал)	(6,409,053)	15,816,431	15,471,494	(30,031,726)	(6,409,053)

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага

Банкны эрсдэлийн удирдлага нь санхүүгийн эрсдэл, үйл ажиллагааны эрсдэл, комплаенсийн эрсдэл, нөгөө талын буюу уравдагч талын эрсдэл, хуулийн эрсдэл, нэр хүндийн эрсдэл, технологийн эрсдэл болон бусад цаг үеийн шинж чанартай тулгарах эрсдэлүүдийг хамардаг. Санхүүгийн эрсдэлд зах зээлийн эрсдэл (гадаад валютын ханшийн эрсдэл, хүүгийн эрсдэл болон бусад зах зээлийн үнээс хамаарсан эрсдэл), зээлийн эрсдэл болон төлбөрийн чадварын эрсдэл багтдаг. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлагын үндсэн зорилго нь Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс дэмжигдэж батлагдсан банкны “Эрсдэлийн аппетитын тогтолцоо болон Эрсдэлийн аппетитын тунхаглал”-ын хүрээнд эрсдэл өгөөжийн тэнцвэрт байдлыг хадгалах явдал юм.

“Эрсдэлийн аппетитын тогтолцоо болон Эрсдэлийн аппетитын тунхаглал” нь банкны хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн хил хязгаарыг тодорхойлдог ба энэхүү хил хязгаарын хүрээнд банк бизнесийн зорилгодоо хүрэх, стратегиа хэрэгжүүлэхээр ажиллана. Энэ нь банкны үйл ажиллагаанд тулгарах эрсдэлүүдийн хамгийн ерөнхий хязгаарлалтуудыг тодорхойлж өгдөг ба тодорхой эрсдэлүүд дээр баримтлах нарийвчилсан лимит хязгаарлалтууд холбогдох бодлого, журмын хүрээнд ерөнхий хязгаарлалтуудтай нийцтэй байдлаар тогтоогдоно. Эрсдэлийн аппетитын тогтолцоо болон тунхаглалын баримт бичгийг жил бүр банкны стратеги төлөвлөгөө, төсөвтэй уялдуулж дүгнэн, шаардлагатай тохиолдолд шинэчлэнэ. Банкинд шаардлагатай өөрийн хөрөнгө, стратеги төлөвлөгөөг эрсдэлийн түвшинтэй уялдуулж ажиллана.

Эрсдэлийн засаглалын үүрэг хариуцлага болон нэгдсэн хяналтыг хэрэгжүүлэх нь Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн үндсэн зорилгуудын нэг юм. Энэхүү зорилтыг хэрэгжүүлэхэд эрсдэлийн засаглалын үндсэн бүрдүүлэгчид болох эрсдэлийн соёл, эрсдэлийн аппетитын хязгаар, эдгээрийн эрсдэл даах чадвар болон банкны нэгдсэн хяналт, баланстай үүсгэх уялдаа холбоог нэн тэргүүнд чухалчилна. Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл нь “Гурван давхар хамгаалалтын шугам” бүхий эрсдэлийн засаглалын бүтцийг банкинд хэрэгжүүлнэ. Ашгийн төлөө ажиллаж буй бизнесийн нэгжүүд нэгдүгээр хамгаалалтын шугам, Эрсдэлийн удирдлагын хороо ба Эрсдэлийн удирдлагын газрын захирал хоёрдугаар хамгаалалтын шугамыг үүсгэж, Дотоод аудитын газар гуравдугаар хамгаалалтын шугам болно.

Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс тогтоосон эрсдэлийн удирдлагын бодлого, хязгаарлалтын дагуу гүйцэтгэх түвшиний удирдлагууд эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлж ажилладаг. Дотоод аудитын газар болон Эрсдэлийн удирдлагын газар нь бизнесийн нэгжүүд болон бусад нэгжийн ажилчид хяналтын үүргүүдээ хэрэгжүүлж байгаа эсэхэд хараат бус хяналт тавихаас гадна ТУЗ-ийн Эрсдэлийн хороо, Гүйцэтгэх захирлын шууд удирдлагад харьяалагдах Удирдлагын хороо болон Гүйцэтгэх захиралд шууд тайлагнадаг.

Эрсдэлийн удирдлагын хяналт, шалгалт нь банкны холбогдох хорооноос баталсан эрсдэлийн лимит хязгаарлалтуудад суурилан хийгддэг. Эдгээр лимит хязгаарлалтууд нь банкны бизнесийн стратеги, зах зээлийн нөхцөл байдал болон бизнесийн үйл ажиллагаандаа хүлээн зөвшөөрөн ажиллаж байгаа эрсдэлийн түвшинд уялдаатай тогтсон байдаг. Хүү, гадаад валютын ханш болон бусад зах зээлийн үнийн хэлбэлзлээс шалтгаалан үүсэх эрсдэлийг бууруулах зорилгоор стресс тест шинжилгээг хийж, банкны нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын нэг хэсэг болгосон.

Зээлийн эрсдэл. Банк нь зээлийн эрсдэлд өртдөг бөгөөд энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрт нэг тал хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс нөгөө тал санхүүгийн алдагдал үүрэх эрсдэл юм.

Банк оролцогч талуудтай зээлийн болон бусад ажил гүйлгээний үр дүнд зээлийн эрсдэлд өртөж, санхүүгийн хөрөнгө ба балансын гадуурх зээлтэй холбоотой үүрэг амлалтыг бий болгодог.

Банкны зээлийн эрсдэлд хамгийн их өртөх хэсэг нь санхүүгийн байдлын тайлан дахь санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнээр тусгагдсан байдаг. Гаргасан санхүүгийн баталгаа, зээлийн шугам, экспорт импортын аккредитивийн үүрэг амлалтын хувьд зээлийн эрсдэлийн хамгийн их өртөх хэсэг нь нийт үүргийн дүн юм.

Зээлийн эрсдэлийн удирдлага. Зээлийн эрсдэл нь Банкны бизнесийн хамгийн том эрсдэл юм. Тиймээс удирдлага нь зээлийн эрсдэлийг болгоомжтойгоор удирддаг.

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Эрсдэлийн удирдлагын зорилгоор зээлийн эрсдэлийн тооцоолол нь нарийн төвөгтэй бөгөөд эрсдэл нь зах зээлийн нөхцөл байдал, хүлээгдэж буй мөнгөн урсгал, цаг хугацаа зэргээс хамааран өөр өөр байдаг. Зээлийн багцад зориулсан эрсдэлийн үнэлгээ нь дефолт болох магадлал, алдагдлын харьцаа болон холбоотой талуудын хоорондын дефолт болох уялдааг тооцоолох шаардлагатай байдаг.

Хязгаарууд. Банк нь нэг зээлдэгч, холбоотой талууд, эдийн засгийн төвлөрөлүүдэд хүлээн зөвшөөрсөн эрсдэлийн хэмжээг тогтоох замаар зээлийн эрсдэлийн түвшинг тогтоодог. Бүтээгдэхүүн болон эдийн засгийн салбарын зээлийн эрсдэлийн түвшний хязгаарлалтыг удирдлагын зүгээс байнга баталж байдаг. Эрсдэлийг жил тутам эргэн хянадаг ба шаардлагатай тохиолдолд илүү ойрхон давтамжтайгаар хянадаг.

Харилцааны менежерүүд харилцагчаас ирсэн зээлийн өргөдлийг судалж, зээлийн дүнг батлуулахаар холбогдох зээлийн хороонд шилжүүлдэг. Зээлийн эрсдэлийг удирдах болон бууруулах зорилгоор барьцаа хөрөнгө, компанийн болон хувийн батлан даалт авдаг. Зээлийн эрсдэлд өртөх магадлалыг хянахын тулд харилцагчийн бизнесийн болон санхүүгийн гүйцэтгэлд чиглэсэн бүтцийн дүн шинжилгээнд үндэслэсэн тайланг зээлийн газрын мэргэжилтнүүд тогтмол гаргадаг. Зээлийн найдвартай байдлыг алдагдуулсан харилцагчдын зээлийг Зээлийн Хороогоор тайлагнадаг.

Банк нь зээлийг хугацаа хэтрэлтээр таван ангилалд хуваадаг. Дараах хүснэгтэд ангилал бүрийн хугацаа хэтрэлтийг харуулав.

Ангилал	Хугацаа хэтрэлт
Маш сайн	0
Сайн	1 – 30
Хангалттай	31 – 60
Тусгай хяналттай	61 – 90
Дефолт	>90

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (ECL) аргачлал. ECL нь ирээдүйд хүлээж болзошгүй алдагдлын өнөөгийн үнэ цэнэ (өөрөөр хэлбэл: зээлийн үргэлжлэх хугацаанд зээл дефолт болоход жигнэсэн дундаж алдагдал юм). ECL нь нэг хүчин зүйлээс шууд хамааралтай бус хэд хэдэн боломжит хувилбаруудаас хамаарч тооцоологддог. Банкны ECL-ын тооцоолол дөрвөн бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд: Дефолт болох магадлал ("PD"), Дефолт болох үеийн үлдэгдэл ("EAD"), Алдагдал хүлээх магадлал ("LGD") болон хорогдуулалтын хувь ("DR")

EAD гэдэг нь зээл дефолт болох үеийн үлдэгдэл бөгөөд тайлант хугацаанаас хойших зээлийн үлдэгдлийг таамаглахдаа зээлийн эргэн төлөлт буюу үндсэн зээлийн болон хүүгийн төлөлт, нэмж олгож болзошгүй зээлийн дүнг харгалзан авч үздэг. Хүлээж болзошгүй үүргийн дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдэлийг тооцоолохдоо зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент ("CCF") ашигладаг. CCF нь хүлээж болзошгүй үүрэг зээл хөрвүүлэлтийн магадлалын коэффициент юм. Банк хүлээж болзошгүй үүрэг 12 сарын дотор зээлрүү хөрвөх болон дуусах хугацааны турш зээлрүү хөрвөх магадлалуудыг адил гэж үзсэн. PD нь өгөгдсөн хугацааны туршид дефолт болох магадлалын тооцоолол юм. LGD нь зээл дефолт болсон тохиолдолд түүнээс хүлээж болзошгүй алдагдлын тооцоолол юм. LGD нь гэрээний дагуух төлөх ёстой мөнгөн дүн болон зээлдүүлэгч тухайн зээлээс төлүүлж чадах мөнгөн дүн хоёрын зөрүү юм. Харилцагчаас төлүүлж чадах мөнгөн дүнд барьцаа хөрөнгө орно. LGD нь ихэвчлэн EAD –д эзлэх хувиар илэрхийлэгддэг. Хүлээгдэж буй алдагдлыг тайлант хугацааны эцэст өнөөгийн үнэ цэнээр хорогдуулна. Хорогдуулалтын хувь нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үр ашигт хүүгийн түвшин ("EIR") юм.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцооллыг зээлийн дуусах хугацаа хүртэлхээр загварчилсан. Дуусах хугацаа нь өрийн хэрэглүүрийн гэрээний үлдсэн хугацаа ба гэрээнээсээ өмнө төлөгдөх магадлалыг тохируулдаг. Зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгааны гэрээний хувьд тухайн аж ахуйн нэгж зээлийн хугацааг сунгах гэрээний үүрэгтэй гэрээт хугацаа юм. Дуусах хугацааг гэрээний дагуу хүлээгдэж буй үлдэгдэл хугацаагаар тодорхойлдог бол хувь хүнд олгосон зээлийн картын хувьд дуусах хугацаа нь гэрээний дагуух картын хугацаа бөгөөд энэ нь хамгийн ихдээ 2 хүртэлх жилтэй тэнцүү байна.

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусах хугацааны турш дахь ECL загвар боловсруулсан ба энэ нь зээлийн дуусах хугацааны турш болзошгүй бүх дефолт тохиолдлоос үүсэх алдагдал юм. 12 сарын ECL нь зээлийн дуусах хүртэлх хугацааны ECL-ын нэг хэсэг нь бөгөөд тайлант хугацаанаас хойших 12 сарын хугацаанд үүсэж болзошгүй алдагдал юм. Хэрэв зээлийн дуусах хугацаа нь 12 сараас бага байвал хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдлыг дуусах хугацаа хүртэл тооцоолно.

Санхүүгийн тайланд толилуулсан ECL тооцоолол нь дотоодын зохицуулагч байгууллагад зориулсан урт хугацааны өгөгдлийг ашиглах бус сүүлийн үеийн өгөгдлийг ашигласан. Тооцоолол нь ирээдүйн таамаглалыг агуулсан буюу зээлийн эрсдэлд нөлөөлдөг гол макро хувьсагчуудын ирээдүйд болох таамаглал тусгагдсан.

ECL тооцооллын загвар нь худалдан авсан эсвэл олгосон үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгүүдийн хувьд адил ба (а) зээлийн үлдэгдэл болон хямдруулалтын хувь нь анхны гэрээгээрх бус зээлийг анх бүртгэх үеийн мөнгөн урсгал дээр тулгуурладаг; (б) хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь үргэлж дуусах хугацаа хүртэлх алдагдал байна. Худалдан авсан ба олгосон үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүд нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгүүд болно.

Банк дефолт болох магадлалыг тооцоолохдоо доор дурдсан нөхцөлүүдийн аль нэгийг эсвэл хэд хэдэн нөхцөлийг зэрэг хангасан зээлийг дефолт болсон гэж үздэг. Үүнд:

- Зээл төлөгдөхгүй байх: Доорх нөхцөлүүд илэрсэн тохиолдолд зээлийн төлөгдөхгүй байх магадлал ихэсдэг
 - а. зээлдэгч санхүүгийн хүндрэлд орсон;
 - б. гэрээний нөхцөл зөрчигдсөн буюу хүүгийн болон үндсэн зээлийн эргэн төлөлт хугацаа хэтэрсэн;
 - в. зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлтэй холбоотой эдийн засаг, эрх зүйн шалтгаанаар зээлдэгч зээлдүүлэгчид концесс олгох;
 - г. зээлдэгч дампуурлаа зарлах буюу санхүүгийн дахин зохион байгуулалт хийх магадлалтай байх;
 - д. санхүүгийн хүндрэлээс болж идэвхтэй зах зээлгүй болох; эсвэл
- Зээлдэгч нь 90 хоногоос дээш хугацаагаар гэрээний төлбөрөө төлөөгүй.

Банкны дефолтын тодорхойлолт болон зээлийн үнэ цэнэ бууралтын тодорхойлолт хооронд ямар нэгэн зөрүүгүй бөгөөд дээр дурдсан дефолт тодорхойлолт нь Банкны санхүүгийн бүх хөрөнгөнд мөрдөгдөнө.

Санхүүгийн хөрөнгө нь 3 сарын дараалан дефолт тодорхойлолтонд заасан нөхцөлүүдийг хангаагүй тохиолдолд дефолтоос гарч болно. 3 сар гэдэг нь санхүүгийн хөрөнгө дефолтоос гарсан хөрөнгө буцаж дефолт болсон хугацааны тооцоолол дээр үндэслэн гарсан болно.

Зээл анх олгогдсоноос хойш зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн (SICR) эсэх үнэлгээ нь зээл нэг бүрчлэн хийгддэг. Банкны зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хэлтэс нь зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн эсэх нөхцөлүүд нь тохиромжтой байдлыг тогтмол хугацаатай хянаж байдаг. Зээл анх олгогдсоноос хойш эрсдэл илэрхий өссөн эсэх шалгууруудын нэг болох хугацаа хэтэрсэн хоног нь 30-аас дээш байх нөхцөл өөрчлөгдөөгүй болно.

Банк санхүүгийн хэрэглүүрийн чанарын, тоо хэмжээний болон буцаах гэх мэт SICR (Зээлийн эрсдэлийн томоохон өсөлт) дараах нэг болон түүнээс олон шалгуур үзүүлэлтийг хангаж буй эсэхийг авч үздэг.

Хөрөнгө тус бүрийн SICR (Зээлийн эрсдэлийн томоохон өсөлт) шалгуур үзүүлэлтүүд:

- 30 өдрийн хугацаа хэтэрсэн хоног;
- Нөхцөл өөрчилсөн төлөв;
- Монголбанкны "Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журам" -н "Анхаарал хандуулах" ангилалд орсон зээл.
- Дефолт төлөв.

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Санхүүгийн тайланд тусгагдсан хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцоолол нь харилцагчийн зээлийн эрсдэл илэрхий өссөх эсэх дээр тулгуурладаг. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцооллын загвар нь 3 үе шат (stage) –д хуваагдана. Анх олгох үед болон түүнээс хойш зээлийн эрсдэл нь муудаагүй санхүүгийн хөрөнгүүд дээр 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал тооцоолох буюу эдгээр хөрөнгүүд нь үе шат 1–т орно. Хэрвээ зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд үе шат 2–т орж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно. Үе шат 2–т орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй зээлүүд болно. Санхүүгийн хөрөнгө нь үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд үе шат 3–т хуваарилагдаж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно. Үе шат 3–т орсон зээлүүдийн хүүгийн орлогыг зээлийн эрсдэлийн сангаас цэвэршүүлсэн дүн дээр тооцоолно.

Хэрвээ зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн эсэхийг үнэлдэг шалгуурууд нь тухайн зээлд дахин илрээгүй бол үе шат 1–рүү шилжинэ. Банк чанарын үзүүлэлтээр үе шат 2–руу шилжсэн зээлүүдийг тогтмол хянадаг.

Үнэ цэнэ буурсан зээл олгосон ба худалдан авсан зээлүүдийн хүлээгдэж буй алдагдал нь үргэлж дуусах хугацаа хүртэлхээр тооцоологддог. Иймд Банк эдгээр зээлийн хувьд зөвхөн дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлын зөрүүг бүртгэдэг.

ECL -ийн тооцоолол нь хоёр үнэлгээний аргаас бүрддэг. Үүнд: (i) тусгай үнэлгээ; (ii) бүлгийн үнэлгээ: зээлийн багцын нэг ижил төрлийн сегментүүдийн хувьд ECL-ын тооцоололд ижил зээлийн эрсдэлийн параметр (жишээ нь, PD, LGD) -ийг хэрэглэнэ; мөн (iii) гадаад үнэлгээ дээр үндэслэсэн үнэлгээ. Банк нь дараах төрлийн зээлүүдийг тусгай үнэлгээний аргаар үнэлдэг. Үүнд: өндөр дүнтэй, нөлөө бүхий зээлүүд буюу харилцагчийн нийт зээлийн үлдэгдэл нь 1,000,000 мянган төгрөгөөс дээш бөгөөд үе шат 2 ба 3 –т орсон зээлүүдийг тусгай үнэлгээний аргаар үнэлдэг. Банк нь дараах төрлийн зээлүүд дээр бүлгийн үнэлгээ хийдэг. Үүнд: (1) харилцагчийн нийт зээлийн үлдэгдэл нь 1,000,000 мянган төгрөгөөс дээш бөгөөд үе шат 1 –т орсон зээлүүд; (ii) иргэдийн хэрэглээний зээл болон жижиг дунд бизнес эрхлэгчдэд олгосон зээлүүд орно. Энэхүү арга нь зээлийн багцыг хугацаа хэтэрсэн хоног, зээлийн түүхэн алдагдал болон бусад мэдээллүүд дээр үндэслэн харилцагч бүрийн мэдээллийг харгалзан сегмент–д хуваарилдаг. Банк нь хорогдуулсан өртгөөр болон бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх бусад дэлгэрэнгүй орлогод ангилагдсан өрийн бичиг болон бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгүүдийн үнэлгээ хийхдээ гуравдагч байгууллагын үнэлгээг ашигладаг.

Тусгай үнэлгээний аргаарх ECL тооцоолол нь боломжит хувилбаруудыг үнэлэх бөгөөд хувилбар бүрийн магадлалыг харгалзан алдагдлыг тооцоолдог. Банк тусгай үнэлгээний аргаар үнэлэгдэж байгаа зээл бүр дээр багадаа 2 боломжит хувилбар гаргадаг ба аль нэг хувилбарын тохиолдох магадлал бага ч гэсэн зээлийн алдагдал тооцоологддог. Тусгай үнэлгээний зээлүүд нь Банкны зээлийн газрын туршлагатай мэргэжилтнүүдээр үнэлэгддэг. Үнэлгээ ба бодит алдагдал хоорондын зөрүүг бага байлгах үүднээс үнэлгээг тогтмол хянаж байдаг.

Бүлгийн үнэлгээний аргаар багцын алдагдлын санг тооцоолохдоо зээл бүрийг үе шат–д хуваарилдаг. Банк зээлүүдийг ижил төрлийн эрсдэлийн шинж чанартайгаар нь ялган бүлэглэж тооцоолдог. Ижил төрлийн эрсдэлийн шинж чанартай гэдэг нь харилцагчийн ангилал (корпорэйт харилцагч, жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгч, хэрэглээний болон орон сууцны зээл), зээлийн валют болон бүтээгдэхүүний төрөл. Бүлэг болгон өөр өөр дефолт болох магадлал, алдагдал хүлээх магадлал зэрэг эрсдэлийн параметруудтэй байна. Зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг хэлтэс нь зээлүүдийн бүлэг нь зохистой байгаа эсэхийг тогтмол хянаж байдаг.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь EAD, PD, LGD зэрэг эрсдэлийн параметруудийн үржвэр бөгөөд тухайн санхүүгийн хөрөнгийн үр ашигт хүүгээр дискаунт хийж өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдэнэ. Эрсдэлийн параметр (EAD, PD, LGD) –г ирэх нэг жилийн таамаглалын тооцооллыг зээл нэг бүрийн эсвэл багцалсан зээлүүдийн хувьд гаргаж тооцоолдог. Эдгээр гурван бүрэлдэхүүн параметруудийг үржүүлэх ба зээл хугацаанаасаа өмнө төлөгдөх эсвэл дефолт болох эсэх гэсэн тохируулгуудыг хийж өгдөг. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь зээл бүрийн ирээдүйн алдагдлыг тооцоолол ба тайлант огнооруу дискаунт хийсэн алдагдлуудын нийлбэр юм. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцоололд ашиглагдаж буй дискаунт хүү нь үр ашигт хүү эсвэл ойролцоо тооцоолсон хүү байна.

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Зээлийн эрсдэлийн параметруудийг тооцоолох үндсэн зарчмууд. EAD -ууд нь хүлээгдэж буй төлбөрийн график дээр тулгуурлан тодорхойлогддог бөгөөд энэ нь бүтээгдэхүүний төрлөөс хамаарна. EAD нь зээлдэгчийн хүлээсэн үүргийнхээ дагуу ирэх 12 сар эсвэл дуусах хугацааны туршид төлөх ёстой зээлийн эргэн төлөлтөд тулгуурладаг. Мөн хугацааны эцэст нийт зээлийн дүнг төлдөг эргэн төлөлтүүдэд тулгуурлана. Зээлдэгч зээлээ графикаасаа өмнө төлж магадгүй дүнгээр зээлийн эргэн төлөлтийн графикийг тохируулга хийдэг. Эргэн төлөлт, дахин санхүүжилтийн таамаглалыг мөн тооцоололд оруулдаг. Эргэлтийн бүтээгдэхүүнүүдийн хувьд, EAD нь одоогийн үлдэгдэл авч, зээлийн хөрвүүлэлтийн коэффициент ашиглан үлдсэн хугацаан дахь хүлээгдэж буй зээл олголтыг нэмж тооцоолдог. Эдгээр таамаглалууд нь бүтээгдэхүүний төрөл, одоогийн зээлийн эрхийг хэрэглээ болон зээлдэгчийн онцлог зан төлөвөөс хамаарч ялгаатай байж болно.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоход хоёр төрлийн дефолт болох магадлал (PD)–ыг ашигладаг ба эдгээр нь 12 сар ба дуусах хугацааны туршийн PD юм. 12 сарын PD –ийн үнэлгээг нь хамгийн сүүлийн үеийн өгөгдөл дээр суурилсан. Дуусах хугацааны туршийн PD нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үлдсэн хугацааны туршид дефолт болох магадлал ба энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрийн 12 сар болгоны дефолт болох магадлалын нийлбэр байна. Банк шилжих хөдөлгөөнт матриц ашиглан дуусах хугацааны турш дефолт болох магадлалыг харилцагчийн ангилал болон хугацаа хэтэрсэн хоногт тулгуурлан тооцоолдог. Дуусах хугацааны туршийн дефолт болох магадлал нь ирэх 12 сарын дефолт болох магадлал болон түүхэн дефолт өгөгдөл дээр үндэслэгдэнэ.

Алдагдал хүлээх магадлал нь Банкны дефолт болсон зээлүүдээс хүлээж болзошгүй алдагдлыг илэрхийлнэ. LGD нь бүтээгдэхүүний төрөл, дефолт болсон хугацаанаас хамаарна. 12 сар ба дуусах хугацааны туршийн алдагдал хүлээх магадлал нь зээл дефолт болсны дараа хүлээгдэж буй эргэн төлөлтөд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг авч үздэг. Алдагдал хүлээх магадлалыг гурван боломжит аргад хувааж болно:

- Зээлийн барьцааны онцлог шинжид үндэслэсэн хэмжилт;
- Багцын түвшинд эргэн төлөлтийн статистикт үндэслэсэн хэмжилт; эсвэл
- Өөр өөр хүчин зүйлс, хувилбаруудаас шалтгаалсан тусгайлан үнэлсэн хэмжилт.

Банк алдагдал хүлээх магадлалыг барьцаа хөрөнгийн шинж чанараас хамааруулан тооцоолдог. Жишээ нь, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ, барьцаа хөрөнгө хямдруулж зарсан түүхэн өгөгдөл, үл хөдлөх хөрөнгийн төрөл, мөнгөн хөрөнгө, бусад хөрвөх баталгаа гэх зэрэг олон шинж чанараас хамаардаг. Алдагдал хүлээх магадлалыг хамгийн сүүлийн үеийн эргэн төлөлтийн статистикт суурилан үе шат 1 –т орсон корпорейт зээлүүд, жижиг дунд бизнес эрхлэгчид олгосон болон хэрэглээний бүх зээлүүд дээр багцын түвшинд тооцоолдог. Хямдруулалтын дараах барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ нь алдагдал хүлээх магадлалын тооцоололд ордог. Хэрвээ хямдруулалтын дараах барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ нь дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдэл (EAD) –с бага байвал Банк үлдэгдэл болон хямдруулалтын дараах барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ хоёрын зөрүүнээс алдагдал хүлээдэг.

Санхүүгийн баталгаа болон зээлийн үүрэгт тооцох ECL-ын хэмжилт. Эдгээр хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилт нь дээр дурдсан дурдсантай ижил тооцоологдох боловч дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдэл (EAD)–ийн тооцооллын хувьд ялгаатай байна. EAD нь зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент ("CCF") болон үүргийн дүн ("ExOff")–ээс хамаарна. Зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент нь олгогдоогүй зээлийн үүрэг, зээлийн карт, санхүүгийн баталгааны түүхэн статистик тооцоолол дээр тулгуурладаг.

Бэлэн мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө, төв банкинд байршуулсан заавал байлгах нөөцийн үлдэгдэлд тооцох ECL-ын хэмжилт. Эдгээр хөрөнгөд ECL-ийн тооцоолол нь бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөтэй адилхан аргачлалаар хийгдэнэ. Гэвч бэлэн мөнгө болон заавал байлгах нөөц нь 14 хоногийн богино хугацаатай тул ач холбогдол багатай.

Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөд тооцох ECL-ын хэмжилт. Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөд тооцох ECL нь бусад активаас (зээл, үнэт цаас гэх мэт) ялгаатай. Харилцах данс нь богино хугацаатай тул хүлээгдэж буй алдагдал нь материаллаг бус байна. Урт хугацааны байршуулалтад Банк боломжит хамгийн өндөр зээлжих зэрэглэлтэй буюу дефолт болох магадлал багатай банкиг сонгодог. Манай банкны хувьд бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн 70-80 хувь нь дунджаар хөрөнгө оруулалтын зэрэглэлтэй банкуудад байршдаг.

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк нь бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийг зээлжих зэрэглэлээр таван ангилалд хуваадаг. Дараах хүснэгтэд ангилал бүрийн зээлжих зэрэглэлийг харуулав.

Ангилал	Зээлийн зэрэглэл
Маш сайн	Aaa – A3
Сайн	Baa1 – Ba3
Хангалттай	B1 – B3
Тусгай хяналттай	Caa1 – Ca
Дефолт	C

Банк нь дараах шалгуур үзүүлэлтүүдийг ашиглаж бусад банкинд байршуулсан хөрөнгийн SICR (Зээлийн эрсдэлийн томоохон өсөлт) нөхцөл байдал үүссэн эсэхийн тодорхойлно. Үүнд:

- 30 өдрийн хугацаа хэтэрсэн хоног;
- Зээлжих зэрэглэл нь сүүлийн жилд хоёр ба түүнээс дээш зэрэглэлээр буурсан эсвэл хөрөнгө оруулалтаас доогуур зэрэглэлтэй болсон тохиолдол;
- Дефолт төлөв;

Үе шатлалыг тогтоох арга нь ерөнхий хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (expected credit loss) аргачлалын дагуу явагдана:

Анх олгох үед болон түүнээс хойш зээлийн эрсдэл нь муудаагүй санхүүгийн хөрөнгүүд дээр 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоолох ба эдгээр хөрөнгүүд нь үе шат 1–т орно. Хэрвээ зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд үе шат 2–т орж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдал тооцоолно. Үе шат 2–т орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй зээлүүд болно. Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд үе шат 3–т хуваарилагдаж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно.

Банкны туршлагад суурилбал Банк нь бусад банкнуудын дефолт эсвэл дампуурлын улмаас алдагдал хүлээж байгаагүй. Гэсэн хэдий ч, Банк ирээдүйд дефолт болох боломжтойг мөн үгүйсгэхгүй. Гэвч Банкны дотоод өгөгдөл ийм магадлалыг тооцоолоход хангалтгүй учир Банкны бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөнд тооцох PD, LGD, EAD-д дараах ялгаа гардаг.

Бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөнд ECL тооцох шалгуур үзүүлэлт нь зээлд зориулсан ерөнхий аргатай харьцуулахад нэг үзүүлэлтээс бусдаар ижил байдаг. Энэ нь дефолтын тодорхойлолтод "C" ба түүнээс дооших зэрэглэл хамрах ба энэ нь агентлагуудын дагуу "дефолтод орсон" хэмээх тодорхойлолт юм.

Банк Moody-ийн тайлан дахь зээлжих зэрэглэлээр ангилсан байгууллагын дефолт болох магадлалыг ашиглаж 12 сарын PD-г тодорхойлдог. Мөн Банк илүү нарийвчлалтайгаар ECL-г тооцоолохын тулд 12 сарын PD-г 1 өдөр болгон шилжүүлдэг.

Хуримтлагдсан зээлдэгчээр жинлэсэн олон улсын дундаж дефолт болох магадлал зээлжих зэрэглэлээр 1998-2016¹

Зээлжих зэрэглэл	1 жилийн байдал	Зээлжих зэрэглэл	1 жилийн байдал
Aaa	0.000%	Ba1	0.470%
Aa1	0.000%	Ba2	0.765%
Aa2	0.000%	Ba3	1.472%
Aa3	0.047%	B1	2.164%
A1	0.073%	B2	3.213%
A2	0.049%	B3	5.360%
A3	0.058%	Caa1	5.159%
Baa1	0.135%	Caa2	10.841%
Baa2	0.178%	Caa3	20.448%
Baa3	0.263%	Ca-C	30.032%

¹ Эх сурвалж: Annual Default Study: Corporate default rate and recovery rates, 1920-2016

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Дефолт болох үеийн үлдэгдэл (EAD)-ийн хувьд банк тухайн тооцоолол хийх үеийн дансны үлдэгдлийг авч тооцдог.

Алдагдал хүлээх магадлал (LGD)-ын хувьд дотоод учирсан алдагдлын түүхэн өгөгдөл хангалттай бус байна. Тиймээс бид Moody-ийн тайлан дахь корпорацийн эргэн төлөгдөх түвшинг ашиглаж LGD-г тооцдог.

Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтад тооцох ECL-ын хэмжилт (Засгийн газрын бонд, Төв банкны үнэт цаас болон компанийн бонд). Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтанд тооцох ECL нь дээр дурдсантай ижил алхамаар хийгддэг бөгөөд энэ нь бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөтэй ижил дефолтын тодорхойлолт болон SICR-ийн шалгуур үзүүлэлттэй байна гэсэн үг юм. Гэвч өгөгдлийн хангалттай бус байдлаас үүдэн PD, LGD-г ялгаатай аргачлалаар тооцох шаардлагатай бөгөөд доорх ялгаа байна.

Банк нь өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтыг хугацаа хэтрэлтээр нь таван ангилалд хуваадаг. Дараах хүснэгтэд ангилал бүрийн хугацаа хэтрэлтийг харуулав.

Ангилал	Хугацаа хэтэрсэн хоног
Маш сайн	0
Сайн	1 – 30
Хангалттай	31 – 60
Тусгай хяналттай	61 – 90
Дефолт	>90

Банк өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтанд бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөтэй ижил SICR-н шалгуур үзүүлэлтийг ашигладаг:

- 30 өдрийн хугацаа хэтэрсэн хоног;
- Зээлжих зэрэглэл нь сүүлийн жилд хоёр ба түүнээс дээш зэрэглэлээр буурсан эсвэл хөрөнгө оруулалтаас доогуур зэрэглэлтэй болсон тохиолдол;
- Дефолт төлөв;

Үе шатлалын тогтоох арга нь ерөнхий хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (expected credit loss) аргачлалын дагуу явагдана:

Анх олгох үед болон түүнээс хойш зээлийн эрсдэл нь муудаагүй санхүүгийн хөрөнгүүд дээр 12 сарын хугацаанд ECL тооцоолох буюу эдгээр хөрөнгүүд нь үе шат 1–д орно. Хэрвээ зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд үе шат 2–т орж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно. Үе шат 2–т орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй зээлүүд болно. Санхүүгийн хөрөнгө нь үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд үе шат 3–т хуваарилагдаж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно.

Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтанд ECL тооцох шалгуур үзүүлэлт нь зээлд зориулсан банкны ерөнхий аргатай нэг зүйлээс бусдаар ижил байдаг. Үүнд дефолтын тодорхойлолтод "C" ба түүнээс дооших зэрэглэл хамрах ба энэ нь агентлагуудын дагуу "дефолтод орсон" хэмээх тодорхойлолт юм.

Дефолт болох магадлал (PD)-д өрийн үнэт цаасны ихэнх нь засгийн газраас гарсан байдаг тул Банк Moody-ийн тайлан² дахь засгийн газрын нэг жилийн дефолт болох магадлалыг авч ашигладаг. Үүнийг мөн бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөтэй адил 1 өдөр болгон шилжүүлдэг.

² Эх сурвалж: *Sovereign Default and Recovery Rates, 1983-2016*

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Хуримтлагдсан үнэт цаас олгогчоор жинлэсэн засгийн газрын дефолт болох магадлал, 1998-2016²

Зээлжих зэрэглэл	1 жил
Aaa	0.000%
Aa	0.000%
A	0.000%
Baa	0.000%
Ba	0.545%
B	2.764%
Сaa-C	12.175%

Дотоод, гадаад эх сурвалжийн өгөгдлийн дутагдалтай байдлаас шалтгаалан банк нь компанийн болон санхүүгийн бус бизнесийн салбарын өрийн үнэт цаасны хувьд корпорацийн сегментийн зээлийн багцын түүхэн PD-г ашигладаг.

Алдагдал хүлээх магадлал (LGD)-г тооцохын тулд Банк нь ЗГ-ын секторын LGD-г хэмжихдээ “Moody’s data of Recovery rates for sovereign bond (1983-2016)”-ын эргэн төлөгдөх түвшинг ашигладаг. Мөн өгөгдлийн асуудлаас шалтгаалан банк корпорацийн сегментийн зээлийн багцын түүхэн LGD-г компанийн болон санхүүгийн бус бизнесийн салбарын өрийн үнэт цаасанд ашигладаг.

Урвуу репо хэлцэлд тооцох ECL-ын хэмжилт. Урвуу репо хэлцлийн ECL хэмжилт нь өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалттай адил аргачлалтай. Энэ тохиолдол нь Төв банкны үнэт цаасаар бүрэн барьцаалсан буюу дефолтоос бүрэн эргэн төлөгдөх тул урвуу репо хэлцлийн ECL нь материаллаг бус юм.

ECL тооцоололд орсон ирээдүйн мэдээлэл. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцоолол нь үнэлгээний хуудас ашигладаг бөгөөд үнэлгээний хуудаст орсон мэдээллүүд нь ирээдүйг таамагласан байдаг. Банк зээлийн эрсдэл болон хүлээгдэж буй зээлийн алдагдалтай уялдаа хамааралтай эдийн засгийн хувьсагчуудыг сонгон авч тооцоололд оруулдаг.

СТОУС 9 нь бүх байгууллагуудыг нарийн төвөгтэй тооцооллын загвартай байхыг шаардаагүй. Өгөгдлийн чанар болон түүхэн өгөгдлөөс хамааран банк ирээдүйн таамаглалыг аль нэг эрсдэлийн параметрт оруулахгүйгээр нийт ХБЗА-ын үр дүнд оруулахаар шийдвэрлэсэн. Банк түүхэн дефолт өгөгдөл болон макро эдийн засгийн хувьсагч хоорондын хамаарлын шинжилгээ хийсэн бөгөөд эдгээр нь хоорондоо тийм ч их уялдаа хамааралтай байгаагүй.

Банкны нэвтрүүлэхээр сонгосон арга зам нь үнэлгээний хуудас юм. Энэхүү арга нь хэд хэдэн макро хувьсагчуудыг сонгон авч ирээдүйн мэдээллийг үнэлгээнд оруулдаг. Хувьсагчуудын талаарх өгөгдлийг Монголбанк, Блүүмбэрг, Trading Economics зэрэг нэр хүндтэй эх сурвалжуудаас авч ашигладаг.

Дээрх эх сурвалжуудаас олж авсан мэдээллүүдийг ашиглан Банк ирээдүйн чиг хандлагын талаар шинжилгээ хийх бөгөөд ирээдүйн таамаглал нь эерэг, сөрөг, тогтвортой чиг хандлагыг илэрхийлж байгаа эсэхийг түүхэн мэдээллийг ирээдүйн таамаглалтай харьцуулж тодорхойлдог. Ирээдүйн чиг хандлага (эерэг, сөрөг, тогтвортой) бүр дараах үржүүлэгчүүдтэй:

- Эерэг – 0.6
- Тогтвортой – 1.1
- Сөрөг – 1.6

Үржүүлэгчид нь эдийн засгийн түүхэн мэдээлэл дээр тулгуурладаг бөгөөд энэ нь эдийн засаг хэвийн үед буюу эдийн засгийн хямрал эсвэл огцом өсөлтийг оруулахгүйгээр тогтвортой өсөлттэй байх үед санхүүгийн байгууллагуудын алдагдал 40%-аар багасдаг бол сөрөг үед алдагдал 60%-аар ихэсдэг. Иймд, эерэг үеийн үржүүлэгч нь 0.6 (1-40%), эдийн засгийн зогсонги үед үржүүлэгч нь 1.6 (1+60%) байна. Энэ хоёр үржүүлэгчийн дундаж нь 1.1 бөгөөд энэ нь эдийн засгийн тогтвортой үеийн үржүүлэгчээр ашиглагдсан.

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Макро эдийн засгийн үзүүлэлтүүдийг шинжээчийн дүгнэлтийг ашиглан жинлэх бөгөөд үзүүлэлт бүрийг ирээдүйн чиг хандлага дээр үндэслэн холбогдох үржүүлэгчээр үржүүлнэ. Банк нь Монгол улсын эдийн засгийн ерөнхий нөхцөл, бизнесийн орчинд тулгуурлан шинжээчийн дүгнэлтийг ашиглан суурь хувилбар, дээд хувилбар, доод хувилбар гаргах ба 3 хувилбарыг тохиолдох магадлалаар нь жинлэдэг. Суурь хувилбар нь үргэлж хамгийн их жинг авах бөгөөд учир нь суурь хувилбар гуравдагч талын ирээдүйн таамаглалыг ашигласан, мөн тохиолдох магадлал хамгийн их хувилбар юм. Дээд болон доод хувилбаруудад шинжээчийн дүгнэлтээс хамаарч жигнэгдэх хувийг өгнө.

Өрийн бичиг, бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө зэрэг зээлээс бусад хөрөнгүүдэд Moody's -ийн үнэлгээний тайлан болон дефолт мэдээллүүдийг ашиглаж ирээдүйг таамагладаг. Тайлан болон мэдээлэл нь харилцагчийн ирээдүйд дефолт болох магадлал, үнэлгээ нь өсөх эсвэл буурах зэрэг үнэлгээнүүдийг тохиолдох магадлалыг агуулдаг.

Банк нь тооцоолол болон бодит алдагдал хоёрын хоорондын зөрүүг бага байлгах үүднээс тооцооллын загвар болон таамаглалыг тогтмол хугацаанд эргэн хянадаг. Загвар болон тооцоолол нь зөв эсэх хяналтыг жилд нэгээс багагүй удаа хийдэг.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцооллын загварын эргэн хяналтын үр дүнг Банкны удирдлагуудад хүргүүлдэг бөгөөд хэлэлцүүлгээс гарсан үр дүнд үндэслэн загвар болон тооцоололд шаардлагатай шинэчлэлтүүдийг хийдэг.

Зах зээлийн эрсдэл. Банк нь зах зээлийн эрсдэлд өртөх боломжтой хөрөнгүүдийг эзэмшдэг. Зах зээлийн эрсдэлд (а) валютын ханш, (б) хүүний түвшин, (с) өмчийн үнэт цаас, (d) бараа болон (д) бусад санхүүгийн хэрэглүүр (үүнд дериватив орсон), гэх мэт эрсдэлүүд ордог бөгөөд эдгээр нь банкны хөрөнгийн нээлттэй позиц болон тухайн хөрөнгөд нөлөөлөх нийт болон ганцаарчилсан зах зээлийн хөдөлгөөнөөс үүсдэг.

Банкны удирдлага зах зээлийн эрсдэлийн гол хэмжигдэхүүнүүдийн хязгаарыг тогтоож, түүнийг өдөр бүр хянах байдлаар зах зээлийн эрсдэлийн удирддаг. Гэсэн хэдий ч, энэ нь зах зээлийн том ач холбогдолтой бүхий хямралт үйл явдлуудын үед хязгаарлалтаас гадуурх алдагдлаас сэргийлэх боломжгүй юм. Иймээс бид жил бүр хүндрэлийн үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөгөө шинэчилдэг.

Банк санхүүгийн зах зээлд явуулах үйл ажиллагаанаас үүсэх эрсдэлийг дундаж хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөх ба энэ нь холбогдох бодлого, журмуудад тусгагддаг. ТУЗ-ийн дэргэдэх Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь банкны эрсдэлийн удирдлагын стратегийг жил бүр тодорхойлж, зах зээлийн эрсдэлийн лимит хязгаарлалтуудыг санхүүгийн хэрэглүүр бүрийн хувьд тогтоодог. Банкны Актив, пассивын удирдлагын хороо нь хүү, гадаад валютын ханшийн эрсдэлд хяналт тавьж, үнэлгээ дүгнэлт өгөх замаар Эрсдэлийн удирдлагын хорооноос баталсан эрсдэлийн лимит, хязгаарлалтуудын биелэлтийг хянадаг ба банкны үйл ажиллагаа болон санхүүгийн нөхцөл байдалд ирээдүйд учрах магадлалтай нөхцөл байдлууд хэрхэн нөлөөлөхийг мөн тодорхойлдог.

Нөөцийн удирдлагын газар нь банкны активын бүтцийг хянах, хөрөнгө оруулалтын хэрэглүүрүүд болон хеджи хийх санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг Эрсдэлийн удирдлагын хороо болон Актив пассивын удирдлагын хорооноос баталсан бодлого журамд заасны дагуу, зөвшөөрөгдсөн лимит хязгаарлалтын хүрээнд ашиглах замаар зах зээлийн эрсдэлийг өдөр тутамд удирддаг. Эрсдэлийн удирдлагын газар нь зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг бодлого, хяналтын түвшинд удирдаж Гүйцэтгэх захирал болон Актив пассивын удирдлагын хороонд шууд тайлагнаж ажилладаг.

Гадаад валютын ханшийн эрсдэл. Зах зээл дээрх гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан банкны эзэмшиж буй гадаад валютын актив, пассивын үнэ цэнэ өөрчлөгдөж, банкны ашигт ажиллагаа болон өөрийн хөрөнгийн хэмжээнд сөрөг өөрчлөлт гарахыг гадаад валютын ханшийн эрсдэл гэнэ. Банкны санхүүгийн байдал болон мөнгөн урсгал нь гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан эрсдэлд өртөмтгий байдаг. Аливаа валютын хувьд ханшийн эрсдэлээс хамгаалаагүй нээлттэй позиц нь банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг ихэсгэж байдаг.

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Төлөөлөн удирдах зөвлөл нь гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн аппетитыг тодорхойлж, нийт валютын хувьд нээлттэй позицын дээд хэмжээ болон гадаад валютын багцын “Хамгийн их эрсдэл”-ийн лимитийг тогтоодог. Банкны Актив пассивын удирдлагын хороо нь ТУЗ-өөс баталсан гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн аппетиттай нийцтэй байдлаар валютын арилжааны лимитүүдийг салбар тус бүрийн хувьд тогтоодог.

Банк гадаад валютын нээлттэй позицоос үүсэх ханшийн эрсдэлийг “Хамгийн их эрсдэл”-ийн аргыг ашиглан тооцоолж ажилладаг. Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан, тодорхой хугацааны турш үүсэж болзошгүй хамгийн их эрсдэлийг өгөгдсөн итгэх магадлалын түвшинд вариаци-ковариаци, түүхэн үүсгэвэр болон Монте-карло симуляци гэсэн гурван төрлийн аргачлалыг ашиглан тооцдог. Хамгийн их эрсдэлийн үнэлгээг нэг болон арван өдрийн хугацааны интервалуудын хувьд тооцож, үнэлгээний үр дүнг бодит эрсдэлтэй харьцуулан өдөр тутамд буцаан шалгаж, баталгаажуулж ажилладаг. Монголбанкны дүрэм, журмын дагуу банк хамгийн их эрсдэлийн үнэлгээг 10 өдрөөр, 99 хувийн итгэх магадлалын түвшинд тооцоолж байна. Хамгийн их эрсдэлийн аргачлалаас гадна зах зээлийн онцгой нөхцөл байдалд үүсэж болзошгүй хүлээгдээгүй эрсдэлийг илрүүлэх зорилгоор стресс тестийг тогтмол хийж гүйцэтгэдэг.

Гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг удирдахдаа банк дараах стратегиудыг баримталдаг. Үүнд:

- Гадаад валютын актив, пассивын зөрүүг аль болох бага байлгах;
- Гадаад валютын своп, форвард хэлцэлүүд болон бусад санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрүүдийг ашиглан ханшийн эрсдэлийг бууруулах;
- Маржинал болон компонент “Хамгийн их эрсдэл”-ийг ашиглан гадаад валютын багцад диверсификаци хийх замаар ханшийн эрсдэлийг бууруулах;

Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан валютын зээлүүд чанаргүйдэх шууд бус эрсдэл нь зээлдэгчийн орлогын эх үүсвэр ямар валютаар илэрхийлэгдэхээс шалтгаалдаг. Зээл олгогдсон валют нь харилцагчийн орлогын эх үүсвэрийн валютаас ялгаатай байх тохиолдолд зах зээл дээрх валютын ханшийн хэлбэлзэл зээлдэгчийн зээлээ эргэн төлөх чадварт сөргөөр нөлөөлж, улмаар зээл чанаргүйдэхэд хүргэх магадлалтай. Зээлийн багцад эзлэх гадаад валютын ханшийн эрсдэлтэй зээлийн хувь хэмжээ нь тодорхой эрсдэлийн лимиттэй ба уг лимитийг зах зээлийн нөхцөл байдал болон банкны бизнес төлөвлөгөөнөөс хамаарч тогтмол шинэчилдэг.

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн Банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг доорх хүснэгтээр харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Төгрөг	Ам.Доллар	Евро	Бусад	Нийт
Санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	111,886,675	360,134,216	44,755,641	141,298,473	658,075,005
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	273,804,528	143,346,523	-	37,921,841	455,072,892
Урвуу репо хэлцэл	99,975,351	-	-	-	99,975,351
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	34,157,595	494,170,990	1,948,699	55,860,508	586,137,792
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	518,399,085	542,973	-	-	518,942,058
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	74,469,292	23,600,830	66,068	7,557,498	105,693,688
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,593,348,849	566,193,642	15,887,899	8,293,354	3,183,723,744
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	35,687,446	-	-	-	35,687,446
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	17,115,645	750,570	78,921	266,218	18,211,354
Нийт санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө	3,758,844,466	1,588,739,744	62,737,228	251,197,892	5,661,519,330
Санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр					
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	2,038,128	9,628,126	387,099	136,713,374	148,766,727
Харилцагчдын данс					
- Харилцах	789,145,218	618,109,750	13,064,893	60,025,743	1,480,345,604
- Хугацаагүй хадгаламж	495,975,150	145,163,140	9,600,600	15,722,566	666,461,456
- Хугацаатай хадгаламж	1,595,604,063	632,874,253	17,686,204	9,676,767	2,255,841,287
Репо хэлцэл	271,054,777	406,314,515	21,909,528	16,573,963	715,852,783
Зээлийн бусад эх үүсвэр	151,343,018	-	-	-	151,343,018
Хоёрдогч өглөг	-	92,582,956	-	-	92,582,956
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	21,992,564	5,915,533	154,543	1,375,343	29,437,983
Нийт санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр	3,327,152,918	1,910,588,273	62,802,867	240,087,756	5,540,631,814
Үүсмэл хэрэглүүр	(51,512,338)	179,000,796	-	(2,135,747)	125,352,711
Балансын цэвэр позиц	380,179,210	(142,847,733)	(65,639)	8,974,389	246,240,227

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн Банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг доорх хүснэгтээр харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Төгрөг	Ам.Доллар	Евро	Бусад	Нийт
Санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	82,579,103	71,083,834	39,397,876	29,290,765	222,351,578
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	237,782,285	88,158,473	-	69,088,531	395,029,289
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	206,066,525	42,469,803	-	540,016	249,076,345
Урвуу репо хэлцэл	-	-	-	-	-
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	384,257	519,804,206	13,018,053	59,097,888	592,304,403
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,779,255,738	491,404,797	15,836,395	31,561,272	2,318,058,202
Богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	632,003,148	-	-	-	632,003,148
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	211,758,135	-	57,378	6,801,476	218,616,988
Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалт	144,822,457	-	-	-	144,822,457
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	44,660,926	-	-	-	44,660,926
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	22,151,616	2,097,782	59,836	87,831	24,397,065
Нийт санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө	3,361,464,190	1,215,018,896	68,369,538	196,467,778	4,841,320,402
Санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр					
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	238,482,421	21,562,660	16,901,019	111,246,133	388,192,232
Харилцагчдын данс					
- Харилцах	536,470,625	422,022,988	12,053,922	54,460,759	1,025,008,295
- Хугацаагүй хадгаламж	371,607,647	116,590,381	10,222,966	15,840,517	514,261,511
- Хугацаатай хадгаламж	1,321,781,774	568,062,136	13,320,910	11,485,121	1,914,649,941
Репо хэлцэл	47,343,007	-	-	-	47,343,007
Зээлийн бусад эх үүсвэр	365,213,958	365,327,322	16,281,217	11,074,826	757,897,323
Хоёрдогч өглөг	12,017,753	85,025,061	-	-	97,042,814
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	33,011,725	13,756,361	365,799	1,496,561	48,630,446
Нийт санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр	2,925,928,910	1,592,346,908	69,145,832	205,603,917	4,793,025,569
Үүсмэл хэрэглүүр	(326,259,713)	382,310,648	-	19,415,467	75,466,402
Балансын цэвэр позиц	109,275,567	4,982,636	(776,295)	10,279,328	123,761,235

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Ханшийн хэлбэлзлээс бусад бүх хүчин зүйлсийг тогтмол үед тайлант хугацааны эцсийн ханшийн харьцангуй боломжит өөрчлөлт нь Банкны ашиг, алдагдалд үзүүлэх мэдрэмжийг доорх хүснэгтэд тусгав:

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Ам.доллар 15%-аар чангарахад (2017: 15%-аар чангарахад)	(21,427,160)	747,395
Ам.доллар 15%-аар сулрахад (2017: 15%-аар сулрахад)	21,427,160	(747,395)
Евро 15%-аар чангарахад (2017: 15%-аар чангарахад)	(9,846)	(116,444)
Евро 15%-аар сулрахад (2017: 15%-аар сулрахад)	9,846	116,444
Бусад валют 15%-аар чангарахад (2017: 15%-аар чангарахад)	1,346,158	1,541,899
Бусад валют 15%-аар сулрахад (2017: 15%-аар сулрахад)	(1,346,158)	(1,541,899)

Энэхүү хүснэгт нь Банкны бүртгэлийн валютаас өөр валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн үлдэгдэлд тооцоолсон болно.

Хүүний эрсдэл. Банкны санхүүгийн хөрөнгө, мөнгөн гүйлгээ нь зах зээлийн хүүний түвшний хэлбэлзлийн нөлөөнд өртдөг. Ийм хэлбэлзлийн үр дүнд хүүгийн маржин нэмэгдэж магадлалтай боловч гэнэтийн хөдөлгөөн үүсэх тохиолдолд алдагдал буурах эсвэл эсрэгээрээ нэмэгдэх ч боломжтой. Банкны хүүний эрсдэлийн удирдлагын үндсэн зорилго нь хүүний түвшний эрсдэлийн нөлөөллийг хязгаарлаж, хүүний түвшний эрсдэлийг удирдах замаар цэвэр хүүний орлого цаашлаад ашигт ажиллагааг нэмэгдүүлэх юм.

Банк хүүгийн эрсдэлд өртөж болзошгүй үндсэн шалтгаан нь татсан эх үүсвэрээс өөр ялгаатай дүн ба хугацаагаар, тогтмол хүүтэйгээр зээл олгох үйл ажиллагаатай холбоотой.. Практик дээр богино хугацаанд хүү тогтмол байдаг. Мөн зах зээлийн өнөөгийн нөхцөл байдлыг бодитой тусгахын тулд хөрөнгө болон өр төлбөрийн гэрээгээр тохиролцсон тогтмол хүүг дахин тохиролцох, өөрчлөх шаардлага үүсдэг. Банк нь боломжит хүүгийн эрсдэлийг тооцон хяналт тавьж, хүүгийн эрсдэлийг удирдах, бууруулахын тулд лимит тогтоох замаар хүүгийн эрсдэлийг удирддаг. Зөрүүгийн анализ (зөрүүний менежмент), хугацааны анализ (жигнэсэн дундаж дуусгавар болох хугацааны анализ) ба хүүгийн орлогын симуляци зэрэг аргыг хүүгийн эрсдэлийн түвшнийг тодорхойлоход ашигладаг. Үүнээс гадна банк нь хүүгийн зөрүүний менежмент, хүүгийн хэджинг, тогтоогдсон лимитийг дагаж мөрдөх замаар эрсдэлийг удирдаж бууруулдаг. Хүүгийн лимитийн процесс нь дараах зүйлсийг багтаадаг, үүнд (i) алдагдлын дээд лимит, (ii) хүүгийн зөрүүний лимит (iii) эх үүсвэрийг байршуулах хүүгийн хамгийн бага түвшин.

Банкны Актив Пассивын Удирдлагын Хороо хүүгийн түвшний зөрүүний өөрчлөлтийн зөвшөөрөгдөх хэмжээнд лимит тогтоодог ба тогтмол хяналт тавьдаг. Хэджинг хийх боломжтой хэрэглүүр байхгүй тохиолдолд Банк нь өөрийн хүүгийн позицийг зөрүүгүй байлгахыг эрмэлздэг.

Бусад бүх хувьсагчийг тогтмол байна гэж үзвэл 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хүүгийн түвшин 10%-аар их/(бага) байсан тохиолдолд тухайн жилийн ашиг алдагдал, өөрийн хөрөнгө нь 24,624,023 мянган төгрөгөөр (2017: 12,376,123 мянган төгрөгөөр) их/(бага) байх байсан. Үүний үндсэн шалтгаан нь 2018 оны өндөр цэвэр хүүгийн зөрүүний мэдрэмж ба хүүнд гарсан өөрчлөлт юм.

Тайлант хугацааны эцэс дэх Банкны болзошгүй хүүгийн эрсдэл нь тухайн жилийн эрсдэлийн илэрхийлэл болохгүй. 2018 оны дундаж үлдэгдлийн хувьд бусад бүх хувьсагчийг тогтмол байна гэж үзвэл хүүгийн түвшин 10%-аар их (бага) байсан тохиолдолд 2018 оны ашиг алдагдал, өөрийн хөрөнгө 18,500,073 мянган төгрөгөөр их (бага) (2017: 12,376,040 мянган төгрөгөөр их (бага) байх байсан.

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Доорх хүснэгтэнд Банкны болзошгүй хүүгийн эрсдэлийг хураангуйлан үзүүлэв. Энэхүү хүснэгтэнд банкны хөрөнгө ба өр төлбөрийн дансны үнэ цэнийн нийлбэр дүнг хүүнд өөрчлөлт орох хугацаа эсвэл дуусгавар болох хугацааны аль өмнөх хугацаагаар нь ангилан үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт
2018 оны 12 сарын 31						
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,251,170,064	742,453,655	765,632,707	1,689,554,084	338,061,531	5,786,872,041
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,691,393,188	1,279,314,837	1,096,548,942	328,687,941	144,686,906	5,540,631,814
2018 оны 12 сарын 31-нээрх хүүний мэдрэмжтэй нээлттэй цэвэр позиц	(440,223,124)	(536,861,182)	(330,916,235)	1,360,866,143	193,374,625	246,240,227
2017 оны 12 сарын 31						
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,529,306,072	557,730,049	603,109,343	906,821,276	319,820,062	4,916,786,802
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,496,951,328	1,025,011,891	1,023,914,287	145,835,999	101,312,065	4,793,025,570
2017 оны 12 сарын 31-нээрх хүүний өөрчлөлтөнд нээлттэй цэвэр позиц	32,354,744	(467,281,842)	(420,804,944)	760,985,277	218,507,997	123,761,232

Банк нь өөрийн санхүүгийн хэрэглүүрийн хүүгийн түвшинд тогтмол хяналт тавьдаг. Доорх хүснэгтэнд удирдлагын түвшний гол ажилчдын хянасан тайлангууд дээр үндэслэн харьяа тайлант хугацааны хүүгийн түвшнийг хураангуйлан үзүүлэв. Үнэт цаасны хувьд хүү нь тайлант хугацааны зах зээлийн үнэлгээн дээр үндэслэн гаргасан дуусгавар болох хугацаа хүртэлх өгөөжийн хувийг хэлнэ:

Хувиар	2018				2017			
	Төгрөг	Ам.долл ар	Евро	Бусад	Төгрөг	Ам.долл ар	Евро	Бусад
Хөрөнгө								
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	4.5%	-	-	-	4.5%	-	-	-
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	9.4%	2.5%	-	-	8.0%	4.8%	3.0%	-
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	16.5%	10.1%	7.0%	11.0%	16.8%	11.9%	8.3%	11.8%
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	11.2%	8.5%	-	-	11.0%	-	-	-
Урвуу репо хэлцэл	9.0%	-	-	-	10.4%	-	-	-
Өр төлбөр								
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	6.3%	2.3%	-	2.8%	11.7%	-	2.0%	2.5%
Харилцагчдын данс								
- Харилцах	2.2%	1.0%	0.6%	-	2.0%	0.8%	0.6%	-
- Хугацаагүй хадгаламж	9.1%	2.4%	1.7%	1.5%	9.0%	2.6%	2.2%	1.4%
- Хугацаатай хадгаламж	12.1%	4.8%	3.0%	2.6%	14.2%	6.1%	3.2%	2.8%
Репо хэлцэл	12.1%	-	-	-	9.4%	-	-	-
Зээлийн бусад эх үүсвэр	2.7%	3.4%	2.9%	2.5%	4.2%	2.0%	2.1%	7.0%
Хоёрдогч өглөг	8.0%	-	-	-	13.5%	8.0%	-	-

Дээрх хүснэгтийн “-” тэмдэг нь Банк холбогдох валютын хөрөнгө эсвэл өр төлбөр байхгүйг илтгэнэ.

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Бусад үнийн эрсдэл. Банк нь хувьцааны үнийн эрсдэлд өртөх хөрөнгө багатай. Өмчийн бүтээгдэхүүнд хийгдэх арилжааг Банкны нөөцийн удирдлага хянаж, зөвшөөрдөг. Бусад бүх хувьсагчийг тогтмол гэж үзэхэд 2018 оны 12-р сарын 31-ний өдөр, хэрэв тухайн үеийн ханшны үнэ 15% (2017: 15%)-р их (бага) байсан тохиолдолд жилийн ашиг нь 7,085,722 мянган төгрөгөөр (2017: 16,873,908 мянган төгрөгөөр) их (бага) байх байсан.

Банк зээлдэгчдэд зээлийн эргэн төлөлтийг урьдчилан төлөх эрх олгосон орон сууцны зээл гэх мэт тогтмол, хувьсах хүүтэй зээлийг олгодог учир урьдчилсан төлөлтийн эрсдэлд өртдөг. Банкны тайлант үеийн ашиг, алдагдал ба жилийн эцсийн өөрийн хөрөнгийн дүнд урьдчилсан төлөлтийн өөрчлөлт нь мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэхгүй. Учир нь эдгээр зээл хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгддэг ба урьдчилсан төлөлтийн нөлөө нь зээл ба урьдчилгааны хорогдуулсан өртөгтэй ижил эсвэл ойролцоо дүнгээр тооцогддог. (2017: материаллаг нөлөөлөл байхгүй).

Бүс нутгийн төвлөрлийн эрсдэл. Банкны бараг бүх санхүүгийн хөрөнгө 2018 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монгол Улсад байршсан байсан. 2018 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны санхүүгийн ихэнх өр төлбөр Монгол улстай хамааралтай байсан. Банкны бүс нутгийн төвлөрлийн эрсдэлийг харилцагчдын болон салбарын төрөлжүүлэлтээр бууруулж байгаа гэж удирдлага үзэж байгаа болно.

Бусад төвлөрлийн эрсдэл. Хэд хэдэн гэрээлэгч тал нь ижил төрлийн бизнесийн үйл ажиллагаанд оролцдог эсвэл нэг газарзүйн байршилд үйл ажиллагаа явуулдаг эсвэл эдийн засаг, улс төр ба бусад нөхцөл байдалд гарсан өөрчлөлт гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх чадварт нь ижил төстэй нөлөө үзүүлэх бизнесийн ижил төстэй шинж чанартай үед төвлөрөл үүсдэг.

Төвлөрлийн түвшин нь аль нэг эдийн засгийн салбар эсвэл газарзүйн байрлалын нөхцөл байдалд нөлөө үзүүлэгч хүчин зүйлүүд нь Банкны үйл ажиллагаанд ямар нөлөө үзүүлж болохыг хэмждэг.

Хэт өндөр төвлөрлийн эрсдэлээс зайлсхийхийн тулд диверсификаци өндөртэй хөрөнгийн багцтай байх талаар нарийн, тодорхой бодлого журмыг Банкнаас тодорхойлж өгсөн байдаг. Зээлийн эрсдэлийн төвлөрлийг тодорхойлж, тохирох эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлдэг. Монголбанкнаас дараах лимитийг тогтоож өгдөг:

- i. Банкнаас аливаа этгээд, түүнтэй холбогдох этгээдэд олгосон зээл, зээлтэй адилтган тооцох актив хөрөнгө, баталгаа, батлан даалтын нийлбэр дүн нь тухайн банкны өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас хэтэрч болохгүй;
- ii. Банкнаас холбогдох этгээдэд олгох зээл, зээлтэй адилтган тооцох актив хөрөнгө, баталгаа, батлан даалтын дээд хэмжээ нь банкны өөрийн хөрөнгийн таван хувиас, тэдгээрийн нийлбэр дүн нь өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас тус тус хэтэрч болохгүй;

Олгогдсон зээлийн эрсдэлийн тайлангуудаар дамжуулан удирдлагын зүгээс эрсдэлд хяналт тавьдаг ба мэдээлдэг. Эдийн засгийн салбарын төвлөрлийн эрсдэл зэрэг төвлөрлийн эрсдэлийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 13-аас олж авах боломжтой.

Төлбөрийн чадварын эрсдэл. Хөрвөх чадварын эрсдэл гэдгээр байгууллагын хувьд санхүүгийн өр төлбөртэй холбоотой үүргээ биелүүлэхэд нь хүндрэл учрахыг хэлдэг. Хоногийн хугацаатай хадгаламж, харилцах данс, хугацаа нь дуусгавар болж буй хадгаламжууд, зээлийн ашиглалт, баталгаа батлан даалт болон бэлэн мөнгөөр тооцоо хийдэг санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрүүдтэй холбоотойгоор бэлэн мөнгөний гарах урсгалын хэрэгцээ Банкны хувьд өдөр бүр гарч байдаг. Хугацаа нь дуусгавар болж буй эх үүсвэрийн тодорхой хувь нь гадагшлахгүй, хугацаа нь сунгагдах магадлал маш өндөр болохыг туршлагаас тогтоосон тул мөнгөний гарч болзошгүй гадагшаа урсгалын нийт дүнд хүрэлцэхүйц бэлэн мөнгөний нөөцийг Банк дээр байнга хадгалдаггүй.

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банкны хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлага нь хөрвөх чадварын эрсдэлийг хугацаагаар нь ангилан нэгтгэдэг бөгөөд хэвийн болон стресстэй нөхцөл байдалд богино ба дунд хугацааны төлбөрийн үүргээ биелүүлэх чадвартай байхаар хөрвөх чадварыг удирддаг. Хөрвөх чадварын удирдлагыг банкны дотоод хязгаар лимит ба прогноз дээр үндэслэн бүх газар нэгж болон салбаруудаар дамжуулан Нөөцийн удирдлагын газраас бодит цаг хугацаанд авч хэрэгжүүлдэг. Томоохон хэмжээний зээл бүртэй холбоотой шийдвэр, түүний хөрвөх чадварт үзүүлэх нөлөөг НУГ-ын захиралтай хэлэлцэж зөвлөлддөг. ТУЗ-ийн Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь зохицуулагч байгууллагуудын тавьсан шаардлага болон олон улсын стандартын дагуу хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагын стандартыг тогтоосноор банкны хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагын иж бүрэн тогтолцоог бүрдүүлдэг. Хөрвөх чадварын эрсдэлийн иж бүрэн үнэлгээний нэг хэсэг болгож Актив пассивын удирдлагын хороо нь дараах хүчин зүйлсийн үзүүлэх нийт нөлөөг тооцоолж, хяналт тавьдаг, үүнд: (i) богино ба дунд хугацааны бэлэн мөнгөний менежмент; (ii) санхүүгийн чадавх сайтай тайлан тэнцэл, баланстай байх; (iii) гадаад валютын хөрвөх чадварын менежмент; (iv) санхүүжилтийн эх үүсвэрийн диверсификаци өндөр байх; (v) хөрвөх чадварын стресс тест тогтмол хийх; ба (vi) хөрвөх чадварын эрсдэл учирсан тохиолдолд хэрэгжүүлэх үр дүнтэй төлөвлөгөөтэй байх.

Монголбанкны шаардлагын дагуу хөрвөх чадварын харьцааг Банк өдөр бүр тооцоолж гаргадаг. Жилийн туршид хөрвөх чадварын харьцаа доор үзүүлсний дагуу байсан:

	2018	2017
12 сарын 31	36.68%	44.30%
Тайлант жилийн дундаж	38.14%	43.42%
Хамгийн их	45.31%	44.80%
Хамгийн бага	30.25%	41.50%

Доорх хүснэгтэнд 2018 оны 12 сарын 31 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хөрөнгө ба өр төлбөрийн дүнг гэрээгээр дуусгавар болоход үлдсэн хугацаагаар нь ангилан үзүүлэв.

Эргэн төлөгдөх хугацааны хүснэгтэд тайлагнагдсан өр төлбөрийн дүн нь гэрээний дагуух дискаунтчилаагүй мөнгөн гүйлгээ юм, үүнд санхүүгийн нийт түрээсийн үүргийг (ирээдүйн санхүүгийн төлбөрийг хасахаас өмнө), нийт зээл олгохоор хүлээсэн үүрэг, санхүүгийн баталгаа зэргийг хэлнэ. Ийм дискаунтлагдаагүй мөнгөн гүйлгээ нь санхүүгийн байдлын тайлан дахь дүнгээс ялгаатай байдаг учир нь санхүүгийн байдлын тайлангийн дүн нь дискаунтчилсан мөнгөн гүйлгээнд үндэслэсэн байдаг. Санхүүгийн дериватив нь дуусгавар болох өдрөөс өмнө позицыг хаахаар төлөвлөөгүй тохиолдолд гэрээний дагуу хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалд үндэслэх ба хэрэв урьдчилж хаахаар төлөвлөсөн бол деривативууд нь хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээнд суурилж тооцоологдоно. Эргэн төлөгдөх хугацааны шинжилгээний зорилгоор нуугдмал деривативыг холимог (нийлмэл) санхүүгийн хэрэглүүрээс салгахгүй.

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар гэрээгээр хүлээсэн үүргийн бууруулаагүй дүн дээр суурилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ нь доор үзүүлсний дагуу байна:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	658,075,005	-	-	-	-	658,075,005
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	455,072,892	-	-	-	-	455,072,892
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	100,024,645	-	-	-	-	100,024,645
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	178,993,369	108,931,749	1,439,861	332,049,006	-	621,413,985
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	252,589,204	65,259,552	64,737,750	48,573,417	296,800,396	727,960,319
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	105,693,687	-	-	-	-	105,693,687
Урвуу репо хэлцэл	584,021,471	692,483,595	849,564,201	1,729,730,767	377,266,795	4,233,066,829
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (хөрөнгө)						
- Орох урсгал	3,498,792	29,655,699	-	88,554,016	11,067,130	132,775,637
- Гарах урсгал	(131,816)	(313,155)	-	(6,977,955)	-	(7,422,926)
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	35,687,447	-	-	-	-	35,687,447
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	5,242,022	3,632,538	5,704,776	1,245,756	2,386,262	18,211,354
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,378,766,718	899,649,978	921,446,588	2,193,175,007	687,520,583	7,080,558,874
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	8,913,456	142,235,335	-	-	-	151,148,791
Харилцагчдын данс						
- Харилцах	1,484,455,001	-	-	-	-	1,484,455,001
- Хугацаагүй хадгаламж	663,886,551	102	-	-	-	663,886,653
- Хугацаатай хадгаламж	352,596,541	1,056,325,640	904,472,766	41,384,972	5,809	2,354,785,728
Зээлийн бусад эх үүсвэр	3,693,570	112,484,449	260,950,441	323,411,736	72,400,080	772,940,276
Репо хэлцэл	151,503,289	-	-	-	-	151,503,289
Хоёрдогч өглөг	-	80,756	-	-	134,490,596	134,571,352
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	29,290,950	104,373	25,273	235	17,152	29,437,983
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,694,339,358	1,311,230,655	1,165,448,480	364,796,943	206,913,637	5,742,729,073
Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	437,679,684	-	-	-	-	437,679,684
Батлан даалт, импортын аккредитив	323,404,309	-	-	-	-	323,404,309
Зээлийн шугам	114,275,375	-	-	-	-	114,275,375
Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн цэвэр зөрүү	(753,252,324)	(411,580,677)	(244,001,892)	1,828,378,064	480,606,946	900,150,117
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	(753,252,324)	(1,164,833,001)	(1,408,834,893)	419,543,171	900,150,117	

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар гэрээгээр хүлээсэн үүргийн бууруулаагүй дүн дээр суурилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ нь доор үзүүлсний дагуу байна:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	222,351,578	-	-	-	-	222,351,578
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	395,029,289	-	-	-	-	395,029,289
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	43,375,391	95,893,890	122,538,173	-	42,928,932	304,736,386
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	591,174,943	32,407	1,322,496	-	-	592,529,846
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	374,882,842	567,564,073	500,268,268	1,165,227,330	357,806,373	2,965,748,886
Богино хугацааны хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	632,691,778	-	-	-	-	632,691,778
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	218,616,988	-	-	-	-	218,616,988
Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	-	-	45,469,462	18,082,671	244,086,058	307,638,191
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (хөрөнгө)						
- Орох урсгал	89,850,191	66,435,657	233,282,013	5,597,916	6,560,338	401,726,115
- Гарах урсгал	(71,951,591)	(57,715,085)	(186,048,574)	(6,952,899)	(3,591,564)	(326,259,713)
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	44,660,926	-	-	-	-	44,660,926
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	24,397,065	-	-	-	-	24,397,065
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,565,079,400	672,210,942	716,831,838	1,181,955,018	647,790,137	5,783,867,335
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	349,658,581	33,214,894	-	6,854,148	-	389,727,623
Харилцагчдын данс						
- Харилцах	1,025,008,294	-	-	-	-	1,025,008,294
- Хугацаагүй хадгаламж	514,261,512	-	-	-	-	514,261,512
- Хугацаатай хадгаламж	249,290,577	974,735,899	743,802,810	48,825,908	-	2,016,655,194
Зээлийн бусад эх үүсвэр	325,031,625	34,661,708	320,502,448	67,772,063	27,207,992	775,175,836
Репо хэлцэл	25,357,622	-	23,211,507	-	-	48,569,129
Хоёрдогч өглөг	691,723	3,458,615	4,842,061	37,237,759	114,095,485	160,325,643
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	24,489,556	16,337,382	2,022,068	7,061,707	4,166,780	54,077,493
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,513,789,490	1,062,408,498	1,094,380,894	167,751,585	145,470,257	4,983,800,724
Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	545,869,218	-	-	-	-	545,869,217
Батлан даалт, импортын аккредитив	271,496,607	-	-	-	-	271,496,606
Зээлийн шугам	274,372,611	-	-	-	-	274,372,611
Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн цэвэр зөрүү	(494,579,308)	(390,197,556)	(377,549,056)	1,014,203,433	502,319,880	254,197,394

Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	(494,579,308)	(884,776,864)	(1,262,325,920)	(248,122,487)	254,197,393
---------------------------	---------------	---------------	-----------------	---------------	-------------

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк нь дээр үзүүлсэн өр төлбөрийн гэрээгээр дуусах хугацааны бууруулаагүй дүнгийн хугацааны шинжилгээг хөрвөх чадварыг удирдахдаа ашигладаггүй. Үүний оронд Банк нь хүлээгдэж буй дуусгавар болох хугацаа болон хүлээгдэж буй бэлэн мөнгөний хэрэгцээний зөрүүнд хяналт тавьдаг. 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг доор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт
Хөрөнгө	658,075,005	-	-	-	-	658,075,005
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	455,072,892	-	-	-	-	455,072,892
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	99,975,351	-	-	-	-	99,975,351
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	178,993,369	107,463,299	1,409,022	298,272,102	-	586,137,792
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	251,423,655	59,751,566	60,589,170	34,672,201	112,505,466	518,942,058
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	105,693,688	-	-	-	-	105,693,688
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	457,639,660	542,263,708	697,929,739	1,273,787,964	212,102,673	3,183,723,744
Урвуу репо хэлцэл						
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (хөрөнгө)	3,498,792	29,655,699	-	88,554,016	11,067,130	132,775,637
- орох урсгал	(131,816)	(313,155)	-	(6,977,955)	-	(7,422,926)
- гарах урсгал	35,687,446	-	-	-	-	35,687,446
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	5,242,022	3,632,538	5,704,776	1,245,756	2,386,262	18,211,354
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,251,170,064	742,453,655	765,632,707	1,689,554,084	338,061,531	5,786,872,041
Өр төлбөр						
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	8,913,456	139,853,271	-	-	-	148,766,727
Харилцагчдын данс						
- Харилцах	1,480,345,604	-	-	-	-	1,480,345,604
- Хугацаагүй хадгаламж	666,461,355	101	-	-	-	666,461,456
- Хугацаатай хадгаламж	351,350,396	1,028,134,577	840,914,023	35,439,788	2,503	2,255,841,287
Зээлийн бусад эх үүсвэр	3,688,409	111,141,759	255,609,646	293,247,918	52,165,051	715,852,783
Репо хэлцэл	151,343,018	-	-	-	-	151,343,018
Хоёрдогч өглөг	-	80,756	-	-	92,502,200	92,582,956
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	29,290,950	104,373	25,273	235	17,152	29,437,983
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,691,393,188	1,279,314,837	1,096,548,942	328,687,941	144,686,906	5,540,631,814
Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн цэвэр зөрүү	(440,223,124)	(536,861,182)	(330,916,235)	1,360,866,143	193,374,625	246,240,227
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	(440,223,124)	(977,084,306)	(1,308,000,541)	52,865,602	246,240,227	

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк нь дээр үзүүлсэн өр төлбөрийн гэрээгээр дуусах хугацааны бууруулаагүй дүнгийн хугацааны шинжилгээг хөрвөх чадварыг удирдахдаа ашигладаггүй. Үүний оронд Банк нь хүлээгдэж буй дуусгавар болох хугацаа болон хүлээгдэж буй бэлэн мөнгөний хэрэгцээний зөрүүнд хяналт тавьдаг. 2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг доор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	222,351,578	-	-	-	-	222,351,578
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	395,029,289	-	-	-	-	395,029,289
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	43,359,345	92,270,976	112,947,175	-	498,848	249,076,344
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	590,978,203	31,729	1,294,471	-	-	592,304,403
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	340,010,930	456,706,772	398,873,239	894,239,302	228,227,959	2,318,058,202
Богино хугацааны хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	632,003,148	-	-	-	-	632,003,148
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	218,616,988	-	-	-	-	218,616,988
Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	-	-	42,761,019	13,936,957	88,124,481	144,822,457
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (хөрөнгө)						
- Орох урсгал	89,850,191	66,435,657	233,282,013	5,597,916	6,560,338	401,726,115
- Гарах урсгал	(71,951,591)	(57,715,085)	(186,048,574)	(6,952,899)	(3,591,564)	(326,259,713)
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	44,660,926	-	-	-	-	44,660,926
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	24,397,065	-	-	-	-	24,397,065
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,529,306,072	557,730,049	603,109,343	906,821,276	319,820,062	4,916,786,802
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	349,273,147	32,919,076	-	6,000,010	-	388,192,233
Харилцагчдын данс						
- Харилцах	1,025,008,294	-	-	-	-	1,025,008,294
- Хугацаагүй хадгаламж	514,261,512	-	-	-	-	514,261,511
- Хугацаатай хадгаламж	248,355,801	941,955,322	682,841,113	41,497,705	-	1,914,649,941
Зээлийн бусад эх үүсвэр	310,328,088	34,240,328	317,602,926	94,256,741	1,469,240	757,897,323
Репоз хэлцэл	25,324,925	-	22,018,082	-	-	47,343,007
Хоёрдогч өглөг	17,753	75,511	-	-	96,949,550	97,042,814
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	24,381,808	15,821,654	1,452,166	4,081,543	2,893,275	48,630,446
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,496,951,328	1,025,011,891	1,023,914,287	145,835,999	101,312,065	4,793,025,570
Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн цэвэр зөрүү	32,354,744	(467,281,842)	(420,804,944)	760,985,277	218,507,997	123,761,232
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	32,354,744	(434,927,098)	(855,732,042)	(94,746,765)	123,761,232	

41 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө ангилалд багтсан нийт хөрөнгийн багц нь удирдлагаас гаргасан багцын хөрвөх чадварын үнэлгээний дагуу “Хугацаагүй болон 1 сараас бага” хугацааны интервалд орсон.

Банкны үйл ажиллагааг амжилттай удирдах суурь зарчим нь хөрөнгө ба өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацаа ба хүүгийн тэнцвэртэй байдал ба/эсвэл хяналттай тэнцвэргүй байдал юм. Банкнуудын хувьд гүйлгээ тодорхойгүй хугацаагаар, олон төрлөөр хийгддэг тул хугацаа ба хүүгийн ямар ч зөрүүгүй байна гэдэг ихэнхдээ маш ховор тохиолдол байдаг. Зөрүүтэй позиц нь үр ашгийг нэмэгдүүлэх боломжтой боловч алдагдал хүлээх эрсдэлийг мөн ихэсгэх магадлалтай. Банкны хөрвөх чадвар болон хүү ба валютын ханшинд өртөж болзошгүй эрсдэлийг үнэлэхэд хөрөнгө ба өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацаа, хэт өндөр биш өртгөөр эх үүсвэрийг орлуулах чадвар нь чухал хүчин зүйлүүд болдог.

Харилцагчдын нэлээд хэсгийн данс нь харилцах данс байдаг хэдий ч хадгаламж эзэмшигчдийн тоо ба төрлийн диверсификацийн түвшин ба Банкны туршлага нь эдгээр данснууд Банкны хувьд урт хугацааны тогтвортой санхүүжилтийн эх үүсвэр болдог гэж удирдлагын зүгээс үзэж байна.

Баталгаа ба аккредитивын хувьд хөрвөх чадварын шаардлага нь холбогдох төлбөрийн үүргээс хамаагүй бага байдаг. Учир нь ихэнх тохиолдолд гуравдагч талын этгээд нь гэрээнд тусгагдсан эх үүсвэрээ эргүүлэн татахгүй гэж Банкны зүгээс үздэг. Гэрээгээр хүлээсэн санхүүжилт олгох үүргийн нийт хэмжээ нь ирээдүйд шаардагдах бэлэн мөнгөний дүнг заавал илтгэдэггүй. Учир нь эдгээр санхүүжилт олгох үүргүүдийн зарим хэсэг нь олгогдохгүйгээр дуусгавар болдог эсвэл цуцлагддаг.

42 Капиталын удирдлага

Банк нь өөрийн хөрөнгийг удирдахдаа дараах зорилгуудыг баримталдаг. Үүнд: Монголбанкнаас тавьсан өөрийн хөрөнгийн шаардлагуудыг чанд мөрдөх, нэрлэвэл харилцагчийн харилцах хадгаламжыг эрсдэлгүй байлгах систем, Банкны үйл ажиллагааг тасралтгүй үргэлжлүүлэхэд чиглүүлэх мөн Монголбанкны шаардлагын дагуу нийт өөрийн хөрөнгө болон нийт активыг эрсдэлийн шинж чанараар тохируулсан дүнд суурилсан эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгийн харьцааг хамгийн багадаа 14% (2017: 14%) байх шалгуурыг ханган ажиллах. Монголбанкнаас тавьдаг өөрийн хөрөнгийн харьцааны шаардлага хангасан эсэхийг өдөр бүрийн бодит мэдээлэл болон сар бүр өөрсдийн хийсэн тооцоолол дээр үндэслэн Банкны ерөнхий нягтлан бодогч болон Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн даргаар хянуулдаг.

Банк нь Банкны ирээдүйн үйл ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлэх зах зээлд болоод хөрөнгө оруулагчид, зээлдэгчдийн итгэлийг хадгалан ажиллахын тулд өөрийн хөрөнгийн шаардлагатай түвшинг ханган ажиллах сонирхолтой байна. Монголбанкны тодорхойлсон өөрийн хөрөнгийн шаардлагын дагуу эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгийн харьцаа нь (өөрийн хөрөнгийн харьцаа) заасан хамгийн бага түвшнээс дээгүүр байх ёстой.

Доорх хүснэгт нь Монгол Улсын хууль (Монголбанкны шаардлагын) тогтоомжийн дагуу бэлтгэгдсэн Банкны тайланд үндэслэсэн өөрийн хөрөнгийн бүтцийг харуулав:

	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
1-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний үзүүлэлт	12.45%	9.45%
Эрсдэлээр жигнэсэн активын харьцаа	15.37%	14.41%
<i>Мянган төгрөгөөр</i>		
	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
1-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө		
Энгийн хувьцаа	32,321,857	26,367,593
Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	127,629,293	46,583,557
Ногдол ашиг хуримтлагддаггүй, хугацаагүй давуу эрхтэй хувьцаа	50,000,000	-
Хуримтлагдсан ашиг	202,842,670	218,533,692
Өөрийн хөрөнгийн бусад хэсэг	6,745,659	30,132,163
Хасах: Санхүүгийн байгууллагад оруулсан хөрөнгө оруулалт 75%	(11,324,670)	(9,163,369)
Нийт 1-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө	478,214,809	312,453,636
2-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө		
Хоёрдогч өглөг	92,502,200	96,949,550
Давуу эрхтэй хувьцаа	25,778,900	25,778,900
Дахин үнэлгээний нөөц	6,855,242	3,961,907
Бусад нөөц	(9,097,995)	40,379,750
Хасах: Санхүүгийн байгууллагад оруулсан хөрөнгө оруулалт 25%	(3,774,890)	(3,054,456)
Нийт 2-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө	112,263,457	164,015,651
Нийт өөрийн хөрөнгө / капиталын суурь	590,478,266	476,469,287

Санхүүгийн байгууллагад оруулсан хөрөнгө оруулалт нь санхүүгийн байгууллагуудад өмчийн хэлбэрээр оруулсан хөрөнгө оруулалт юм. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 13-аас үзнэ үү.

2018 оны 12 сарын 31–ний өдрийн байдлаар Банкны өөрийн хөрөнгө нь 513,075,626 мянган төгрөг (2017 оны 12 сарын 31: 391,689,039 мянган төгрөг) байсан.

2018 болон 2017 онуудад Банк нь өөрийн хөрөнгийн тавигдах бүх шаардлагуудыг биелүүлсэн.

43 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг

Шүүн таслах ажиллагаа. Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны явцад Банк өөрийнх нь эсрэг мэдүүлсэн нэхэмжлэл хүлээн авах тохиолдлууд байдаг. Өөрсдийн хийсэн тооцоолол ба Банкны дотоодын мэргэжлийн зөвлөгөөн дээр үндэслэн удирдлага нь Банкинд материаллаг хохирол үүсгэх шүүхийн нөхцөл байдал байхгүй гэж дүгнэсэн тул эдгээр санхүүгийн тайлангуудад үүнтэй холбогдуулан сан байгуулаагүй болно.

2014 онд Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газрын (ШӨХТГ) Улсын байцаагч нарын дүгнэлтээр арилжааны Банкууд зээл олгохдоо зээл олголтын шимтгэлийг авч холбогдох хууль, журмыг зөрчиж байна гэж үзсэн. Гэсэн хэдий ч Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн дүгнэлтээр арилжааны банкуудын талд шүүхийн дүгнэлт гарсан. 2016 онд ШӨХТГ болон Улсын дээд шүүхэд давж заалдах өргөдөл гаргасан бөгөөд 2016 оны 4 дүгээр сарын 18-ны 138 тоот тушаалын дагуу дээд шүүх давж заалдхаас татгалзсан.

Татварын хууль тогтоомж. Монгол Улсын татварын, валютын болон гаалийн зохицуулалттай холбоотой хууль тогтоомжууд нь өөр хоорондоо зөрүүтэйгээр тайлбарлагдах, мөн үе үе өөрчлөгдөх магадлалтай. Эдгээр хууль тогтоомжуудыг Банкны ажил гүйлгээ болон үйл ажиллагаанд удирдлагын тайлбарлан хэрэгжүүлсэн байдал нь татварын байгууллагынхаас зөрөх магадлалтай.

Монгол Улсын татварын байгууллагууд хууль тогтоомжийг тайлбарлан үнэлэхдээ илүү хатуу байр суурь баримтлаж болох бөгөөд өмнө нь маргалдаж байгаагүй үйл ажиллагаа, ажил гүйлгээг татварын байгууллага үгүйсгэх боломжтой билээ. Үүний үр дүнд, мэдэгдэхүйц хэмжээний нэмэлт татвар, торгууль болон алданги ногдуулах магадлалтай. Татварын байгууллагууд шалгагдаж буй жилийн өмнөх таван жилийн татварыг эргэн сөхөж шалгах эрхтэй байдаг. Зарим тодорхой нөхцөл байдалд түүнээс өмнөх хугацааг хамран шалгах боломжтой.

Монгол улсын татварын хууль тогтоомжуудын, ялангуяа нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, суутгагчийн албан татвар, аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар, хувь хүний орлогын албан татвар, шилжүүлэх үнэ болон бусад татварын хуулиудын зарим нэгэн заалтууд нь тодорхой тайлбар зааварчилгаагүй байдаг. Ийм зарим нэг тохиолдолд удирдлага нь эдгээр тайлбарлалт нь тодорхой бус байх боломжтой хууль тогтоомжуудыг Банкинд ногдох татварын хувь хэмжээг бууруулах байдлаар тайлбарлан үнэлдэг. Дээр дурдсаны дагуу сүүлийн үед бий болсон захиргааны болон шүүхийн практикийн шинэчлэлийн үр дүнд дээрх тодорхой бус байдлын талаарх байр суурь улам хатуу хяналт шалгалтанд өртөж болно. Хэдийгээр байгууллагын санхүүгийн байдал хийгээд нийт үйл ажиллагаанд томоохон нөлөө үзүүлэх боломжтой боловч татварын байгууллагын байр суурийг урьдчилан баттайгаар таамаглах боломжгүй болно.

Банкны удирдлага нь холбогдох хууль тогтоомжийг тайлбарлан хэрэгжүүлсэн байдлаа зохистой бөгөөд Банкны татварын болон бусад хууль тогтоомжийн талаарх байр суурь тогтвортой гэж үзэж байгаа. Удирдлага нь татвар болон бусад хууль тогтоомжоос үүсэх эрсдэл бага гэж үзэж байна. Удирдлага татвараас үүсэх эрсдэлүүдээ тогтмол эргэн хянаж байдаг ба өнөө үед баттайгаар урьдчилан харах боломжгүй нөхцөл байдлын өөрчлөлтийн улмаас ирээдүйд Банкны байр суурь өөрчлөгдөж болно.

Үйл ажиллагааны түрээсээс хүлээх үүрэг. Банкинд урт хугацаатай, цуцлагдах боломжгүй үйл ажиллагааны түрээс байхгүй, харин харьцангуй богино хугацаанд цуцлагдах боломжтой жил тутмын үйл ажиллагааны түрээс болоод урт хугацааны газрын түрээс байгаа болно. Иймээс удирдлага нь цуцлагдах боломжгүй хугацаа заасан үйл ажиллагааны түрээстэй холбоотойгоор хамгийн багадаа төлөх шаардлагатай төлбөрийн дүнг материаллаг бус гэж үзэж байна. Банк нь 2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр болох СТОУС 16-ын санхүүгийн тайланд нөлөөлөх байдлыг үнэлж байгаа.

Зээлийн гэрээгээр шаардсан харьцаануудын биелэлт. Банк нь төслийн зээлээр авсан эх үүсвэрийн гэрээний заалтаар тодорхой харьцаануудыг хангасан байх үүрэгтэй. 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь авсан эх үүсвэрийг нэн даруй буцаан төлөх нөхцөл байдалд хүргэх аливаа зөрчлийг гаргаагүй байна. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 27-оос үзнэ үү.

Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг. Банк нь харилцагчдынхаа санхүүгийн хэрэгцээнд зориулж төрөл бүрийн буцаах нөхцөлгүй болзошгүй өр төлбөр болон үүргийг хүлээдэг. Хэдийгээр эдгээр үүргүүдийг санхүүгийн байдлын тайланд тусгадаггүй ч эдгээр нь тодорхой хэмжээний эрсдэлийг агуулж байдаг тул Банкны нийт эрсдэлийн нэгээхэн хэсэг гэж үздэг.

43 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Эдгээр хэрэглүүрүүдийн үндсэн зорилго нь харилцагчдад шаардлагатай үед нь санхүүжилтийн эх үүсвэр бэлэн байлгахад оршино. Баталгаа нь хэрэв харилцагч гуравдагч этгээдийн өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлж чадаагүй тохиолдолд Банк өмнөөс нь төлбөрийг барагдуулах гэсэн цуцлагдах боломжгүй баталгаанууд бөгөөд эдгээр нь зээлтэй ижил төрлийн зээлийн эрсдэл агуулдаг. Бичиг баримтын болон арилжааны аккредитив нь Банкнаас тодотгон заасан нөхцөлд гуравдагч этгээд тохиролцсон дүн хүртэлх хөрөнгийг татан авахыг харилцагчийн өмнөөс бичгээр зөвшөөрсөн үүрэг хүлээлт бөгөөд холбогдох бараа таваар буюу мөнгөн хадгаламжуудаар баталгаажсан байдаг тул шууд зээлээс арай бага эрсдэлтэй байдаг.

Зээл олгохоор хүлээсэн үүргүүд нь зээл, баталгаа эсвэл аккредитивын хэлбэрээр үүсгэсэн зээлийн шугамын ашиглагдаагүй хэсгийг илэрхийлж байгаа. Зээл олгох үүргийн зээлийн эрсдэлийн хувьд Банк нь ашиглагдаагүй зээлийг харилцагч авсан тохиолдолд ингэж авсан зээлийн нийт хэмжээгээр алдагдал хүлээх эрсдэлд өртөнө.

Гэвч харилцагч тодорхой зээлийн нөхцөл биелүүлж байж зээл авах эрх олж авдаг тул Банкны хүлээж болох алдагдлын дүн ашиглагдаагүй байгаа зээлийн шугамаас бага юм.

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Олгосон санхүүгийн баталгаа	57,208,731	105,122,056
Олгосон гүйцэтгэлийн баталгаа	204,692,164	126,176,645
Аккредитив	64,902,638	40,871,181
Ашиглаагүй зээлийн шугам	114,275,375	274,372,611
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	441,078,908	546,542,493
Хасах нь: зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүргийн үнэ цэнийн бууралтын сан	(3,399,224)	(673,275)
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	437,679,684	545,869,218

ХБЗА-ыг хэмжих зорилгоор зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүргийг 1-р үе шатанд оруулсан.

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон зээлийн үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж болзошгүй зээлийн алдагдлын сангийн 2018 оны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Олгосон санхүүгийн баталгаа	Олгосон гүйцэтгэлийн баталгаа	Аккредитив	Нийт
2017 оны 01 сарын 01-нээрх зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сан	-	673,275	-	673,275
СТОУС 9-ын шилжилт:				
– Ирээдүйд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын дахин хэмжилт, татварын дараах цэвэр дүн	1,570,341	1,462,918	86,144	3,119,403
Тайлант жилд байгуулсан сан	(1,022,470)	624,646	4,370	(393,454)
2018 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн алдагдлын сан	547,871	2,760,839	90,514	3,399,224

43 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон зээлийн үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж болзошгүй зээлийн алдагдлын сангийн 2017 оны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Олгосон гүйцэтгэлийн баталгаа
2017 оны 01 сарын 01-нээрс зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сан Тайлант жилд байгуулсан сан	793,072 (119,797)
2017 оны 12 сарын 31-нээрс зээлийн алдагдлын сан	673,275

Аккредитив, баталгаа (нээлттэй аккредитив хамаарагдана) нь тусгайлсан ажил гүйлгээнд ихэнхдээ бараа бүтээгдэхүүний импорт болон экспорттой холбоотойгоор харилцагчийн өмнөөс төлбөр хийх үүргийг Банкинд ногдуулдаг байна. Баталгаа, нээлттэй аккредитив нь хэдийгээр болзошгүй шинж чанартай боловч зээлтэй ижил төрлийн эрсдэлийг агуулдаг. Эдгээр ажил гүйлгээний үр дүнд материаллаг алдагдал байхгүй гэж таамаглаж байна.

Гүйцэтгэлийн баталгаа нь гэрээний үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд нөгөө талаас нөхөн олговор олгодог гэрээ юм. Гүйцэтгэлийн баталгааны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын талаар Тодруулга 4.23-аас харна уу.

Удирдлагын зүгээс 2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлтэй адилтгах хөрөнгөтэй холбоотой 3,399,224 мянган төгрөгийн (2017 оны 12 сарын 31: 673,275 мянган төгрөг) эрсдэлийн санг тухайн харилцагчийн санхүүгийн нөхцөл байдал муудсаны дараах учирч болзошгүй алдагдлын хэмжээг нээлттэй байгаа мэдээлэл болон давтагдах магадлал дээр үндэслэн тодорхойлсны дагуу байгуулах шаардлагатай гэж үзсэн.

Барьцаалсан болон хэрэглээг хязгаарласан хөрөнгө. 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкинд байршуулсан 455,072,892 мянган төгрөгийн (2017 оны 12 дугаар сарын 31: 395,029,289 мянган төгрөг) заавал байлгах үлдэгдэл нь Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд ашиглах боломжгүй заавал байлгах нөөц хөрөнгө юм. (Тодруулга 8).

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкны үнэт цаас 151,006,902 мянган төгрөг (2017 оны 12 дугаар сарын 31: 25,291,700 мянган төгрөг) байсан. (Тодруулга 11).

Бусад гадаадын банкууд дахь харилцах дансад байршуулсан 100 сая ам.долларын (2017 оны 12 дугаар сарын 31: 2018 оны 7 дугаар сарын 15-наар дуусах хугацаатай 100 сая ам доллар) үлдэгдэлтэй харилцах данс нь тухайн банкнаас авсан зээлийн барьцаа юм (Тодруулга 10 болон 29-өөс харна уу).

Банк нь харилцагчдынхаа санхүүгийн хэрэгцээнд зориулж төрөл бүрийн буцаах нөхцөлгүй болзошгүй өр төлбөр болон үүргийг хүлээдэг. Хэдийгээр эдгээр үүргүүдийг санхүүгийн байдлын тайланд тусгадаггүй ч эдгээр нь тодорхой хэмжээний эрсдэлийг агуулж байдаг тул Банкны нийт эрсдэлийн нэгээхэн хэсэг гэж үздэг.

44 Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Банкны тайлант хугацааны эцсээрх гадаад валютын форвард болон своп хэлцлээс үүссэн гадаад валютын авлага болон өглөгийн бодит үнэ цэнийг дор үзүүлэв. Доорх хүснэгтэд цэвэршүүлээгүй нийт позицыг үзүүлсэн бөгөөд хэлцлийн огноо нь тухайн тайлант хугацааны дараах хэлцлүүдийг мөн харуулсан болно.

Зах зээл дэх хүүний түвшний өөрчлөлт, гадаад валютын арилжааны ханшийн хөдөлгөөн болон бусад гэрээний нөхцөл дэх өөрчлөлтөөс хамаарч үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь ашигтай (хөрөнгө) ашиггүй (өр төлбөр) байж болно. Үүсмэл санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн цэвэршүүлсэн дүн нь цаг үргэлж өөрчлөгдөж байдаг.

Цэвэршүүлээгүй болон цэвэршүүлсэн үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Гадаад валютын форвард болон своп: тайлант хугацааны эцсээрх бодит үнэ цэнэ		
- Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгө	132,775,637	75,624,570
- Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн өр төлбөр	(7,422,926)	(158,168)
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцлийн цэвэршүүлсэн бодит үнэ цэнэ	125,352,711	75,466,402
<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Гадаад валютын форвард болон своп: тайлант хугацааны эцсээрх бодит үнэ цэнэ		
- Ам.долларын авлага (+)	263,317,677	385,806,956
- Ам.долларын өглөг (-)	(84,316,881)	(3,496,308)
- Төгрөгийн авлага (+)	153,478,378	3,499,084
- Төгрөгийн өглөг (-)	(204,990,716)	(329,758,797)
- Бусад валютын авлага (+)	27,034,648	19,415,467
- Бусад валютын өглөг (-)	(29,170,395)	-
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцлийн цэвэршүүлсэн бодит үнэ цэнэ	125,352,711	75,466,402

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр болох 93,418,196 мянган төгрөг нь бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг алдагдалд тусгадаг санхүүгийн хөрөнгөөр ангилагдсан урт болон богино хугацаат СВОП хэлцэлтэй холбоотой хэрэгжээгүй олзыг илэрхийлнэ.

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 92,643,191 мянган төгрөгийн (2017 оны 12 дугаар сарын 31: 47,695,568 мянган төгрөг) санхүүгийн хөрөнгө нь 2023 оны 09 дүгээр сарын 27 – нд хугацаа нь дуусах, 2018 оны 09 дүгээр сарын 28–нд 100 сая ам доллар болон 2025 оны 09 дүгээр сарын 15–нд хугацаа нь дуусах, 2017 оны 10 дугаар сарын 23 – нд 7.5 сая ам долларын Монгол Банктай хийсэн урт хугацаат гадаад валютын хүүгийн солилцооны гэрээтэй холбоотой.

2018 оны 07 дугаар сарын 18-наар 47,695,568 мянган төгрөгийн дансны үнэтэй урт хугацаат гадаад валютын СВОП хэлцэл нь дуусгавар болж ашиг алдагдлын “Гадаад валют болон үнэт металын арилжаанаас үүссэн олз” хэсэгт 3,121,668 мянган төгрөгийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрсөн.

2018 оны 09 дүгээр сарын 28-нд Банк Монгол банктай урт хугацаат гадаад валютын хүүгийн СВОП хэлцэл хийсэн ба тус хэлцлээс 84,037,389 мянган төгрөгийн үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн олзтой байсан. Эхний өдрийн 59,176,794 мянган төгрөг нь ашигтай нөхцөлөөр энэ урт хугацааны СВОП хэлцлийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олз юм. Тайлант хугацааны бодит үнэ цэнийн өсөлт 91,833,191 мянган төгрөг (2017: 54,321,290 мянган төгрөг) нь урт хугацааны СВОП хэлцэлүүдтэй холбоотой. Үлдсэн хэрэгжээгүй олз нь богино хугацаат СВОП хэлцэлтэй холбоотой.

45 Бодит үнэ цэнийн тодруулга

Татан буугдалт эсвэл албадан борлуулалтаас бусад тохиолдолд, тухайн хэрэглүүрийг сонирхож буй талуудын хоорондох идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагдах дүнгээр бодит үнэ цэнийг тодорхойлдог. Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагддаг санхүүгийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнийн хамгийн тодорхой нотолгоо юм. Хэрвээ Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийн голлох хэсэгт идэвхтэй зах зээл байхгүй бол бодит үнэ цэнэ нь тухайн эдийн засгийн нөхцөл байдал болон хэрэглүүртэй шууд хамааралтай тусгай эрсдэлд суурилагддаг. Доорх үзүүлсэн тооцоолол нь Банкны тодорхой хэрэглүүрийг зах зээл дээр бүхэлд нь арилжихад хэрэгжих мөнгөн дүнг илэрхийлэх шаардлагагүй болно.

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангилал тус бүрт үнэлэх ба эдгээр түвшин нь (i) Ижил төрлийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дэх зарласан (тохируулаагүй) үнийг ашиглан 1-р түвшинд тодорхойлно (ii) Хөрөнгө болон өр төлбөрийн хувьд боломжит өгөгдлийг ашиглан шууд (үнэ) болон шууд бусаар (үнээс гаралтай) бодит үнэ цэнийг тодорхойлох аргачлалыг 2-р түвшинд хэрэгжүүлнэ (iii) 3-р түвшинд зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөлд тулгуурлахгүйгээр (ашиглагдахгүй өгөгдөл) бодит үнэ цэнийг тодорхойлно. Удирдлага нь санхүүгийн хэрэглүүрийг ангилахдаа бодит үнэ цэнийн түвшинг ашигладаг. Хэрэв бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход шууд ашиглаж болох өгөгдөл дээр ихээхэн тохируулга хийсний дараа ашиглаж байгаа бол тухайн хэмжилт нь 3-р түвшинд хийгдэж байна гэсэн үг. Ашиглаж буй өгөгдлийн ач холбогдлыг бодит үнэ цэнийн тодорхойлолттой бүхлээр нь уялдуулан авч үзнэ.

45 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(a) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд

Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилт гэдэг нь нягтлан бодох бүртгэлийн стандартаар тайлагнах хугацаа бүрийн эцэст санхүүгийн байдлын тайланд тусгахыг шаарддаг эсвэл зөвшөөрдөг хэмжилтийг хэлнэ. Бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинг доорх байдлаар авч үзнэ:

Мянган төгрөгөөр	2018				2017			
	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн хөрөнгө								
Санхүүгийн хөрөнгө								
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	7,463,280	-	111,962,492	119,425,772	-	-	-	-
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	537,944	-	365,146,307	365,684,251	-	-	-	-
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	32,894,926	-	-	32,894,926	-	-	-	-
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	14,343,224	-	58,455,538	72,798,762	-	-	-	-
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгө	-	-	-	-	249,076,344	-	-	249,076,344
- Өр төлбөр	-	-	-	-	234,686,513	-	-	234,686,513
- Эздийн өмч	-	-	-	-	14,389,831	-	-	14,389,831
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	-	-	-	-	101,474,901	-	117,142,087	218,616,988
- Өр төлбөр	-	-	-	-	-	-	47,624,997	47,624,997
- Эздийн өмч	-	-	-	-	101,474,901	-	69,517,090	170,991,991
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх зээл ба урьдчилгаа	-	-	126,456,427	126,456,427	-	-	-	-
Өмчлөх бусад хөрөнгө	-	-	35,687,446	35,687,446	-	-	44,660,926	44,660,926
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	125,352,711	-	125,352,711	-	75,466,402	-	75,466,402
Санхүүгийн бус хөрөнгө								
Үл хөдлөх хөрөнгө	-	-	100,588,047	100,588,047	-	-	116,837,207	116,837,207
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	-	-	34,293,822	34,293,822	-	-	57,505,587	57,505,587
Хөрөнгийн давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт хэмжилтийн дүн	55,239,374	125,352,711	832,590,079	1,013,182,164	350,551,245	75,466,402	336,145,807	762,163,454

45 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

2-р түвшин дэх үнэлгээний аргачлал болон бодит үнэ цэнийг хэмжихэд ашигласан өгөгдлийн тайлбар 2018 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар:

Мянган төгрөгөөр	2018 Бодит үнэ цэнэ	2017 Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл
Бусад санхүүгийн хөрөнгө				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	125,352,711	75,466,402	Хүүгийн харьцааны онол	Монголын Евробондын өгөөж, Бодлогын хүү, АНУ-ын үнэт цаасны өгөөж, АНУ-ын LIBOR 12М, Монгол болон АНУ-ын ХҮИ-н таамаглал
2-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт дүн	125,352,711	75,466,402		

2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 2-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн үнэлгээний аргачлал нь дотоод судлаачдын хувьсах 12 сарын LIBOR түвшин болон бодлогын хүүгийн таамаглал дээр үндэслэдэг байсан. Харин 2018 онд төгрөгийн болон ам долларын мөнгөний урсгалыг тооцоолохын тулд 12 сарын LIBOR түвшин болон бодлогын хүүг бодитой, тогтмол өгөдлөөр солисон. Түүнчлэн бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн өдрөөрх төгрөгийн мөнгөн урсгалыг хямдруулахад 2024 онд хугацаа нь дуусах Монголын засгийн газрын ам долларын Евробондын өгөөжийг, ам долларын мөнгөн урсгалыг хямдруулахад АНУ-ын үнэт цаасны өгөөжийг тус тус ашигласан.

Санхүүгийн хөрөнгө

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 1-р түвшинд ангилагдсан өмчийн үнэт цаас нь Монгол улсад байгуулагдсан хувь нийлүүлсэн компанид оруулсан 47,238,150 мянган төгрөг бүхий (2017 оны 12 дугаар сарын 31: борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас 101,474,901 мянган төгрөг, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас 14,389,831 мянган төгрөг) хөрөнгө оруулалттай холбоотой (тодруулга 13 болон 16-г үзнэ үү). Тус компани нь Монголын Хөрөнгийн Бирж болон гадаадын хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй. 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар МИК-д оруулсан хөрөнгө оруулалтыг үлдэгдэл орлогын үнэлгээг ашиглаж Банкны капиталын жинлэсэн дундаж өртгөөр хямдруулан тайлант өдрийн бодит үнэ цэнийг бүртгэсэн.

93,418,196 мянган төгрөг (2017 оны 12 дугаар сарын 31: 75,466,402 мянган төгрөг) бүхий бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 2-р түвшинд ангилагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх урт хугацаат болон богино хугацаат СВОП хэлцлийн хэрэгжээгүй олзтой холбоотой.

Бодит үнэ цэнийн 3-р түвшинд багтсан 477,108,799 мянган төгрөгийн (2017 оны 12 дугаар сарын 31: 234,686,513 мянган төгрөг болон 47,624,997 мянган төгрөг, түвшин 1 ба түвшин 3-д харгалзан ангилагдсан) өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь Монгол банкны үнэ цаас болон МИК-ийн бондоос бүрдэнэ.

58,455,538 мянган төгрөгийн (2017 оны 12 дугаар сарын 31: 69,517,909 мянган төгрөг, борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас гэж ангилагдсан) бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд ангилагдсан өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй байгууллагын үнэт цаас болон хөрөнгө оруулалтын санд оруулсан хөрөнгө оруулалттай холбоотой. Удирдлага нь Монголын Хөрөнгийн Биржид бүртгэлтэй ижил төстэй компанийн цэвэр хөрөнгийн үнэ дээр үндэслэн жилийн эцэс дэх бодит үнэ цэнийг тодорхойлох үнэлгээний аргачлалыг хэрэглэсэн.

45 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд багтаж байгаа өмчлөх бусад санхүүгийн хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийг төлүүлэх явцад эзэмшсэн компанийн хувьцаатай холбоотой. (Тодруулга 23-аас үзнэ үү). Уг хувьцааны бодит үнэ цэнийг зах зээлийн харьцуулалтын арга болон ирээдүйн мөнгөн урсгалын хямдруулалтын аргыг ашиглан байгууллагын хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнээр тодорхойлсон. Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд ангилагдсан өмчлөх бусад санхүүгийн хөрөнгө нь 10 хувиар өсөх/буурахад уг хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ 3,568,745 мянган төгрөгөөр (2017: 4,466,093 мянган төгрөг) өөрчлөгдөнө. Үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход орлогын арга болон ижил төстэй хөрөнгөөс хүлээгдэж буй зах зээлийн түрээсийн орлогын ирээдүйн мөнгөн урсгалын хямдруулалтын тооцоололд суурилсан үнэлгээг ашигласан. Энэ арга нь харьцуулж болохуйц хөрөнгийн цэвэр орлогыг авч үздэг.

2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх Санхүүгийн бус хөрөнгө:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Болом- жит өөрч- лөлт	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмж
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө						
Үл хөдлөх хөрөнгө	100,588,047	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан тодруулга (хямдрал/үнэ бууралт)	1,575 - 7,680	10%	10,058,805
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	34,293,822	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан тодруулга (хямдрал/үнэ бууралт)	1,250 - 6,300	10%	3,429,382
3-р түвшин дэх давагдах бодит үнэ цэнийн нийт дүн	134,881,869					13,488,187

2017 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх Санхүүгийн бус хөрөнгө:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2- т ногдох үнэ)	Болом- жит өөрч- лөлт	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмж
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө						
Үл хөдлөх хөрөнгө	116,837,207	Орлогын бүрдүүлэлт	Зах зээлийн түрээсийн үнэтэй тохируулсан тодруулга (хямдрал/үнэ бууралт)	25-79	10%	11,683,721
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	57,505,587	Зах зээлийн харьцуулал тын арга	Зах зээлийн түрээсийн үнэтэй тохируулсан тодруулга (хямдрал/үнэ бууралт)	133-3,712	10%	5,750,559
3-р түвшин дэх давагдах бодит үнэ цэнийн нийт дүн	174,342,794					17,434,280

45 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)**(b) Давтагдахгүй бодит үнэ цэнийн хэмжилт**

Банк борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа эргэлтийн бус хөрөнгийг бодит үнэ цэнээс нь борлуулах зардлыг хассан дүнгээр бүртгэсэн. Уг бодит үнэ цэнэ нь бодит үнэ цэнийн ангилалын 3-р түвшин дэх хэмжилтэд хамаарна.

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнийн хэмжилтэнд ашигласан өгөгдөл болон үнэлгээний аргачлал:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмж
Борлуулах зориулалттай эргэлтийн бус хөрөнгө	34,777,089	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн борлуулалт/түрээсийн үнэтэй тохируулсан тодруулга (хямдрал/үнэ бууралт)	36.2 – 4,680	3,477,710

2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнийн хэмжилтэнд ашигласан өгөгдөл болон үнэлгээний аргачлал:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмж
Борлуулах зориулалттай эргэлтийн бус хөрөнгө	52,556,417	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан тодруулга (хямдрал/үнэ бууралт)	365 - 5,679	5,255,642

(c) 3-р түвшний давтагдах болон давтагдахгүй бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн процесс

3-р түвшний үнэлгээг Банкны Хөрөнгийн менежментийн алба болон хөндлөнгийн үнэлгээний компанитай хамтран жил бүр хянаж үздэг. Удирдлагын зүгээс үнэлгээний загварын өгөгдөл болон үнэлгээний дүгнэлтийн зохимжтой байдлыг үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээлд ашиглахад тохиромжтой гэж үзсэн хэд хэдэн үнэлгээний аргачлалыг ашиглан хийдэг.

45 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(d) Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй боловч бодит үнэ цэнэ нь тайлагнагдсан хөрөнгө ба өр төлбөр

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй хөрөнгийн дансны дүнг доор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн хөрөнгө				
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	114,855,783	543,219,222	-	658,075,005
Бэлэн мөнгө	114,855,783	-	-	114,855,783
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	-	543,219,222	-	543,219,222
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	-	455,072,892	-	455,072,892
Урвуу РЕПО хэлцэл	-	99,975,351	-	99,975,351
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө	-	586,137,792	-	586,137,792
Бусад банкууд дахь харилцах данс				
Дотоод	-	19,540,634	-	19,540,634
Гадаад	-	153,173,299	-	153,173,299
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө				
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	-	413,423,859	-	413,423,859
Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	-	3,267,646,459	3,057,267,317
Бизнесийн зээл	-	-	1,461,653,176	1,341,363,369
Жижиг дунд бизнесийн зээл	-	-	706,029,079	618,553,082
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	-	-	874,681,019	857,124,434
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	-	-	225,283,185	240,226,432
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	-	33,832,035	-	33,832,035
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	-	18,211,354	-	18,211,354
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт хөрөнгө	114,855,783	1,736,448,646	3,267,646,459	4,908,571,746

45 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй хөрөнгийн дансны дүнг доор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн хөрөнгө				
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	111,445,070	110,906,508	-	222,351,578
Бэлэн мөнгө	111,445,070	-	-	111,445,070
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	-	110,906,508	-	110,906,508
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	-	395,029,289	-	395,029,289
Урвуу РЕПО хэлцэл	-	-	-	-
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө	-	592,304,403	-	592,304,403
Бусад банкууд дахь харилцах данс				
Дотоод	-	36,363,256	-	36,363,256
Гадаад	-	469,924,422	-	469,924,422
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө				
Дотоод	-	22,383,105	-	22,383,105
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	-	63,633,620	-	63,633,620
Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	-	2,409,706,581	2,318,058,202
Бизнесийн зээл	-	-	1,056,073,508	1,013,959,132
Жижиг дунд бизнесийн зээл	-	-	537,612,360	497,239,864
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	-	-	466,914,615	462,790,317
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	-	-	349,106,098	344,068,889
Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	-	144,822,457	-	144,822,457
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	-	24,397,065	-	24,397,065
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт хөрөнгө	111,445,070	1,267,459,722	2,365,472,748	3,696,962,994

45 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй өр төлбөрийн дансны дүнг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр				
Бусад Банкуудын байршуулсан хөрөнгө	-	148,766,727	-	148,766,727
Бусад банкуудын байршуулсан богино хугацат хөрөнгө	-	10,421,840	-	10,421,840
Бусад банкуудын байршуулсан урт хугацат хөрөнгө	-	138,344,887	-	138,344,887
РЕПО хэлцэл				
Бусад банктai хийсэн репо хэлцэл	-	151,343,018	-	151,343,018
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж Төрийн болон хувьцаат компани	-	600,166,091	-	600,166,091
- Харилцах данс	-	421,317,586	-	421,317,586
- Хугацаагүй хадгаламж	-	162,976,504	-	162,976,504
- Хугацаат хадгаламж	-	15,872,001	-	15,872,001
Аж ахуйн нэгж	-	1,206,238,193	-	1,206,238,193
- Харилцах данс	-	806,226,749	-	806,226,749
- Хугацаагүй хадгаламж	-	53,246,389	-	53,246,389
- Хугацаат хадгаламж	-	346,765,055	-	346,765,055
Хувь хүмүүс	-	2,537,012,206	-	2,537,012,206
- Харилцах данс	-	223,296,003	-	223,296,003
- Хугацаагүй хадгаламж	-	449,762,246	-	449,762,246
- Хугацаат хадгаламж	-	1,863,953,957	-	1,863,953,957
Бусад	-	59,231,857	-	59,231,857
- Харилцах данс	-	29,505,266	-	29,505,266
- Хугацаагүй хадгаламж	-	476,317	-	476,317
- Хугацаат хадгаламж	-	29,250,274	-	29,250,274
Зээлийн бусад эх үүсвэр	-	715,852,783	-	715,852,783
Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэгт байгуулсан эрсдэлийн сан	-	3,399,224	-	3,399,224
Хоёрдогч өглөг	-	92,582,956	-	92,582,956
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	-	29,437,983	-	29,437,983
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт өр төлбөр	-	5,544,031,038	-	5,544,031,038

45 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй өр төлбөрийн дансны дүнг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр				
Бусад Банкуудын байршуулсан хөрөнгө	-	388,192,233	-	388,192,233
Бусад банкуудын байршуулсан богино хугацат хөрөнгө	-	255,246,082	-	255,246,082
Бусад банкуудын байршуулсан урт хугацат хөрөнгө	-	132,946,151	-	132,946,151
РЕПО хэлцэл				
Бусад банктай хийсэн репо хэлцэл	-	47,343,007	-	47,343,007
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж				
Төрийн болон хувьцаат компани	-	270,738,748	-	270,681,877
- Харилцах данс	-	207,265,363	-	207,265,363
- Хугацаагүй хадгаламж	-	45,518,223	-	45,518,223
- Хугацаат хадгаламж	-	17,955,162	-	17,898,291
Аж ахуйн нэгж	-	912,552,349	-	910,722,982
- Харилцах данс	-	637,507,527	-	637,507,527
- Хугацаагүй хадгаламж	-	50,754,191	-	50,754,191
- Хугацаат хадгаламж	-	224,290,631	-	222,461,264
Хувь хүмүүс	-	2,243,987,354	-	2,233,766,425
- Харилцах данс	-	153,633,973	-	153,633,973
- Хугацаагүй хадгаламж	-	417,543,390	-	417,543,390
- Хугацаат хадгаламж	-	1,672,809,991	-	1,662,589,062
Бусад	-	38,860,205	-	38,748,463
- Харилцах данс	-	26,601,431	-	26,601,431
- Хугацаагүй хадгаламж	-	445,708	-	445,708
- Хугацаат хадгаламж	-	11,813,066	-	11,701,324
Зээлийн бусад эх үүсвэр	-	757,897,323	-	757,897,323
Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэгт байгуулсан эрсдэлийн сан	-	673,275	-	673,275
Хоёрдогч өглөг	-	97,042,814	-	97,042,814
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	-	48,630,446	-	48,630,446
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт өр төлбөр	-	4,758,574,747	-	4,746,355,838

46 Санхүүгийн хэрэглүүрийн хэмжилтийн ангиллаарх тодруулга

Доорх хүснэгтэд 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн хөрөнгийг хэмжилтийн ангиллаар харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Хорогдуулсан өртөг	ААБҮЦ	БДОБҮЦ (дахин ангилах)	БДОБҮЦ (дахин ангилах боломжгүй)	Нийт
Санхүүгийн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	658,075,005	-	-	-	658,075,005
Бэлэн мөнгө	114,855,783	-	-	-	114,855,783
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	543,219,222	-	-	-	543,219,222
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	455,072,892	-	-	-	455,072,892
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	33,832,035	119,425,772	365,684,251	-	518,942,058
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	-	32,894,926	-	72,798,762	105,693,688
Урвуу РЕПО хэлцэл	99,975,351	-	-	-	99,975,351
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө	586,137,792	-	-	-	586,137,792
Бусад банкууд дахь харилцах данс					
Дотоод	19,540,634	-	-	-	19,540,634
Гадаад	153,173,299	-	-	-	153,173,299
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	413,423,859	-	-	-	413,423,859
Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,057,267,317	126,456,427	-	-	3,183,723,744
Бизнесийн зээл	1,341,363,369	-	-	-	1,341,363,369
Жижиг дунд бизнесийн зээл	618,553,082	-	-	-	618,553,082
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	857,124,434	-	-	-	857,124,434
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	240,226,432	-	-	-	240,226,432
Буцаах нөхцөлтэй МИК-д худалдсан орон сууцны зээл	-	126,456,427	-	-	126,456,427
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	125,352,711	-	-	125,352,711
Өмчлөх бусад хөрөнгө	-	-	-	35,687,446	35,687,446
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	18,211,354	-	-	-	18,211,354
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага	2,796,705	-	-	-	2,796,705
Хувь хүмүүсээс авах авлага	3,013,739	-	-	-	3,013,739
Компаниудаас авах авлага	19,193,718	-	-	-	19,193,718
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	1,464,870	-	-	-	1,464,870
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(8,257,678)	-	-	-	(8,257,678)
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	4,908,571,746	404,129,836	365,684,251	108,486,208	5,786,872,041

46 Санхүүгийн хэрэглүүрийн хэмжилтийн ангиллаарх тодруулга (үргэлжлэл)

Доорх хүснэгтэд 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн хөрөнгийг хэмжилтийн ангиллаар харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Зээл ба авлага	Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө	ААБҮЦ- ээрх санхүүгийн хөрөнгө	Арилжааны хөрөнгө	Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших	Нийт
Санхүүгийн хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	222,351,578	-	-	-	-	222,351,578
Бэлэн мөнгө	111,445,070	-	-	-	-	111,445,070
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	110,906,509	-	-	-	-	110,906,508
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	395,029,289	-	-	-	-	395,029,289
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгө	-	-	249,076,344	-	-	249,076,344
Урвуу РЕПО хэлцэл	-	-	-	-	-	-
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө	592,304,403	-	-	-	-	592,304,403
Бусад банкууд дахь харилцах данс:						
Дотоод	36,363,256	-	-	-	-	36,363,256
Гадаад	469,924,422	-	-	-	-	469,924,422
Бусад банкуудад байршуулсан богино хугацаат хөрөнгө:						
Дотоод	22,383,105	-	-	-	-	22,383,105
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	63,633,620	-	-	-	-	63,633,620
Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,318,058,203	-	-	-	-	2,318,058,203
Бизнесийн зээл	1,013,959,132	-	-	-	-	1,013,959,132
Жижиг дунд бизнесийн зээл	497,239,865	-	-	-	-	497,239,865
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	462,790,317	-	-	-	-	462,790,317
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	344,068,889	-	-	-	-	344,068,889
Богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	632,003,148	-	-	-	-	632,003,148
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас	-	218,616,988	-	-	-	218,616,988
Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших үнэт цаас	61,415,269	-	-	-	83,407,188	144,822,457
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	-	-	75,466,402	-	75,466,402
Өмчлөх бусад санхүүгийн хөрөнгө	-	44,660,926	-	-	-	44,660,926
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	24,397,065	-	-	-	-	24,397,065
Компаниудаас авах авлага	9,627,664	-	-	-	-	9,627,664
Хувь хүмүүсээс авах авлага	426,874	-	-	-	-	426,874
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага	7,890,670	-	-	-	-	7,890,670
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	6,451,857	-	-	-	-	6,451,857
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	4,245,558,955	263,277,914	249,076,344	75,466,402	83,407,188	4,916,786,803

47 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ

Эдгээр санхүүгийн тайлангийн зорилгоор талууд нь НББОУС 24 буюу “Холбоотой Талын Тодруулга”-д тодорхойлсноор хэрвээ тухайн компани нь нөгөө этгээдийн санхүүгийн болон бусад үйл ажиллагаатай холбоотой шийдвэр гаргалтанд нөлөө үзүүлэх буюу хянах чадвартай бол холбоотой талууд гэж тодорхойлно. Холбоотой талуудын магадлалт хамаарлыг авч үзэхдээ хуулийн хэлбэрээс илүү эдийн засгийн холбоо хамаарлыг авч үздэг.

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны явцад Банк нь хувь нийлүүлэгчид, захирлууд болон бусад холбоотой талуудтай ажил гүйлгээ явуулдаг. Эдгээр ажил гүйлгээнүүдэд төлбөр тооцоо, зээл олгох, хадгаламж татан төвлөрүүлэх, арилжаа, гадаад валютын гүйлгээ зэрэг багтана. Банкны бодлогын дагуу холбоотой талуудын ажил гүйлгээнүүд гэдэгт тухайн ажил гүйлгээнд зонхилон гарч ирдэг ижил нөхцөлөөр хийгдсэн холбоотой талуудын ажил гүйлгээг хамруулна.

Холбоотой талуудыг доорх байдлаар ангилна:

Толгой компани	Голомт Файнэншил Групп ХХК нь Голомт банкны гол хувьцаа эзэмшигч компани юм. Тодруулга 1-ээс үзнэ үү.
Охин компани	Банк нь Голомт Капитал ХХК-ийн 100%-ийн эзэмшлийн хувьцаагаа зарсан. Тодруулга 19-өөс үзнэ үү.
Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийтлэг эрх бүхий байгууллагууд гэдэг нь Голомт Файнэншил Групп ХХК-ийн дотор байдаг компаниуд болон бусад компаниуд бөгөөд эцсийн шатны эзэмшигч нь хяналт тавьдаг эсвэл мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлдэг аж ахуй нэгжүүд юм.
Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	ТУЗ болон Банкны гүйцэтгэх удирдлагын баг.

2018 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны эцсийн шатны толгой компани болон шууд хянадаг, эцсийн шатны эзэмшигчийн талаар Тодруулга 1-ээс үзнэ үү.

47 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудын үлдэгдлүүдийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дүн (үр ашигт хүүний хувь 8% - 22%)	2,927,204	22,930,115	76,115,330	101,972,649
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (үндсэн дүн: 92,502,200 мянган төгрөг)	-	29,635,230	-	29,635,230
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж (гэрээний хүүний хувь 0% - 16.1%)	1,843,336	477,468	2,049,646	4,370,450
Хоёрдогч өглөг (гэрээний хүүний хувь 8%)	-	92,582,956	-	92,582,956

2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудын үлдэгдлүүдийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Охин компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дүн (гэрээний хүүний хувь 6% - 23.4%)	1,812,242	-	-	81,942,998	83,755,240
Охин компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт	-	-	1,200,000	-	1,200,000
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (үндсэн дүн: 84,949,550 мянгон төгрөг)	-	22,571,597	-	-	22,571,597
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж (гэрээний хүүний хувь 0% - 16.1%)	1,752,642	1,149,647	252,290	1,744,955	4,899,534
Хоёрдогч өглөг (гэрээний хүүний хувь 8% - 13.5%)	-	97,042,814	-	-	97,042,814

47 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2018 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудад олгосон зээл ба урьдчилгааны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Гэрээний хүүний хувь	3% - 23.4%	0% - 3%	0% - 22.8%	
Харилцагчдад олгосон зээл				
2018 оны 01 сарын 01-ний байдлаарх харилцагчдад олгосон зээл	1,812,242	-	81,942,998	83,755,240
Тайлант хугацаанд харилцагчдад олгосон зээл	2,474,493	26,262,841	94,112,722	122,850,056
Тайлант хугацаанд төлөгдсөн зээл	(1,386,695)	(3,214,936)	(100,478,449)	(105,080,080)
Ханшийн зөрүү	27,164	(117,790)	538,059	447,433
2018 оны 12 сарын 31-ний байдлаарх харилцагчдад олгосон зээл	2,927,204	22,930,115	76,115,330	101,972,649

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудад олгосон зээл ба урьдчилгааны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Гэрээний хүүний хувь	6% - 23.4%	N/A	3% - 22.8%	
Харилцагчдад олгосон зээл				
2017 оны 01 сарын 01-ний байдлаарх харилцагчдад олгосон зээл	1,866,169	-	86,321,599	88,187,768
Тайлант хугацаанд харилцагчдад олгосон зээл	1,807,872	-	33,574,246	35,382,118
Тайлант хугацаанд төлөгдсөн зээл	(1,854,169)	-	(38,387,299)	(40,241,468)
Ханшийн зөрүү	(7,630)	-	434,452	426,822
2017 оны 12 сарын 31-ний байдлаарх харилцагчдад олгосон зээл	1,812,242	-	81,942,998	83,755,240

2018 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк холбоотой талуудад олгосон зээлд тусгайлсан үнэ цэнийн бууралтын сан байгуулах шаардлагагүй хэмээн үзэж бүртгэлд тусгаагүй.

Банк нь удирдах ажилтнууддаа хөнгөлттэй нөхцөлөөр зээл олгодог ба зээлийн нөхцөлийн хувьд ажилчдад олгосон бусад зээлтэй ойролцоо нөхцөлтэй. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 20-оос үзнэ үү.

47 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2018 оны холбоотой талуудын харилцах, хадгаламжийн үлдэгдэл болон тайлант хугацаанд хийгдсэн гүйлгээг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Гэрээний хүүний хувь	0% - 15%	0% - 1.2%	0% - 12%	
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж				
2018 оны 01 сарын 01-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,752,642	1,149,647	1,997,245	4,899,534
Тайлант жилд хүлээн авсан	12,450,987	176,976,243	695,714,155	885,141,385
Тайлант жил буцаан төлсөн	(12,261,336)	(177,685,795)	(695,734,124)	(885,681,255)
Ханшийн зөрүү	(98,957)	37,373	72,370	10,786
2018 оны 12 сарын 31-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,843,336	477,468	2,049,646	4,370,450

2017 оны холбоотой талуудын харилцах, хадгаламжийн үлдэгдэл болон тайлант хугацаанд хийгдсэн гүйлгээг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Охин компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Гэрээний хүүний хувь	0% - 16.1%	0% - 3%	0% - 3.6%	0% - 15.6%	
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж					
2017 оны 01 сарын 01-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,115,313	654,546	1,231,030	786,364	3,787,253
Тайлант жилд хүлээн авсан	13,708,853	87,476,133	19,946,027	236,739,431	357,870,444
Тайлант жил буцаан төлсөн	(13,049,651)	(86,951,136)	(20,906,953)	(235,770,376)	(356,678,116)
Ханшийн зөрүү	(21,873)	(29,895)	(17,814)	(10,464)	(80,045)
2017 оны 12 сарын 31-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,752,642	1,149,648	252,290	1,744,955	4,899,535

47 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудын жилийн орлого болон зардлыг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Хүүгийн орлого	203,574	-	8,646,327	8,849,901
Хүүгийн зардал	100,987	8,628,729	42,887	8,772,603
Хураамж, шимтгэлийн орлого	2,252	1,710	6,248	10,210

2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудын жилийн орлого болон зардлыг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Охин компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Хүүгийн орлого	175,757	-	-	11,234,724	11,410,481
Хүүгийн зардал	91,686	7,948,704	1,857	41,445	8,082,474
Хураамж, шимтгэлийн орлого	2,252	1,710	2,545	3,703	10,210

2017 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талаас хүлээн авсан ажил үйлчилгээний зардал:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Охин компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Дуусаагүй барилга	-	-	10,462	-	10,462

2018 оны холбоотой талуудын үл хөдлөх хөрөнгийн борлуулалтыг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Байшин барилга	-	-	-	-
Оффисын тоног төхөөрөмж, компьютер	-	-	60,099	60,099

47 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2017 оны холбоотой талуудын үл хөдлөх хөрөнгийн борлуулалтыг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнууд	Толгой компани	Охин компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт
Байшин барилга	-	-	-	12,853,572	12,853,572
Оффисын тоног төхөөрөмж, компьютер	-	-	9,660	-	9,660

Тайлант хугацааны эцэст холбоотой талуудад гаргасан баталгааны үлдэгдэл дүнг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Баталгаа		
01 сарын 01-ний өдрөөрх Банкны батлалгаа	-	13,124
Гаргасан баталгаа/Ханшийн зөрүүний дахин үнэлгээ	2,314,813	-
Хаасан баталгаа	(525,435)	(13,124)
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	1,789,378	-
Хасах нь: зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүргийн үнэ цэнийн бууралтын сан	(68,944)	-
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	1,720,434	-

ТУЗ болон гүйцэтгэх удирдлагын багийн цалин болон бусад тэтгэмжийн талаарх мэдээллийг дор толилуулав:

Мянган төгрөгөөр	2018 оны 12 сарын 31	2017 оны 12 сарын 31
Цалин	2,180,661	2,283,903
Урамшуулал	579,700	61,665
Нийгмийн даатгалын шимтгэл	331,243	258,012
Нийт	3,091,604	2,603,580

Захирлууд болон удирдах гол албан тушаалтнуудад ТУЗ болон гүйцэтгэх удирдлагын багийн гишүүд багтана.

Бусад холбоотой талуудад Банк болон Банкны гол хувьцаа эзэмшигчдийн хяналтанд байдаг компаниуд багтана.

48 Тайлант хугацааны дараах үйл явдлууд

Удирдлага нь эдгээр санхүүгийн тайлангуудад нөлөө үзүүлэх өөр үйл явдал тайлант хугацааны дараа гараагүй гэж үзэж байна.

49 2018 оны 1 сарын 1-ний өдрөөс эхлэн мөрдөх нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд

Харьцуулагдахуйц он буюу 2017 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн тайлангуудад мөрдөх нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудад СТОУС 9-ийн нэмэлт өөрчлөлт орсон ба дараах байдалтай байна.

Санхүүгийн хэрэглүүр – Үндсэн хэмжилтийн нөхцөл. Санхүүгийн хэрэглүүрийн ангиллаас хамааран доор тайлбарласны дагуу бодит үнэ цэнэ, өртгөөр болон хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Өртөг гэдэг нь тухайн хөрөнгийг худалдан авахад төлсөн бэлэн мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгө, мөн бусад төлбөрийн нөхцөлийн бодит үнэ цэнийн дүн болон үүнтэй холбоотой ажил гүйлгээний өртгийг хэлнэ. Зах зээлийн жишиг үнэ байхгүй, бодит үнэ цэнийг найдвартай хэмжих боломжгүй ба түүнтэй холбоотой дериватив болон хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө өрүүлалтанд хамаарна.

Санхүүгийн хөрөнгийн ангилал. Санхүүгийн хөрөнгүүд нь дараах ангилалтай байна: (а) зээл ба авлага (б) борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө (в) дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших санхүүгийн хөрөнгө болон (г) бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгө. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгө нь хоёр дэд ангилалтай байна: (i) анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед тодорхойлсон хөрөнгө болон (ii) арилжаалах зориулалтаар эзэмшиж байгаа хөрөнгүүд багтана.

Зээл ба авлага нь компани ойрын хугацаанд борлуулахаар төлөвлөж буй хөрөнгөөс бусад тогтмол эсвэл тодорхойлж болохуйц төлбөртэй хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй дериватив бус санхүүгийн хөрөнгө юм. Компанийн зээл ба авлага нь санхүүгийн байдлын тайланд “Авлага”, “Даатгалын байгууллагаас авах авлага”, “Засгийн газрын үнэт цаас” болон “мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгүүд”-ээс бүрдэнэ.

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгүүдийн үнэ цэнийн бууралт. Санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрсний дараа тохиолдсон нэг буюу хэд хэдэн үйл явдлын (“гарз хүлээх үйл явдлууд”) үр дүнд үүссэн бөгөөд санхүүгийн дан ганц эсвэл бүлэг хөрөнгөөс ирээдүйд хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалын хэмжээ болон цаг хугацаанд нөлөө үзүүлэх үнэ цэнийн алдагдлыг тухайн найдвартай тооцоолох боломжтой үед тайлант жилийн ашиг, алдагдалд бүртгэнэ. Дангаар нь үнэлсэн санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийн бууралт үүссэн гэх бодит нотолгоо байхгүй гэж компани тодорхойлсон бол энэ нь зээлийн эрсдэлийн ижил шинж чанар бүхий санхүүгийн хөрөнгийн бүлэгт багтах бөгөөд үнэ цэнийн бууралтыг хамтад нь үнэлдэг. Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан эсэхийг тодорхойлохдоо авч үздэг үндсэн хүчин зүйлс нь тэдгээрийн хугацаа хэтрэлтийн байдал мөн аливаа холбогдох барьцаа хөрөнгийг борлуулах бололцоо юм.

Үнэ цэнийн бууралтын алдагдал үүссэн эсэхийг илэрхийлэх бодит нотолгоог тодорхойлоход дараах бусад үндсэн шалгууруудыг мөн авч үздэг:

- хуваарьт төлбөрүүдийн аль нэг нь хугацаа хэтэрсэн бөгөөд хугацаа хэтрэлт нь төлбөр тооцооны системээс үүссэн сааталтай хамааралгүй;
- зээлдэгч санхүүгийн мэдэгдэхүйц хүндрэлд орсон нь Банкны олж авсан санхүүгийн мэдээллээр баталгаажсан;
- зээлдэгч дампуурлаа зарлах буюу санхүүгийн бүтцийн өөрчлөлт хийхээр төлөвлөж байгаа;
- улсын буюу орон нутгийн эдийн засгийн нөхцөл байдал зээлдэгчид нөлөөлөхүйцээр өөрчлөгдсөнөөс түүний төлбөр төлөлтийн байдал муудсан; эсвэл
- зах зээлийн нөхцөл байдал муудсанаас барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнэ мэдэгдэхүйц хэмжээгээр буурсан.

**49 2018 оны 1 сарын 1-нээс мөрдөх нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд
(үргэлжлэл)**

Компани нь цөөн тооны авлага болон санхүүгийн хөрөнгөөс шалтгаалан бүх санхүүгийн хөрөнгө тус бүрд үнэлгээ хийдэг. Жишээ нь, компани бүх санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийн бууралт үүссэн гэх бодит нотолгоо байгаа эсэхийг дангаар нь үнэлнэ. Компани тус тусдаа үнэлэгдсэн санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байхгүй гэж тодорхойлсон бол энэ хөрөнгийг хамтын үнэлгээнд тусгадаг. 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар хамтын үнэлгээнд үндэслэн үнэ цэнийн бууралтын сан байгуулах шаардлагагүй гэж үзсэн.

Хэрэв хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгддэг санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан бөгөөд түүний нөхцөлийг өөрчлөн тохиролцсон эсвэл нөхцөлүүдийг зээлдэгч эсвэл үнэт цаас гаргагчийн санхүүгийн байдал муудсанаас өөрчилсөн тохиолдолд үнэ цэнийн бууралтыг нөхцөл өөрчлөгдөхийн өмнөх үр ашигт хүүг ашиглан тооцно. Хөрөнгийн эрсдэл өгөөж өөрчлөгдөхөд дахин тохиролцсон хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрч, шинэ хөрөнгийг зөвхөн бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Энэ нь анхны мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн үнэ цэнэ болон хүлээгдэж буй шинэ мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн үнэ цэнийн ихээхэн зөрүүгээр нотлогддог.

Үнэ цэнийн алдагдлыг үргэлж нөөцийн сангийн дансанд бүртгэж хөрөнгийн дансны үнийг хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалын (зээлийн хэрэгжээгүй ирээдүйн алдагдлыг оруулаагүй дүнгээр) анхны үр ашигт хүүгээр тооцсон өнөөгийн үнэ цэнэ хүртэл бууруулж бүртгэнэ.

Хэрэв үнэ цэнийн алдагдал дараах үеүдэд буурсан бөгөөд уг бууралтыг хүлээн зөвшөөрснөөс хойш тохиосон бодит үйл явдалтай холбох боломжтой бол өмнө нь хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн алдагдлыг үнэ цэнэ бууралтын сангийн дансанд залруулан бичих замаар тухайн жилийн ашиг, алдагдалд бүртгэнэ.

Эргэн төлөгдөх боломжгүй болсон хөрөнгийг хасагдуулахдаа хөрөнгийг нөхөн төлүүлэхэд шаардлагатай бүхий л арга хэмжээг авсан бөгөөд алдагдлын хэмжээ тодорхой болсон үед холбогдох алдагдлын сангийн дансанд бүртгэн хасагдуулна. Өмнө нь хасагдуулсан хөрөнгийн дүн дараа нь нөхөн төлөгдсөн тохиолдолд нөхөн төлөгдсөн дүнг тухайн жилийн ашиг, алдагдалд бүртгэж алдагдлын сангийн дансыг бууруулна.

Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас. Энэ ангилалд хөрвөх чадвар хэрэгтэй болсон үед болон хүү, ханш, хөрөнгийн үнэ өөрчлөгдөхөд борлуулах зориулалтаар тодорхойгүй хугацаагаар эзэмшиж буй хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасыг багтаана.

Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэ цаасыг бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрдөг. Хэрвээ тухайн хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийг тодорхойлох боломжгүй бол өртгөөр нь бүртгэх ба үнэ цэнийн бууралтыг тогтмол шалгана.

Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасыг анх хүлээн зөвшөөрсний дараа тохиолдсон нэг болон хэд хэдэн үйл явдлын ("алдагдлын тохиолдол") үр дүнд алдагдал үүсэх үед үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

Борлуулахад бэлэн өөрийн хөрөнгийн хэрэглүүрийн ногдол ашгийг төлбөр хүлээн авах Банкны эрх үүсч, ногдол ашиг авах нь тодорхой болсон үед ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн бусад хэсгийг тухайн хөрөнгө оруулалт эргүүлэн хүлээн зөвшөөрөгдөх эсвэл үнэ цэнийн бууралтад орох хүртэл бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрөх ба энэ үед нийт ашиг, алдагдал нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоос жилийн ашиг, алдагдалд шилжин ангилагдана. Өөрийн хөрөнгийн үнэт цаас өөрийн үнээс доогуур түвшинд бодит үнэ нь үргэлжлэн буурах нь тухайн үнэт цаас үнэ цэнийн бууралтад орсны илэрхийлэл юм. Худалдаж авахад гарсан зардал болон одоогийн бодит үнийн зөрүүгээс ашиг, алдагдалд өмнө нь хүлээн зөвшөөрөгдсөн тухайн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассанаар тооцоологддог үнэ цэнийн бууралтын нийт алдагдал нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоос жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөнө. Өөрийн хөрөнгийн хэрэглүүрийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг буцаахгүй ба цаашид гарсан аливаа ашгийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрнө. Хэрэв дараа дараагийн хугацаан дахь борлуулахад бэлэн ангилалд багтсан өөрийн хэрэглүүрийн бодит үнэ өсч, энэхүү өсөлт нь ашиг, алдагдалд үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хүлээн зөвшөөрснөөс хойших үйл явдалтай холбоотой бол жилийн ашиг алдагдлаас үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг буцаана.

**49 2018 оны 1 сарын 1-нээс мөрдөх нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд
(үргэлжлэл)**

Орлого, зардлын хүлээн зөвшөөрөлт. Хүүгийн орлого, зардлыг өрийн хэрэглүүр бүрийн хувьд аккрузль суурь дээр үндэслэн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолон бүртгэнэ. Энэ аргын дагуу гэрээний талуудын хооронд төлөгдсөн эсвэл хүлээн авсан бүх хураамж, гүйлгээний зардал болон бүх үнийн нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг үр ашигт хүүнд оруулан тооцож, цаг хугацааны хувьд хойшлуулан хүүгийн орлого эсвэл зардалд бүртгэдэг.

Үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болох хураамжид санхүүгийн хөрөнгийг худалдан авах эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийг үүсгэхэд шууд холбоотойгоор нэмэгдэн гардаг, жишээлбэл төлбөрийн чадварыг үнэлэх, зээлийн баталгаа эсвэл барьцааг үнэлэх болон бүртгэх, хэрэглүүрийн нөхцөлүүдийг хэлэлцэх болон холбогдох баримт бичиг боловсруулах зэрэг гэрээ байгуулахтай холбоотой аливаа хураамжууд орно.

Банк нь харилцагчид зээл олгосны дараах богино хугацаанд тухайн зээлийг худалдах магадлалтай тохиолдолд зах зээлийн хүүгээр зээл олгохтой холбоотой хураамж, шимтгэлийг үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болгон тооцно. Зээл олгохоор хүлээсэн үүргийг Банк бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн өр төлбөр гэж ангилдаггүй.

Зээл болон бусад өрийн хэрэглүүрүүд найдваргүй болсон үед тэдгээрийг хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалын өнөөгийн үнэ цэнэ хүртэл бууруулж бүртгэх бөгөөд түүнээс хойш өнөөгийн үнэ цэнийн өсөлтийг тухайн хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралтын алдагдлыг тооцоход ашигласан үр ашигт хүүгийн үндсэн дээр тооцоолж хүүгийн орлогоор бүртгэдэг.

Бусад бүх шимтгэл, хураамж болон бусад орлого, зардлын зүйлүүдийг ерөнхийдөө аккрузль суурь дээр үндэслэн тухайн ажил гүйлгээний гүйцэтгэлтэй уялдуулан хүлээн зөвшөөрөх бөгөөд гүйцэтгэлийг нийт тохирсон үйлчилгээнээс бодитоор үзүүлсэн үйлчилгээний хувь хэмжээгээр тооцдог.

Хураамж, шимтгэлийн орлого нь зээл, хувьцаа, бусад үнэт цаас, бизнесийг худалдан авах болон худалдах зэрэг үндсэн ажил гүйлгээнээс олсон орлого гэх мэт гуравдагч этгээдийн гүйлгээг тохиролцоход оролцох болон хэлцэл хийх зэргээс үүснэ.

Багц болон удирдлагын бусад зөвлөгөө, үйлчилгээний хураамжийг холбогдох үйлчилгээний гэрээний дагуу цаг хугацааны харьцаанд үндэслэн хүлээн зөвшөөрдөг. Хөрөнгө оруулалтын сантай холбоотой хөрөнгийн менежментийн хураамжийг үйлчилгээ үзүүлсэн хугацааны туршид үнэлэн бүртгэдэг. Хөрөнгийн удирдлага, санхүүгийн төлөвлөлт болон кастодианы үйлчилгээнд ижил зарчмыг ашигладаг ба удаан хугацааны туршид үргэлжлүүлэн хангаж байдаг.

50 Товчлол

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудад ашиглагдсан товчилсон үгийн жагсаалтыг дор толилуулав.

Товчлол	Бүтэн нэр
ХӨ	Хорогдуулсан өртөг
AFS	Борлуулахад бэлэн
АПУХ	Актив Пассивын Удирдлагын Хороо
МБ	МонголБанк
ХХБ	Худалдаа Хөгжлийн Банк
CCF	Зээл рүү хөрвөх магадлалын коэффициент
EAD	Дефолт болох үеийн үлдэгдэл
ХБЗА	Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал
EIR	Үр ашигт хүүгийн арга
СЗХ	Санхүүгийн зохицуулах хороо
ААБҮЦ	Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнэ
БДОБҮЦ	Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнэ
FX	Гадаад валют
НТМ	Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших
СТОУС	Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт
LGD	Дефолт болгох алдагдал
L&R	Зээл болон авлагууд
МИК	Монголын ипотекийн корпораци
MNT	Монгол Төгрөг
MNCCI	Арьсан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл болон боловсруулалт
БДО	Бусад дэлгэрэнгүй орлого
PD	Дефолтын магадлал
RMBS	Орон сууцны ипотекийн баталгаажсан үнэт цаас
SICR	Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт
ЖДҮ	Жижиг дунд үйлдвэрлэл
ЗХҮТ	Зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлт
ЗХҮТ тест	Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн мөнгөн гүйлгээгээр зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтийг тайлагнаж буй эсэхийн талаарх үнэлгээ
VaR	Хамгийн их эрсдэл